COLECȚIA ROMANULUI ISTORIC

Jacques Chabannes

Crinoline și otravă

Jacques
Chabannes

Crinoline și otravă

Jacques
Chabannes

Crinoline şi otravă

Traducere de
Virginia Şerbănescu

București • 1979

Editura UNIVERS

Coperta de *Vasile Olac*

Jacques Chabannes
LE POISON SOUS LA CRINOLINE
© 1970, Editions Fleuve Noir, Paris

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS

Prolog

S-A ARUNCAT SĂMÎNȚA (1830–1831)

Capitolul I

Unchiul Teobaldus a hotărît că Felice îl va însoți la Rimini. De cînd tatăl lui, Orsus, a fost arestat la Florența (unde se afla la verii săi Ricci ca trimis al carbonarilor din Romagna), unchiul Teobaldus l-a luat în grija lui pe Felice.

Felice e un băiat cuminte, silitor la învățătură. Vorbește rar și totdeauna are ceva de spus. Dar ceea ce gîndește i se poate citi în privire.

Cu toate înaltele lor relații, familia Ricci (care a dat Bisericii atîția papi și cardinali) n-a putut să-l elibereze pe Orsus Orsini. Marele duce al Florenței l-a predat chiar zbirilor papei motivînd că Romagna e un stat pontifical. Și iată că se împlinesc curînd doi ani (ei da ! atîta a trecut de la 1829) de cînd Orsus Orsini e tăinuit într-o închisoare romană.

Ori de cîte ori vorbește de bietul său frate, Teobaldus — care poartă cu mîndrie prenumele sfîntului protector al carbonarilor — se uită-n ochii lui Felice.

În primăvară, Teobaldus s-a dus la Florența ca să-l vadă pe contele Ricci, vărul primar al răposatei mame a lui Felice, în mărețul său palat de pe malul rîului Arno. Contele are copii frumoși și printre ei o fetiță de șase ani, cu părul auriu ca grîul copt și cu ochii albaștri, pe care-o cheamă Anna-Maria. Făcîndu-i o reverență, fetița l-a rugat să-l îmbrățișeze din partea ei pe vărul Felice, care-i atît de drăguț și are ochi așa de frumoși.

Dar contele Ricci nici n-a vrut să audă de o nouă cerere de grațiere a tatălui lui Felice :

— Eu nu mă mai amestec în poveștile cu carbonari, i-a spus tăios lui Teobaldus, petrecîndu-l pînă la ușă.

Cîteva luni mai tîrziu, unchiul l-a anunțat pe Felice, care se-ntorsese de la școală, că se vor duce pentru două-trei zile la Rimini. Copilul a-nțeles pe dată că era vorba de o întrunire la nivelul șefilor ventelor [1] din Romagna. Fiindcă în Franța izbucnise Revoluția și Italia se contaminase și ea. Speranța încolțise în inimile tuturor celor din Piemont, Lombardia, Veneția, Emilia și chiar a celor din regiunea Marciae.

Lombardia și Veneția vor mai scăpa și de data aceasta de austrieci ? Romagna și Emilia de papă ? Iată de ce, încă din zori, calul merge la trap pe drumul Ravennei, tîrînd brișca-n care stau alături unchiul și nepotul.

Un adevărat romagnol de soi, acest unchi Teobaldus, purtîndu-și pușca de calibru mic în bandulieră și butelca plină cu vin de San Giovese, „sîngele Romagnei", proptită temeinic între picioare.

I s-au povestit multe lui Felice despre unchiul Teobaldus, descendent al ghibelinilor, de la care i s-a tras tradiționala oroare de popi și de papă, stăpînul său. Da, un adevărat romagnol, iute la mînie ; revoluționar și conservator în același timp, astfel încît nevastă-sa, după tradiție, îi taie-n fiecare an, în prima vineri din martie, o șuviță de păr pentru a se-ncredința de fidelitatea lui. E tot atît de aspru în lupta lui cu Roma, pe cît era preotul la școală cînd îi bătea cu nuiaua ca să-nvețe pe de rost rozariul [2].

E foarte cald. Din cînd în cînd, unchiul Teobaldus îi trece nepotului hățurile și-apucă zdravăn cu amîndouă mîinile butelca îmbrăcată-n împletitură de pai, o duce la gură și bea cu zgomot.

Au dormit la Ravenna. Dimineața, pe cînd se spălau la cișmeaua din curtea hanului, cu pieptul gol, și se scuturau de apă, Teobaldus a strigat rîzînd :

[1] Unitate de bază în organizarea mișcării revoluționare a carbonarilor italieni, formată din douăzeci de membri (ital. *venti* = douăzeci).
[2] Șirag de mătănii ; la fiecare boabă se recită o rugăciune.

— Știi că-mi placi, micuțule ? Ești un adevărat romagnol.

Și cînd Teobaldus Orsini a spus cuvîntul „romagnol", a spus tot.

Pînă la prînz n-a mai scos o vorbă ; a stat cu privirea aţintită pe șosea, la cîţiva metri dinaintea calului. S-au oprit sub un copac, ca să mănînce șuncă și brînză. Cînd s-a simţit în sfîrșit sătul, unchiul Teobaldus a vorbit :

— Desigur, băieţaș, n-o să te pot lua cu mine la întruniri. Am să te las la han. Sper că o să stai acolo cuminte. Vom cina poate cu vreo doi-trei prieteni, de care-ţi vei aminti într-o zi.

Și mai tîrziu, pe cînd se-nnopta, a mai adăugat :

— Franţa a pierdut o revoluţie și-acum o ia de la cap. Îi izgonește iar pe Capeţieni. Pe noi, italienii, Congresul de la Viena ne-a înrobit din nou. Tot ce-a cîștigat Napoleon s-a anulat. Iată că au trecut cincisprezece ani de cînd unii sîntem supuși Austriei și alţii papei, cu excepţia fericiţilor piemontezi. Dar să știi, copile, că de cîteva zile o adiere de nădejde străbate Italia. Lombardia și Veneţia se vor răscula și nădăjduiesc că și Parma, și Modena, și Toscana vor face la fel. Va suna curînd ceasul cînd Italia-și va regăsi unitatea din vremile de măreţie ale Romei. Va fi o singură patrie. O să vezi, băiatule. Te vei bate și tu pentru această împlinire.

Ascultîndu-l pe unchiul său, Felice strînge pumnii cu atîta putere încît unghiile-i intră în carne. Simte cum se stîrnește-n el o furtună și nu-și dă bine seama dacă-i ură, iubire sau un val, un vîrtej.

Teobaldus caută privirea nepotului, o prinde și surîde.

A doua zi, unchiul Teobaldus a plecat cu noaptea-n cap. Felice a rătăcit pe străzile vechiului oraș. La prînz a mîncat un coltuc de pîine și-o bucată de brînză pe care i le-a lăsat, la plecare, unchiul, pe masa din camera unde-au dormit amîndoi într-un pat. Apoi Felice a adormit, copleșit de somnul amiezii. Orașul Rimini își face siesta. Parcă toarce. În depărtare, Adriatica — asemeni unei oglinzi de argint — reflectă un soare ce pare încremenit.

La parterul unei case înstărite din apropierea Primăriei, douăzeci de oameni s-au adunat în jurul unei mese în potcoavă. Lîngă uşă zac, aruncate claie peste grămadă, puştile. Dinaintea fiecărui conspirator, un pumnal împlîntat în masă.

Sebastiano Menotti e un om slab şi negricios, cu obrajii scofîlciţi, cu mărul lui Adam proeminent, cu părul creţ. Are vreo treizeci de ani.

— Mîine, spune el, insurecţia va exploda ca praful de puşcă în Lombardia, Emilia, Veneţia şi Toscana, dacă e să dăm crezare celor raportate de iluştrii noştri oaspeţi, Napoleon-Ludovic şi Ludovic-Napoleon Bonaparte.

Toate privirile se întorc spre cei doi oameni care stau în centrul mesei. Aceştia se ridică şi adunarea aplaudă.

Napoleon-Ludovic e de statură mijlocie. Are nasul acvilin, ochii negri, pielea gălbuie, umerii laţi.

— Cum am auzit de iminenţa insurecţiei în Lombardia şi Veneţia, statele robite Austriei, şi a celor care suferă povara papalităţii, strigă el cu o voce aspră, fratele meu şi cu mine am alergat la întîlnirea cu dumneavoastră. Nădăjduim că şi Toscana-şi va scutura jugul asupritorilor, dar acolo mişcarea carbonarilor e mai slabă şi mai puţin organizată. Deci, dacă mă iau după cele ce ni le-a spus Menotti, aveţi peste trei mii de vente gata să acţioneze ?

Un tînăr solid intervine : e signor Mateotti.

— Vin de la Torino, spune el. Acolo am fost asigurat că Piemontul liber ne va sări în ajutor, cu toate mijloacele ce-i stau la îndemînă. Se-nţelege că nu se pot aventura într-un război făţiş împotriva Austriei, ar însemna să ajungă robi ca şi noi.

Stînd lîngă Napoleon-Ludovic, Ludovic-Napoleon ascultă cu luare aminte schimbul de păreri dintre membrii ventei supreme din Emilia şi din Romagna.

Organizarea mişcării e simplă : douăzeci de oameni la bază constituie o ventă. Adunarea reprezentanţilor a douăzeci de vente constituie o „ventă superioară", — şi aşa mai departe pînă la „venta superioară a statului", întrunită astăzi pentru a-i primi pe cei doi trimişi de la Florenţa.

Dacă Napoleon-Ludovic, fiul cel mai mare al lui Ludovic-Bonaparte, ex-regele Olandei şi-al Ortansei de Beau-

harnais, e un om în toată puterea, fratele lui, Ludovic-Napoleon, pare abia ieşit din adolescenţă, cu toţi cei douăzeci şi trei de ani ai săi. E plăpînd, mic, cu torsul lung şi picioarele scurte. Privirea lui te descumpăneşte ; ochii albaştri par să se uite la tine fără să te vadă, învăluiţi în umbră. Îşi ascultă fratele, fără să i se poată citi nimic pe chipul impasibil. Apoi se uită calm la toţi cei ce fac parte din adunarea aşezată în jurul mesei.

— Trei mii de vente, întreabă Napoleon-Ludovic, reprezintă aproximativ şaizeci de mii de oameni ?

— Numai pentru Romagna şi Emilia, precizează Menotti.

— Fratele meu şi cu mine vă stăm la dispoziţie, conchide Napoleon-Ludovic. E de datoria noastră.

— Sîntem fericiţi să vă avem astăzi printre noi, răspunde Menotti. Vom depune încă o dată, împreună, jurămîntul solemn de a ne bate pînă la capăt pentru libertatea Italiei... Vom jura pe pumnalele noastre.

Cei douăzeci şi doi de oameni, în picioare, întind braţul drept, orizontal.

— Jurăm !

Şi se aşază din nou.

— Monseniore, reia Menotti, întorcîndu-se spre Napoleon-Ludovic, mai e nevoie oare să vă spunem cît de preţios ne e concursul rudelor împăratului ? O primă dată, generalul Bonaparte a eliberat parţial Italia. Prezenţa nepoţilor lui alături de noi ne umple inimile de o nemărginită nădejde.

Atunci tînărul Ludovic-Napoleon se ridică şi spune cu o voce gravă :

— Numele pe care-l purtăm ne îndatorează să ajutăm popoarele aflate la ananghie care ne cheamă.

În jurul mesei izbucnesc aplauze. Cînd se potoleşte entuziasmul, Napoleon-Ludovic pune mîna pe umărul fratelui mai tînăr.

— Mai e oare nevoie să vă reamintesc despre participarea mea la revolta napolitană, încă de la vîrsta de cincisprezece ani ? Să vă spun că rămîn credincios jurămintelor mele aşa cum o va face începînd de astăzi şi fratele meu mai mic ? Noi nu uităm că în vinele corsicanilor curge sînge genovez.

— Vaticanul nu e destul de puternic pentru a ne ţine patria sub stăpînirea sa, strigă Menotti, dar din păcate suficient de puternic pentru a împiedica reîntregirea Italiei. Cel puţin pînă acuma.

Teobaldus, care-a urmărit spusele carbonarilor cu ochii strălucitori, cu gura încleştată şi amîndouă mîinile strînse una-ntr-alta, intervine :

— Vom porni asupra Romei. Prietenii noştri din Modena, Bologna, Ravenna s-au şi pus în mişcare. Întîlnirea va avea loc la Pesaro. De acolo vom porni spre Roma trecînd prin Umbria. Putem nădăjdui totul de la o luare prin surprindere.

— Ridicăm şedinţa, conchide Menotti.

Cînd ajunge la han, Teobaldus îl trezeşte pe Felice, care-şi freacă ochii. Îl mîngîie pe părul zbîrlit.

— Băiete, astă seară o să cinăm bine, fără-ndoială pentru ultima dată. Eşti destul de mare ca să conduci singur brişca şi s-o duci îndărăt la Forli, nu-i aşa ?

Îi explică spre a şti că, pentru carbonarii care iau conducerea răscoalei, drumul de la Rimini la Roma nu trece prin Forli. Şi Felice va trebui să-i spună mătuşii de ce nu se întoarce prea curînd şeful familiei.

În acelaşi timp, în marea sală a casei Menotti, ai cărei oaspeţi sînt, cei doi fraţi Napoleon-Ludovic şi Ludovic-Napoleon îi scriu mamei lor Ortansa, care locuieşte la Roma, în vila Paolina. Ea îşi va lua asupră-şi să-i pună la curent pe toţi membrii familiei care locuiesc în Statele Bisericii, pe tatăl lor Ludovic, pe bunica lor Letiţia, pe unchii şi mătuşile Lucien, Paulina şi Caroline.

„Dragostea voastră va fi de acord cu sentimentele noastre. Ne-am luat nişte angajamente şi nu putem să nu ni le ţinem, dat fiind numele pe care-l purtăm".

Armata eliberării se răspîndeşte tumultuoasă de-a lungul Adriaticei, salutată de aclamaţiile entuziaste ale populaţiei. Cu ficcare tîrg, cu fiecare sat, şuvoiul creşte prin alăturarea uneia sau mai multor vente. Ordinul general este o puşcă şi un cuţit de om, plus două cartuşiere.

Cînd ventele din Rimini se pun în mişcare, coborînd spre mare, Felice, de pe marginea trotuarului, cu lacrimile-n ochi, îşi priveşte unchiul, aproape în fruntea co-

loanei pe care-o conduc călare Menotti și cei doi frați Bonaparte.

* * *

— Tremuram la gîndul că rătăcești pe drumuri, mamă, spune Enguerrand-Louis, îmbrățișînd-o pe Agnès. Nu puteam să-mi iert faptul că te rugasem să vii la botezul micului nostru Atala.

Ea surîde. Zveltă, elegantă, Agnés de Florensac își poartă cu sprinteneală cei cincizeci de ani. N-a pierdut nimic din strălucirea care i-a adus atîtea succese.

— Liniștește-te, îi spune ea rîzînd, în Franța drumurile sînt sigure.

— Dar ce să fac, continuă Enguerrand-Louis cu oarecare solemnitate, ai fost o tovarășă atît de minunată pentru tata că n-aș fi conceput să-i dau primului meu fiu numele lui fără să fii de față, mamă.

Agnès îi îmbrățișează pe rînd pe toți membrii familiei, începînd cu fiul ei vitreg Enguerrand-Louis, mai tînăr ca ea cu cincisprezece ani, continuînd cu soția acestuia, Geneviève, fiica unui mareșal al imperiului — care, în virtutea faptului că tatăl ei și-a început viața ca rîndaș, afectează o subtilă distincție. Urmează apoi copiii lui Enguerrand-Louis : Isabella, de șapte ani ; Louise, cinci ani ; Marie-Amélie, trei ani, care i se cațără pe genunchi de îndată ce se așază.

— M-am temut, reia Enguerrand-Louis, că n-o să ai curajul să-l părăsești pe bunicul la Florensac.

— I-am lăsat-o pe fiica mea Jeannette, răspunde Agnès mereu surîzătoare. E mare, are treisprezece ani. Își adoră bunicul, îl răsfață, îl îngrijește. Dealtfel, era cît pe ce să vină și el. Îi lipsește Parisul. N-a mai pus piciorul în capitală de la Restaurație.

— Ba eu cred că n-a mai venit de la călătoria pe care-am făcut-o împreună, în 1812, spune Enguerrand-Louis.

— N-aș putea să te contrazic, răspunde Agnès. Pe vremea aceea eram în Rusia cu tatăl tău [1]

[1] Vezi romanul *În rană, bastonul de mareșal* (Editura Univers, 1976).

— N-am uitat că i-ai salvat viaţa atunci, în Rusia, răspunde cu gravitate Enguerrand-Louis, şi nici că după aceea...

— Haide, haide! îl întrerupe Agnès, încruntînd sprîncenele, să lăsăm asta!

— Şi frăţiorul meu Alain? întreabă Enguerrand-Louis. Nu l-ai adus cu dumneata, aşa cum ne înţelesesem?

— Ba da! Cred că tocmai dă o mînă de ajutor slugilor la descărcarea bagajelor.

— Ei, asta-i! Era aici şi nu spuneai nimic! strigă Geneviève repezindu-se spre uşă.

— Bunicul vostru ar fi vrut să-l oprească la moşie...

— La moşia care se reazimă cu totul pe umerii dumitale, recunoaşte Enguerrand-Louis.

Agnès protestează cu un gest al mîinii.

— Fii liniştit, umerii mei sînt încă zdraveni. Alain vrea să urmeze dreptul şi nu se simte bine la Bordeaux. O să-l înscriu deci aici şi-o să-i caut o pensiune.

— Cum de-ţi trece prin gînd una ca asta! protestează Enguerrand-Louis. Frăţiorul meu va locui la mine.

Geneviève îl aduce pe Alain. Are optsprezece ani. A crescut înalt ca toţi cei din familia Florensac, dar e strîmt în umeri şi are nasul cam mare (faimosul „taie-vînt Florensac", bombăne bătrînul Louis, care-a împlinit de curînd nouăzeci şi opt de ani).

Enguerrand-Louis îşi îmbrăţişează fratele vitreg pe amîndoi obrajii şi-l poftește să stea. Micuţa Marie-Amélie se cocoaţă pe genunchii lui Alain, care nu ştie ce să facă cu mîinile şi picioarele.

Maică-sa îl priveşte cu o duioasă ironie.

— La Paris, suspină ea, n-ai aceeaşi vîrstă la optsprezece ani ca pe malurile Garonnei.

Apoi, sărind de la una la alta, continuă:

— Apropo, ce se mai aude cu revoluţia? Tot lungul drumului am căutat să văd măcar suliţe şi bonete roşii, dacă nu ghilotine, ca pe vremea copilăriei mele. Dar totul mi s-a părut liniştit. Şi nici o baricadă, nici cea mai mică răzmeriţă de la Bariera Infernului şi pînă aici.

— Vezi lucrurile în roz, oftează Enguerrand-Louis.

— Mama ta vitregă are dreptate, e de părere Geneviève. Nimic nu poate fi mai rău decît domnia lui Carol al X-lea.

Enguerrand-Louis ridică braţele spre cer.

— Bonapartistă ! strigă el.

— Cum poţi să fii altfel cînd eşti fiica unui mareşal al Franţei ? întreabă Agnès.

— Chiar cînd e vorba de un mareşal raliat [1] ? ironizează Enguerrand-Louis. Sărmana de tine, dacă-ţi închipui că revoluţia va instala pe tronul Franţei un Bonaparte, te înşeli ! Dealtfel, nici nu există vreunul de doamne-ajută. Şi aş mai adăuga la urma urmelor „din fericire".

Enguerrand-Louis de Florensac, inginer în Manufacturi, e nepotul lui Louis de Florensac, cel care-a fost rînd pe rînd ofiţer pe timpul războiului din Canada, apoi al celui pentru independenţa Americii, complotist înainte de Revoluţia franceză, prizonier la Bastilia, deputat iacobin în Convenţie, scăpat de la ghilotină graţie loviturii din termidor, luptător în acţiunea din vendemiar [2], deputat în Consiliul celor cinci sute, consilier de stat sub Directorat, ostil imperiului şi care-şi sfîrşeşte viaţa pe proprietatea familială de pe malurile Garonnei.

Fiul său Atala (pe care i l-a făcut cîndva o indigenă huronă [3] la Québec), căpitan sub Directorat, a fost însurat cu vara lui primară, Isabelle, care i l-a dăruit pe Enguerrand-Louis. General sub imperiu, a întîlnit-o la Moscova pe Agnès de Vaudreuil, care devenise principesă rusă şi văduvă ca şi el. După cumplita retragere, s-a căsătorit cu ea. Au avut doi copii : Alain, aici de faţă, şi Jeannette, care-a rămas la Florensac lîngă bunicul ei. Atala a murit cu doi ani în urmă, în 1827.

Enguerrand-Louis a luat-o în căsătorie pe Geneviève, fiica ducelui de Montebello (noblеţe a imperiului foarte disprеţuită după 1815), de la care a avut trei fete, Isa-

[1] „Raliaţii" erau ofiţerii imperiului care trecuseră de partea Bourbonilor.

[2] Ziua de 13 vendemiar (1793), zi celebră datorită victoriei cîştigate de Napoleon I. la Paris, asupra secţiunilor răsculate împotriva Convenţiei. Vendemiar era prima lună a calendarului republican (de la 22 septembrie la 21 octombrie).

[3] Huroni, populaţie indiană stabilită între lacurile Ontario şi Huron.

belle, Louise, Marie-Amélie şi (însfîrşit !) un fiu, Atala, care poartă numele bunicului şi care va fi botezat mîine.

Cu ocazia acestui botez, Agnès, văduva lui Atala, nora bătrînului Louis şi mama vitregă a lui Enguerrand-Louis, l-a adus la Paris pe fiul ei Alain (optsprezece ani), care-şi duce politicos mîna la gură pentru a-şi înăbuşi un căscat.

— Poate că vrei să te speli puţin, după o călătorie atît de lungă ? propune Geneviève. Cina se serveşte la orele şapte. Obiceiuri noi la Paris : se cinează din ce în mai tîrziu. Moda cere să nu iei prînzul înainte de amiază.

— Şi să nu te dai jos din pat mai devreme de orele şapte dimineaţa, adaugă Enguerrand-Louis.

— Eu nu plec de aici pînă nu-mi spuneţi cum staţi cu revoluţia voastră ! insistă veselă Agnès.

— Revoluţia ? protestează Enguerrand-Louis. Ştii că eşti bine, mamă ! Dac-am înţeles eu bine ce mi-au spus tata şi mai cu seamă bunicul (care vorbea bucuros despre ea) anul 89 aducea Franţei un aer proaspăt, suflul libertăţii, sfîrşitul privilegiilor...

— Ghilotina şi imperiul, continuă Agnès pe acelaşi ton.

Chipul Genevièvei se-ntunecă, ceea ce-l face pe Enguerrand-Louis să rînjească. De unde Agnès trage concluzia că menajul fiului ei vitreg nu e tot atît de armonios pe cît de prolific.

— Trebuie să recunoaştem, îşi dă şi ea cu părerea, că bătrînul Carol al X-lea abia se mai ţinea pe tron. Se pare că n-a fost nevoie decît de-o adiere ca să zboare.

— O plebe ticăloasă, ieşită din drojdia societăţii, a invadat Parisul ca guzganii din canalele de scurgere, bombăne Enguerrand-Louis. Bunicul mi-a vorbit adesea de tricoteze[1] şi de fanfaronii care comandau în Adunare. Toţi ăştia au făcut copii.

Urmează o tăcere.

Atunci Alain, care a izbutit în sfîrşit să se descotorosească de fetiţa plicticoasă şi-a dat-o jos, spune cu o voce monotonă :

[1] Femei care asistau tricotînd la şedinţele Convenţiei Naţionale (1792-1795) şi la ghilotinări.

— Cînd un suveran vrea să fie dictator trebuie să dispună şi de mijloacele cu care să-şi impună forţa. Bietul Carol al X-lea, bătrîn, a dat decrete, dizolvînd Camera cu majoritate ostilă şi modificînd legea electorală. La şaptezeci şi cinci de ani nu se putea bizui nici pe armata, care rămăsese încă bonapartistă, nici pe opinia publică, de vreme ce aceasta l-a renegat. Regimul a murit de bătrîneţea regelui.

Enguerrand-Louis îl priveşte cu uimire. La fel şi Geneviève. Un uşor zîmbet de satisfacţie se desenează pe buzele Agnès-ei. Găliganul ăsta îi uimeşte pe toţi.

— Neîndoielnic că bietul bătrîn s-a crezut un Napoleon ! continuă Alain.

Toată lumea rîde.

— Ducele de Orléans nu-i nici el prea tînăr, observă Geneviève.

— N-are totuşi decît vreo cincizeci şi şapte de ani ! protestează bărbatul ei.

— Crezi că o să reuşească ? îl întreabă Agnès pe fiul ei vitreg.

— Inspiră încredere. Îi are pe domnul Laffitte şi pe generalul La Fayette de partea lui. Cînd iese în stradă, strînge mîinile celor mai murdari indivizi. La Palatul Regal s-a instalat o gloată de vagabonzi, golani de pe la barierele oraşului din cea mai dăunătoare speţă, purtînd arme ciordite de peste tot. Au pătruns pînă-n vestibul.

— Spuneai că n-ai remarcat nici un fel de tulburări pe străzi, intervine Geneviève. Şi cu toate acestea a fost prădată arhiepiscopia Parisului. O bandă de secături s-au îmbrăcat în patrafire, şi-au pus mitrele pe cap şi-au luat odăjdiile bisericeşti, ca-n vremurile bune de odinioară, cîntînd cîntece obscene pe arii religioase.

— La urma urmelor, spune Alain, coroana lui e făcută din spini.

— Se pare, adaugă Enguerrand-Louis, că militarii nu sînt dintre cei mai puţin pretenţioşi camarazi ai bietului meu tată, bătrînii imperiului voiesc numai grade şi pensii !

— Au fost scoşi cu jumătate de soldă, observă Geneviève, strîngînd buzele disprețuitor.

— Regele francezilor, fiindcă-n definitiv există un rege, o să aibă teribil nevoie de ei, remarcă Alain. E-adevărat că-şi primeşte musafirii încins cu o eşarfă tricoloră ? Ar putea să dăinuie dacă nu se teme de ridicol, ba chiar se foloseşte de ridicol. Burghezii au făcut Revoluţia de la 89 la 91. Apoi au fost frustraţi de ea. Îmi face impresia că Ludovic-Filip le e pe plac. E la nivelul lor. După măreţia artificială a lui Bonaparte...

Geneviève tresare.

— Necesară, poate, rectifică imperturbabil Alain, am avut o Restauraţie de bătrîni incapabili să înţeleagă vremurile pe care le trăim. Dacă menţine moneda, dacă afacerile sînt înfloritoare, noul nostru rege, care-i de partea casei de bani, va putea s-o scoată bine la capăt.

— În concluzie, scrîşneşte Enguerrand-Louis, situaţia e cît se poate de liniştitoare, nu-i aşa ?

Se ridică şi se apropie de Agnès.

— Mamă, cu voia dumitale, o să te conduc în odaia ce ţi-e rezervată.

Ce manie să-i spună mamă, cînd ea pare mai tînără decît el ! Surîde şi se ridică. O ia la braţ şi-i şopteşte la ureche :

— Frăţiorul meu pare inteligent şi sigur de el.

Agnès strîmbă din nas.

— Puţin cam prea sigur, poate, dar, din multe puncte de vedere, e mai bine aşa ca să reuşeşti în viaţă.

Apartamentul lui Enguerrand-Louis se află pe strada Bourgogne, la primul etaj al unui imobil nou. Agnès o apucă împreună cu el pe un coridor, urmaţi de Alain.

Enguerrand-Louis deschide o uşă.

— Iată camera dumitale, mamă ; a frăţiorului meu e alături. Nădăjduiesc să-l ţinem lîngă noi pînă cînd îşi va termina dreptul.

— Dacă mă vreţi, măcar la început, spune acesta. Am de gînd să mă înscriu chiar mîine la facultate. N-a mai rămas decît un trimestru. Trag nădejde să-mi iau diploma la sfîrşitul anului universitar.

— Dar n-ai decît şaptesprezece ani ! exclamă Enguerrand-Louis.

— Adevărat, constată Alain, dar la anul n-o să-l mai am.

Capitolul II

Forli e aproape pustiu. Rădvanul se opreşte în faţa unei case. Regina Ortansa, în mare doliu, coboară din trăsură. Cu biciul, vizitiul îi arată o uşă.

— Acolo e.

Ortansa loveşte puternic ciocanul de la intrare. Uşa se deschide şi apare o servitoare.

— Sînt ducesa de Saint-Leu, spune Ortansa. Fiul meu e aici, nu-i aşa ?

Servitoarea se dă la o parte, speriată. Ortansa trece pragul. La cei aproape cincizeci de ani, fiica Josephinei e încă foarte frumoasă. A moştenit de la mama ei farmecul datorită căruia au avut amîndouă atîtea succese şi atîtea aventuri.

Un zgomot de paşi o face să se-ntoarcă spre scara pe care Ludovic-Napoleon o coboară în goană.

— Mamă ! strigă el. Dumneata, aici ?

Are faţa umflată şi ochii roşii. Se repede la mama sa, o ia în braţe şi o strînge la piept.

— Şi Napoleon-Ludovic ? întreabă ea.

Izbucneşte în plîns, o duce pe Ortansa într-un salonaş şi se aşază lîngă ea pe o canapea.

— Şi totuşi unchiul tău Jérôme, bietul tău tată, mătuşa ta Pauline şi eu însămi am făcut tot ce-am putut ca să-mpiedicăm această nebunie ! geme ea între două suspine.

Ludovic-Napoleon îşi sărută cu blîndeţe mama pe obrajii scăldaţi în lacrimi.

— Am ajuns la timp pentru a-l mai prinde respirînd, îi spune el. Băteam în retragere. Tocmai soseam la Rimini,

cînd m-au înștiințat. M-am întors imediat. Dar Austriecii înaintează. N-au mai rămas în Forli decît cîteva femei și cîțiva bătrîni.

— Austriecii ? se miră Ortansa.

— Papa Grigore al XVI-lea a fost bătut. A cerut ajutorul împăratului.

— Fratele tău ți-a murit în brațe ?

— Da ! Și-apoi, azi-dimineață, am pus să se facă o slujbă de pomenire și l-am dus la cimitir cu două slujnice.

Ortansa se ridică.

— Să plecăm, îi spune, fără să mai lăcrimeze. Dacă pun mîna pe tine or să te împuște ca străin care-ai luat parte la o insurecție. Ai fost văzut pe cînd luptai, dragul meu.

Și-l împinge spre ușă pe Ludovic-Napoleon, care-i livid.

— La plecare vom trece pe la cimitir, hotărăște ea.

Cu cîteva zile în urmă, aflase la Roma că răsculaților din Romagna le merge rău, apoi, printr-un prieten al Vaticanului, că viața lui Napoleon-Ludovic era în primejdie. Foarte prost dispus, Sfîntul Părinte începe să-i găsească pe acești Bonaparte cam stînjenitori. I-a poftit mai mult sau mai puțin politicos să părăsească Statele Pontificale. Numai Lucien, care s-a retras din treburile obștești și bine-înțeles principesa Pauline Borghese au fost iertați.

E aproape noapte cînd Ortansa și Ludovic-Napoleon ajung la Rimini. Ludovic-Napoleon oprește trăsura în fața casei Menotti. Acesta îi primește în sala cea mare unde, cu cîteva luni în urmă, carbonarii depuseseră solemnul lor jurămînt. Menotti pare să fi redevenit un burghez pașnic.

— Armata insurecțională nu mai există, îi anunță el. Austriecii ne-ar fi măcelărit pe toți. Prietenii noștri s-au întors pe la casele lor și și-au îngropat armele. Neîndoielnic, va ploua cu denunțuri, arestări și martiri. Altfel nu se poate. Noi vom fi printre cei vizați, eu la Rimini, Teobaldus la Forli. Dacă ne ucid, alții ne vor lua locul ; dacă ne grațiază, vom reîncepe lupta. Va veni o zi cînd Italia va fi liberă și unită.

E mai mult decît poate să-ndure Ortansa.

— Dumneata știi tot atît de bine ca și mine, strigă ea, că fiul meu e-n mare primejdie aici ! Va fi un eveniment condamnarea unui Bonaparte ! Grigore al XVI-lea urăște

rudele împăratului. Trebuie să-i scăpăm deci cu orice preț din gheare.

— N-o să fie ușor, intervine Ludovic-Napoleon, care e foarte palid. Vor fi barate toate drumurile ; toți tinerii vor fi suspectați.

— Represiunea va fi mai aprigă în Statele Pontificale decît în Lombardia, continuă Menotti. Niciodată papii n-au glumit cu autoritatea lor temporală cînd le-a fost amenințată. Ca să ajungeți mai repede în Toscana, ar fi trebuit să luați drumul Florenței prin Castrocaro. Dar în nici un caz nu trebuie să vă întoarceți. Duceți-vă la Florența prin Abruzzi. Veți ajunge mai ușor după aceea în Piemont prin Liguria. De acolo, veți trece în Elveția, dacă regele Piemontului vă refuză ospitalitatea.

Ludovic-Napoleon, care n-a spus încă nimic, ridică pe neașteptate capul.

— N-o să fug ca un dezertor, strigă el. Înseamnă că nu mă cunoașteți.

Ortansa sare, ca mușcată de șarpe.

— Cere-i părerea lui signor Menotti, țipă ea. Cînd faci o revoluție, ceea ce contează-i eficacitatea. Unchiul tău, Napoleon, a dovedit-o în brumar. Ar fi stupid să te sacrifici în numele nu știu cărei gloriole.

— Majestatea sa are dreptate, insistă Menotti. Vom avea nevoie de dumneavoastră mai tîrziu.

Ludovic-Napoleon își șterge fruntea pe care au apărut cîteva broboane de nădușală. Descumpănit, cade pe un scaun. Menotti îi pune mîna pe umăr.

— Mama dumneavoastră are dreptate.

Ortansa își deschide coșul și scotocește în el.

— Îți voi cere ceva și mai greu de suportat pentru mîndria ta, fiul meu, spune ea. Da, și mai greu ! Signor Menotti, poți să faci rost de o livrea pe măsura acestui conspirator ?

— Nimic mai ușor, majestate, răspunde Menotti.

— Am la mine, spune ea, un pașaport englez care ne va fi de folos.

Desface documentul și citește :

— William Spitt. Pînă la Torino vei fi valet. Vei călători pe capră și ori de cîte ori ne vom opri vei avea grijă să-mi deschizi portiera.

Ludovic-Napoleon schițează un gest spre ușă ca și cum ar vrea să fugă. Ortansa îl oprește cu amîndouă mîinile.

— Uiți că fratele tău a murit ? îl ceartă ea. Între tine și tronul Franței nu mai există decît bietul rege al Romei.

— Și Ludovic-Filip, remarcă Menotti.

— Așa-i, pe ăsta-l uitasem, conchide Ortansa mînioasă.

Un ceas mai tîrziu, ducesa de Saint-Leu, ex-regina Ortansa, salutată de Menotti, ia loc în trăsura la care-au fost înhămați doi cai odihniți. După ce-nchide portiera, Menotti face un gest de rămas bun vizitiului și valetului, așezați unul lîngă altul pe capră.

— Drum bun !

Ludovic-Napoleon, sugrumat în livrea, e alb ca varul. În clipa-n care vizitiul își biciuie caii să pornească, viitorul împărat al francezilor se pleacă spre Menotti și spune :

— Am jurat !

— Cînd va suna ceasul o să vă reamintesc, răspunde carbonarul, dîndu-se-ndărăt.

Rădvanul pornește zgomotos pe caldarîmul spart. Menotti îl petrece cu privirea pînă ce dispare.

Partea întîi

PIESELE MOZAICULUI (1847–1851)

Capitolul I

SĂ-ŢI ALEGI CEASUL

—Nu crezi, dragul meu, că pentru un pretendent la tronul Franţei, evadat atît de romantic, prinţul Ludovic-Napoleon se poartă cam ciudat cu miss Elisabeth Howard ?

— E-atît de frumoasă ! Un cap de camee pe un corp superb, un mers plin de graţie şi de demnitate. Şi ce minunat păr negru !

— Pretendentul ăsta cu picioare scurte şi nas lung n-are nici un ban. La Elisabeth Howard a găsit casă şi masă... şi restul. Se spune că ea-i finanţează şi campaniile politice...

— Toalete încîntătoare, un atelaj impecabil, un confort rafinat în unicul său palat din Berkeley scuar. Nu cred că tînărul acesta...

— Tînărul, tînărul ! E un *gigolo* cum se spune în Franţa, care are aproape patruzeci de ani.

— Slăbănogul nu-i deloc de plîns. Eu aş compătimi-o mai curînd pe ea.

— Eu şi mai mult pe nenorocitul de maior Martyn, căruia-i datorează cea mai mare parte a averii ei destul de rotunjoară şi pe care l-a părăsit.

— O avere considerabilă, dragul meu, considerabilă !

— Păcat că nu pot rîvni la nici un tron ! Teribil mi-ar plăcea să fiu întreţinut de o femeie atît de drăguţă.

O strălucitoare serată în cea mai ipocrită *gentry* a Londrei.

Lady Blessington este o scriitoare strălucită. Salonul său e dintre cele mai *up to date* [1]. Din punct de vedere moral, lady Blessington n-ar putea fi severă : oare n-a trăit ea însăşi, ani de zile, în cea mai plăcută intimitate cu soţul şi amantul ei ?

— Acum cînd contele d'Orsay e văduv şi ea la fel, de ce nu s-au căsătorit ?

— Şi de ce nu s-a însurat Bonaparte cu miss Howard ?

— Trebuie să recunoşti, dragul meu, că trăim nişte vremuri ciudate !

— La urma urmei şi dumneata şi eu venim la lady. Blessington.

— Da, dar nici dumneata şi nici eu nu venim cu soţia.

— Fiindcă sîntem puritani.

— Cu toate acestea, soţiile prietenilor noştri nu lipsesc în seara aceasta.

— E foarte adevărat. Vin aici cu soţul şi amantul.

— De acum un an, de cînd a evadat din fortăreaţa de la Ham, acest Ludovic-Napoleon e vedeta saloanelor din Londra.

— Noi, englezii, îl iubim pe Napoleon aproape tot atît cît pe Ioana d'Arc.

— Am voi, poate, să vedem un Bonaparte pe tronul Franţei, un Bonaparte care să nu fie Celălalt ?

— Regina noastră e un mare suveran.

— *God save the Queen !* [2]

Lîngă bufetul instalat nu departe de uşa care dă pe terasa palatului lady-ei Blessington, la doi paşi de Hyde Park, doi gentlemeni şuşotesc, urmărindu-l cu privirea pe Ludovic-Napoleon care dansează cu miss Howard :

— Are picioarele scurte. Nu e deloc mai înalt decît unchiu-său.

— Care, dealtfel, nu era cîtuşi de puţin.

— Înalt, sau unchi ?

[1] În pas cu moda (engl.).
[2] Trăiască regina !

— Ce-ar spune defuncta regină Ortansa dacă şi-ar vedea feciorul adorat întreţinut de fata unui pantofar ?

— A unui cizmar, dragul meu, a unui cizmar.

— Apropo de regina Ortansa, l-ai întîlnit la Paris pe celălalt fiu al ei, adulterin oficial acela, pe contele de Morny ?

— *Yes !* E impozant. Şi el e întreţinut, dar nu de o curtezană care s-a retras din afaceri, după ce-a făcut avere, ci de o contesă autentică, ba şi mai mult, ambasadoare şi fiică de bancher.

— Ei, ce vrei, dragul meu, un dandy trebuie să nu ţină seamă de cheltuieli.

— Şi cum nici unul, nici celălalt n-au moştenit cine ştie ce de la regina Ortansa...

— Au fost nevoiţi să se descurce.

— În plus, se pare că Morny este un excelent om de afaceri.

— Am auzit şi eu. Contesa Le Hon n-ar fi făcut un plasament prost. Se pare că îi rentează sfecla din Auvergne.

— Nu e deputat de Auvergne ?

— Bineînţeles că da. Al naibii de social ! Are intenţia să îmbunătăţească soarta clasei muncitoare, să multiplice casele de economii, creşele, şcolile gratuite, cantinele, consiliile de judecată a conflictelor de muncă, totul pentru prosperitatea maselor.

— Ce interesant ! Fratele lui vitreg e de aceeaşi părere ?

— Mi s-a spus că nici nu se cunosc. Dar acest Napoleon cu piciorul mic cred că e republican. În tinereţe a fost chiar carbonar.

Serata e în toi. Femeile sînt frumoase, bărbaţii eleganţi. Gentlemeni distinşi şoptesc cuvinte galante la urechea elegantelor ladyes, care pufnesc după evantaie. Domnia reginei Victoria e înfloritoare.

Cînd dansul se termină, Ludovic-Napoleon se apropie de lord Palmerston. Gentlemenul acesta subţire, impecabil în hainele bine croite, purtînd de-a latul pieptului marele cordon al Sfîntului Gheorghe, cu părul şi cotleţii suri, este ministrul Afacerilor Străine al Majestăţii sale britanice. Cei doi bărbaţi schimbă cîteva cuvinte, surîzînd.

— A venit și lady Palmerston ? întreabă unul dintre interlocutorii noștri, care nu s-au dezlipit de lîngă bufet.

— Iat-o stînd de vorbă cu Elisabeth Howard.

— Totul evoluează. Poate mai încet la Londra decît aiurea, dar și la Londra.

— Citiți presa franceză ? Bătrînul Ludovic-Filip o lungește. Are șaptezeci și cinci de ani și de șaptesprezece ani și-a pierdut popularitatea la el în țară.

— Totuși o duce.

— Condițiile de trai s-au schimbat mult de la ultima revoluție franceză, vreau să spun cea în glumă, de la 1830. Mai sînt în special problemele puse de cei care au născocit un cuvînt nou : proletariatul.

— *Goddam* [1] ! Știu despre ce e vorba !

— Dezvoltarea industriei înmulțește acest strat social de jos în detrimentul agriculturii. Va trebui să ținem seama de el. Deci o anarhie în Franța nu ne-ar putea lăsa indiferenți. Republica este o boală contagioasă. „Proletariatul" francez n-ar trebui să influențeze „proletariatul" englez. Voi, bancherii, nu sînteți de aceeași părere ?

— Și voi, diplomații, știți că toată această puzderie de gazete mărunte, de culegeri de tot felul de șansonete, de mișcări spontane sînt în strînsă legătură cu evadatul de la Ham ? Dar cine-i finanțează ? Desigur nu numai risipitoarea Elisabeth Howard ?

— Dacă lordul Palmerston cunoaște rostul fondurilor secrete, desigur că nu numai miss Howard !

Feciorii strigă primele rădvane. Prințul Louis-Napoleon își așteaptă și el rădvanul. Îi sărută mîna lady-ei Blessington, care schițează o scurtă reverență, gest care nu le scapă observatorilor noștri.

În anticameră se ivește un zdrahon, cu mustăți și favoriți, înfășurat într-un macferlan gros. Se duce direct la Ludovic-Napoleon, de-abia se-nclină dinaintea lui miss Howard, îl ia pe pretendent de braț și-l trage de-o parte

— Sosesc din Franța, îi spune el. O veste bună : l-au eliberat pe doctorul Conneau. Am luat legătura cu el. S-a și pus pe lucru.

[1] Fie-ar să fie ! (engl.).

— Nu ţi-e teamă că-i urmărit, fiindcă a fost prizonier împreună cu mine la fortăreaţa din Ham ?

— Dacă va fi nevoie, se va întoarce acolo, sau mai bine se va lăsa ucis.

— Aşa e, răspunde Ludovic-Napoleon pe gînduri. L-am cunoscut cu mult înaintea dumitale, dragul meu. Pe mîine !

Se duce la Elisabeth Howard şi-i oferă braţul.

— Asta-i Persigny, cîinele credincios, îi suflă diplomatul bancherului. Organizatorul propagandei şi cel care împarte fondurile. Bonaparte o să ajungă departe dacă dispune de mai mulţi oameni ca el. Crede-mă, am destulă experienţă. De va fi nevoie, acesta va şi ucide.

Lăsîndu-l pe Persigny în anticameră, înconjurat de costume de gală şi rochii de seară, Ludovic-Napoleon şi Elisabeth se urcă în rădvanul lor.

— Ce zici, dragă Elisabeth, a fost o seară admirabilă, nu ? o întreabă Ludovic-Napoleon privind prin geam luminile de pe străzile Londrei.

— *My darling,* suspină ea, sînt geloasă cînd văd toate femeile acestea roind în jurul tău ca muştele la miere.

Cu un gest obişnuit, bărbatul îşi pişcă vîrful nasului proeminent, îşi netezeşte mustăţile şi îşi mîngîie barbişonul ascuţit.

— Nu fi proastă, Elisabeth, ştii doar foarte bine că numai pe tine te iubesc !

— Ludovic, aş vrea să-mi faci un copil.

Ridică sprîncenele.

— Nu-ţi ajunge unul, pe care-l ai de la un alt bărbat ?

Elisabeth se bosumflă, apoi întreabă :

— Persigny ţi-a adus veşti ?

— Ludovic-Filip o duce prost. De la moartea ducelui de Orléans, nu mai crede în viitor. Scandalurile se ţin lanţ. Administraţia de Război şi cea a Marinei au muşamalizat nişte escrocherii. Directorul Manutanţei Generale a făcut speculă cu cerealele. Pînă şi ministrul Lucrărilor Publice este acuzat de delapidare.

Elisabeth suspină :

— Sînt clipe în care aş dori să ajungi conducătorul francezilor.

— N-o să ajung fără ajutorul tău, răspunde Ludovic-Napoleon, sărutîndu-i umărul gol.

Ea se-nfioară.

— Cînd te gîndeşti c-am aşteptat pînă la treizeci de ani ca să mă-ndrăgostesc ! De-aia îmi eşti atît de drag, ticălosule !

— Îmi vine în minte o idee a prietenului meu, doctorul Conneau, pe care l-au eliberat. Bietul Conneau şi-a petrecut o mare parte din viaţă în fortăreaţă. Arestat în 1830 la Rimini, tocmai cînd eu evadam, a stat trei ani în închisorile papale, apoi, mai tîrziu, şase ani împreună cu mine, la Ham.

— Şi care-i ideea prietenului tău, Conneau ? întreabă Elisabeth Howard.

— Să organizeze banchete bonapartiste în toate oraşele unde va fi posibil, cu discursuri la desert şi căldură comunicativă. Ca să poţi spori cu cîteva grade opinia publică.

— Prietenul tău, răspunde Elisabeth, ştie că francezilor le place să stea la masă.

Rădvanul se opreşte în faţa unui mic palat. Valetul deschide portiera şi lasă scara. Pe prag apare un lacheu cu o torţă.

Ludovic-Napoleon sare jos şi-o ajută pe Elisabeth să coboare. O ia de braţ, ca să urce cele zece trepte ale peronului. Cînd pătrund în anticameră, lacheul le spune :

— Un getleman a insistat atîta ca s-o vadă pe alteţa voastră, încît nu l-am putut împiedica să intre.

— La ora asta ? se miră Ludovic-Napoleon, scoţînd din buzunarul vestei un ceas mare, de aur.

— Am făcut tot ce-am putut ca să-l conving pe acest gentleman să vină din nou mîine dimineaţă. Nu-mi mai rămîne decît să chem poliţia.

— Eşti sigur că nu e înarmat ? îl întreabă Elisabeth cu îngrijorare.

— E un grăsun liniştit în aparenţă, răspunde lacheul imperturbabil.

— Aştia-s cei mai răi !

Ludovic-Napoleon ridică din umeri îndreptîndu-se spre salon, în timp ce Elisabeth se opreşte la picioarele scării.

La zgomotul uşii deschise de lacheu, omul s-a ridicat, cu sprîncenele încruntate.

— Nu mă mai recunoaşteţi ? întreabă el, ex-abrupto. E adevărat că de şaptesprezece ani încoace m-am îngrăşat.

Pe chipul voit inexpresiv al lui Ludovic-Napoleon, apare un surîs luminos...

— Matteoti ! strigă el, întinzîndu-i amîndouă mîinile.

— Sosesc de la Torino, răspunde acesta, scuturîndu-i mîinile. Prima mea vizită e pentru dumneavoastră. Am fost indiscret cerînd să vă aştept. Dar eram atît de grăbit...

Ludovic-Napoleon îi arată un fotoliu.

— Vei veni să dejunezi cu mine mîine. Dar spune-mi încă din seara asta ce te aduce la Londra.

— După patru ani de închisoare în Romagna şi şase în Lombardia, pregătim insurecţia care va aduce, în sfîrşit, independenţa Italiei.

— Iar noi, adaugă bine dispus Ludovic-Napoleon, pregătim înlăturarea definitivă a Bourbonilor şi Orleanilor şi întoarcerea la putere a familiei Bonaparte.

Voluminosul Matteoti sări cu o sprinteneală surprinzătoare.

— Acesta-i unul din motivele călătoriei mele, monseniore. Regimul din Franţa se apropie de sfîrşit. Într-o lună, într-o jumătate de an sau într-un an, veţi avea toate şansele.

Pe faţa lui Louis-Napoleon trece o umbră. Aşteaptă urmarea. Matteoti şovăie o clipă, apoi adaugă :

— Bineînţeles, nu v-aţi uitat jurămîntul de acum şaisprezece ani ?

— Jurămîntul pe pumnale ? răspunde grav Ludovic-Napoleon. Desigur că nu.

* * *

Felice Orsini tocmai a sosit la Rimini pentru o şedinţă a ventei supreme din Romagna. În aşteptarea orei de întîlnire, hoinăreşte prin tîrg. Deodată tresare. Nu se înşală ? E Anna-Maria Ricci ! N-o mai văzuse de patru ani. Pe atunci, era o fetişcană de vreo cincisprezece ani, căreia îi făcea curte în parcul palatului Ricci, la Florenţa. Ea îl asculta fericită, sorbindu-l din ochi, pe el, revoluţionarul, răzvrătitul, paria. Se jucase recent *Hernani* la teatrul din Florenţa, iar el, Felice Orsini, îl încarna, în formă italiană, pe Hernani. Timp de o oră, o ţinuse în braţe, gingaşă şi

dulce ca o căprioară. Schimbaseră un sărut timid. Îi jurase, bineînțeles, să-l iubească veșnic.

Îl va recunoaște oare ? Patru ani în închisorile Sfîntului Părinte lasă urme asupra unui om.

Anna-Maria va trece pe lîngă el. Chiar dacă-l va recunoaște, se va preface, fără-ndoială, că nu-l știe. Nu se va trăda.

S-a oprit cu ochii ațintiți asupra ei. Privirile li s-au încrucișat. Se oprește înmărmurită, ca trăsnită. Buzele îi tremură. Se sprijină, ca să nu cadă, de taraba unei vînzătoare de pepeni. Face un pas spre ea. Tînăra domnișoară se întoarce brusc. Guvernanta o însoțește, foarte de-aproape. Totuși Anna-Maria face un pas înainte. Felice la fel. Acum sînt față în față. În ochii ei scînteiază lacrimi mari. Articulează anevoie :

— Astă-seară, la ora zece, pe plajă, lîngă port.

O nouă modă vrea ca oamenii din „înalta societate" să-și petreacă „vacanțele" pe țărmul Mediteranei. Sau la Lido din Veneția.

Dar contele Ricci este un original înrăit. A cumpărat terenuri pe țărmul Adriaticei, lîngă Rimini, între arbori și flori, și și-a construit o casă.

În fiecare dimineață, se duc pe plajă, unde se scaldă în „costum de baie" (tinerii, în orice caz). Contele Ricci a învățat chiar să înoate.

Cînd Felice sosi la întîlnire, Anna-Maria se și afla acolo. Alergă spre el și i se aruncă în brațe.

— Ți-am fixat ora zece, Felice, pentru că am așteptat să se culce toți. A trebuit să sar zidul.

Îl ia de mînă și-l trage lîngă ea pe nisip.

— Sărută-mă, Felice.

Primul lui gest a fost de refuz, dar Anna-Maria îi oferea buzele. Atunci se simți cuprins de un val fierbinte și se sărutară îndelung.

— Nu te iubesc decît pe tine, Felice. Nu te voi iubi decît pe tine, șopti ea înfiorată. Din prima zi în care te-am văzut...

— Aveai șase ani ! Poate chiar cinci !

— Nu te-am uitat niciodată, Felice. În toți acești ani în care viața ne-a despărțit, nu m-ai părăsit o clipă.

Așadar, de-a lungul acestor patru ani, nu-i uitase cuvintele spuse într-o noapte, sub raza lunii, pe vremea cînd toate nădejdile erau cu putință, cînd Republica, printre șefii căreia ar fi trebuit să fie, părea atît de aproape.

Îi spusese atunci :

— Cînd voi fi la putere, ne vom căsători, Anna-Maria. Cînd vei împlini optsprezece ani, vei fi soția mea. Părinții tăi vor fi mîndri să mi te dea, căci voi fi unul dintre șefii Republicii. Vom fi descotorosit Florența de marele duce și vom fi înălțat steagul revoluției în Lombardia și Veneția.

Cu cîtă ardoare îl privise în noaptea aceea ! Era gingașă, blondă, cu ochi albaștri ! Cum se lipise de el !

— Căprioară ! Mica mea căprioară ! îi șoptise el sărutînd-o pe gît.

Avea un parfum îmbietor. Două zile mai tîrziu, sosi marea scadență : războiul. După înfrîngerea din 1830, care îi costase viața pe tatăl său Orsus și pe unchiul Teobaldus, catastrofa din 1844 era cît pe-aci să-i fie fatală. Patru ani de închisoare, în timpul cărora chipul Annei-Maria îi apăruse adeseori. Dar îl izgonise. Anna-Maria nu mai era de el. Dealtfel, poate se căsătorise. Era o aristocrată florentină. Seara aceea nu fusese decît un vis printre alte multe. Dar nu ! Anna-Maria nu contenise să se gîndească la el. E minunat și absurd.

— În sfîrșit, spuse el tandru, nu mai ai cincisprezece ani !

Ea rîse :

— Nouăsprezece, la anul.

— Știi că nimic nu-i posibil între noi : tu, o Ricci, iar eu, Felice Orsini, un proscris.

— De fiecare dată cînd vorbește de tine, unchiul Orso o face în șoaptă, recunoaște ea scuturîndu-și buclele blonde.

— Sînt rușinea familiei, rînji Felice.

— Îi sperii, explică Anna-Maria, cu ideile tale republicane. Se tem să nu-și piardă banii, situația.

Felice rîde sarcastic. Își trece mîna prin barba neagră, își scutură fața palidă peste care s-a revărsat o coamă bogată și mătăsoasă. O ia pe Anna-Maria de mînă.

— Vor să uite că mama e mătuşa ta. Făcuse o mezalianţă, sărmana mea *madre*, cu un romagnol, un ofiţer fără avere, care nutrea visuri de libertate.

— Ziarele au publicat o scrisoare de-a ta, reia Anna-Maria, acum mai mult de trei ani, şi o ştiu pe dinafară :

„Nevinovatule ! Nu tremura la vederea butucului şi a securei. Fiecare picătură de sînge vărsat zămisleşte mii de eroi".

— M-au condamnat la muncă silnică pe viaţă.

— Şi-ai evadat ? întrebă ea strîngîndu-se la pieptul lat al lui Felice.

— Nici măcar atît ! Alegerea lui Pius al IX-lea ne-a adus amnistia acum cîteva luni.

— Şi n-ai venit imediat la Florenţa ?

El clătină din cap.

— Aş fi fost prea supravegheat. La Livorno, am putut tipări un apel către tineretul italian ; îl voi răspîndi curînd în toată ţara.

— Eşti un erou, Felice, murmură ea.

Prinse obrajii lui Felice între mîini şi-i acoperi de sărutări.

— O să fim fericiţi, dragostea mea. O să fim fericiţi.

Se apropie, se lipeşte de el. Cu un singur gest ar fi avut-o. Biata căprioară ! „Hai, Felice, fii demn de tine, fii demn de respectul tău." Tînărul se îndepărtează.

— Din ziua în care te-au arestat, geme fata, nu mai trăiesc. Aprind lumînări în fiecare duminică. Refuz toate partidele propuse. Ideea că un alt bărbat m-ar putea ţine în braţe mă scoate din minţi.

Felice înclină capul.

— Dar, Anna-Maria, gîndeşte-te ! N-a fost niciodată nimic între noi, ştii foarte bine.

— Ai uitat Florenţa ? se indignă ea. În grădină ? În seara aceea, ţi-am jurat să nu fiu decît a ta.

— Aveai şaisprezece ani ! Şi-apoi, s-au petrecut atîtea evenimente de atunci. În 1844, aş fi putut reuşi, te-aş fi meritat. Aş fi putut fi unul dintre şefii Republicii. Dar astăzi nu sînt decît un ocnaş eliberat.

— Sigur că părinţii mei, strigă ea, nu-şi vor da consimţămîntul la căsătoria noastră !

Ideea asta o înveseleşte :

— Răpește-mă, Felice !

Se apropie din nou de el și-i cuprinde capul cu brațele ei albe. El se desprinde brusc :

— N-a sosit momentul, Anna-Maria. Acum sînt al datoriei mele. Trebuie să lucrez fără răgaz pentru răspîndirea ideii de libertate și de unitate. Unitatea e întipărită de veacuri în inima italienilor. Dezbinarea e opera politicienilor. Se va judeca în curînd dacă dușmanii lui Brutus sînt demni să figureze printre celelalte națiuni.

— Te vor aresta din nou, Felice, și, de astă dată, pentru toată viața, dacă nu te vor ucide.

— Fii fără teamă, Anna-Maria, voi ști să mă păzesc. Dar, dacă mor, plînge-mă. Alții mă vor răzbuna. Moartea mea va servi, poate, ca exemplu. Dacă trăiesc...

— Oh, Felice, Felice ! suspină ea. De ce a trebuit să te iubesc ? Tu nu mă iubești, tu n-ai decît Italia în cap și în inimă. Ah, cît sînt de nefericită !

O cuprinde în brațe, o sărută pe frunte. Ea tresare.

— Poate că viața va fi cu noi, spune el grav. Poate vom învinge. Astăzi n-avem dreptul la fericire. Înțelept ar fi să mă uiți.

Fata se ridică dintr-un salt și strigă :

— Ai vrea, nu-i așa ? Te plictisesc ? Mă deteși, poate ?

O strînge în brațe și o sărută pe gură. Ea se lăsă, tremurînd.

— De-ai ști, murmură ea, de-ai ști ! Toți acești ani în care te-am așteptat !

— Să ne întoarcem, zice el. Și mai cu seamă, nu spune la nimeni că m-ai văzut !

— Ne vom revedea aici, mîine seară, la aceeași oră ? îl imploră ea.

Felice dă din cap.

— Nu ! Trebuie să plec la Forli, la Castrocaro, la Maldola. Apoi mă duc la Ancona și de-acolo, la Florența.

— Ia seama, la Florența. Marele duce e necruțător. E înspăimîntat. Asta îl face rău.

Felice continuă...

— Voi merge apoi la Roma. Am dori ca noul papă, un om liberal, să ia conducerea mișcării de independență a

Italiei. Va fi o cruciadă, pricepi ? O cruciadă ! Numai de ne-ar înţelege Sfîntul Părinte !

O ia de braţ pe Anna-Maria.

— Vino, îi spune, te însoţesc o bucată de drum. Nu-i recomandabil ca o fată tînără să rătăcească singură pe plaja pustie.

* * *

Vicontele Alain de Florensac îşi opreşte *tilbury* [1]-ul la colţul dintre *avenue* Champs-Elysée şi Rond-Point. Acolo se înalţă somptuosul palat al ambasadorului Belgiei, contele Letton. Contesa, născută Mosselmann, fiica celui mai mare bancher din Anvers, este, de mai mulţi ani, metresa lui Morny. De aceea, alături de palatul Le Hon, Morny şi-a construit o discretă locuinţă cu un etaj, pe care parizienii au botezat-o *la niche à fidèle* [2].

Strălucit parlamentar, Morny reprezintă din 1842, în Adunare, regiunea Auvergne. Graţie doamnei Le Hon, a devenit proprietarul unui important domeniu, unde a instalat o uzină, care produce şaptezeci şi cinci de mii de kilograme de zahăr pe zi. Regele dandy-lor este şi preşedintele fabricanţilor de zahăr. Alain de Florensac aruncă *groom*-ului, care face de gardă în faţa porţii, frîul calului. Un grilaj se deschide spre o curte strîmtă, în fundul căreia cîteva trepte duc la intrarea în palat. Un lacheu în livrea îl introduce pe Alain într-un salonaş. Imediat se deschide o uşă şi apare Morny.

— Îmi plac oamenii punctuali, spune.

Are fruntea înaltă. Mustaţa scurtă şi deasă îi ascunde buzele subţiri. Pe reverul redingotei se răsfaţă panglica latră a Legiunii de onoare cîştigată în războiul din Algeria.

Se dă în lături spre a-l lăsa pe Alain să intre în cabinet.

— Îl cunosc pe fratele dumneavoastră mai vîrstnic, spune el. E un savant de mare valoare. Regele îi acordă o înaltă preţuire. Am auzit vorbindu-se adesea de dumnea-

[1] Cabrioletă cu două locuri.
[2] Culbul credincioasei. (fr.)

voastră, dar n-am avut plăcerea să vă întîlnesc. Aţi fost avocat, nu ?

— Da, răspunde Alain, trecîndu-şi mîna prin părul des, buclat. Apoi, netezindu-şi barba scurtă : am fost. De trei ani însă, mi-am dat demisia din barou. A trebuit să preiau conducerea afacerilor socrului meu, a cărui sănătate începe să se şubrezească.

— Fiindcă veni vorba, cum o duce simpaticul Lubersac ?

— Eh, ca la vîrsta lui.

— Iată-vă deci devenit, cu de-a sila, industriaş şi om de bursă. Ce vîrstă aveţi ?

— Treizeci şi patru de ani.

— Sînteţi mai mic decît mine cu trei ani. Păreţi uimitor de tînăr.

— Am citit, continuă Alain, cu mult interes, broşura dumneavoastră contra importurilor abuzive de zahăr din trestie.

— Sînt numai cîteva articole din *Messager*, răspunde modest Morny, reunite în broşură de prieteni. Împăratul Napoleon a lansat industria zahărului de sfeclă. Franţa trebuie să-i susţină consumul.

— Titlurile fabricilor de zahăr au scăzut la Bursă în ultimul timp, insinuează Alain.

Morny aprobă printr-un semn al capului.

— N-aţi putut obţine nimic de la guvern, dumneavoastră, parlamentar al majorităţii orleaniste ? întreabă Alain.

— Domnul Guizot nu înţelege mare lucru din lucrurile mari, răspunde cu amărăciune Morny. Bursa merge prost, domnule de Florensac, nu numai acţiunile zahărului, şi Bursa e pulsul opiniei publice.

— Nu cu inima uşoară ne-am angajat *à la baisse*, afirmă Alain, aşezîndu-şi un picior peste celălalt.

Morny se joacă nepăsător cu un coupe-papier. În spatele lui soarele se zbenguie pe vitralii.

— Presupun că n-aţi venit aici pentru un schimb de păreri asupra situaţiei economice ? Mi s-a spus că intenţionaţi să vă prezentaţi la alegeri în Gironda ?

— Bunicul meu a fost multă vreme deputat acolo.

— În Legislativă şi Convenţie, nu-i aşa ? întrebă Morny.

— Apoi în Consiliul Celor Cinci-Sute.

— E un personaj legendar. Mi s-a spus că a trăit o sută doi ani !

— Cu cîteva săptămîni mai puțin, într-adevăr.

— Păcat că nu și-a scris memoriile !

— Deocamdată nu-i vorba de alegere, observă Alain. Iată cuvîntul meu : în portofoliul familial, pe care îl girez — soția mea e fiică unică — se află un important pachet de acțiuni ale companiei *Chargeurs reunis* [1]. Voi intra deci în consiliu.

— Vizînd președinția ?

Alain își mîngîie barba.

— Niciodată nu acționez în grabă, spune el.

Morny are sub ochi o fișă : Alain de Florensac s-a căsătorit cu ceea ce obișnuit se numește o „pungă doldora", o fată tot atît de urîtă pe cît de bogată, pe care o lasă bucuros în casa lor particulară din cartierul Chartrons, la Bordeaux. Vicontesa de Florensac nu vine decît rareori la Paris. Cei trei copii dăruiți de Alain o ocupă îndeajuns. Doi dintre ei au o sănătate șubredă. Vicontele își prelungește din ce în ce mai mult șederile la Paris, sub pretextul consiliilor de administrație. Joacă la Bursă, unde se hazardează adeseori în acțiuni periculoase.

— M-am gîndit, spune Alain, că am putea să reducem importul de zahăr din trestie. Noi asigurăm exclusiv transportul din Martinica și Guadelupa. Dar ar trebui să căutăm alte navluri.

Chipul lui Morny se luminează.

— Sîntem făcuți să ne înțelegem, strigă el bine dispus, sculîndu-se. Alain îl imită. Să cinăm diseară împreună. Vreți la *Jockey* ? Cred că nu sînteți încă membru al acestui club. O întîrziere care trebuie reparată. Îți voi fi naș, dragul meu. Mă gîndesc să lansez moda consumului de banane, care ne vin din Africa. Transportul lor ridică probleme. Dar mi s-a spus că un procedeu nou ar permite acestor fructe exotice să ne parvină în bună stare. Dacă lucrurile stau așa, am putea face astfel încît Compania dumneavoastră să aibă exclusivitatea transportului bananelor de pe Coasta de Fildeș și din Senegal.

[1] Companie de transporturi.

îl conduce spre ușa salonului. O femeie și doi bărbați așteaptă. Morny îi salută cu mîna. Iată-i în anticameră.

— Și situația politică, reluă Alain, cum o vedeți ?

— Proastă ! Regele e bătrîn, parizienii se plictisesc. De cînd cu Algeria, nu se mai petrece nimic. Ziarele sînt exasperant de plate. Și muncitorii, dragul meu, muncitorii ? Nimeni nu se gîndește la ei, în afară de mine. Ai mei nu-mi vor distruge mașinile, crede-mă. Viitorul vrea ca toată lumea să cîștige bani și toată lumea să consume. „Îmbogățiți-vă !" spunea Ludovic-Filip burghezilor. Eu, eu voi spune poporului : „Trăiți mai bine !" Pe discară.

* * *

În dimineața asta, Persigny are aerul mai arțăgos ca niciodată. Sprîncenele îi sînt mai încruntate ca de obicei, mustața și favoriții zburlite.

Sare din *cab*[1]-ul care l-a adus de la gară în fața micului palat din Berkeley street. Lovește violent ciocanul ușii, în cadrul căreia apare o slujnică blondă cu bonetă.

— Prințul Napoleon ? întreabă el cu vocea lui aspră.

— Prințul și doamna fac o plimbare călare.

— Era și momentul ! mormăie Persigny.

Își amintește că a uitat să plătească trăsura. Coboară în stradă, unde îi vede sosind în trap ușor pe Ludovic-Napoleon și pe Elisabeth Howard. Persigny se grăbește să-i întîmpine.

— Revoluție ! strigă el. Am venit să vă iau.

Prinde frîul calului lui Ludovic-Napoleon.

— Am sărit în primul vapor și în primul tren. Nu trebuie pierdut nici un minut. Trebuie să răspundeți : „Prezent".

Puțin mai tîrziu, Ludovic-Napoleon, Elisabeth Howard și Persigny se află în salonaș. A sosit ora marilor hotărîri.

— Ce se întîmplă la Paris ? întreabă Ludovic-Napoleon.

Persigny nu-și poate reține entuziasmul.

— Vom răzbuna, în sfîrșit, Strasbourgul și Boulogne !

— Sînteți extraordinar ! strigă Elisabeth Howard radioasă.

[1] Cabrioletă cu scaunul vizitiului sus, în spate.

Ludovic-Napoleon şovăie o clipă, apoi cu o voce posomorîtă întreabă :

— Credeţi că Ludovic-Filip n-are nici o şansă să se salveze ?

— Nici una !

— Şi, urmează Ludovic-Napoleon, credeţi că va fi proclamată Republica ?

— Pentru asta puteţi conta pe Lamartine şi pe Victor Hugo.

Ludovic-Napoleon schiţează o uşoară strîmbătură de nemulţumire.

— Nişte poeţi !

— Vor dizolva Camera, continuă Persigny. Vor fi alegeri. Veţi fi ales. Va fi primul pas spre putere.

— Credeţi că Republica va accepta să mă prezint ?

— Asta-i treaba lui Fleury şi-a mea.

Ludovic-Napoleon dă din cap, lasă în jos pleoapele-i grele, tace.

— Marile acţiuni reuşesc rareori la prima lovitură, spune el, în sfîrşit. Dar nu trebuie să repetăm ceea ce s-a-ntîmplat la Strasbourg, nici la Boulogne. Să nu provocăm teamă. Să nu ne grăbim. Sau Republica se va consolida, dacă e vorba de Republică, şi atunci mă voi repatria ca simplu cetăţean ; sau va provoca tulburări, lungi şi sîngeroase, de care vreau să mă ţin departe.

Şovăie o clipă, apoi adaugă :

— Vor trebui mulţi bani, dacă vrem să evităm acest rezultat derizoriu : să mă văd un modest deputat.

Elisabeth Howard ţîşneşte :

— Toată averea mea îţi aparţine, *darling*. Voi renunţa la tot, la Londra, la lux. Ce-mi pasă ! Persigny ştie mai bine ca oricine că nu poţi face nimic fără bani.

— Optimistul ăsta îndrăcit e convins că ai făcut un bun plasament, replică Ludovic-Napoleon, ai cărui ochi se însufleţesc o clipă.

Şi continuă :

— E bine ca numele meu să fie simbolul ordinei. Doresc să se ştie că dezavuez pe oricine îmi atribuie ambiţii pe care nu le am.

— Bravo ! aprobă Persigny. Mă gîndesc să lansez imediat două ziare : *Napoleon republican* şi *Micul Caporal*.

— Lumea trebuie convinsă că, dacă mă aleg, nu voi fi un *prinţ* care revine, ci un bun *republican.*

— Mă voi întoarce în Franţa, conchide Persigny, pentru a vă căuta o circumscripţie bună. Veţi fi ales fără îndoială.

— Cred în tine, strigă Elisabeth cu entuziasm. Persigny, spune-mi de cît ai nevoie în lunile următoare. Voi face tot ce-i necesar.

— Dealtfel, intervine Ludovic-Napoleon, posed încă, în Romagna, o proprietate rămasă de la tatăl meu. Am putea s-o ipotecăm ori s-o vindem ? Elisabeth are nevoie de garanţii.

— Nici nu mă gîndesc ! protestează ea.

— Şi apoi îl voi vizita pe lordul Palmerston, continuă Ludovic-Napoleon. Întoarcerea mea eventuală în Franţa nu trebuie să neliniştească pe Majestatea sa.

— O voi vedea pe lady Palmerston chiar în după-amiaza asta, intervine cu însufleţire Elisabeth. Coroana nu va fi insensibilă la evenimentele din Franţa.

— Dacă evenimentele se agravează, insistă Ludovic-Napoleon, să declari sus şi tare, Persigny, că eu nu voi face nimic decît în cadrul legalităţii. Singura mea dorinţă e să mă întorc în Franţa pentru a participa la noua prosperitate a ţării mele. Îmi cunoşti programul : Accesul clasei muncitoare la proprietate. Distribuirea pămînturilor necultivate. Pace în Europa ; o politică umanitară şi pacifică. Toate astea sînt cuprinse în cartea mea, nu-i aşa ?

Cade pe gînduri. Cei doi interlocutori îi respectă tăcerea. Apoi spune :

— Din cînd în cînd, apar oameni, pe care i-aş numi providenţiali, în mîinile cărora este aşezat destinul ţării lor. Cred că sînt unul dintre aceşti oameni. Dacă este aşa, Providenţa mă va ajuta să-mi îndeplinesc misiunea. Soarta m-a trădat de două ori. Cu atît mai sigur mi se va împlini destinul.

Se ridică, strînge mîna lui Persigny :

— Succes, prietene. Lucrează astfel încît să fiu căutat.

— Da, sire, răspunde Persigny.

Ludovic-Napoleon deschide gura spre a protesta, dar tace. La sfîrşit, Elisabeth se apropie de el şi-l sărută cald pe obraz. Persigny pleacă.

— Un om violent, un fanatic, suspină Ludovic-Napoleon, dar de un devotament absolut. Un protestatar perpetuu, ar fi spus unchiul meu împăratul.

O luă lîngă el pe Elisabeth :

— Să ştim să aşteptăm şi să ne pregătim, spune. Închisoarea e o şcoală ; tăcerea, o disciplină.

* * *

Alain fusese ales, la 25 aprilie, deputat de Gironda, în fruntea listei moderate. Alegerile complimentare din 4 iunie au confirmat hotărîrea francezilor de a nu se lăsa tîrîţi în aventură. Atunci strada s-a dezlănţuit brusc.

Alain se sperie. Decide să părăsească Parisul. Nu ştie cum. Ieri, au fost ridicate baricade pe toate străzile. O bandă de răsculaţi, înarmaţi cu tîrnăcoape, pistoale şi ciomege, cărora li se ataşaseră trecători şi curioşi, s-a izbit de batalionul gărzilor naţionale. Să fi tras vreun manifestant ? Să fi descărcat vreun soldat speriat un foc de puşcă ? Trupa a deschis focul. Manifestanţii s-au retras, apoi au revenit ca un flux. Au încărcat într-o căruţă corpurile celor împuşcaţi, apoi, lugubrul cortegiu, încadrat de răzvrătiţi, cu torţele în mîini, s-a răspîndit prin oraş.

Adunarea a votat, azi-dimineaţă, depline puteri generalului Cavaignac pentru restabilirea ordinei. Vestea s-a răspîndit ca o dîră de pulbere. Cortegiile se îndreaptă spre Camera Deputaţilor, unde şedinţa a fost suspendată. În cazul în care Cavaignac nu reuşeşte să restabilească ordinea, se vor aresta, probabil, mulţi parlamentari.

În această zi (25 iulie) e foarte cald. Alain deschide o fereastră. În cartierul Saint-Honoré, o mulţime imensă înaintează încet spre piaţa Concordiei, cîntînd :

Robespierre şi Saint-Juste au fost băieţi de treabă.
Au tăiat gîtul bogaţilor şi al trîntorilor.
Să-i frigem ca pe-un sac de castane degrabă.
Toţi democraţii vor avea la rîndul lor
Pui, claponi şi miei după poftă.

O bătaie puternică în uşă. Au şi venit ? Alain ascultă nemişcat. Bătăile devin mai violente ; apoi se aude o voce cunoscută :

— Alain, portarul mi-a spus că eşti acasă. Deschide-mi !

E sora lui, Jeannette.

Alain se repede, deschide şi închide iar uşa în urma unei femei rătăcite, zbîrlite, transpirate.

Jeannette, al doilea copil al generalului Atala de Florensac şi al Agnès-ei de Vaudreuil, se apropie de treizeci de ani. E o femeie tînără şi subţire, cu trăsături regulate, care pare stăpînă pe sine în toate împrejurările. Văzînd-o acum tulburată, Alain pare surprins. De cînd se ştie nu s-a iubit decît pe sine. Are totuşi o slăbiciune pentru Jeannette, despre care spune cu plăcere : „Sora mea e cineva".

S-a căsătorit, acum aproape cinci ani, cu un tînăr funcţionar întîlnit la Bordeaux, unde e şeful de cabinet al prefectului : Emile de Maupas, un timid, întîi de toate, şi tot aşa de puţin vorbăreţ ca şi ea, un bărbat frumos, cu favoriţi buclaţi, cu părul bogat dat peste cap, pentru a-i descoperi fruntea bombată.

Vizitator stăruitor al castelului Florensac, i-a făcut o curte discretă Jeannettei, care, depăşind vîrsta de douăzeci de ani, risca să rămînă fată bătrînă. Luni întregi şedea singură cu Agnès, ocupate să administreze domeniul, să pregătească recoltele, să vîndă vinul.

Căsătoria cu Jeannette, descendentă dintr-o mare familie girondină, i-a conferit greutate lui Maupas. La rîndul lui, el s-a dat peste cap pentru alegerea cumnatului său, Alain, pe care-l socoteşte avid şi intrigant, dar a cărui prezenţă în Adunare îi poate fi de folos.

Odată cu evenimentele din februarie, prefectul republican l-a suspendat pe Maupas, care, fiind în disponibilitate la Florensac, se macină. N-are nimic de sperat de la Republică. O detestă. Republicanii îi răspund la fel. Va fi obligat, şi el, să se consacre moşiei ? A lăsat-o pe Jeannette să vină singură la Paris, spre a vedea pe ce carte urma să joace.

— Jeannette, strigă Alain, Ce se-ntîmplă ?

— Îngrozitor ! geme ea. L-au luat pe Atala pe o brancardă. A fost rănit pe baricada din bulevardul Madeleine.

— Ce-ai căutat, nefericito, în bulevardul Madeleine ?

— Mă dusesem să-l caut.

— Dar cum se face că Atala e la Paris, cînd tată-său, fratele nostru Enguerrand-Louis, se reîntorsese la Florensac, sfătuit de mine, încă de la sfîrşitul lui februarie ?

— Enguerrand-Louis şi Geneviève, părinţii lui, au făcut tot ce-au putut ca să-l ia cu ei, dar a refuzat.

— Trebuia să-l forţeze.

— Hm ! uşor de zis.

Atala, copilul teribil al familiei, cel de-al patrulea copil (şi singurul băiat) al lui Enguerrand-Louis, tocmai împlinise optsprezece ani.

Încă de mic, nu se interesase decît de desen, apoi de pictură. Studiile lui la liceul Louis-le-Grand luaseră o întorsătură dezastruoasă, spre marea deznădejde a tatălui său, inginerul, dar spre marea bucurie a bătrînei Agnès, care, în timpul vacanţelor girondine, îl aţîţa într-ascuns la răzvrătire. Nu găsea nici o urmă de sînge „huron" la înţeleptul inginer, Enguerrand-Louis, îndîrjit în munca lui şi servitor fidel al regimurilor, nici la propriii ei copii, mierosul şi ipocritul Alain, ori tăcuta Jeannette.

Fiicele lui Enguerrand-Louis, Isabelle, căsătorită cu un proprietar bogat din Saint-Emilion, şi Louise, soţia resemnată (la douăzeci şi trei de ani) a unui tînăr magistrat „cu viitor", n-o interesau deloc pe Agnès. Numai Marie-Amélie, veşnic îndrăgostită de băieţii de prin vecini, ceea ce o neliniştea pe maică-sa Geneviève (fiindcă risca să-şi piardă virtutea), o amuza pe Agnès.

Cînd Marie-Amélie, mereu dezamăgită de mediocritatea eroilor locali, venea să-i plîngă în braţe, Agnès îşi amintea de propria ei tinereţe aventuroasă — prietena lui Barras, spioana lui Fouché, prinţesă rusă.

Un interes deosebit îi inspira însă micul Atala. Îl îndemna discret la răzvrătire, cumpărîndu-i carnete, pînze, pensule, nenumărate tuburi cu culori, ori de cîte ori îşi petrecea vacanţele la Florensac.

Cînd Atala a împlinit şaptesprezece ani, Enguerrand-Louis a găsit de cuviinţă să ţină un consiliu de familie, înainte de culesul viilor din 1847. Consiliul se compunea din tînărul său frate vitreg, Alain, care părăsise avocatura pentru afaceri, sora vitregă Jeannette şi bărbatul ei Maupas, cu Isabelle şi Louise, fiicele lui măritate.

— Atala e un leneș, declarase placid Enguerrand-Louis.

Apoi, întorcîndu-se către mamă-sa vitregă, adăugase :

— Îmi vine să ți-l încredințez ca să faci din el un șef de cramă !

Singură contra tuturor, avînd greutatea indiscutabilei sale autorități, Agnès obținuse consimțămîntul celorlalți ca Atala să se înscrie la examenul de admitere la Școala de belle-arte. Lui Enguerrand-Louis și Genevièvei nu le venea să creadă că au acceptat. Atala fusese admis din primul foc. Se puse pe lucru cu rîvnă, în clasa domnului Ingres. Era un găligan strîmt în umeri, cu nasul puternic al celor din neamul Florensac, cu picioare și brațe lungi și privirea cînd atentă, cînd visătoare.

Dar din toamna lui 1847, Geneviève auzise cu spaimă cuvinte subversive din gura fiului ei. Să fi fost, oare, molipsirea tineretului studențesc ? Sau trezirea teribilei ereditați a străbunului Louis, erou în războiul de Independență american și deputat iacobin în Convenție ? Pe scurt, în cîteva săptămîni, Atala se afirmase ca un republican furios, discipol pasionat al lui Louis Blanc.

De la Școala de Belle-Arte pînă la baricadă nu era decît un pas, repede parcurs.

— Din cauza lui am rămas la Paris, declară Jeannette. Odată proclamată Republica, îl credeam satisfăcut și mă pregăteam să-l iau acasă. Dar ți-ai găsit ! M-ar fi însoțit, poate, dacă nu urmau alegerile din aprilie. Rezultatele l-au mîniat mai ales cînd a aflat că tu fuseseși ales la Bordeaux. Alegerile complimentare din 4 iunie l-au înnebunit pur și simplu. Nu e singurul, după cîte se pare, căci iată unde am ajuns : peste șase mii de morți în trei zile.

— Sîntem călăii poporului ! constată cu amărăciune Alain.

Deschide valiza, cotrobăiește prin ea și scoate o eșarfă, pe care o pune în buzunarul interior al redingotei.

— Fie, să ne facem datoria de unchi, spune. Să mergem să-l căutăm.

În colțul străzii d'Anjou cu cartierul Saint Honoré un incendiu mistuie o casă. Flăcările țîșnesc pînă-n cer. O baricadă îi împiedică pe pompieri să se apropie.

Cînd Cavaignac ordonă să fie aruncată în aer baricada, trăgîndu-se cu tunul, mulțimea de gură-cască și de răzvrătiți se revarsă spre Madeleine. Cavaleria șarjează.

Alain își forțează sora să se ascundă în ungherul unei porți. Un ofițer de poliție îi interpelează. Alain îi flutură eșarfa tricoloră.

— Sînt deputat, spune. N-am putut ajunge la Adunare. Străzile erau baricadate.

— Armata a eliberat piața Concordiei și bulevardul Saint-Germain, domnule deputat, răspunde omul ordinei. Dar a costat scump. S-au numărat peste opt mii de baricade în Paris. Trebuie să rezistăm pînă cînd sosesc regimentele din provincie.

— Unde sînt evacuați răniții ? întreabă Jeannette.

— Aproape pretutindeni, răspunde ofițerul. Au fost depuși pînă și în biserica Madeleine.

În urma cavaleriei, care năvălește pe bulevard în direcția Operei, infanteriștii înaintează prin mici salturi, cu puștile în poziție de tragere, atenți la ferestrele caselor, de unde ar putea să tragă răsculații.

Tîrînd-o de mînă pe Jeannette, Alain se strecoară de-a lungul caselor, pînă la Madeleine. Porțile de fier sînt închise ermetic. Trebuie ocolită piața. În fața străzii Tronchet, un soldat înarmat supraveghează intrarea rezervată clerului. Din nou eșarfa tricoloră își produce efectul. Alain și Jeannette pătrund în biserică unde răniții zac direct pe jos. Un miros insuportabil de sînge, urină și hipermanganat îi sufocă.

Vaietele muribunzilor dau impresia unui nesfîrșit țipăt de pasăre de noapte.

În clar-obscurul stranelor, Jeannette și Alain își caută nepotul aplecîndu-se peste răniți, muribunzi și morți.

Poarta cea mare a fațadei își deschide ambele aripi. Un ofițer intră, urmat de o patrulă înarmată. Fluturîndu-și eșarfa, Alain se apropie de ofițer, care-l salută.

— Alain de Florensac, deputat de Gironda. Îmi caut nepotul. Mi s-a spus că a fost transportat aici.

— Răsculat sau gură-casă ? întreabă ofițerul.

— Sper că gură-casă, răspunde Alain.

— Sînteți sigur, reluă ofițerul, că nu e dintre canaliile astea ? Un prim lot a fost transportat la spitalul Beaujon,

strada Faubourg Saint Honoré. Am ordin să-i duc la Santé pe cei uşor răniţi. Nu mai e loc pentru ceilalţi prin spitale. Trebuie, în primul rînd, să avem grijă de soldaţi.

Salută.

Sufocată de miros, Jeannette e gata să leşine. Alain o trage spre uşă.

— Nerodul ăsta mic ne face necazuri, mormăie el.

— Poate e totuşi aici ?

— Înseamnă să căutăm acul în carul cu fîn !

Dubele poliţiei sînt alineate dinaintea bisericii, în faţa străzii Regale. Clătinîndu-se, poticnindu-se, primii răsculaţi apar împinşi de jandarmi. Unii şchiopătează, alţii îşi susţin braţul rănit cu cel valid. Cămăşile şi pieptul le sînt pline de sînge. Coboară treptele largi. Sînt înghesuiţi în dube. Şi o iau din loc !

Jeannette, sprijinită de braţul fratelui, se încleştează deodată şi scoate un ţipăt :

— Atala !

E într-adevăr el, îmbrîncit de doi soldaţi. Are faţa zgîriată, cămaşa în zdrenţe, pantalonii sfîşiaţi. O pată largă de sînge se vede pe genunchiul stîng.

— Opriţi ! strigă Jeannette, încercînd să forţeze bariera soldaţilor. Sînt baroana de Maupas.

Dar e greu de străbătut acest hăţiş de oameni. Alain se repede, fluturînd eşarfa :

— Lăsaţi-mă să trec ! Sînt reprezentantul poporului. Sînteţi pe cale să comiteţi o eroare judicioară.

Un soldat aiurit se dă la o parte. Alain sare spre ofiţer, care, pe prag, cu cravaşa în mînă, supraveghează coborîrea rebelilor.

— Căpitane, strigă el. Îl duc la închisoare pe nepotul meu, Atala de Florensac. E clar că a fost arestat din greşeală şi maltratat.

Ofiţerul se întoarce brusc... Mai ştii... În timpurile astea trebuie să fii prevăzător. Cu unul mai puţin sau mai mult, e totuna : să-l elibereze p'ăsta, dacă are relaţii.

— Hei, strigă el către jandarmi. Daţi-i drumul ăluia !

Susţinut de-o parte şi de alta de Alain şi de Jeannette, Atala se tîrăşte spre strada d'Anjou. Odată ajunşi la Alain, Jeannette îl dezbracă, îi spală rănile — una la frunte, alta la picior.

— Cred, spune Alain după un moment, că partida e cîştigată de Cavaignac. De vreme ce rebeliunea eşuează, drumul e deschis. Voi miza bucuros pe Ludovic-Bonaparte.

Jeannette izbucneşte în rîs.

— Bagă de seamă, surioară ! urmează Alain. A fost ales în cinci departamente : Sena, Corse, Yonne, Charentes-de-Jos şi Moselle. Asta spune mult.

Cu ochii închişi, foarte palid, Atala ascultă. Cît îi dispreţuieşte ! Pe el, cu aerul acela supra-rafinat şi bărbia teşită ; pe ea, cu aparenţa placidă şi fruntea bombată, ambii ahtiaţi de profituri.

Jeannette se-ntoarse brusc spre el :

— Eşti tot atît de leşinat ca unchiul tău şi ca mine. Auzi perfect ce spunem. Din fericire, te-am salvat de închisoare. Te luăm la Florensac.

Atala se ridică deodată într-un cot.

— Nici vorbă, spune. Cît timp mai există o şansă de instaurare a unei adevărate Republici, mă voi bate laolaltă cu ai mei.

Îşi încleştează dinţii, cu sprîncenele încruntate şi fruntea îndărătnică.

— Dacă ieşi de-aici, vei fi condamnat şi trimis, poate, la ocnă. Aţi pierdut partida, băiatule, fiindcă n-aveţi un şef. Francezilor nu le place anarhia.

— Saint-Just şi Robespierre o ştiau bine, adaugă ironic Alain. Tăiau capetele care se ridicau prea sus.

— Alegătorii amăgiţi au trimis în Adunare oameni ca tine, mormăie Atala. Dar noi, poporul, nu-i vrem.

— Tu, poporul ? exclamă Jeannette, izbucnind în rîs.

— Bunicul vostru, străbunicul meu, era un aristocrat, şi totuşi a făcut Revoluţia.

— Acţiunea voastră e prematură, băiete, constată Alain. I-aţi înspăimîntat pe burghezi şi ei ne-au ales.

— Burghezii au făcut în pantaloni, strigă Atala, dar noi nu vom lăsa să fie înăbuşită Republica în avantajul acelora care s-au îmbuibat în timpul lui Ludovic-Filip.

— În acest caz, băiete, treci de partea lui Ludovic-Napoleon. Bonaparte, conchide Alain.

— Bonaparte ! strigă Jeannette. Mi s-a spus din toate părţile că e un idiot desăvîrşit. A dovedit-o la Strasbourg şi Boulogne. Loviturile lui de stat sînt pocnitori ratate.

Alain dă din cap.

— Are un nume.

Jeannette schiţează o strîmbătură.

— După părerea mea, nu are nici o şansă.

— Cred, intervine energic Atala, că unchiul Alain are dreptate : viitorul e al lui Bonaparte. Francezii îl visează încă pe unchiul său, împăratul sîngeros, şi gloria lui.

— Să fim serioşi ! protestează Jeannette. E un tip cum nu se poate mai ridicol, scurt în picioare şi cu nişte ochi ca de viţel.

Atala s-a aşezat. Ochii îi scînteiază. Seamănă tatălui lui — bunicului său — fiul huronei.

— Nu-i deloc idiot. A jucat foarte abil, afirmă el. Nu s-a întors prea repede. A scris că e mîndru să fie ales, dar că nu vrea să devină cauza „dezbinării patriei". Rămîne în exil. În felul ăsta, el nu e ca dumneata, unchiule, un călău al poporului, cum vi se spune, vouă ăstora, deputaţii care-aţi poruncit să se tragă în mulţime.

Alain se lasă într-un fotoliu. Jeannette, înduioşată brusc, se aşază pe marginea patului.

— Ar trebui să citiţi *Micul Caporal,* publicaţie bisăptămînală care apare de cîteva zile, continuă Alain. Bonaparte îi va avea de partea lui pe francmasoni, căci a fost carbonar, şi toată stînga. Ar fi trebuit să-i citiţi şi cartea publicată în timpul exilului : *Idei napoleoniene.* Aţi fi văzut acolo că predică lupta contra sărăciei, accesul clasei muncitoare la proprietate, împărţirea pămînturilor necultivate, suprimarea arbitrariului patronilor, crearea liberului schimb. Mai spune că războiul, aşa cum îl făcea unchiul său, e flagelul umanităţii şi că a trecut vremea cuceririlor. E Saint-Simon-ian. Or, pentru a reuşi, un dictator trebuie să fie omul stîngii. Altfel, pe cine s-ar putea sprijini ?

Jeannette şi Alain sînt înmărmuriţi.

— Vor fi alegeri complimentare în noiembrie, încheie Atala. Atunci va fi ales nu de patru, ci de zece departamente, iar voi veţi fi păcăliţi.

— Pînă atunci, domnule nepot, decide Jeannette, te iau la Florensac, unde te aşteaptă părinţii.

— Imposibil ! protestează Atala, impresionant şi lamentabil în hainele lui sfîşiate şi cu faţa sîngerîndă şi lividă. Republica, libertatea !

— De libertate, spune Alain aprinzîndu-şi o ţigară, prietenii tăi, Louis Blanc şi alţii, nu se mai sinchisesc. Libertatea nu e o noţiune de masă. E o idee de elită.

O clipă de tăcere.

— Dacă într-adevăr, dragă unchiule, intenţionaţi să mă duceţi la Florensac, declară Atala ridicîndu-se şi întinzîndu-se, trebuie să mă îmbrăcaţi. Cred că nu aveţi de gînd să mă duceţi cu trenul şi cu diligenţa îmbrăcat ca un cerşetor din Maubert ? Dă-mi unul din costumele dumitale de dandy. O să-mi vină foarte bine.

Surprins, Alain deschide un dulap din care îi aruncă pe divan, una peste alta, o redingotă, o vestă, o cămaşă, nişte pantaloni, ciorapi, încălţăminte.

Atala începe să se îmbrace.

— Şi mai gîndiţi-vă, insistă el şiret, că Ludovic-Napoleon este încă foarte singur şi că există locuri disponibile.

— Fratele mamei tale, visează cu glas tare Jeannette, contele de Montebello, e un bun prieten al regelui Jérôme.

— Duceţi-vă şi-l vedeţi, sugerează ironic Atala.

— Mai e şi prinţesa Demidoff, observă Alain.

— Mai întîi Montebello, decide Jeannette, nepotul lui Lannes.

— Mathilde, fiica regelui Jérôme...

— Ai putea face un drum pînă la Londra pentru a-l întîlni în persoană, insinuează ironic Atala. Locuieşte la Miss Howard, care-l întreţine. Gîndeşte-te la Mocquart, care a fost secretarul reginei Ortansa, înainte de-a deveni partizanul orb al fiului ei şi, de asemenea, la Persigny.

Jeannette ridică din umeri.

— Deocamdată, vom pleca imediat la Bordeaux, hotărî ea.

— Cum, mătuşă ? îţi laşi bărbatul cu fundul în două luntri, fugărit de republicani şi certat cu regaliştii ?

— Eşti inteligent, spune Alain. Ai un cap politic. Pentru ce dracu, te încăpăţînezi să devii un zugrav prost ?

Imperturbabil, Atala se loveşte peste frunte.

— Contele Clary ! exclamă el. Iată omul vostru. Un prieten statornic, care-a fost în Consiliul de Stat cu bunicul Louis. Una din surorile lui e regina Suediei, cealaltă e Madame Jérôme. Ce carte de vizită mai bună îți trebuie ? Scumpul conte Clary !

Alain nu mai ezită.

— Oricare ar fi viitorul, o vizită la contele Clary nu ne costă nimic, recunoscu el. Am fost foarte îngrijorați de soarta lui în aceste zile teribile.

— Zău ! aprobă Atala, care se amuză. Totuși, mergînd la el, evitați deopotrivă atît oamenii de pe baricade, cît și trupele guvernului provizoriu.

Se întinde pe canapea cu mîinile sub ceafă.

— Vă mulțumesc, scumpe unchi și dragă mătușă, că m-ați scos din încurcătură.

— Rămîi cu Atala ? îi propune Alain surorii sale.

— Nicidecum, hotărăște Jeannette, punîndu-și pălăria. Mergem împreună. Ai face chiar mai bine dacă m-ai lăsa să mă duc singură. Deputat al celei de-a doua Republici, riști să te compromiți la un bonapartist.

Atala închide ochii. Se întreabă dacă-l vor încuia cu cheia și, în acest caz, cum va coborî de la al treilea etaj.

Jeannette se apleacă asupra lui și-l sărută pe frunte.

— Mă voi interesa de mersul trenurilor, înainte de-a mă întoarce să te iau.

Au plecat. Atala sare la fereastră. Iată-i ! Merg pe strada d'Anjou, braț la braț, ca doi burghezi cumsecade. Ce paiațe ! Schițează o strîmbătură, care-i dă dureri. Soldații l-au cotonogit și trebuie să aibă nasul ca o pătlăgică.

Contele Clary i-a primit foarte bine. Nu are vești de la Ludovic-Napoleon. Nu va uita, la momentul potrivit, numele lui Emile de Maupas, soțul nepoatei unui vechi prieten. Chiar dacă această vizită l-a surprins, n-a lăsat să se observe nimic.

Jeannette și Alain se întorc în strada d'Anjou. Urcă scara. Alain deschide ușa. Jeannette intră : pasărea a zburat.

Schimbă între ei o scurtă privire. Fără să-și mărturisească, se așteptau la asta, și chiar o sperau.

— Îi voi scrie soțului meu să vină aici, spune Jeannette. Partida nu va întîrzia să se joace.

* * *

Felice Orsini sare de pe cal şi, ţinîndu-l de frîu, bate în poarta palatului Ricci. Malurile rîului Arno sînt pustii, jaluzelele casei lăsate. Să fi fugit contele Ricci, ca şi vărul său, marele duce de Florenţa, de Revoluţia, de pe-acum stăpînă pe statele romane ?

Felice îşi leagă calul de inel, revine şi loveşte poarta cu ciocanul. Clatină din cap. Pentru a veni din Roma în Romagna, a preferat să treacă prin Florenţa decît prin Lombardia, unde se masează trupele austriece. Dar îl pîndesc pericole. Vestea capturării lui i-ar face multă plăcere sanctităţii sale papa care fusese pus pe fugă. Felice nădăjduia să găsească, graţie Annei-Maria, un adăpost pentru o noapte sau două, cît să aibă timp să-i întîlnească pe carbonari, gata să ia puterea şi să le aducă veşti bune despre Republica din Roma, al cărei şef este Mazzini.

Anna-Maria i-ar fi asigurat o ascunzătoare bună. Dar acest oraş aproape pustiu îl nelinişteşte. Presimte capcane la fiecare colţ de stradă. Un scîrţîit de jaluzele îl face să ridice capul. Se îndepărtează repede şi zăreşte nişte plete blonde.

— Anna-Maria ! Eu sînt, Felice !

Un strigăt de bucurie îi răspunde. Citeva clipe mai tîrziu, poarta se deschide. I se aruncă în braţe.

— O, Felice, dragostea mea ! Ştiam eu că trebuie să rămîn.

— Nu te temi să mă găzduieşti în casa părinţilor tăi ? Dacă sînt la curent cu rolul pe care l-am jucat în Revoluţie, mă socotesc un criminal bun de dat pe mîna poliţiei.

Fata izbucneşte în rîs, ducîndu-l spre salon.

— Părinţii mei sînt în drum spre Milano, împreună cu marele duce ; poate au şi ajuns. Se vor pune sub protecţia puştilor austriece. Laşii !

Mobilele salonului mare, unde au intrat, sînt acoperite cu huse, pe care contesa Ricci a avut timp să le pună înainte de-a fugi.

Anna-Maria îl împinge pe Felice pe divan, îi sare pe genunchi şi-i acoperă faţa cu sărutări, întrerupte de mici chicoteli.

— Ştiam că vei veni să eliberezi Florenţa, după ce ai salvat Roma.

Se lungește lîngă el și-i întinde buzele pentru un prim sărut.

— Ce-i cu servitorii ? întreabă el neliniștit.

— Fugiți, ca toată lumea, răspunde ea veselă. Fugiți la dracu, ca tata și mama și Monseniorul. Cînd s-au hotărît să plece, m-am ascuns în parc. M-au căutat pretutindeni. Pînă la sfîrșit, s-au resemnat să plece singuri. Frica a fost mai tare. Felice, iubitul meu, noaptea asta va fi noaptea nunții noastre. Voi deveni soția ta și nimic nu ne va mai despărți niciodată !

După ce calul a fost închis în grajd și Anna-Maria a pregătit o farfurie de spaghetti cu roșii și a tăiat niște felii de jambon, menu pe care-l devoră amîndoi în bucătărie, Felice o lămurește că e necesar să ajungă grabnic la Ancona și Rimini ca să apere populația Romagnei de excesele partizanilor. Este numit comisar civil și militar cu putere nelimitată.

Îl privește extaziată.

— Republica înseamnă umanitate, nu tiranie, ordine nu anarhie, continuă el exaltat. Cine gîndește altfel ucide Republica !

— Te voi lăsa să pleci mîine dacă îmi juri că te întorci în cîteva zile, după restabilirea ordinei în Romagna.

— Trebuie să mă instalez la Rimini, pentru a organiza pedepsirea asasinilor care înjunghie Republica pe la spate.

Îl ia de mînă și-l duce pe scară pînă la camera ei de fată. Felice ezită să pătrundă în acest univers tapisat cu alb, în care, pe un divan, se răsfață păpuși îmbrăcate în costume italienești din toate provinciile.

E în amurg, totul intră în penumbră. Îl atrage pe Orsini spre pat ; își smulge rochia. El nu poate rezista. E fecioară.

A doua zi de dimineață, Felice trebuie s-o împiedice pe Anna-Maria să-l însoțească la Rimini. Îi jură pe Christos că va reveni de îndată ce ordinea va fi restabilită în Romagna.

— Mazzini ar vrea să mă duc la Paris. În programul lor, republicanii au înscris, la loc de frunte, eliberarea poporului italian. Prințul Ludovic-Napoleon a luptat, ală-

turi de unchiul meu Teobaldus, în timpul primei insurecții din Romagna. Nimeni nu-i mai în măsură ca mine să-i amintească jurămîntul, dacă e ales președinte al Republicii. Ne vom căsători, Angelica, și vom face voiajul de nuntă la Paris.

* * *

După ce Lamartine a hotărît în Adunare ca șeful statului să fie ales prin sufragiu universal, alaltăieri și ieri, Franța a votat.

Este o minunată zi de iarnă : cerul albastru-deschis, temperatura primăvăratică, soarele scînteietor, ca la Austerlitz.

De ieri-seara, curierii sosesc unul după altul la hotelul Rinului, în piața Vendôme, pe măsură ce noi știri parvin la Ministerul de interne. Mulți credeau că generalul Cavaignac va fi ales cu ușurință. Nu e el șeful guvernului provizoriu ? N-a înăbușit el, cu o mînă de fier, mișcările din mai ? Totuși, primele rezultate dau un mare avans cetățeanului Ludovic-Napoleon Bonaparte.

Ludovic-Napoleon ridică perdeaua de la fereastră și-l privește pe împăratul înălțat pe columna sa.

Se deschide ușa și intră Elisabeth venind din camera alăturată, transformată în salon. Napoleon îi surîde. E frumoasă și triumfătoare.

— Parisul e al nostru ! strigă ea. E magnific !

Cînd se emoționează, accentul ei devine aproape comic.

— De ce stai singur aici ? Prietenii te așteaptă alături.

— Atunci, Parisul, spui tu ? o întreabă el, îngrijorat.

— Peste două sute de mii de voturi față de sub nouăzeci de mii pentru Cavaignac și șapte sute și șaptesprezece mii pentru Lamartine.

— Iată-l pedepsit pentru a fi dorit acest fel de scrutin.

— Vino, dragul meu, insistă Elisabeth, nu fi ursuz.

Se apropie de ea, o sărută pe gît.

— Ție îți datorez totul, spune tandru.

Gungurește. Cît de mult îi place blîndețea lui, curtenia lui nonșalantă.

— Mocquart sosește de la Interne. El a adus vestea. Doctorul Conneau e de asemenea aici, și Fleury, căruia i-ai făgăduit să-l faci aghiotantul tău.

O privește. E puțin mai înaltă decît el din cauza tocurilor.

— Micul Maupas — știi, protejatul contelui Clary — vine și el de la Minister. E foarte optimist. Departamentele socialiste par să voteze pentru tine : Isère, Drôme, Creuse, Haute-Vienne.

— Să mergem ! se resemnează în sfîrșit Ludovic-Napoleon.

Cînd apare pe prag, conversațiile se întrerup.

— Cred că vă pot numi Domnul președinte, spune Maupas cu frumoasa lui voce gravă.

— Pentru nimic în lume, strigă Elisabeth. Poartă ghinion.

— Veți avea cinci milioane de voturi !

Impasibil, cu privirea stinsă, Ludovic-Napoleon ascultă. Deodată, atenția lui se fixează asupra unei tinere femei, care stă de-o parte, lîngă ușă.

— Monseniore, spune Maupas, mi-am îngăduit să vă prezint pe soția mea.

Jeannette schițează o reverență impecabilă. Ludovic-Napoleon înaintează spre ea și-i sărută mîna.

— Vă cunosc, spune. Sînteți fiica generalului de Florensac, unul dintre eroii campaniei din Rusia.

Jeannette roșește, își pleacă pleoapele. Elisabeth se strîmbă. Nici una, nici cealaltă nu știu că în chiar acea dimineață, Maupas îi vorbise în amănunte prințului de celebra genealogie a soției sale.

— Sînteți, de asemenea, nepoata lui Louis de Florensac, care s-a bătut, alături de unchiul meu, aproape de-aici, în strada Saint-Honoré — continuă Ludovic-Napoleon — în zilele din vandemiar. Fiți bine venită.

O privește cu ochii lui de un albastru-pal, voalați de melancolie.

— Bursa, anunță Fleury, e excelentă.

Ludovic-Napoleon răspunde calm :

— Fără îndoială, ea gîndește, ca și domnul Thiers, că dintre toate relele, eu voi fi cel mai mic ?

Gluma destinde atmosfera. Se rîde.

— Renta a crescut de la 67 la 76, precizează Fleury.

Ludovic-Napoleon se așază într-un fotoliu. O privește atent pe Jeannette.

— Nu-mi fac iluzii, spune încet. Francezii nu mă cunosc. Numai că n-au uitat numele ce-l port.

Elisabeth se apropie ; o mîngîie pe mînă.

— Dacă le dau asigurări burghezilor, continuă el, partida poate fi cîştigată.

Privirea i se plimbă de la unul la altul printre musafiri.

— Va trebui să şi guvernez, conchide. Şi să nu dezamăgesc.

* * *

— Zău dacă mai ştiu ce sînge curge în vinele tale, spuse Agnès de Florensac lovind cu bastonul în parchetul salonului.

Vizitase tocmai via, cercetînd pas cu pas butucii de soi, fericită să vadă apărînd seva primăvăratecă. În fiecare zi, străbate neobosită vastul domeniu, sprijinindu-se pe bastonul de care nu s-a mai despărţit de la criza de reumatism ce-o doborîse acum cîţiva ani.

La şaizeci şi opt de ani, Agnès e frumoasă, cu chipul de un oval pur, neschimbat, încadrat de părul alb. În dimineaţa aceasta, fiica ei, Jeannette, a sosit de la Paris. Aducea două mari veşti : Maupas, soţul ei, a fost numit prefect de Haute-Garonne, la mai puţin de treizeci de ani. Prinţul-preşedinte îl va primi curînd pe Enguerrand-Louis pe care, se spune, proiectează să-l numească directorul Şcoalei Centrale de ingineri.

Soţia sa Geneviève (totuşi o Montebello, nobleţe a imperiului) critică deschis ambiţiile prinţului-preşedinte.

— Vrea să se facă împărat, nu-i aşa ? s-a indignat ea.

Jeannette n-o poate suferi pe soţia fratelui ei vitreg, această femeie înţepată, care seamănă din ce în ce mai mult cu o păuniţă.

— În orice caz, nu dumneata ai să-l împiedici s-o facă, i-a răspuns acru.

Şi a adăugat :

— Dacă mergi la Paris, vei avea prilejul să te ocupi ceva mai mult de fiul dumitale, Atala.

— Ştiu că Alain şi dumneata ştiţi să înotaţi în toate apele, i-a replicat Geneviève. După cît se pare, Alain s-a şi alăturat grupului „bonapartist", ceea ce i-a permis să-şi

restabilească situaţia la Bursă. Iar soţul dumitale, subprefectoraş în disponibilitate, domneşte în Gasconia.

— Ce vrei, răspunde Jeannette, soţul meu nu e nici un Ludovic-Filipard întîrziat, ca al dumitale, nici un anarhist ca odrasla voastră.

Agnès intervine bătînd violent cu bastonul în parchetul ceruit.

— Terminaţi, bombăne ea. Nu sîntem la Adunarea Naţională. Mi-ajunge că am un fiu deputat, deşi e singurul care nu vorbeşte niciodată despre politică. Din fericire, pentru că nu se pricepe. Şi unde ai vrea să se înscrie fiul unui erou al războaielor lui Napoleon ?

— În ceea ce-l priveşte pe fiul meu, spune Geneviève, am destule griji cu el. Dar dumneata, care-i eşti un fel de bunică, i-ai încurajat mai degrabă vocaţia în loc să-l ţii lîngă dumneata, nu-i aşa ?

— Alain a făcut bine că s-a alăturat prinţului-preşedinte, intervine Jeannette, zburlită ca un cocoş. Bonaparte va ajunge departe. Ai greşi reproşîndu-i fratelui meu că mizează pe cîştigător.

— Rămîne de văzut ce majoritate vor trimite alegerile din mai în Adunare, răspunde Geneviève. Republicanii dezamăgiţi de eşecul revoluţiei lor, regaliştii partizani ai întoarcerii Burbonilor ? Şi cîţi bonapartişti ? Dacă sufragiul universal desemnează o Cameră ostilă prinţului vostru, Ludovic-Napoleon va avea o situaţie extrem de nesigură.

— Eu nu ghicesc în cafea, strigă Jeannette. Sper numai că fratele meu Alain va fi reales.

— Nu cred că se poate avea încredere în acest Napoleon, insistă Geneviève. N-a trimis oare o armată în Italia, şi asta nu ca să-i ajute, cum s-ar fi putut crede, pe italieni să-şi cîştige independenţa, ci, dimpotrivă, pentru a-l restabili pe sfîntul părinte izgonit de supuşii revoltaţi ? Din partea unui fost carbonar, asta dă de gîndit ! Cred că împăratul se răsuceşte în mormînt, văzînd cum lucrează uzurpatorul numelui său, căci toată lumea ştie că nu e un B naparte.

Într-adevăr, Preşedintele trimisese un corp expediţionar în statele pontificale, în ajutorul papei fugar, ca-n vremurile bune.

— Asta nu ne împiedică să trecem la masă, decide Agnès, lovind parchetul cu bastonul. Vom avea sardele şi clapon *à la bordelaise*.

* * *

— Te superi dacă te primesc aici ? întreabă Ludovic-Napoleon.

— Nu, fiindcă îmi plac prea mult femeile, răspunde Morny.

Elisabeth surîde larg. De cînd amantul ei este preşedinte al republicii, a închiriat un mic imobil foarte aproape de Elysée, pe rue du Cirque.

Cei doi „fraţi" se cercetează în tăcere, căutînd şi unul şi celălalt vreo trăsătură comună.

— Ai fost reales cu brio în Auvergne, te felicit, spune în sfîrşit, Ludovic-Napoleon, arătîndu-i lui Morny un scaun.

— Auvergnaţii sînt fideli, răspunde acesta, aşezîndu-se picior peste picior.

Elisabeth destupă o sticlă de şampanie, toarnă în cupe şi-i oferă una lui Morny.

— Înţelege ceva dacă poţi, exclamă acesta. Aceiaşi oameni care v-au ales trimit în Adunare două sute de republicani şi două sute de monarhişti ! Cît despre ceilalţi deputaţi, nimeni nu ştie în ce ape se scaldă. Veţi avea de furcă cu Parlamentul.

Napoleon îşi fixează privirile asupra vizitatorului. Morny poartă o jiletcă neagră, garnisită cu un găitan de aur, şi panglica Legiunii de onoare la butonieră. Ludovic-Napoleon nu-l găseşte seducător pe acest don juan ; e aproape chel ; are capul în formă de ou, faţa grasă, nasul lung. Vorbeşte tăios ca un fost ofiţer.

— Ei bine, iată, conchide Ludovic-Napoleon, în sfîrşit ne cunoaştem. Închipuie-ţi că pînă de curînd, nici nu ştiam că exişti... nu-ţi cunoşteam originile.

— Poate mi-aţi luat în nume de rău că am venit pe lume ? întrebă Morny mieros.

— Cred, dimpotrivă, că pot conta pe dumneata, răspunde încet prinţul-preşedinte.

— Veţi avea nevoie de mine, răspunde Morny răsucindu-şi mustaţa. Camera este de neguvernat.

— Eu sînt ales, spune Ludovic-Napoleon, prin sufragiu universal direct, deci depozitarul suveranităţii naţionale ! Cinci milioane şi jumătate de francezi m-au trimis la preşedinţie.

A spus aceasta cu nespusă blîndeţe.

— Dacă sînteţi „inguvernabili", domnilor deputaţi, conchide el, vă voi retrimite înaintea alegătorilor. Eu unul sînt ales pe patru ani.

— Deunăzi, la tribună, insinuează Morny, generalul de la Moricière a vorbit despre o restaurare a imperiului.

— Nu pot opri oamenii să strige pe stradă „trăiască împăratul", gîndindu-se la unchiul meu.

Prinţul-preşedinte îşi răsuceşte mustaţa, îşi netezeşte barbişonul.

— În lumea afacerilor domneşte marasmul, şomajul creşte, observă Morny după o pauză. Fără discuţie, francezii sînt îngrijoraţi. În afară de mine, pe cine şi pe ce puteţi conta ?

— Ei bine, pe prietenii mei, răspunde Ludovic-Napoleon. Mai întîi pe dumneata ! Apoi Fould, Royer, Fourtou, Magne...

— Cred că marea finanţă nu vă este ostilă. Ar trebui să căutaţi sprijin în afara Parlamentului ! Vi-l voi prezenta pe Véron. Aveţi nevoie de *Le Constitutionel* [1].

— E omul lui Thiers !

— Nu pentru multă vreme, dacă vom fi abili.

Acest început de complicitate aduce un surîs pe buzele celor doi fraţi.

— E o problemă de bani, continuă Morny. Ştiţi tot aşa de bine ca şi mine că această Republică nu poate avea decît un caracter temporar.

Se ridică.

— Tatăl meu, contele Flahaut, se află la Paris. E bun prieten cu domnul Thiers. Fie ce-o fi, îl vom consulta.

Sărută mîna Elisabethei Howard.

— Trebuie să vă plictisească mult aceste discuţii politice, frumoasă doamnă ? întreabă el.

[1] Ziarul *Le Constitutionnel*, fondat în 1815.

— Deloc, răspunde ea. Dacă nu l-aş fi împins de la spate, ar fi şi-acum la Londra. E foarte greu de urnit, *my darling !*

Morny îşi ia rămas bun. Ajuns la uşă, se întoarce şi pune o ultimă întrebare :

— Şi Victor Hugo ? Acest mare poet republican visează un portofoliu. Orice om îşi are slăbiciunile lui.

Foarte bine dispus, prinţul se întoarse în salon şi se aplecă s-o sărute pe Elisabeth.

— Bună achiziţie, *darling,* spune, frecîndu-şi mîinile. Mă pot aştepta la mult din partea lui, în măsura în care şi el se aşteaptă la mult de la mine.

— De ce nu l-ai reţinut la cină ? întreabă ea. Am fi avut un tacim în plus, alături de marchizul de Hertford, Lordul Seymour şi Richard Wallace, cei mai parizieni dintre englezi.

Napoleon ridică mîna.

— Prea devreme, *darling,* prea devreme ! Nu ţin să ne cunoască relaţiile înainte de a-şi fi dat examenul. Îl cred mai mult ambiţios decît... fratern.

Luînd-o de mînă, o ajută să se ridice.

— Trebuie să mă întorc, pentru moment, la Elysée. Din fericire, nu e prea departe. Cînd voi reveni, copiii vor dormi. Să mergem să-i îmbrăţişăm !

Miss Howard creşte, într-adevăr — pe lîngă propriu-i fiu dintr-o căsătorie cu maiorul englez, care i-a lăsat şi o parte din averea sa — pe cei doi copii făcuţi de Napoleon, în timpul detenţiunii, cu fata gardianului închisorii din Ham.

* * *

— N-o să mă predau, urlă Orsini. N-au decît să mă prindă şi să mă împuşte !

Mazzini, şeful guvernului provizoriu al Republicii romane, un bărbat înalt, slab, cu ochi negri, cu nas de vultur, e lucid : partida e pierdută.

— Trebuie să dispărem, dacă nu, ne vor împuşca, insistă el. O vom lua apoi de la capăt pînă la victoria finală. Situaţia e disperată. Armata austriacă debarcată la Ancona, ocupă Romagna. Generalul francez Oudinot a primit întăriri şi avansează în Roma, cartier cu cartier.

Cu părul vîlvoi, negru de praf, Felice cade pe o bancă şi izbucneşte în hohote de plîns.

— Să fugim ! Mereu să fugim ! geme el. Cum e posibil ca Bonaparte, care a luptat alături de noi, acum douăzeci de ani, al cărui frate a murit la Forli în braţele unchiului meu, să-l readucă pe Pius al IX-lea la Roma ?

Mazzini ridică din umeri.

— A făcut-o pentru a nu-i lăsa pe austrieci să i-o ia înainte. Vom trimite pe Mateotti şi cîţiva ofiţeri în întîmpinarea francezilor cu un steag alb. Ei pot obţine condiţii de pace, care, mie şi ţie, ne-ar fi refuzate. E încă timp să le scăpăm. Nu pentru a-mi salva pielea îţi propun asta, Felice, ci pentru Italia !

Prin străzile înguste din mahalaua de miazăzi a Romei, pe care Mazzini le cunoaşte ca pe propriu-i buzunar, cei doi fugari se îndreaptă spre măracinişul din mlaştinile pontiniene : la Porto-vechio, Mazzini cunoaşte un armator care îi va transporta pînă la Genua sau la Nisa. Felice refuză să-l însoţească. Trebuie să treacă prin Florenţa.

Cei doi bărbaţi şi-au petrecut noaptea în hăţişul pădurii. Trebuie să se despartă, purtînd fiecare drept unic bagaj cîte o raniţă în spate. Îşi strîng îndelung mîna.

— Voi încerca să ajung la Londra, spune Mazzini. Am acolo prieteni. Nu trebuie să disperăm niciodată. Mă vei mai întîlni.

Orsini simte lacrimile năvălindu-i în ochi, ceea ce îl înfurie. Le şterge cu dosul mîinii. Porneşte pe un drum de pe marginea mlaştinii. Mazzini, nemişcat, îl urmăreşte cu privirea un timp. Apoi, cînd Orsini a dispărut, scoate un suspin şi o ia din loc.

Florenţa e în sărbătoare cînd soseşte Felice. Marele-duce, revenit pe tron, sărbătoreşte victoria „sa". Se dau baluri în pieţe. Se cîntă, se dănţuie pe la răscruci, se distribuie vin din belşug.

De la un om întîlnit într-o crîşmă, Orsini află că predarea Romei către generalul Oudinot s-a făcut fără greutate. Marele-duce de Toscana se alătură astăzi acestei victorii a ordinei.

Felice bate la uşa prietenului Pietro Arpesella, vechi tovarăş carbonar care, în ultimele luni, a răsculat Toscana

şi a încercat să proclame Republica. N-a reuşit. De aceea Felice îl şi găseşte acasă în papuci.

Arpesella este un bărbat subţire, de înălţime potrivită, cu părul argintat şi privirea vie. Se bucură mult revăzîndu-şi prietenul de acum şase ani.

Spălat, îmbrăcat de gazda sa, Orsini îi povesteşte războiul crîncen contra austriecilor în Romagna şi, la Roma, contra francezilor ; o dată mai mult, Italia nu şi-a putut hotărî propria-i soartă.

— Mă tem, observă Arpesella, că n-ai să poţi rămîne la Florenţa ! Dacă papa i-o cere, marele-duce te va preda. Te voi ascunde bucuros cîteva zile ; dar trebuie căutat un refugiu mai sigur.

Orsini îi spune că vrea s-o întîlnească pe Anna-Maria Ricci.

— Dacă mituim un servitor, răspunde Arpesella rîzînd, găsim mijlocul de a-i înmîna un bilet.

Îşi loveşte afectuos prietenul pe umăr :

— E straşnic de frumoasă fata, ştrengarule, şi o Ricci. Ţinteşti sus.

Spre a nu-l compromite pe Arpesella, Felice nu-şi părăseşte camera, unde se învîrte ca un urs în cuşcă. De prezenţa intrusului ştiu numai stăpînul casei, soţia şi fiul. A trebuit să-l ferească chiar de bătrîna servitoare. Nu poţi şti niciodată !

În sfîrşit, după trei zile, într-o dimineaţă, Arpesella intră în camera lui Felice cu chipul surîzător.

— O vei vedea astă-seară ! strigă el. La ora zece, pe malul rîului Arno, la cîţiva paşi de locuinţa ei. Pare supravegheată îndeaproape. Poate a făcut prostia să vorbească despre tine pe cînd ne surîdea norocul. Guvernai Romagna, după ce eliberaseşi Roma, Ancona şi Rimini. Te şi vedea preşedintele Republicii romane !

Ziua e lungă, noaptea de iulie întîrzie. Spre sfîrşitul după-amiezii, cerul se acoperă de nori şi se dezlănţuie o furtună, care inundă străzile Florenţei, golite brusc de trecători.

La căderea nopţii, după ce servanta adoarme, Arpesella îl coboară pe Orsini, păşind fără zgomot. Ploaia s-a oprit. În faţa palatului Ricci, iluminat *a giorno*, stau înşiruite

rădvanele luxoase, unul lîngă altul. În grădină, se aud glasuri, rîsete de femei.

Ascuns în ungherul unei porți, Orsini pîndește. Curînd se produce o mare agitație și trăsura aurită a marelui duce, trasă de patru cai, se oprește în fața palatului.

„Cu o bombă bine așezată, n-ai ce alege de acest tiran", gîndește Orsini.

Spre ora zece, ajunge pe malul rîului Arno. Drumul de halaj este noroios. De departe se aud ecourile șerbării.

Felice aude pași apropiindu-se în grădină. O cheie scrîșnește în broasca porții fixată în zidul înalt.

— Anna-Maria ? Tu ești ? șoptește el.

Se întîlnesc pe bîjbîite. Se îmbrățișează. Un sărut lung, apoi își sprijină capul pe umărul lui Felice.

— Dac-ai ști, dac-ai ști, bîiguie ea.

La lumina stelelor, îi bănuie rochia albă de seară. Îl mîngîie umerii goi.

— Trăiești și ești liber, dragul meu Felice, murmură ea. Spuneau că toți republicanii sînt prizonieri, afară de morți. Dar tu ești aici, te ating.

Din nou buzele li se unesc.

— Totul e pierdut, spune Orsini. Trebuie să fug.

— Și ai venit să mă iei ? întreabă ea.

Îi cuprinde gîtul cu brațele goale. Cît ar voi să-i vadă chipul abia bănuit în noapte.

— Mîine dimineață vom pleca în sfîrșit ! șoptește Anna-Maria.

— Știi bine că-i imposibil.

— Imposibil e să rămîn, protestează ea. Ai sosit tocmai la timp. Părinții vor să mă căsătorească. Am douăzeci de ani. Am refuzat, desigur, toate partidele, așteptîndu-te pe tine.

— Anna-Maria, scumpa mea, răspunde Felice, n-am apuca să facem nici cincizeci de kilometri și am fi arestați și duși, tu într-o mînăstire, iar eu în închisoare ! Sînt un vagabond fără lege și credință. Am fugit din Roma, pentru a reîncepe lupta.

Se desprinde de el.

— Știu bine că dragostea ta nu sînt eu, ci Italia, îl mustră ea. Dar ajută-mă. Vor să mă mărite cu de-a sila cu un francez.

Izbucnește în hohote.

— Felice, iubitul meu, nu voi sta niciodată într-un pat cu altcineva decît cu tine.

O ia de mîini.

— Am venit la Florența pentru a-ți reda libertatea, spuse el grav. Voi duce o viață periculoasă, necruțătoare. Nimic nu mai contează de acum înainte decît libertatea Italiei.

— Și nu mai e loc și pentru mine, nu-i așa ? întreabă ea cu o voce scăzută,

Se-ntoarce brusc și fuge. O prinde lîngă ușița prin care venise.

— Anna-Maria, o imploră el, pentru mine nu mai există fericire în viață. N-am dreptul să te fac să suferi alături de mine. Dar îți jur că, dacă m-am bătut cum am făcut-o, a fost numai în speranța de a te merita.

O cuprinde din nou în brațe. Ea îl respinge violent.

— Ei bine, dacă așa stau lucrurile, mă voi căsători cu francezul. Vei fi mulțumit ? Îl așteaptă un mare viitor.

— De ce mă torturezi, Anna-Maria ? Știi bine că sufăr, că a te pierde înseamnă mai rău decît moartea.

Fata mai face o ultimă încercare :

— Atunci, ia-mă cu tine, Felice ! Sînt gata să înfrunt orice pentru a-ți fi soție.

Ce le-ar pregăti oare ziua de mîine ? S-o ducă pe Anna-Maria în rochie de bal la Arpesella ? Să treacă Abruzzi pe drumuri ciobănești, să străbată Romagna, Lombardia, să ajungă în Piemont, să doarmă pe cîmpii, să cerșească pe ici, pe colo un blid de ciorbă, să se tocmească, pentru o zi sau două, la cîte un fermier pentru hrană, să ocolească satele... Ar fi o nebunie să-și asume atare riscuri. Dar ea se află în brațele lui, lipită de el, căutîndu-i buzele.

— Felice ! N-am avut decît o noapte de dragoste, murmură ea. Nu-i cu putință ca prima să fie și ultima. Dumnezeu nu va îngădui.

O îndepărtează.

— Căsătorește-te cu francezul, scumpa mea. Poate nu vei fi nefericită cu el. Încet, încet mă vei uita.

— E nebun după mine, strigă furioasă. Fiul împăratului Napoleon !

— Fiul ?

— Exact, contele Walewski. Prinţul Ludovic-Napoleon intenţionează să-l numească ambasador la Londra. E măgulitor, scumpul meu, să te căsătoreşti cu fiul lui Napoleon !

— Prinţul Ludovic-Napoleon ne-a trădat. Soldaţii lui m-au înfrînt. Îl urăsc ! Căsătoreşte-te cu Walewski şi uită-mă.

De data asta, e prea de tot. Îi întoarce spatele, dar Felice n-o mai reţine. Poarta de fier se trînteşte brutal. Felice încearcă un gol insuportabil. Totuşi, s-a purtat cinstit. Nu are nimic pe conştiinţă. Departe, se aud viorile şi zgomotul surd al conversaţiilor, întrerupte de izbucnirile de rîs ale femeilor.

Capitolul II

PIONII PE TABLA DE ŞAH

În cămaşă, Jeannette îl găseşte ridicol, cu capul lui mare, barbişonul zburlit, picioarele prea scurte şi pîntecele în perspectivă. În plus, stîngaci şi grăbit, cum era, dacă e să credem legenda, unchiul lui, marele împărat.

Jeannette se-ntinde în pat, cu sînii învolţi. Napoleon se pleacă pentru a o săruta între sîni. Jeannette îl trage spre ea.

— Ce păcat, suspină ea, că trebuie să mă întorc la Toulouse. Un voiaj obositor. Şi apoi, Toulouse e atît de departe de Paris, de tine !

Îl respinge, se ridică pe jumătate.

Aţiţat, preşedintele republicii întreprinde noi manevre de apropiere.

— Jos mîinile !

El se îmbufnează.

— Ministrul tău e un idiot ! spune Jeannette, plecîndu-se spre el pentru a-l trage de barbişon. L-a „blamat" pe soţul meu pentru că i-a hărţuit pe republicani în Haute-Garonne. Dar ce mai republicani, prinţe ! Cei din luptele de stradă !

Ludovic-Napoleon o bate ușor cu palma peste coapse.

— Bărbatul tău nu merită decît elogii, recunoaște el.

— Și, după ultimele vești, Faucher, virtutea întruchipată, ne expediază la Montpellier, în dizgrație, pentru că preazelosul meu soț a descoperit o conspirație contra guvernului !

Ludovic-Napoleon își trage chiloții.

— Fii liniștită. Soțul tău mi-este prețios. M-am gîndit la el pentru Interne.

Jeannette tresare :

— Ce spui, monseniore !

— Voi remania guvernul, afirmă prințul-președinte, luîndu-și pantalonii. L-aș fi făcut bucuros pe bărbatul tău ministru. Dar, socotind bine, întrevăd pentru el o situație mai puțin efemeră. Îl voi face prefect de poliție.

Jeannette îi sare de gît.

— Întoarce-te liniștită la Toulouse, încheie Ludovic-Napoleon și adu-mi-l imediat aici. Voi avea nevoie de el.

Jeannette trece în cabinetul de toaletă al lui Alain, care a plecat să-și viziteze alegătorii în Gironda.

Cînd reapare, el o ajută să-și prindă crinolina.

— Va trebui să găsești un cuibușor, spune. Camerele se vor deschide și fratele tău se va întoarce. Și-apoi, aici, sîntem prea aproape de Elysée.

Schițează un surîs.

— Soțul tău e geols ? întreabă.

Ea izbucnește în rîs, scuturîndu-și buclele :

— Un prefect de poliție e prea ocupat pentru a avea timp să mai fie și gelos. Oricum, mult mai puțin decît Elisabeth Howard !

Fața lui Ludovic-Napoleon se întunecă.

— Greșesc amîndoi, decide el. Eu și cu tine avem motive precise să le fim credincioși.

Îl îmbrățișează mîngîietoare :

— Am să-ți spun un lucru de care mi-am dat bine seama. La drept vorbind, tu ești foarte bun.

— Prea puțin, răspunde el. Sînt excelent.

O trăsură discretă, fără insignă, staționează în fața ușii. Președintele republicii se întoarce la afacerile de stat. Va intra la Elysée pe portița de la grilajul „Cocoșului".

Rămasă singură, Jeannette se privește în oglindă. Prefect de poliție la treizeci și doi de ani ! Maupas ar fi nedrept să se plîngă. Ridică perdeaua ferestrei cînd trăsura prezidențială făcea colțul spre cartierul Saint-Honoré. Nu s-a lăsat încă seara. E ziua de primire a vicontesei Mathilde Demidoff, fiica regelui Jérôme și verișoara președintelui, cu care, o vreme a fost chiar logodită în anii de exil, înainte de a se fi măritat cu un boier rus, foarte bogat și brutal, pe care l-a lăsat la Florența.

Prințesa Mathilde e amanta unui fost paj al lui Carol al X-lea, care, la stăruința ei, a fost numit de vărul președinte, director al muzeelor naționale. Acest Nieuwerkerke este foarte frumos. Mathilde e nebună după el.

Salonul ei din strada Courcelles e primul din Paris. Întîlnești acolo, pe lîngă Domnul Thiers, oameni de stînga, ca Louis Blanc, Ledru-Rollin, Lamartine, și chiar generalul Cavaignac, marele înfrînt al alegerilor prezidențiale. Jeannette socotește că, pentru a reuși la Paris, este necesar să ai prieteni în *intelligentsia*. Or, toți știu că domnul Ingres, că Delacroix și Musset sînt, de asemenea, familiarii prințesei. Deci, Jeannette se gătește. Va fi o zi plină.

În strada Courcelles e mare înghesuială. Ca în fiecare a doua și a patra joi. Durdulie și binevoitoare, prințesa Mathilde își primește invitații cu inalterabilul ei surîs. Sărutări de mîini, îmbrățișări, punctate de chicote de bucurie. În mijlocul unui cerc, Nieuwerkerke oficiază în chip de mare pontif. Nu acordă prea mare atenție baroanei de Maupas, născută Florensac, soția prefectului din Haute-Garonne. Dacă acești oameni ar ști că tocmai se culcase cu prințul-președinte, fără îndoială că s-ar îmbulzi în jurul ei. Ideea aceasta o amuză pe Jeannette.

Cînd trec dintr-o cameră într-alta, în dreptul ușilor, crinolinele se lovesc. Se trag înapoi, se surîde. Mathilde a amenajat o sală mare, unde se servesc băuturi și sandvișuri pe un bufet, după moda engleză.

Iată-l tocmai pe Faucher, ministrul de interne. Jeannette îl evită. Îi vine să-i spună : „Nu mai ești aici pentru multă vreme, prietene". Ce imbecil !

În timp ce Nieuwerkerke își mîngîie cu drag bogata barbă blondă, Morny o privește pe Jeannette. La rîndu-i, îl privește și ea. Surîd amîndoi.

— Aveţi, doamnă, spune el, cea mai frumoasă frunte pe care o cunosc. Prinţesa Mathilde are noroc că se numără printre prietenele dumneavoastră.

Îşi trece maşinal mîna peste capul chel. Jeannette schiţează o uşoară reverenţă. Fără îndoială, place familiei! Poate că lasă în urma ei acel tulburător parfum al femeilor, care tocmai au ieşit dintr-un alcov, chiar dacă dragostea a fost mediocră.

— Fratele meu, spune ea, vă poartă o mare admiraţie. E deputat de Gironda : Alain de Florensac.

— Baroana de Maupas! exclamă Morny lăsînd să-i cadă monoclul, legat de un fir de mătase, şi aplecîndu-se să sărute mîna Jeannettei. Soţul dumneavoastră e un om foarte important. Preşedintele mi-a vorbit chiar ieri despre el. E posibil să trăim curînd momente grele. Trebuie să ne socotim bine prietenii.

A păstrat mîna Jeannettei într-a lui.

— Preşedintele ştie că soţul meu e printre aceştia! Ca şi fratele meu, răspunde Jeannette retrăgîndu-şi încet mîna.

— Pot să vă conduc la bufet? o întreabă fixîndu-şi monoclul sub arcada sprîncenei.

— Vai, răspunde ea cu un uşor suspin, trebuie să plec. Mă întorc în depărtatul domiciliu conjugal, la Toulouse.

— O cupă de şampanie înainte de plecare? Vă veţi reîntoarce, dealtfel.

Schimbă surîsuri aproape complice.

— Nici eu, suspină el, arătîndu-i mulţimea grămădită la bufet, nu mai rămîn mult în această reuniune intimă.

O încîntătoare tînără blondă se apropie surîzînd. Morny îi sărută mîna.

— N-o cunoşti pe baroana Maupas, draga mea? întreabă el. Contesa Walewska, de ieri ambasadoarea Franţei la Londra.

— O ador pe Mathilde, spune Anna-Maria cu seducătorul ei accent melodios. La Florenţa, devenisem intime. O consolam de oribilele brutalităţi ale soţului ei. Venea să plîngă la mine, de mai multe ori pe săptămînă.

Prinţesa Mathilde, rotundă şi veselă, se alătură grupului.

— Anna-Maria, scumpa mea, zise. Președintele e un monstru, numindu-l pe soțul tău ambasador, în loc să-l facă ministru !

Se întoarce spre Morny.

— Știi, scumpe conte, că Anna-Maria și cu mine sîntem militante ? Zadarnic ne-a explicat că nu putea face altfel, nu i-am iertat președintelui intervenția armată în favoarea papei ! Sînteți cu noi, partizan al independenței Italiei, dragă Morny ?

— Fără îndoială ! răspunde Morny, care nici nu se sinchisește de așa ceva.

— Soțul meu, intervine Jeannette, crede că, după ce-și va rezolva problemele interne, Franța va trebui să vină în ajutorul Italiei nefericite.

Mathilde și Anna-Maria o privesc. Ea surîde, se scuză, timidă, aproape roșind :

— Mărturisesc că nu cunosc prea bine problemele de politică externă.

— Dacă Președintele ar avea mîinile libere, izbucnește impetuos Mathilde, fiți sigure că nu și-ar renega tinerețea!

* * *

Agnès coboară din tren la noua gară de pe Quai d'Orsay. Se întreabă dacă nu-i plăceau mai mult diligențele : se mergea ziua, dar puteai dormi noaptea.

E mult de cînd n-a mai pus piciorul în Paris. De la suirea pe tron a lui Ludovic-Filip !

Nu se desparte de coșul ei de pînză. Un hamal în spate tîrăște două valize grele, căutînd un cupeu. Nu va merge la Enguerrand-Louis. Ține prea mult la libertatea ei. A reținut, prin telegramă, o cameră la un hotel nou, deschis de curînd într-unul din palatele din piața Concordiei. E un semn al timpului. În urma ei, o femeie tînără își maltratează crinolina pentru a pătrunde în cupeul următor Agnès dă din cap. Altădată, ar fi preferat să moară decît să nu fie la modă. Ceea ce-l amuza pe Barras.

Dacă a venit la Paris după culesul viilor, e fiindcă vrea să înțeleagă ce se-ntîmplă în familia ei.

Cînd vin în vacanță la Florensac, „copiii" îi povestesc ce vor. Despre o femeie bătrînă de șaptezeci de ani cred că poate înghiți orice i se dă. Dar ea vrea să știe precis

despre ce e vorba : de unde are atîţia bani fiul ei ? Nu i-a propus el să cumpere cele două castele vecine ? Şi ginerele ei, Maupas, prefect de poliţie la treizeci şi trei de ani ! Din Toulouse, Jeannette i-a transmis vestea ca pe ceva de la sine înţeles. Nimic nu merge de la sine în politică. Agnès ştie cîte ceva în această privinţă. Se gîndeşte cu oarecare îngrijorare la strălucita carieră a ginerelui său. Sigur că s-a compromis în tenebroasele maşinaţii ale prinţului-preşedinte. Pînă pe malurile Garonnei, lumea a priceput că, pentru a rămîne la putere, nu are alt mijloc decît lovitura de stat. Dar nu mai sîntem pe vremea lui Brumar [1] ! Adunarea se va apăra. Cavaignac ţine în mînă armata. Totul poate lua o întorsătură periculoasă.

Atala o neliniştește şi mai mult. Deşi nu-i este nepot, e favoritul ei. Îl iubeşte, pentru că seamănă celuilalt Atala, bunicul lui. Are acelaşi entuziasm, curaj, naivitate. E un *huron.*

Atala, lăsat de capul lui ! Alain îi povestise cum l-a smuls de pe baricade în iunie, acum doi ani. Fusese chiar rănit, imbecilul ! Chiar dacă Enguerrand-Louis nu are veşti despre fiul său, Agnès îl va descoperi. Mai ales acum cînd va avea un ginere prefect de poliţie !

Trăsura traversează piaţa Concordiei. Iată palatele lui Gabriel [2], dintre care unul, pe partea dinspre Champs-Elysées, a devenit hotel. Un portar, în mare ţinută, schiţează o uşoară strîmbătură la vederea acestei bătrîne demodate, care poartă o geantă preistorică. Această mimică, repede ascunsă, nu-i scapă mîndrei Agnès. Plăteşte cupeul, aşteaptă dispreţuitoare ca portarul să-şi numere bacşişul pentru a-l vedea plecîndu-se pînă la pămînt.

La această oră, *Berăria Martirilor* e ticsită. Clienţii îşi vorbesc de la o masă la alta. Purtînd tăvi cu ţapi de bere, chelnerii în şorţuri albe par să iasă din nori de fum. Se formează grupuri după afinităţi. Baudelaire arborează o jiletcă presărată cu flori multicolore. Cu buzunarele pline

[1] Brumar — cea de-a doua lună din calendarul republican (23 octombrie–21 noiembrie). La 18 brumar, Bonaparte, întors din Egipt a obţinut demisia directorilor şi transferul Consiliilor la Saint-Cloud (9 noiembrie 1799, anul VIII al Republicii). Astfel începe consulatul.

[2] Arhitect renumit, căruia i se datorează, între altele, piaţa Concordiei.

de articole pentru diverse jurnale, Theophile Gautier trece strîngînd mîinile la dreapta şi la stînga.

În colţul poeţilor, se bea puţin. Se vorbeşte de candidatura lui Alfred de Musset la Academie. Se pariază că nu va fi ales, că Hugo va vota împotrivă.

Giraud, caricaturistul, schiţează pe un carnet mutrişoara unei fete care stă în faţa lui. E blond, cu nasul lung, iar mustăţile roşcate îi maschează lipsa dinţilor. La masa pictorilor, Gustave Courbet gesticulează cu degetul mare înainte. Lîngă el, Atala îi soarbe cuvintele. Theophile Gautier se apropie :

— Ştiţi, spune, că Faucher a interzis reprezentarea piesei, dramatizare de Alexandre Dumas după romanul lui, *Dama cu camelii* ?

— Şi ne mai pretindem în Republică ! se indignează Alphonse Karr.

Subţire, palidă, cu ochii negri devorîndu-i faţa şi cu părul ciufulit, micuţa Cigalon apare cu cutia de vioară sub braţ. Cum nu mai găseşte nici un scaun liber, se aşază pe genunchii lui Atala. Între două săruturi, trag amîndoi mîţa de coadă. În fiecare seară, la *Café Anglais,* Atala desenează pentru o patacă portretele elegantelor şi filfizonilor, pe cînd Cigalon îşi scîrţîie scripca pe terasele cafeurilor şi pe bulevarde, strecurîndu-se cu îndemînare printre mîinile avide ale clienţilor. Plictisite să tot facă trotuarul în foburgul Montmartre, cîteva prostituate vin să se reconforteze în atmosfera pură a braseriei şi plătesc băutura „artiştilor".

O voce tună pe deasupra zgomotului din sală :

— Aţi citit articolul lui Hugo din *Evenimentul* ? Îl părăseşte pe Badinguet [1].

— Veţi vedea că Bonaparte *bis* îl va înfrînge, fu de părere Maxime du Camp. Se sprijină pe popor, iar poporul e mărginit.

— Marea forţă a lui Bonaparte, observă cineva, constă în aceea că s-a lăsat să fie luat drept idiot. Asta place imbecililor. Şi-a fumat ţigările şi a aşteptat. Credeţi-mă ! Nu va pleca peste şase luni.

[1] Poreclă dată lui Ludovic-Napoleon ; s-a pretins că e numele unui zidar, care i-ar fi împrumutat hainele pentru a evada din fortul Ham.

Atala urlă ridicîndu-se brusc, ceea ce face ca Cigalon să se prindă de masă ca să nu cadă.

— Ne vom bate pentru Republică ! Să sperăm că, de astă dată, armata Republicii va fi cu noi ! Maxime du Camp sare și-i pune mîna pe umeri :

— Puștiule, îi strecoară el la ureche, uiți că bistroul e înțesat de agenți ? Scumpul nostru președinte n-are de învățat nimic de la unchiul său, în această materie.

— Stai jos, îl sfătuiește calm Courbet, și bea un țap ; e rîndul meu de plată. Fă tablouri, bune sau proaste, iubește, dar nu te amesteca în politică. Ești prea tînăr și e prea devreme...

De vreun minut, un bărbat voluminos s-a așezat la o măsuță cu picior, pe colț. Maxime du Camp îl urmărește atent. Atala îl examinează la fel.

Se face tăcere.

Atunci, omul își saltă pălăria cu un bobîrnac.

— Domnul vorbea de polițiști și dumneavoastră vă uitați la mine ? întreabă el cu un puternic accent italian. Asta mă întristează. Mă numesc Alessandro Mateotti, condamnat la moarte de sfîntul părinte papa, fără maslu. Actualmente n-am nici o ocupație. Am venit la Paris pentru a-l întreba pe președintele Republicii de ce l-a restabilit pe papă în scaun, călcîndu-și jurămîntul, făcut acum douăzeci de ani carbonarilor în prezența mea. Dar mă tem că nu mă va primi.

Se aplaudă, ici-colo.

— Îmi placi, spune Courbet. Mi-am încasat tocmai pensia. Te invit la cină.

Și arătînd cu degetul spre Atala :

— Împreună cu acest aristocrat decăzut, încheie el, și această strengăriță care nu s-a prostituat încă.

* * *

La Buckingham Palace, serata a fost un triumf pentru noua ambasadoare a Franței. Regina Victoria l-a felicitat pe contele Walewski pentru că s-a căsătorit cu grația personificată.

— Va trebui, a adăugat ea, să fie atentă la reacțiile ministrului meu de externe, care ar putea fi dispus să vă cedeze orice.

Un rîs scurt, ascuțit, însoțit de atingerea mîinii stîngi cu evantaiul închis, subliniе fraza.

Walewski radia. Toate ambasadoarele se întunecaseră. „O italiancă ambasadoare a Franței, ce idee ! Se află aici spre a susține interesele patriei sau pe ale soțului ?"

Indiferentă la flecărelile acestea, Anna-Maria surîdea tuturor bărbaților și femeilor.

— Ah, Italia, suspină prințul-consort cînd viorile atacară primul vals.

Regina își încruntă sprîncenele.

— Poți dansa cu toți în afară de prințul consort, îi șopti Walewski soției sale.

După cîteva zile, o adevărată curte de gentlemeni pîndea în Hyde Park apariția contesei Walewski pe roibul ei. Toți se îmbulzeau să-și facă promenada zilnică lîngă distinsa ambasadoare. Această competiție o flatase, la început, apoi o plictisise. Iată de ce, în dimineața aceasta, se hotărîse să intre în parc pe altă poartă și să galopeze singură. Pe un drum nisipos, sub un frunziș des, lăsă frîu liber calului și se îmbătă de plăcerea vitezei, cînd observă, pe mijlocul potecii un om care-i tăia calea. Strigă, trage de frîu din răsputeri și oprește calul la un metru de apariția inoportună. Ridică, hotărîtă să se apare, cravașa și scoase un al doilea țipăt :

— Felice !

Prima reacție din parte-i este violentă. Sîngele i se urcă în obraji :

— Dă-te la o parte ! Lasă-mă să trec ! Dacă nu, te cravașez, chem ajutor.

Orsini nu cedează. Atunci ea schimbă tonul.

— Pleacă, Felice, îi șoptește. Nu mai avem să ne spunem nimic, știi bine. Poarta grădinii s-a închis și tu ești acela care ai vrut-o.

Nemișcat, el nu spune nici un cuvînt. Calul suflă puternic.

— Ce mai vrei de la mine ? Nu mi-ai făcut destul rău ?

El surîde, cu picioarele depărtate și mîinile în buzunar.

— Nu pot să-ți vorbesc, insistă Anna-Maria. Trebuie să înțelegi. Sînt soția ambasadorului Franței.

— De o lună, răspunde el în sfîrşit, aştept prilejul să te întîlnesc. În fiecare duminică, în timpul liturghiei, am stat în spatele tău. Nu te-ai întors niciodată.

— Înţelege-mă, Felice. Nu pot face nimic pentru tine.

Se apleacă, îngrijorată :

— Eşti în pericol ?

El face un pas, mîngîie gîtul calului şi-i ia mîna Annei-Maria într-ale sale, aspre şi fierbinţi ca altădată.

— Ce frumoasă eşti, Anna-Maria, mai frumoasă decît în visele mele... Linişteşte-te, sînt la Londra pentru afaceri. Mă refugiasem la Nisa, unde am scris o istorie a Romei, care sfîrşeşte cu povestirea Republicii noastre iluzorii. Mazzini mi-a cerut să vin la Londra pentru a trata cu un editor englez... şi, poate, pentru altceva.

Anna-Maria încearcă să se desprindă, dar el o reţine.

— Altceva ? se neliniştește ea. Iar comploturi ? Te vor duce la moarte.

El ridică din umeri.

— Ce importanţă mai are ? Am sacrificat totul, ştii mai bine ca oricine.

— Mai rămîi la Londra cîteva zile? întreabă ea maşinal.

— Atîta timp cît vei voi să mă faci să te-aştept.

Cu o voce abia perceptibilă, ea hotărî :

— Voi aranja pentru mîine. În faţa Turnului Londrei, la ora trei după-amiază. Voi fi într-un cupeu.

Din depărtare, se aude un galop de cai.

— Pleacă, Felice, pentru numele lui Dumnezeu !

El dispare în tufiş. Îşi struneşte calul, cînd e ajunsă de un grup de tineri eleganţi.

— Nu v-aţi ţinut de cuvînt ! strigă unul dintre ei. Dar, poate, aţi avut remuşcări, fiindcă ne-aţi aşteptat ! Ea rîse şi dădu pinteni calului.

O cameră mansardată, într-o stradă îngustă de pe malul drept al Tamisei. Mazzini i-a găsit lui Felice această locuinţă în seara sosirii. Nu pentru că ar fi în pericol. Guvernul englez, liberal, îi adăposteşte prietenos la Londra pe republicanii francezi şi italieni.

O zi mohorîtă se filtrează prin jaluzelele închise. Anna-Maria, cu părul risipit pe pernă, suspină :

— Cît de plăcută e dragostea cu tine, Felice. Dacă ai şti ! Soţul meu aleargă după toate femeile uşoare, publice

şi particulare. Toate-l atrag. După care, ar vrea să mă oblige şi pe mine, ca pe ele... Ce dezgustător !

Are un trup de fată, pe care Felice îl acoperă cu sărutări. Ea şopteşte :

— Am fi putut fi atît de fericiţi, Felice ! Eram făcuţi unul pentru altul, *mio caro !*

Deschide ochii : el e aici, foarte aproape, atent, cu faţa lui frumoasă, slabă şi gravă.

— Îţi dădusem tot, murmură ea ; ce ţi-a dat Italia ?

— Ştiu că mi-am stricat viaţa pentru Cauză, răspunde el. Oare îţi strici viaţa servind o cauză ?

Se înfierbîntă :

— Ai uitat că eşti italiancă ?

— Se pare că nu, de vreme ce n-am uitat că tu îmi eşti iubit.

Rîd ; buzele li se întîlnesc din nou.

Se apropie noaptea ; trebuie să se despartă. Ea va pleca prima în căutarea unui cupeu. Îi interzice s-o însoţească. O întîlnire nedorită e puţin probabilă în acest cartier al docurilor, dar poţi să ştii ? !

— Desigur, desigur, spune el cu amărăciune. Eşti ambasadoarea Franţei, ştiu.

Se strînge lîngă el.

— Mai rămîi două zile, îi şopteşte la ureche. Voi reveni poimîine. Voi încerca să aflu de la soţul meu ce se petrece la Paris.

Apoi, cu un uşor suspin :

— Italia trebuie să-i fie ultima dintre griji.

— Va trebui să-i împrospătezi memoria.

Capitolul III

JOCURILE SÎNT FĂCUTE

Încăperea, cu plafonul scund, lasă să pătrundă lumina zilei printr-o fereastră strîmtă, ale cărei jaluzele sînt pe jumătate închise. Într-un ungher, un imens glob teres-

tru. Pereţii sînt acoperiţi cu hărţi ale Zodiacului. O lampă, cu un abajur opac aruncînd lumina pe masă, e aşezată între prezicător şi vizitator. Lumina difuză creează în jurul lui Cabarrus un fel de aură.

— V-am stabilit horoscopul, spune magul, netezindu-şi lunga barbă abia încărunţită şi fixînd-o pe Jeannette cu ochii lui negri. Mă interesaţi mult. Daţi-mi mîna stîngă.

Îşi potriveşte în ochiul drept o lupă mică — de care se folosesc ceasornicarii şi bijutierii — şi examinează palma Jeannettei.

— Ceea ce contează, reia el, nu sînt liniile principale. Toată lumea le poate vedea. O mînă este un univers. O privesc aşa cum cercetează un astronom luna. Odată stabilit horoscopul, ceea ce interesează este corelaţia.

E chel ; în jurul capului poartă o aureolă de păr uşor cîrlionţat. Mustăţile stufoase sînt îngălbenite de fumul de ţigară.

— Mă interesaţi enorm, repetă el cu frumoasa-i voce gravă.

Jeannettei i se taie respiraţia.

— Ce e atît de extraordinar în palma mea ? murmură ea îngrijorată.

— Vă pot compara, răspunde el, cu un alpinist. Cînd escaladează un munte, cu riscul vieţii, n-o face pentru a contempla peisajul. Nu are pofta şi, probabil, nici timpul s-o facă, pentru că trebuie să coboare înaintea nopţii. Dumneavoastră, micuţă doamnă, sînteţi o alpinistă. Nu puteţi suferi ca cineva să ocupe un loc mai înalt ca al dumneavoastră. Nu vă interesează defel ce se întîmplă la etape.

Fixează aparatul în orbită şi cască ochiul.

— Ce de munţi escaladaţi ! strigă el, dar şi cîte hapuri înghiţite ! Decepţiile sînt faliile vieţii... în care căderi adesea... Dar vă ridicaţi cu o energie înzecită.

Ea încearcă să-şi retragă mîna ; prezicătorul i-o ţine pe masă.

— Toate ambiţiile vă vor reuşi în cursul carierei dumneavoastră de alpinistă. Aveţi ambiţia puterii. Dacă eşuaţi, să nu vă descurajaţi ; veţi strînge bani, mulţi bani. Or, banii nu vă interesează cîtuşi de puţin. Nu vă place nici să cheltuiţi, nici să păstraţi ! Totuşi, veţi avea o mare avere, care nu vă va face nici o plăcere.

Îi dă drumul.

— Nimic, dealtfel, nu vă va face vreodată plăcere.

Jeannette se ridică brusc.

— Lăsaţi-mă să plec, îngaimă ea.

Cabarrus o priveşte atent :

— Se poate aştepta mult de la o femeie ca dumneavoastră, în clipa în care lumea se pregăteşte să intre într-o eră nouă, încheie el. Jumătatea de veac în care am păşit va vedea sfîrşitul unei lumi şi naşterea alteia. Este un noroc neaşteptat că sîntem martorii prefacerii şi, dacă vrem, chiar actorii.

Rîde netezindu-şi mustaţa ruginie şi descoperindu-şi dinţii galbeni.

— Cosmosul nu mai are secrete pentru mine, fata mea. Sînt foarte bătrîn. Vin din altă epocă, chemat să vestesc timpurile noi, naşterea secolului XX, care va fi secolul lui *Homo sapiens*. Ştiinţa bîjbîie încă. Ea va deschide oamenilor orizonturi nebănuite. Dar aceşti nenorociţi, pe măsură ce pătrund în inima materiei, se îndepărtează de spirit. Curînd vor fi prizonierii forţelor pe care le eliberează. Se va naşte o nouă rasă, tot atît de diferită de bieţii oameni, limitaţi în cuvinte şi putere, pe cît aceştia sînt faţă de vărul lor gorila. Această mare schimbare, am venit s-o pregătesc. Sînt un Mesia al acesteia. Destinul v-a trimis spre a mă ajuta în misiunea mea. Trebuie să reuşim acolo unde Prometeu a fost înfrînt.

Se ridică, se apleacă spre ea, înalţă braţele spre cer, le îndepărtează ca şi cînd s-ar crucifica, apoi îşi apropie mîinile făcîndu-le căuş.

— Văd, spune, semnul, steaua deasupra capului dumitale.

Jeannette se simte înfiorată ca şi cînd sloiuri de gheaţă i-ar curge prin vine. Totuşi, valuri de căldură i se ridică în obraji. Picioarele-i sînt de plumb.

— Destul pentru astăzi, spuse magul. Veţi reveni cînd îmi veţi auzi chemarea. Nu încercaţi să vă opuneţi chemării.

Cu palma întoarsă spre faţa Jeannettei, agilă mîna dreaptă apoi suflă în lampă, se ridică, face înconjurul mesei grele, tăiată în lemn regeluit şi se înclină.

— Consultaţia e terminată, scumpă doamnă.

Ea clipește des, privește rătăcită în jur, încercînd să înțeleagă ce i se întîmplă, renunță, se ridică, se împleticește. Magul îi arată ușa, ascunsă după o draperie groasă.

— Sînt încîntat de vizită, doamnă, spuse el cu vocea gravă.

— Cît vă datorez ? îngaimă Jeannette.

Magul ridică degetul arătător și mijlociul mîinii drepte.

— Vă rog, să nu mai vorbim de asta.

Ținîndu-se de balustradă, Jeannette coboară scara obscură a îngustei clădiri din strada *La Urși.*

* * *

Președintele îi adună la Elisabeth Howard, în strada Circului. Au venit pe jos, pe rînd, introduși imediat după ce-au sunat scurt. Cei mai apropiați au intrat prin grădină, în fundul căreia o portiță dă în avenue Marigny.

Ludovic-Napoleon, cu privirea pierdută, stă într-un fotoliu mare. Morny, nervos, stă în picioare, lîngă fereastră. Generalul de Saint-Arnaud, ministrul de război, își sucește mustățile, le răsucește, le torturează. Maupas își roade unghiile pînă la sînge. Persigny, așezat în spatele unui mic birou feminin, ia note cu o pană furioasă.

Morny își mîngîie chelia. Ochii lui inchizitori trec de la un conjurat la altul, îi cîntărește : Saint-Arnaud este un bărbat frumos, drept, tăios, cu fața uscătivă, părul negru, nasul de vultur, barbișonul provocator. Cordial, grăsun, blajin, om de mare încredere, Fleury se ține în umbră sub portretul Elisabethei. Maupas, rozîndu-și mereu unghiile, se apropie de Morny și îi șoptește la ureche :

— Va trece oare Rubiconul ?

Morny își privește fratele vitreg afundat în fotoliu.

— Generalul Changarnier a afirmat ieri, continuă Maupas, că pentru o lovitură de stat, președintele n-ar dispune decît de un număr de agenți mărunți și obscuri.

Persigny înalță capul și-i spune lui Ludovic-Napoleon :

— Am înaintea ochilor un raport prezentat de domnul de Maupas. Cuvîntul lui Berryer : „Prințul nu va îndrăzni nimic contra Camerii. Șefii armatei nu sînt cu el. Dacă ar încerca să ridice trupele împotriva Adunării, n-ar avea de partea lui patru oameni și-un caporal".

Privirea grea a lui Ludovic-Napoleon trece de la Persigny la Maupas, apoi la Morny, care își mîngîie tonsura.

— La Londra, Ledru-Rollin se agită mult, spuse acesta. Simte că timpul presează.

Ludovic-Napoleon se întunecă la față.

— Exilații așteaptă alegerile ca pe Messia. Se agață ca naufragiații de speranța lui 8 mai 1852 !

— Din fericire, fac destul pentru a-i înfricoșa pe burghezii noștri ! observă Morny.

— Magnan e sigur, nu-i așa ? întreabă Ludovic-Napoleon după o lungă tăcere.

— Răspund de el ca de mine însumi, afirmă Saint-Arnaud.

— E un om care nu știe să vorbească decît cinstit, observă președintele cu un surîs ușor.

Apoi, către Saint-Arnaud :

— Trupele garnizoanelor ?

— Vor fi toate consemnate, mîine și poimîine, răspunde ministrul de război. Sînt sigur de cei douăzeci de generali ai armatei Parisului, așa cum dumneavoastră sînteți sigur de Magnan și de mine. Dar nu vom avea destule cazărmi. Trupele vor fi, de bine de rău, instalate în forturi.

Încă o tăcere apăsătoare, în care timp Maupas își roade unghiile, Morny își mîngîie chelia, Persigny scrie în grabă.

— Miss Howard se întoarce mîine de la Londra, observă Persigny. Veștile ce ni le va aduce au o mare importanță. Walewski l-a văzut pe lordul Palmerston. Aștept rezultatul acestei întrevederi.

— Orice s-ar întîmpla, spuse brusc Maupas, nu mai putem amîna. Changarnier e gata să acționeze împotriva noastră, republicanii din Londra nu așteaptă decît un semn pentru a se îmbarca.

— Credeți, monseniore, că e prudent să-l lăsați pe Thorigny la interne ? întreabă Saint-Arnaud.

— A-l schimba prea de vreme pe Thorigny ar fi o greșeală, intervine Fleury. Ar însemna să se dea publicității intențiile președintelui.

Morny, surîzînd, se întoarce :

— Sînt în stare să mă scol dis-de-dimineață cînd e absolut nevoie.

— Secretul, încheie Ludovic-Napoleon, e cea dintîi condiţie a succesului. Nici un cuvînt nimănui, domnilor.

Se ridică.

— La 2 decembrie ! murmură el. Aniversarea încoronării şi a bătăliei de la Austerlitz... Ei bine, domnilor, sper că veţi asista luni, pe întîi, la serata mea săptămînală ?

— M-am scuzat pentru cină, răspunde Morny. Se reprezintă la Opera Comică cele *Şapte castele ale lui Barbă Albastră*. E o premieră la care ţin să fiu văzut.

— Vei veni la Elysée după teatru, nu-i aşa ? întreabă Preşedintele întinzîndu-i mîna. Dar mai sînt unele amănunte de pus la punct înainte. Aş vrea să te văd, împreună cu Saint-Arnaud, mîine după prînz.

O bătaie în uşă... Fără să aştepte răspuns, Elisabeth Howard apare radioasă.

— Bonjour, domnilor, strigă ea veselă. Bag de seamă însă că în lipsa stăpînei casei nu vi s-a oferit nimic de băut !

Ludovic-Napoleon o întîmpină, îi sărută mîna. Ea îi sare de gît.

— Sînteţi toţi prieteni intimi, se scuză ea, şi-apoi, a trecut o săptămînă de cînd nu ne-am văzut... Să mă achit de misiunea primită. Contele Walewski m-a autorizat să-i spun preşedintelui că francul a atins cursul de maximă încredere la bursa din Londra.

Apoi, la urechea lui Ludovic-Napoleon :

— Ţi-am adus cele cincizeci de mii de livre în aur pe care ţi le promisesem.

Cu o privire rapidă, el se asigură că nu i-a auzit nimeni.

— Noi plecăm, spuse Morny, sărutînd mîna Elisabethei.

— Cum, aşa de repede ? se fandoseşte ea. Am reuşit să vă gonesc ?

Odată plecaţi conspiratorii, unul după altul, fie prin strada Circului, fie prin avenue Marigny, Elisabeth se ghemuieşte pe divanul din salon, cu capul sprijinit pe umărul iubitului.

— *Darling !* Prietenii lui Louis Blanc sînt convinşi că alegerile din primăvară îi vor readuce în Franţa şi că tu le vei lua locul la Londra ! Contesa Walewski, care este italiancă, după cum ştii, şi pe care am văzut-o ieri, m-a

însărcinat să-ți atrag atenția că italienii din exil sînt porniți contra ta din cauza expediției Oudinot la Roma. A adăugat că ar trebui să-l asiguri pe regele Piemontului de intențiile tale viitoare.

— Ca și cînd s-ar putea face totul dintr-o dată ! suspină Ludovic-Napoleon sărutîndu-și iubita pe gît.

— Mă gîdili, ciripește Elisabeth. Dacă ai ști cît te-am dorit săptămîna asta, singură la Londra ! A fost *fog* [1]. În sfîrșit, am vîndut tot, casa, mobile, cai. Totul e aici, în ludovici de aur.

— Ești providența mea, murmură viitorul împărat.

* * *

— Uf, ce călătorie ! suspină Alain cufundîndu-se într-un fotoliu. Și în privința căilor ferate, sîntem ultima țară din Europa.

— Vaită-te ! răspunde Jeannette. De cînd ești deputat de Bordeaux, trenul merge pînă la Poitiers.

— Le-a trebuit cinci ani, mă înțelegi, cinci ani, pentru a termina linia Tours—Poitiers ! Dar pentru a veni aici de la Bordeaux, a trebuit să călătoresc cu bătrîna diligență a strămoșilor.

— Mi s-a spus că au început lucrările dintre Bordeaux și Angoulême...

— Da, însă între Poitiers și Angoulême, nimic ! Nici măcar o expropriere ! Îți vine să crezi că Republica nu înțelege mai bine decît Ludovic-Philippe necesitatea căilor ferate ! În Statele Unite, au și ajuns la circa cincizeci de mii de kilometri.

Jeannette îi aduce fratelui un pahar cu apă proaspătă, pe care-l bea pe nerăsuflate.

— Am venit direct de la gară, spune el, din cauza telegramei tale.

Privește în jur.

— Îți place la prefectura de poliție ? Lipsește intimitatea, nu ? Nu regreți Toulouse-ul ?

— Nu regret nimic, niciodată, răspunde ea scurt. Schimbă-te și du-te grabnic la Morny. Vei avea prilejul să-i faci unul din acele servicii care nu se uită.

[1] Ceață deasă (engl.).

Alain se ridică, fricționîndu-și șalele și mormăie :

— Locomotivele astea scuipă un fum de iad, banchetele sînt tari ca piatra. Și Morny, tocmai acum !

Jeannette îi face loc să treacă.

— Nu te îmbrățișez ca să nu te murdăresc, spune el în drum spre ușa unde se oprește.

— Poți să-mi spui cum a ajuns soțul tău prefect de poliție fără aprobarea lui Thorigny, acest pîntec pe cît de republican pe atît de voluminos ?

— Emile a știut să se orienteze, răspunde Jeannette deschizînd ușa.

Pe culoar, un gardian își aranjează mașinal ținuta.

— S-o crezi tu ! Sigur că ești amestecată în treaba asta.

Ea izbucnește în rîs :

— Trebuie reformat codul căsătoriei, răspunde. „Femeia să meargă înaintea soțului."

* * *

Cîteva sute de invitați se grăbesc astă-seară spre Elysée. Lacheii poartă haine albastre, pantaloni roșii, ciorapi albi și peruci pudrate, ca sub vechiul regim. Femeile arborează enorme crinoline de culoare deschisă. Bărbații poartă haine negre la patru nasturi, foarte strînse în talie. Pe vestele lor albe, se răsfață cravate negre. Generalii și coloneii aștern, ici-colo, pete roșii și albastre cu galoane aurite cu ciucuri. Președintele trece de la un grup la altul, afabil și indiferent, cu privirea stinsă, fața moale, mustățile mari, cu vîrfurile lustruite și barbișonul perpendicular.

Se apropie de verișoara sa, Mathilde, care flecărește în picioare, în fața unui șemineu.

— Ați auzit, prințesă, că generalul Changarnier pregătește o lovitură de stat ? Aș risca oare să fiu arestat ?

Această idee îl amuză pe Turgot, ministrul afacerilor străine și pe Maxime du Camp.

Cînd Ludovic-Napoleon se apropie de ea, Jeannette se-nclină într-o adîncă reverență. El o ia de mînă.

— Sînteți mulțumit de soțul meu, monseniore ? întreabă ea.

— E perfect, răspunde prințul-președinte. Din toate punctele de vedere. Vă sînt recunoscător de recomandarea făcută. Dar iată-i pe frații noștri.

Ea se întoarce. Soseşte Morny, urmat de Alain.

— Venim de la Opera Comică, spune Morny, sărutînd mîna Jeannettei. *Cele şapte castele ale lui Barbă Albastră* nu vor fi un succes. Am trimis mai multe invitaţii pentru şedinţa de mîine a Camerii. Saint-Arnaud va fi interpelat.

— E omul care ştie să se apere, răspunde Ludovic-Napoleon surîzînd.

Luîndu-l familiar de braţ pe fratele său vitreg, preşedintele republicii vrea să se îndepărteze.

— Scuză-mă o clipă, preşedinte, spune Morny.

Se întoarce înapoi către Alain :

— Aşteaptă-mă la Jockey, Florensac ! Am chef să-mi încerc norocul astă-seară.

Maupas se apropie de Jeannette.

— Să nu m-aştepţi, mergi singură acasă. Trebuie să-i vorbesc preşedintelui.

Ora zece jumătate. Invitaţii părăsesc Elysée-ul. Majordomul cheamă trăsurile : „Excelenţa sa, ambasadorul Marii Britanii, domnul ministru al afacerilor străine, doamna contesă Demidoff", pe umerii căreia uriaşul Nieuwerkerke aşază delicat un mantou. Noaptea de întîi spre două decembrie e rece. Cerul e senin, cu lună plină. Rînd pe rînd, trăsurile părăsesc foburgul Saint-Honoré.

Saint-Arnaud, Maupas, Persigny şi Mocquart sînt adunaţi în cabinetul unde, a doua zi după Waterloo, Napoleon a semnat abdicarea.

Ludovic-Napoleon deschide un dosar, pe care a scris cu creionul albastru : Rubicon... Conţine un apel către popor, o proclamaţie către armată, o comunicare a prefectului Maupas către locuitorii Parisului, un decret care-l numeşte pe Morny ministru de interne, un alt decret care pune oraşul sub stare de asediu.

Preşedintele îi întinde lui Saint-Arnaud zece fişicuri de aur, scoase dintr-o cutie de ţigări de foi, apoi alte două fişicuri şi cîteva bilete lui Fleury : „pentru a cumpăra hrană trupei în caz de nevoie".

Morny spune :

— Fiecare dintre noi, domnilor, îşi joacă pielea. Sînt aşteptat la Jockey, de cealaltă parte a bulevardului Marigny. Sper să am noroc.

Pleacă, urmat imediat de Saint-Arnaud, de Maupas, apoi de Fleury.

Intrînd în biroul prefecturii de poliție, Maupas o găsește pe Jeannette, care-l așteaptă.

— Totul e în ordine, spuse ea. Am verificat lista.

— Béville nu s-a întors de la imprimeria națională cu afișele ?

— E nevoie de timp pentru a le trage, obiectează Jeannette.

Maupas își roade unghiile.

— Nu te mai lași de obiceiul ăsta nenorocit ?

— Admir, continuă el, felul cum ai organizat primirea comisarilor de la poliție pe care îi așteptăm în noaptea asta ! Ai reușit perfect.

— Atenție ! răspunde Jeannette surîzînd. Vor trebui să fie înșfăcați pe măsură ce sosesc. Ar fi neplăcut să se întîlnească, periculos să se sfătuiască.

— Mă tem, mărturisește Maupas, de unele reacții.

— Dacă vreun comisar șovăie, îl sfătuiește Jeannette, imediat cu el la zdup. Am observat, la sosire, mici grupuri de gardieni masați pe chei. Cam bătători la ochi, nu ?

— Indispensabili ! Fiecare va fi însoțit de un lăcătuș, pentru a deschide ușile la nevoie. Ideea ta de a răspîndi falsa veste a întoarcerii republicanilor de la Londra e excelentă. Justifică mobilizarea comisarilor în miez de noapte.

— Ce le vei spune comisarilor ?

— Le voi spune că s-a descoperit un complot contra președintelui Republicii, că-i cunoaștem pe conjurați și că trebuie să-i neutralizăm.

Deschide un sertar și scoate un teanc de hîrtii :

— Mandatele vorbesc de „complot contra siguranței statului".

— Excelentă treabă inutilă, recunoaște Jeannette.

Maupas își scoate ceasornicul din vestă și-l consultă nervos :

— Sînt nerăbdător să-l văd sosind pe Béville cu afișele.

Se pleacă spre Jeannette și o îmbrățișează.

— Ah, ce m-aș face fără tine ? suspină el.

— Mă gîndesc la mutra domnului Thiers, cînd va fi făcut prizonier în cămaşă de noapte.

Maupas îşi consultă din nou ceasul.

— Ora două ! Primii comisari vor începe să sosească!

Se bate la uşă.

— Intră ! spune Maupas.

Apare gîfiind Béville, un bărbat îndesat, cu faţa împurpurată.

— Toate sînt în curte. Am avut de lucru cu trei trăsuri.

— Te însoţesc, hotărăşte Jeannette. Lipitorii aşteaptă la parter.

Se îndreaptă spre uşă, se întoarce şi trimite un sărut din vîrful degetelor către soţ.

Lavoine, secretarul de încredere, intră :

— Primul comisar, arondismentul 8, cartierul Madeleine.

Maupas consultă lista.

— Generalul de la Moricière, constată el, strada Miromesnil ! Să intre comisarul.

Crinolina o împiedică pe Jeannette să coboare cîte patru trepte cum ar fi dorit ; Béville o urmează.

— Totul s-a petrecut foarte bine, explică el. Saint-Georges, directorul imprimeriei naţionale a fost perfect. Fleury n-a mai avut nevoie să facă apel la jandarmii ce-l însoţeau. Lucrătorii n-au protestat decît o clipă. Pînă la sfîrşit, n-au fost arestaţi decît doi. Trăsurile poliţiei sînt conduse de agenţi spre locurile unde trebuie repartizate afişele. Pentru mai multă siguranţă, Jeannette decide ca cele trei trăsuri şi vizitiii lor să-şi petreacă restul nopţii la prefectură. Li se va aduce vin într-o cameră de gardă.

Jeannette urcă spre cabinetul soţului. Cînd ajunge în anticameră, uşa capitonată se întredeschide. Un comisar de poliţie iese cu jobenul în mînă. Maupas, care-l însoţeşte în prag, face un semn cu ochiul către soţie, care intră în cabinetul secretarului.

— Totul merge bine, spuse acesta. Pînă acum, din doisprezece comisari, numai unul a refuzat, deci o singură trimitere la gherlă.

Către orele patru dimineața, la Adunare, Persigny controlează arestarea chestorilor Baze și Leflo. Ultimul s-a împotrivit. A trebuit să fie legat și aruncat într-o trăsură pentru a fi transportat la închisoarea Mazas.

Comisarul Lerat e însărcinat cu arestarea generalului Changarnier, în strada Faubourg Sant-Honoré, la doi pași de Elysée.

După ce s-a îmbrăcat, generalul spune simplu :

— Eh, cînd străinii ne vor ataca, voi fi mulțumit să mă pună în fruntea unei armate.

Generalul Cavaignac a fost arestat în strada Helder. Comisarul Hudault s-a ocupat de „domnul Thiers". În reședința sa din piața Saint-Georges, acesta dormea, avînd pe cap o tichie de bumbac și îmbrăcat într-o cămașă lungă, albă. A fost foarte înfricoșat.

În zori, o ploaie măruntă se cerne deasupra orașului. Proclamațiile președintelui, ale prefectului, sînt gata afișate pe ziduri cînd parizienii ies pe stradă. În fața lor se formează imediat grupuri : Adunarea națională este dizolvată, sufragiul universal este restabilit. Poporul francez este convocat să voteze de la 14 la 21 decembrie. La Paris este decretată starea de asediu. Consiliul de stat este dizolvat.

Președintele va spune referendumului următoarele principii : un șef de stat numit pe zece ani, miniștri depinzînd exclusiv de puterea executivă, un Consiliu de stat pentru pregătirea legilor, un corp legislativ numit prin sufragiu universal discutînd și votînd aceste legi ; o a doua adunare, pentru paza pactului fundamental și a libertăților politice. Trupele staționează la Invalizi, pe Quai d'Orsay, pe Champs-Elysées, la Tuilleries, pe Bulevarde, la fort Saint-Martin, în fața Palatului Bourbon.

Străzile sînt calme, magazinele își ridică obloanele, omnibuzele circulă. La prînz, Bursa e în creștere.

Cîțiva deputați s-au întîlnit la Daru, în strada Lille. Trupele i-au împresurat și condus la Mazas.

Alții s-au strîns la primăria arondismentului zece, în strada Grenelle. Au votat imediat demiterea președintelui Republicii. Doi comisari de poliție sosiți la timp i-au dus pe jos la cazarma din Quai d'Orsay.

La Mazas, grefa este ticsită. Prin fața biroului fiecărui funcționar, trec, pe rînd, un general, un deputat; fiecare își spune numele, vîrsta, titlul, apoi este întemnițat.

La Elysée, au început să se îmbulzească generali, parlamentari, funcționari, jurnaliști. Cînd apare Ludovic-Napoleon, în landoul său, cuirasierii ridică săbiile strigînd: „Trăiască împăratul!" Cortegiul se îndreaptă spre piața Concordiei. O parte din mulțime strigă de asemeni: „Trăiască împăratul!" La care răspund strigăte de „Trăiască Republica!" Toată lumea crede că Ludovic-Napoleon se va instala în castelul Tuilleries. Dar el ocolește grădina, traversează Carrousel-ul, podul Regal, revine spre Palais-Bourbon. Jandarmeria mobilă strigă cît o ține gura: „Trăiască împăratul!"

Un ordin se transmite repede. Aceiași jandarmi încep să urle: „Trăiască Republica!" în timp ce Ludovic-Napoleon revine la Elysée.

Seara, teatrele se deschid, cafenelele și restaurantele își primesc clientela obișnuită. Pe străzi doar ici-colo cîte o patrulă. Ploaia s-a oprit, dar e frig.

De cîteva ori, Morny a traversat foburgul Saint-Honoré pentru a se duce la președinte. L-a informat că puține departamente se mișcă: Allier, Jura, Hérault, Drôme, Lot-et-Garonne, Var...

Cînd revine în cabinetul său din piața Beauvau, Morny îl găsește pe Maupas, care-l aștepta împreună cu cumnatul său, Alain. Cei trei bărbați se întrunesc în cabinetul ministrului.

— În ceea ce mă privește, spune Morny, cel care m-a surprins mai mult este Dupin.

— Pe mine nu, răspunde Alain. De treizeci de ani, servește toate regimurile. E totdeauna gata să treacă la următorul.

— Ceea ce mă surprinde, de asemenea, continuă Morny, e lipsa de entuziasm sau de furie a mulțimii. Cînd președintele a ieșit, oamenii l-au privit, ca de obicei, trecînd. Puțini l-au aclamat sau fluierat.

— O întrebare, domnule ministru, spune Maupas: ce facem cu Emile Girardin și Victor Hugo?

Morny își netezește barbișonul, apoi răspunde:

— Nu vă atingeţi de Girardin, încerc să-l neutralizez.

— Şi Victor Hugo ? A provocat adunări în mahalaua Saint-Antoine. Trăncăneşte. Am confiscat chiar un afişel.

Îl scoate din buzunar şi-l aşterne pe biroul ministrului :

„Către popor !

Starea de asediu este anulată. Trăiască Republica ! Ludovic-Napoleon e pus în afara legii. Constituţia e încredinţată pazei şi patriotismului cetăţenilor francezi şi gărzii naţionale.

Populaţia din departamente mărşăluieşte spre Paris pentru a vă ajuta să-l arestaţi pe trădătorul Ludovic-Napoleon Bonaparte.

În numele reprezentanţilor poporului :

Victor Hugo, preşedinte ; Schoelcher, secretar".

Morny dă din cap :

— E un mare naiv, remarcă el.

* * *

Ras, cu părul lung despărţit printr-o cărare pe partea dreaptă, cu cravata slab înnodată în jurul gulerului tare, cu mîna dreaptă în vestă la înălţimea inimii, Victor Hugo strigă cu o voce înflăcărată :

— Baudin ! L-au asasinat pe baricadă, în mahalaua Saint-Antoine, ca în 1789 !

— Da, zise Schoelcher, dar parizienii n-au mai scos pavajul ca să-l răzbune.

În fundul tipografiei întunecoase, zece oameni s-au întîlnit. Textul proclamaţiei a fost dictat unui tipograf de Victor Hugo. Acum Atala mînuie presa manuală, iar Jules Favre stivuieşte manifestele pe măsură ce ies de sub tiparniţă.

„Suveranitatea naţională este sfărîmată, reprezentanţa sa ultragiată, violată. Ludovic-Napoleon semnează cu marele său nume cea mai odioasă dintre crime. Saint-Arnaud escroc, falsificator, de şase ori scos din armată din cauza pungăşiilor şi viciilor lui. Nu vrem uzurpa-

tori ! Noi, magistraţii, noi reprezentăm pe concetăţenii voştri, pe fraţii, mamele şi surorile voastre, noi vom cere socoteală de sîngele vărsat."

— În sfîrşit, Parisul se mişcă ! exclamă Victor Hugo.

— Da, răspunde Atala, continuînd să strecoare sub presă foile albe, sînt baricade aproape peste tot, dar, vai! nu destui oameni pe ele.

— Aceste manifeste, spune Victor Hugo, nu trebuie lipite pe ziduri, ci aruncate mulţimii ca nişte prospecte.

— În acelaşi timp, propune Emile de Girardin, ar trebui organizată greva generală. O luptă de stradă ar fi pierdută dinainte. Dar dacă întreg poporul francez îşi încrucişează braţele, soldaţii vor fi iute dezarmaţi.

— Trebuie dat exemplu, spune Victor Hugo.

Pe bulevarde lumea se înfierbîntă. Unii citesc grupurilor apelurile republicane. În alte părţi, sînt trecute din mînă în mînă. Zvonurile circulă : „La Moricière a evadat din închisoare. O coloană înaintează dinspre Rouen. Ledru-Rollin a debarcat la Dieppe cu republicanii exilaţi".

Atala, cu un pachet de manifeste sub braţ, parcurge bulevardul. În colţul străzii Saint-Dénis, se ridică o imensă baricadă. Pe mormanele de pavaj sînt îngrămădite două omnibuze, un car de mutat mobilierul, vespasiene, bănci, pietrele scării care duce în strada Lunii, materialele unui şantier din colţul străzii Mazagran...

Vreo sută de oameni înarmaţi cu puşti fac de gardă. Pentru a pătrunde în fortăreaţa improvizată, Atala trebuie să facă un ocol prin strada Lunii. Pretutindeni, oamenii se apucă voinicește de treabă. Mahalaua Saint-Martin, mahalaua Saint-Dénis şi strada Saint-Dénis sînt barate de omnibuze răsturnate, trăsuri şi pavaje. Ferestrele sînt pline de gură-cască. Pe măsură ce se face dimineaţă, se ridică alte baricade la intrarea străzii Grenela, la răscrucea străzilor Rambuteau şi Saint-Dénis.

* * *

Abia coborîtă din tren, Agnès s-a grăbit să se ducă la fiul ei, Alain. A găsit uşa încuiată. Nici vorbă să cheme o trăsură. Cît despre omnibuzele care n-au fost transfor-

mate în baricade, s-au retras în depouri. Pentru a circula în Paris, trebuie să faci ocoluri imense.

Agnès ajunge în cartierul, apoi în strada Saint-Honoré, ciocănind ritmic în pavaj cu bastonul. Agenţii privesc cum trece această femeie zbîrcită, care merge cu privirile fixate înainte. N-a mai revăzut de multă vreme prăvălia cu nimicuri, unde-l întîlnise ultima dată pe Atala. Era în 1796, sub Directorat, şi tocmai împlinea şaptesprezece ani. Sînt cincizeci şi patru de ani şi prăvălia a rămas tot acolo. Ca şi ea. Îşi strînge buzele.

Garda face de pază la prefectură şi nu-i permit să treacă bătrînei doamne. Ea protestează.

— Sînt mama doamnei de Maupas. Dacă nu mă lăsaţi să intru, veţi avea de-a-face cu prefectul de poliţie şi cu fiica mea !

În sfîrşit, un curier pleacă după informaţii şi Agnès, lovind cu bastonul treptele, ajunge pînă la cabinetul ginerelui său, care o primeşte febril, aproape buimac :

— Ce faci aici, mamă ? Prefectura este un punct expus. S-ar putea să ne atace.

— Unde-i Jeannette ? întreabă Agnès.

— I-am dat o misiune pe lîngă fratele ei, fiul dumitale, care conduce cabinetul lui Morny. Se pare că în foburgul Saint-Honoré nu se cunosc proporţiile pericolului. Preşedintele nu se mişcă de la Elysée. Cît despre Morny, a adoptat o tactică : lasă insurecţia să se desfăşoare ca s-o strivească mai uşor. Morny l-a sfătuit pe preşedinte că această tactică e cea mai bună. Desigur, noi nu sîntem decît executanţi.

Îşi roade unghiile.

— Ledru-Rollin va fi la Paris mîine dimineaţă. Sînt informat că, la rîndul lui, prinţul de Joinville debarcă la Cherbourg. Nu cred că simpatiile populare sînt cu noi. Cei care ne aprobă sînt fără elan. Şi mi se reproşează că arestez „cu uşurinţă !" E culmea ! De aceea am trimis-o pe Jeannette să-i vorbească fiului dumitale.

Un guard intră purtînd un plic, salută, îi înmînează hîrtia lui Maupas, care o deschide înfrigurat.

— Vai, mamă, spune, pusesem totul la cale în amănunt, împreună cu Jeannette. În prima zi, am reuşit. Dar

președintele pare din nou șovăielnic. Aveam destul timp ca să ocupăm Parisul! Ne-am fi arătat forța dacă i-am fi împiedicat pe răsculați să răscolească pavajul și să răstoarne trăsurile, în loc să ne folosim de ea mîine.

Agnès își privește surprinsă ginerele, fără îndoială înspăimîntat. Schițează un gest de dispreț și se așază, în timp ce el citește.

— Și Atala ? întreabă ea.

Ca și cînd întrebarea l-ar fi iritat, Maupas ridică sprîncenele.

— Nu mi l-ați dat în pază, răspunde acru. Nu cred că l-am arestat pînă acum. Trebuie să fie pe vreo baricadă oarecare.

Lasă hîrtia pe birou.

— În sfîrșit, iată un decret cu privire la starea de asediu : „Oricine va fi prins construind sau apărînd o baricadă, ori cu arma în mînă, va fi împușcat".

— Nu l-ai putut împiedica pe Atala...

— Nu e fiul meu și nici al dumitale, mamă, răspunde tăios Maupas. Știi tot atît de bine ca și mine că Enguerrand-Louis și, mai mult chiar, Geneviève, îl renegă și-l dezavuează pe acest nefericit. Mai rău, nici nu vor să-l mai cunoască.

Suspină :

— O să ne facă multe necazuri ! Dacă ar fi fugit în Anglia cu Ledru-Rollin, ce ușurare !

Se apropie de Agnès, îi ia mîna :

— Iartă-mă, mamă, sînt tulburat de ceea ce se petrece. Ministrul și cu mine nu sîntem de acord asupra tacticii.

Cineva bate la ușă. Un alt guard apare aducînd un alt plic. Maupas îl citește, își trece mîna peste frunte :

— Înlesnesc răscoala, strigă el. Insurgenții cred că Elysée-ul se teme. Și iată ce-mi scrie Magnan : „Părăsesc toate posturile mici. Trupele revin în cvartirurile lor. Părăsesc Parisul în mîna insurgenților. Îi las să-și construiască liniștiți baricadele. Mîine aglomerările vor fi risipite prin șarje de cavalerie și baricadele sfărîmate de ghiulele. Voi pune capăt acestei mișcări insurecționale și reda Parisului conștiința de sine".

— Înţelegi, mamă ? Mîine oraşul va trece prin foc şi sînge. Va bubui tunul. Magnan vrea să le dea o lecţie parizienilor. Vor fi mii de morţi...

Agnès se prăbuşeşte într-un fotoliu.

— Şi micuţul meu Atala ? geme ea. Copilul meu drag! Cel mai bun dintre toţi copiii mei, cu toate că nu e din sîngele meu, cel mai demn să poarte numele de Florensac !

Maupas rînjeşte :

— Fii liniştită, mamă, dacă-l găsim, ţi-l vom pune de-o parte. În aşteptare, ai la dispoziţie un cupeu care te va duce la ministerul de interne. Îţi vei întîlni acolo feciorul. E mai aproape de soare decît mine.

Agită un clopoţel şi adaugă :

— Fiica dumitale e, poate, şi mai aproape.

* * *

La aceeaşi oră, Jeannette nu e „lîngă soare" ci la mag. Un cupeu cu cocardă o aşteaptă în faţa uşii. Vizitiul se neliniştește. Baricade se înalţă în toate părţile în cartierul Halelor. Dacă soţia prefectului întîrzie, nu vor mai putea ieşi de aici.

Jeannette stă în faţa lui Cabarrus.

— Îl puteţi linişti pe soţul dumneavoastră, spune acesta. Din toate elementele reiese că prinţul Ludovic-Napoleon trăieşte o perioadă fastă. E în plină ascensiune. Va cîştiga partida.

— Soţul meu mă decepţionează, murmură Jeannette. De ieri, a intrat în panică. Un adevărat iepure.

— Soţul dumneavoastră îşi roade unghiile ? întreabă magul.

— Da, recunoaşte ea surprinsă.

Magul dă din cap :

— N-aţi făcut bine luîndu-l de bărbat. E un semn de nehotărîre.

Îi bate uşor mîna.

— El nu-i decît o etapă pentru dumneavoastră. Aveţi încredere în mine, copilă dragă. Vom ajunge departe. Intrăm într-o epocă în care supranaturalul va fi necesar oamenilor pentru a rezista materialismului, care năpădeşte totul.

— Doctore Cabarrus, spune cu jumătate de glas Jeannette, de azi-dimineață e mult mai puțină lume la Elysée. Oamenii politici au și început să bată în retragere.

— Îl cunoașteți bine, nu-i așa ? o întreabă.

Jeannette roșește :

— Da, destul de bine.

— Convingeți-l că a și cîștigat partida. Mîine va curge mult sînge pe străzile Parisului. Deși nu el va da ordinul, va purta însă răspunderea. Pata se va șterge greu. Dar nu mai poate să dea înapoi.

Vizitiul, scoțînd, din spirit de prudență, cocarda, trebuie să se strecoare prin multe stradele din Marais înainte de-a ajunge pe chei. La prefectură, Maupas și-a pierdut complet stăpînirea de sine.

— Sîntem la discreția mulțimii, strigă el, cînd intră în cabinet Jeannette. Au atacat închisoarea Mazas. Din fericire, azi-dimineață i-am transferat la Ham pe cei mai importanți ostatici. În furia lor, se vor îndrepta încoace. Și nu dispun decît de o slabă apărare. Iar toate astea, pentru că domnul de Morny vrea să treacă Parisul prin foc și sabie pentru a-l compromite pe președinte. Saint-Arnaud va trage cu tunul în lucrătorii parizieni ca în iezi, pe vremea războiului din Algeria.

Tremură cu lacrimile în ochi :

— Nu vreau să fiu răspunzător de acest masacru.

Îi prinde mîinile Jeannettei :

— Du-te la Elysée, strigă el. Spune-i președintelui să nu-și înceapă domnia prin vărsări de sînge.

Saloanele Elysée-ului sînt însuflețite. Membrii consiliului constituțional s-au întrunit pentru a nu decide nimic. Generali, deputați, înalți funcționari trec de la un grup la altul. Stupul zumzăie.

— Președintele nu primește absolut pe nimeni, îi spune ușierul Jeannettei.

Cum în acest moment Mocquard traversează anticamera cu niște dosare sub braț, Jeannette se repede la el.

— Vreți să-i spuneți președintelui că sînt în salon ?

Mocquard surîde :

— E mai posomorît și mai tăcut ca niciodată. O vizită feminină îi va descreți fruntea, poate.

Cîteva clipe mai tîrziu, Jeannette e introdusă în biroul prezidențial.

Ludovic-Napoleon e foarte palid și cu ochii încercănați. O întîmpină :

— Îți mulțumesc că te-ai gîndit la mine, îi spune el cu un ușor surîs.

— Nu sînt singura ! răspunde Jeannette. Anticamera e plină de oameni politici, ofițeri, jurnaliști și de înalți funcționari.

— Sînt îngrijorați, nu-i așa ? S-au compromis. Se și uită spre ieșire.

Nu se poate reține să-l compare cu soțul ei. Nici unul, nici celălalt nu par făcuți să lupte contra furtunii.

El suspină. Focul arde cu mari vîlvătăi în șemineu. Ludovic-Napoleon se apropie, întinde mîinile. Jeannette îl urmează.

— Aș vrea să știu ce gîndește soțul dumitale. Morny îmi cerne știrile. El ține frînele. Eu nu pot face altceva decît să aștept mai binele sau mai răul.

— Sînteți stăpînul, se-nfurie Jeannette. Soțul meu crede că ar fi fost mai bine ca orașul să fie ocupat de armată ; să se evite ciocnirile și în loc să se dărîme baricadele, să se împiedice ridicarea lor.

Ludovic-Napoleon schițează un gest fatalist.

— Poate că are dreptate. Dar acum e prea tîrziu.

Ia mîna Jeannettei, o strînge într-ale sale, o duce la buze. Ea are impresia că magul se înșală, că foarte repede, Revoluția va cîștiga și că președintele va fi măturat ca un fir de pai.

Privirea visătoare a lui Ludovic-Napoleon rătăcește prin cameră, se oprește asupra Jeannettei, pe care apoi o cuprinde în brațe.

— Sărută-mă, îi cere el. Am mare nevoie.

Buzele lor se întîlnesc o clipă, dar Jeannette se desprinde repede.

— Nu e ora întîlnirilor galante, monseniore. Aveți încredere în dumneavoastră. Am consultat un magician, prieten de-al meu, care nu se înșală niciodată.

O licărire de interes trece prin ochii lui Ludovic-Napoleon.

— Adevărat ? întreabă el.

— Casa dumneavoastră e la zenit. Niciodată n-aţi fi avut o ocazie mai bună, chiar dacă aţi fi ales-o prin astrologie. Veţi triumfa, monseniore.

Şi cu o voce scăzută :

— Veţi domni.

El se duce la birou.

— Voi publica lista miniştrilor mei. Va apărea în Monitorul de mîine dimineaţă : Morny la interne, Saint-Arnaud, la război ; Turgot la externe ; Achille Fould, la finanţe, cam fără voia lui.

Pune uşor mîna pe umărul tinerei femei :

— Cînd vom cîştiga partida — dacă o cîştigăm —, nu voi uita lecţia unchiului meu. Voi face un minister al poliţiei pentru bărbatul dumitale. Va trebui oarecare timp şi multă discreţie pentru a-l face pe Morny să fie de acord.

Se bate la uşă, care se deschide, şi intră Morny. Tresare văzînd-o pe Jeannette în faţa şemineului lîngă Ludovic-Napoleon.

— Bună seara, baroană, spune el rece. Dacă vă întoarceţi la prefectură, comunicaţi-i soţului dumneavoastră să se calmeze.

Apoi, către preşedinte :

— Vă aduc ştiri noi din provincie. În general, prefecţii sînt liniştiţi. Singure departamentele Nièvre şi Allier trebuie chemate la ordine.

— Să nădăjduim, oftează Ludovic-Napoleon, că prefecţii nu vor avea mîna prea grea.

— Fiţi fără teamă, monseniore, răspunde Morny, mişcările din provincie nu pot fi decît accidente locale, sporadice. Parisul va fi repede alineat. Liniştea străzilor o impune pe aceea a drumurilor.

* * *

Răsculaţii, adunaţi la Quai-aux-Fleurs, s-au năpustit asupra intrării principale a prefecturii. O lovitură de tun i-a risipit. Cei cîţiva prizonieri au fost trecuţi prin sabie şi cadavrele lor aruncate în Sena.

Chiar Morny găseşte că timpul trece cam greu. Îl roagă pe Saint-Arnaud să treacă la acţiune. Dar genera-

lul Magnan nici nu vrea să audă : va ataca la ora două după-amiază, nu mai devreme.

O divizie e repartizată între Panteon, Luxembourg, piaţa Saint-Sulpice şi (în sfîrşit !) prefectura de poliţie, unde Maupas se calmează.

În două coloane, generalii Levasseur şi Herbillon, plecaţi de la primărie, se îndreaptă spre bulevarde, prin străzile Temple şi Saint-Martin. O altă coloană, venind de la Madeleine, va curăţi bulevardele, iar cavaleria va avansa pe şosea, încadrată, pe trotuare, de infanterie. Fiecare coloană dispune de cinci sau şase tunuri.

Din *Constituţionalul* de la 6 decembrie :

„În piaţa Republicii, vreo douăzeci de tineri, înarmaţi cu puşti de-ale gărzii naţionale, au oprit, timp de o jumătate de oră, un regiment de infanterie care, sprijinit de o baterie, venea dinspre strada Temple. Au căzut pînă la ultimul. În strada Rambuteau, o baricadă făcută dintr-un omnibuz şi mai multe trăsuri, a rezistat peste o oră. Regimentul 72 infanterie a înlăturat baricada de la Porte Saint-Dénis, al 15-lea regiment de cavalerie uşoară pe cele din strada Petits-Carreaux şi străzile din vecinătate. Strada des Jeûneurs n-a fost curăţată decît după o luptă înverşunată. În strada Montorgueil au fost făcuţi prizonieri optzeci de răsculaţi, unii trecuţi prin sabie, alţii aduşi la prefectura de poliţie".

Odată cu căderea nopţii, răzvrătiţii sînt la capătul puterilor. Poliţia percheziţionează casele. Oamenii găsiţi cu puşca în mînă sau cu mîinile înnegrite de pulbere sînt împuşcaţi pe loc.

Către orele zece seara, bulevardele sînt negre de gură-cască, iar cafenelele se redeschid. Soldaţii dirijează circulaţia mulţimii. Deodată, în bulevardul Bonne-Nouvelle, se trage un foc de puşcă. Trecătorii se refugiază la întîmplare, sub porţi şi în case. Trupa deschide imediat focul, pretutindeni, pe bulevardul Bonne-Nouvelle, bulevardul Poissonière şi bulevardul Montmartre. Canrobert bombardează casele unde crede că s-au refugiat rebelii. Se grămădesc cadavre pe Chaussée d'Antin, Cité-Bergère, pe bulevarde. Sîngele curge prin crăpăturile copacilor.

Oamenii scormonesc prin grămezile de cadavre în speranța de a-i găsi pe ai lor, nu pentru a jefui morții. Curînd, prin orașul pustiu nu mai sînt decît patrule, care bîjbîie prin noapte, căci felinarele au fost dărîmate.

* * *

— Ei bine, draga mea, îi spune Maupas Jeannettei, care intră, a avut norocul că n-a fost în zona unde se împușca orice suspect. De acum înainte, nu se mai ucide, se arestează.

Cu brațul în eșarfă și capul bandajat, Atala stă pe un scaun în cabinetul prefectului de poliție. În spatele lui, un milițian în picioare. Maupas îi spune : „Poți pleca". Odată milițianul ieșit, Maupas dă din cap.

— Am primele statistici. Mult zgomot pentru nimic. Abia cîteva sute de morți !

Atala ridică fruntea și întreabă :

— Bursa e bună în dimineața asta ?

— Excelentă, răspunde Maupas. Renta, care, la 1 decembrie era de 91,60, mîine va atinge 100.

Jeannette se apropie de Atala :

— Cum te simți ?

— Puțin obosit, răspunde Atala. M-au bătut și după aia m-au pansat ca să par rănit.

— Ai mîncat ceva ?

— Nu prea mi-e foame.

Îl ia de mînă.

— Arde. Are febră.

Maupas ridică din umeri.

— Primesc, chiar acum, o circulară. Ministrul de interne înțelege „să suprime toate cauzele de agitație, aplicînd, pe scară largă, un sistem de percheziții și arestări". Le dă prefecților puterea de a-i transporta pe vinovați în Algeria sau la Cayenne. Toată această faimoasă lume trebuie izgonită din Paris și, dacă-i necesar, din Franța, ca „elemente impure și periculoase". Asta înseamnă, nepoate, că se vor face arestări în masă și, dacă am înțeles bine, intențiile ministrului și ale cumnatului meu, se vor evita procesele.

Jeannette se întreabă unde vrea s-ajungă soţul ei. Pentru ce-i vorbeşte lui Atala despre circulerile confidenţiale ale lui Morny ?

— Toate astea vor fi acoperite printr-un plebiscit cald, continuă Maupas, şi afacerea va fi aranjată. Îi cunoşti cuprinsul ? Preşedintele ales pe zece ani, miniştrii nu depind decît de şeful statului, care are dreptul de a dizolva Parlamentul după bunul său plac şi de a numi funcţionarii. Preşedintele Republicii este singur răspunzător în faţa poporului, la care are dreptul să facă apel. Aproape Constituţia Consulatului.

Jeannette e surprinsă de amărăciunea soţului.

— Va obţine şapte milioane de voturi, urmează el. Francezii sînt de partea învingătorului. Şaptezeci de deputaţi îşi vor pierde domiciliul în Franţa, de asemenea membrii comitetului de rezistenţă, bineînţeles. Între ei, Victor Hugo. Alţii vor fi „îndepărtaţi momentan de pe teritoriu", printre care Thiers, Changarnier, La Moricière, Girardin, Edgar Quinet. Sîntem în 6 decembrie. Guvernul nostru nu şi-a pierdut vremea.

Jeannette vrea să intervină, dar Maupas o opreşte printr-un gest :

— Mama Jeannettei va sosi dintr-o clipă în alta, cel puţin sper că a putut fi găsită, fie la hotelul unde a descins, fie la ministerul de interne, în cabinetul unchiului dumitale, Alain.

Pe Atala îl doare capul. Are ameţeli. A fost lovit cu o bară de plumb, de către un sergent de stradă în culoarul imobilului unde se refugiase după distrugerea baricadei. După o oră, s-au încărcat cadavrele, iar supravieţuitorii au fost aduşi la prefectura de poliţie unde el a stat treizeci şi şase de ore într-o celulă.

Adineaori, înainte de a-i transporta pe arestaţi la fortul din Vanves, li s-a cerut să-şi spună numele. Cînd a răspuns „Atala de Florensac", ofiţerul de poliţie a tresărit :

— Sînteţi căutat peste tot, chiar de domnul prefect în persoană, strigă el.

L-a scos dintre ceilalţi şi l-a adus aici, direct.

— Cred, urmează Maupas cu vocea glacială, că rănile nu te împiedică să gîndeşti ? Se pare că unul dintre oamenii mei ţi-a pus puţin plumb în cap. Comisiile militare,

instituite de azi-dimineaţă, vor acţiona repede. În cazul dumitale, cea mai bună soluţie va fi Algeria ; cea mai rea, moartea. Între astea două, Cayenne, de unde se revine rar.

Jeannette începe să înţeleagă.

— Ai douăzeci de ani, nepoate, continuă Maupas. Partidul dumitale e învins. Enorma majoritate a francezilor vă va condamna săptămîna viitoare. Crede-mă, republica voastră nu are viitor !

Atala urmăreşte cît poate mai atent cuvintele lui Maupas. Din timp în timp, se pierde, are scurte leşinuri, apoi îşi revine. Se concentrează şi reuşeşte să spună :

— Un proces care ar trimite în Algeria, la Cayenne sau la ghilotină pe nepotul prefectului de poliţie şi al şefului de cabinet al ministrului de interne, deputat de Gironda, fiul foarte onorabilului conte Enguerrand-Louis de Florensac, cu toată botniţa pusă opiniei şi presei, va produce un efect neplăcut.

Se sufocă.

— Eşti destul de lucid, recunoaşte Maupas.

Atala închide ochii, se clatină pe scaun, Jeannette se repede să-l susţină.

— Vezi prea bine că bietul copil nu mai poate ! geme ea.

— Şi trebuie totuşi, insistă Maupas, lovind în birou cu un coupe-papier, ca acest „biet copil" să-mi dea un răspuns. I-am promis mamei tale să-l găsesc. E aici ! Rămîne să ştim ce vom face cu el. Mă tem că, întrebîndu-l pe fratele tău, să nu fie pentru măsura radicală, spre a evita scandalul cu care acest „fermecător băiat" ne ameninţă în starea lui de leşin. Prefecţii au competenţa să-i transporte pe vinovaţi în Algeria sau la Cayenne, fără judecată. Ar fi uşor să expediem nepotul, mare artist, cu cel mai apropiat convoi. În conferinţa de azi-dimineaţă, Morny a prevăzut cinci sute de deportări la Cayenne şi zece mii în Algeria, dintr-un număr de treizeci de mii de arestări.

Jeannette iese în fugă, se duce în cabinetul de toaletă învecinat şi revine cu un pahar cu apă şi un prosop. Umezeşte tîmplele lui Atala şi-i oferă paharul pe care acesta îl goleşte dintr-odată.

Maupas îşi continuă monologul :

— Acum trei ani, unchiul şi mătuşa dumitale te-au scos dintr-o încurcătură. Cînd „evenimentele" au început pe străzile Parisului, m-am temut că ţi se va întîmpla o nenorocire.

— Şi pentru dumneata la fel, nu-i aşa ? întreabă Atala maliţios.

— Şi pentru mine, răspunde Maupas. Dacă dumneata şi ai dumitale aţi fi cîştigat, sînt convins că aţi fi fost fără cruţare.

Cu multă greutate, Atala s-a ridicat.

— O să-mi spui că nu iese fum fără foc, că ceea ce ni se întîmplă am făcut-o singuri. O să-mi spui, de asemenea, că această revoluţie burgheză nu e a poporului, pe care l-aţi înşelat restabilind sufragiul universal. N-am avut timp să-l convingem de impostura voastră.

Uşa se deschide brusc. Un uşier o introduce pe Agnès, care se repede spre Atala, îl ia în braţe şi-l strînge la piept.

— Micuţul meu, micuţul meu ! Ce ţi-au făcut ?

Îl îndeamnă să stea şi îngenunche lîngă el.

— Trăieşte, mamă, spune Jeannette. Asta-i principalul, nu-i aşa ?

— Eşti rănit ? se neliniştcşte Agnès. Te-a văzut vreun doctor ? Ai febră mare !

— Sînt gata, o întrerupse Maupas, să fac maximum pentru a-l scoate pe scumpul nostru nepot din impas. Trebuie însă să-mi jure că n-o să mai facă nici o nebunie.

Încruntată, Agnès îşi priveşte iscoditor ginerele.

— Trebuie să-l scoatem din încurcătură cu orice preţ, asta-i tot ! spune ea tăios.

Maupas ridică din umeri :

— Sînt prefectul de poliţie, mamă, nu uita. Acum trei ani, Atala a scăpat într-un costum de-al lui Alain. De astă dată, propun să iasă într-unul de-al meu. Dar am instalat posturi la ieşirile din Paris pentru a-i împiedica pe răsculaţi s-o şteargă. Te voi ţine deci aici cîtva timp, dragă nepoate. Vom aduce un medic de încredere. Se găsesc la prefectură medici care nu ne refuză nimic. Cînd vei putea suporta oboseala călătoriei, mama te va duce, încă o dată, la Florensac. Pînă la următoarea revoluţie. Adaug că, ne-

fiind nici prins, nici compromis, nimic nu te va putea împiedica să revii la Paris şi să-ţi reiei studiile de pictură.

— Micuţul meu ! Dragul meu copil... bîlbîie Agnès. Dacă te-ar aresta, dacă te-ar deporta, cred că aş muri.

— Da, bunico, bîiguie Atala.

— Îmi dai cuvîntul dumitale de onoare ? întreabă aspru Maupas.

— Îl ai, răspunde Agnès, ajutîndu-l pe Atala să se ridice. Apoi întreabă :

— Dar cu părinţii lui, ce s-a întîmplat ?

— Mi s-a spus, răspunde Jeannette, că scumpul nostru frate Enguerrand-Louis va intra în Consiliul de stat.

După ce Atala a fost instalat într-o cameră de oaspeţi, avînd-o pe Agnès la căpătîi şi după ce un medic i-a asigurat că nu există nici o fractură de craniu şi că un lung repaus va restabili totul, Jeannette revine în cabinetul soţului. Acesta o roagă să se aşeze într-un fotoliu.

— Morny e vinovat de tot sîngele vărsat, bombăne el. S-ar fi putut evita masacrele. Parisul nu va ierta niciodată bombardarea mulţimii.

— Cred că preşedintele, răspunde ea, va fi primul care nu i-o va ierta.

— Socoteşti, ca şi mine, că nu-l iubeşte deloc ?

Jeannette surîde :

— I-a fost de folos !

— Crezi că, la momentul potrivit, se va debarasa de el ? Ei bine, îl am la mînă. De alaltăieri, scumpul nostru ministru de interne s-a lansat într-un joc fantastic.

— Alcătuieşte un dosar complet, îl sfătuie Jeannette, voluminos şi hotărîtor. La momentul oportun, după referendum, cînd totul va fi în ordine...

— ...Te angajezi, întreabă el ironic, să-l informezi pe preşedinte ?

— Mi-a promis, spuse Jeannette, că vei fi ministru al poliţiei.

Privirile li se încrucişară.

— Perfect, conchide el, întorcînd capul, prilejul va fi bun.

* * *

Pentru a-şi dovedi liberalismul, ministrul de interne a autorizat reprezentarea *Damei cu camelii* a lui Alexandru Dumas-fiul. Această piesă fusese interzisă, ca „atentînd la bunele moravuri", de predecesorul său, Thorigny.

Repetiţiile s-au făcut repede şi, astă-seară, e premiera. Toată lumea bună şi-a dat întîlnire la teatrul Gymnase, nu numai pentru că fiul Dumas are mult talent şi romanul lui a obţinut un mare succes, dar şi pentru că e primul mare spectacol de la „evenimente".

Morny ocupă o avanscenă la balcon. În faţa lui, se instalează prinţesa Mathilde şi Nieuwerkerke. Prefectul de poliţie şi baroana de Maupas sînt într-o lojă, nu departe de aceea pe care o ocupă Elisabeth Howard şi invitaţii ei.

În stal, se îmbulzeşte întreg Parisul literar şi teatral. Alexandre Dumas-tatăl îl interpelează vesel pe Théophile Gautier :

— Sper că vei scrie un „articol" bun pentru băiatul meu ?

Doamna Le Hon, ambasadoarea Belgiei, vine la contele de Morny, în avanscenă. Cîţiva observatori remarcă figura întunecată a ministrului de interne. Doamna Le Hon îi vorbeşte însufleţită. El nu-i răspunde.

Prin binoclu, Jeannette parcurge rîndurile fotoliilor de orchestră, descoperind, unul după altul, invitaţii. Apoi fixează avanscena, unde doamna Le Hon continuă să vorbească la urechea lui Morny, care rămîne glacial.

— Ministrul tău nu pare mulţumit, remarcă ea. Îi face oare o scenă de gelozie ?

Maupas ridică din umeri.

— Astă-seară se joacă o piesă, observă el ironic, însă nu aceea a lui Dumas Alexandre, montată în grabă, graţie spiritului deschis al ministrului de interne, ci o piesă politică. Bilanţul s-a încheiat : două mii cinci sute deportaţi în Algeria, două sute treizeci şi nouă la Cayenne, două mii opt sute patru cu domiciliu obligatoriu în provincie, o mie cinci sute (printre care Hugo) exilaţi, cincizeci condamnări la moarte, dar numai cinci executaţi.

— Morny a avut mîna grea, observă Jeannette. L-ai văzut pe preşedinte în după-amiaza asta. Cum ţi s-a părut ?

— Destul de mulţumit, răspunde Maupas privind programul. Abil, nu i-a lovit decît pe roşii. Pe burghezii nemulţumiţi i-a lăsat să se întoarcă acasă. Rezultatul : şapte milioane „da", contra şase sute patruzeci şi şase de mii „nu".

— Nu ţi-a vorbit de ministerul tău ?

— Dimpotrivă ! Mi l-a promis pe curînd.

Jeannette surîde : Ludovic-Napoleon nu este un nerecunoscător.

— Confiscarea bunurilor familiei Orléans, întreabă Jeannette, e oare o lovitură a lui Persigny, care vrea să se răzbune pentru anii lui de închisoare ? Sau a preşedintelui personal ?

— Afacerea e mult mai subtilă, răspunde Maupas. Trebuia să i se ofere lui Morny un pretext.

— Ceea ce înseamnă ?...

— ...Că preşedintele vrea să se debaraseze de el. În ochii opiniei publice, Morny e răspunzător de morţi, deportaţi, arestaţi. E firesc ca preşedintele să se separe de el, nu ? Pretextul : Morny va demisiona pentru că nu-i de acord cu confiscarea bunurilor familiei Orléans. Astăzi după-amiază a avut loc o mare scenă la Elysée. Ecourile ei au străbătut pereţii cabinetului prezidenţial. După toate aparenţele, dosarul meu despre speculaţiile lui Morny a format obiectul acestei conversaţii.

— Şi Alain ? întreabă Jeannette îngrijorată.

— Fii liniştită, draga mea, o persiflează Maupas, el nu-i ministru. Nu i se poate face nimic.

Jeannette îşi fixează, din nou, binoclul pe avanscena ministrului de interne.

— Crezi că ştie ?

— Bineînţeles. Face pe fanfaronul.

Se aud cele trei lovituri. Cortina se ridică asupra seratei din casa Margueritei Gautier.

În primul antract, *Dama cu camelii* e un succes ; la al doilea, culoarele sînt entuziasmate.

— S-a născut comedia de moravuri, strigă Théophile Gautier, liric. Ce dialoguri punctate de observaţii ascuţite ! Ce suflu de dragoste şi cîtă tinereţe ! Şi Doamna Doche, admirabilă ! Iar Fechter, delicios ! O nouă lovitură de stat, literară de astă-dată !

Cortina cade peste scena în care Duval-tatăl îi reproşează Margueritei că i-a înstrăinat fiul, cînd uşa lojei familiei de Maupas se deschide şi Alain se strecoară înăuntru.

— Cumnate, îi spune aşezîndu-se, ai cîştigat partida.

Maupas se întoarce :

— Eu ? se miră el.

Aplauze frenetice răpăie de pretutindeni.

— Morny a demisionat, şopteşte Alain. Să nu spui că n-ai contribuit mult la acest deznodămînt, de vreme ce mîine, se pare, vei fi numit ministru. Internele se vor separa de poliţie, care-ţi va fi încredinţată.

— Iată-vă, aşadar, pe Morny şi pe tine, redeveniţi simpli deputaţi ? întreabă Jeannette. Ai majorităţii, sper ?

Alain ridică din umeri.

— Noua Constituţie şi referendum-ul vor antrena, cred că ştii, surioară, dizolvarea Adunării şi noi alegeri. Vom mai fi oare reeleşi noi, bonapartiştii ?

— După plebiscit, ar trebui.

— Ei aş ! observă Alain, Franţa e nestatornică. Azi *da*, mîine *ba* ! Morny spune că Parisul e capul, iar provincia — inima — şi că de aceea Franţa are cap rău şi inimă bună.

— Vei fi reales, frăţioare !

Jeannette îl caută din nou cu binoclul pe Morny, rămas tot timpul în avanscenă alături de doamna Le Hon.

— Se ţine tare, observă Jeannette.

— Preşedintele i-a lăsat un rol frumos, remarcă Maupas. Demisionează din prietenie pentru familia de Orléans. Ce vrei mai bine ?

Reprezentaţia *Damei cu camelii* se termină printr-un triumf pentru Dumas şi pentru cei doi interpreţi principali : doamna Doche şi domnul Fechter.

În culise, autorul, în frac, impecabil şi impasibil, primeşte, fără emoţie aparentă, felicitările. Totuşi, cînd îşi vede tatăl apropiindu-se, se tulbură :

— Tată, strigă el. De acum înainte se va spune cei doi Dumas, aşa cum se spunea cei doi Corneille.

— Bravo, Thomas ! [1] ripostează Alexandre-tatăl, cu un surîs larg.

Şi iată-l pe Morny în persoană. I se face loc pentru a-l lăsa să treacă.

— Vă mulţumesc încă o dată, domnule ministru ! strigă Dumas-fiul. Fără dumneavoastră, această piesă n-ar fi fost reprezentată.

— Nu mai sînt ministru, răspunde Morny surîzînd. Cel puţin, aceste cîteva săptămîni de putere îmi vor fi permis să împiedic prelungirea unei nedreptăţi fără noimă.

Această declaraţie oficială cufundă culisele teatrului Gymnase în tăcere. Morny se apropie de doamna Doche şi o sărută pe amîndoi obrajii.

— Sînteţi o mare actriţă, spune el, mai bună decît toţi oamenii politici la un loc.

Se întoarce şi se duce să supeze, ca în fiecare seară, la *Café Anglais*.

Imediat după plecarea lui, conversaţiile continuă. Se vorbeşte însă mai puţin de *Dama cu camelii*, această revoluţie în arta dramatică.

— Cupeul domnului prefect de poliţie !

Un portar, înzorzonat cu fireturi, cheamă, unul după altul, echipajele oficialităţilor, ale personalităţilor.

— Vezi dar că piesa s-a jucat, murmură Maupas la urechea soţiei sale, deschizîndu-i portiera cupeului.

1 Referire la Thomas Corneille.

Partea a doua

CASTANELE DIN FOC (1855–1858)

Capitolul I

AFACERI DE STAT

— Poţi fi milionar şi republican ?

— De ce nu, dacă nu-l iubeşti pe Ludovic-Napoleon.

Grammont-Caderousse izbucneşte în rîs. E un bărbat frumos, de vreo patruzeci de ani. Călăreţ desăvîrşit, îşi struneşte calul lîngă portiera landoului.

— Poţi fi republican, cînd eşti soţia unui fost ministru al lui Bonaparte ? întreabă el maliţios.

De astă dată Jeannette rîde.

— Da, cînd acest ministru e un prost şi un soţ şi pe deasupra consulul Franţei la Neapole !

— Ce-aţi spune de un pahar de porto la Armenonville ? întreabă el bine dispus, cu gura pofticioasă.

Jeannette e încîntătoare în floarea celor treizeci de ani ai ei.

— La drept vorbind, răspunde ea, e mult de cînd nu-mi mai pasă de bîrfeli.

Ieri seară, l-a consultat pe magul Cabarrus, care a fost categoric : ascendentul ei în Mercur îi anunţă bune perspective financiare. Şi tocmai le simte nevoia. Într-adevăr, Agnès are necazuri la Florensac. Cît despre Alain, şi-a investit întreg capitalul într-o vastă speculaţie asupra locuinţelor şi grădinilor, care vor fi expropriate curînd pentru a se trasa bulevarde largi, după planurile secrete

ale baronului Haussmann. Numai cîţiva invitaţi, între care Morny şi el, cunosc (aproximativ) viitoarele trasee :

În afară de avenue de l'Impératrice, de la Etoile spre Bois, un bulevard pe malul stîng, în faţa pieţei Concordiei, spre Halele de vin ; un altul, legînd noua gară de est, prin vechile cartiere ale Halelor, cu bătrînul Châtelet. În sfîrşit, pornind de la biserica Saint-Augustin în construcţie, un alt bulevard pentru degajarea Cîmpiei Monceau.

E, de asemenea, vorba să se anexeze cîteva comune apropiate de Paris, ceea ce va face să se ridice imediat preţul terenurilor : se vorbeşte de Auteuil, Passy, Batignolles, Montmartre, Chapelle, Vilette, Belleville, Charonne, Bercy, Vaugirard şi Grenelle. Alain va fi în curînd unul dintre cei mai bogaţi oameni din Franţa. Ceea ce nu-l face însă mai generos cu sora lui. Totuşi, azi-dimineaţă i-a împrumutat landoul pentru a face un tur la *Acacias.*

Grammont-Caderousse, despărţit de soţie, e un om foarte bogat. Să se fi oprit oare sub semnul lui Mercur anunţat de mag ?

Acum, stau faţă în faţă, în grădina Armenonville, cu două pahare de porto. Grammont-Caderousse şi-a pus pălăria melon pe jos. Jeannette s-a aşezat pe marginea scaunului, nu fără a-şi fi turtit crinolina.

— Dacă aţi concedia landoul şi am dejuna aici ? propuse el.

O uşoară grimasă studiată. Imediat după asta, o va invita să-i admire colecţia de stampe. Îl va refuza. Atunci, el îi va propune să iasă împreună. După spectacol, va supa, nu la *Café Anglais,* unde pot avea întîlniri nedorite, ci la *Divan Bleu ;* în cazul cînd n-ar prefera să facă un vals la *Closerie des Lilas ?* Jeannette va evita să se compromită şi-i va cere s-o conducă acasă.

Jeannette desface delicat primul rac, în timp ce un chelner expert umple paharele cu vin de Bordeaux alb. Cînd acesta se îndepărtează (personalul de serviciu — chelner, chelar etc. — este tot în serviciul poliţiei), se pleacă spre Grammont-Caderousse, care-i priveşte insistent sînii.

— Şi unde pot fi găsiţi teribilii republicani ? întreabă ea, privindu-l în ochi.

— Pe malul stîng, îi răspunde. Dacă sînteţi liberă astăseară, vă pot conduce să supăm la *Procope.*

— Astă-seară, vai ! nu. Nu sînt liberă. Poimîine, vreţi ?

După o ocheadă languroasă către interlocutor, Jeannette atacă al doilea rac.

* * *

Rezultatul impopularului război cu Rusia rămîne îndoielnic. După victoria zuavilor la podul Alma, armata expediţionară s-a împotmolit în faţa Sevastopolului, într-un asediu interminabil, unde tifosul şi holera ucid mai mulţi soldaţi francezi şi englezi decît tunurile ţarului. Iată pentru ce Expoziţia Universală de la Paris este socotită foarte oportună, spre a distrage opinia publică. Se anunţă cu mare zarvă, pentru începutul verii, vizita reginei Victoria.

Palatul Industriei, Galeria maşinilor, Panorama Rond-Point din Champs-Elysées, statuile, chioşcurile şi numeroasele pavilioane răspîndite prin grădini atrag, de la 15 mai, un public uluit.

În după-amiază aceasta, împărăteasa, acompaniată de prinţesa Walewska, soţia noului ministru al afacerilor străine, şi de doamnele sale de onoare, a vizitat Palatul Belle-artelor, unde se întîlnesc Delacroix, Ingres, Horace Vernet şi Jadin.

Astă-seară, va avea loc la Tuilleries unul din acele baluri costumate lansate de familia Tascher de la Pagerie [1]. Împăratul şi-a comandat un costum Henric al III-lea, de catifea neagră, iar împărăteasa va fi Diana — zeiţa vînătorii, acoperită cu diamante ; prinţesa Mathilde, împodobită cu faimoasele ei smaragde, va purta costumul Annei de Clèves din tabloul lui Holbein.

Şirul cupeelor se întinde de-a lungul cheiului şi-al străzii Rivoli. De la piaţa Concordiei, se înaintează la pas.

Invitaţii descind sub marchiza pavilionului Orologiului. Problema a fost cum să faci să intre într-o trăsură, oricît de largă ar fi ea, o rochie cu crinolină, acoperită de tul şi dantelă. Drama e şi mai mare la coborîre.

Invitaţii pătrund în Tuilleries pe scările înflorite ale împărătesei. Pe palier, doi uşieri, în costum albastru, cu lanţ la gît, cu sabia în teacă şi tricornul sub braţ, strîng invitaţiile.

[1] Numele de familie al Josephinei de Beauharnais, devenită soţie a lui Napoleon I şi împărătească (1763—1814).

Şambelanii nu sînt costumaţi. Poartă haină stacojie brodată cu aur, vestă albă, pantaloni scurţi, sau pantaloni bleu cu benzi de aur, sabie şi pene albe la pălărie.

La intrarea în imensul salon al mareşalilor, ducele de Cambacérès, mare-maestru de ceremonii, mareşalul de Saint-Arnaud, marele scutier, contele Baciocchi, primul şambelan, şi mareşalul Magnau supraveghează sosirile.

Jeannette e singură. Travestită în paj din Renaştere, tresare auzind glasul femeii care o precede la intrarea în salonul mareşalilor : Eros purtînd o tolbă cu săgeţi în bandulieră. Jeannette admiră linia superbă, sînii tari, picioarele lungi, impecabile ale lady-ei Trelawny. Fără îndoială că acest nume nu i-a spus nimic şambelanului. Dar Jeannette ştie că e Elisabeth Howard care, obţinînd de la împărat cinci milioane „despăgubiri", şi-a cumpărat un soţ de lux. Spre surpriza Jeannettei, Lord Normanby, fost ambasador al Angliei la Paris, o acompaniază pe neaşteptata invitată.

Dar iată că Waldteufel atacă primul vals şi împăratul deschide balul cu ambasadoarea Belgiei.

Normanby pune mîna înmănuşată pe braţul gol al Elisabethei.

— Mi-aţi promis.... murmură el.

— Fiţi liniştit, voiam numai să-l revăd, răspunde ea cu voce şoptită. S-a îngrăşat.

Cînd împăratul se desparte de contesa Le Hon, Elisabeth nu mai rezistă. Se apropie şi schiţează o singură reverenţă.

— Nu voiam să părăsesc Franţa, *darling*, şopti ea, înainte de a te admira în toată strălucirea puterii. Să nu-l cerţi pe ducele de Montebello. Mi-am procurat o invitaţie fără ştirea lui. Acest bal mascat era pentru mine ultima ocazie de a te admira în toată splendoarea.

Napoleon al III-lea păleşte. Broboane de sudoare îi acoperă fruntea.

— Ce vrei ? bîiguie el. N-am încheiat socotelile odată pentru totdeauna ?

— Desigur, persiflează Elisabeth. Dar doream să te văd pe acest tron, pe care mi-l datorezi puţin şi mie.

Nesigur, împăratul o întreabă :

— Pot să te conduc la bufet ?

— Nu, *darling*, nu voi mai ciocni niciodată un pahar cu tine, răspunde ea.

Se întoarce, se apropie de Normanby :

— Să plecăm !

Scena nu i-a scăpat Jeannettei. Constată că împăratul suflă ca o focă. În acelaşi timp, observă lîngă ea prezenţa unui elegant muşchetar, care suspină :

— Ce păcat că aceste frumuseţi sînt mascate, că nu vedem mutrişoara spirituală a contesei Montebello, aceea a micuţei prinţese Murat, nici pe a dumneavoastră, baroană, încîntătoare între cele mai încîntătoare şi, din fericire, scăpată de un bărbat nedemn de dumneavoastră.

Muşchetarul şi-a prefăcut vocea, aşa cum fac toţi.

— M-aţi recunoscut, d'Artagnan ?

— Graţie faptului că oribila crinolină nu ascunde cele mai frumoase picioare din Paris.

— Totuşi nu după picioare m-aţi recunoscut, frumosule căpitan.

— Vai, nu ! Dar e aici cineva care nu s-ar înşela.

Jeannette izbucneşte în rîs. E Alain, fratele ei.

— Surioară ! strigă el. Tu, aici ? În timp ce bietul tău soţ se plictiseşte la Neapole ? Ce ruşine !

Ea ridică din umeri.

— Apropo, ştii că se prezintă pentru Senat ? continuă el. Mai ştii că un tablou al scumpului nostru nepot Atala se bucură de mare succes la Expoziţie ? Iată-l lansat pe anarhistul nostru !

Jeannette, părăsindu-l pe Alain, se apropie de împărat.

— Sire, întreabă ea cu o reverenţă, n-aţi recunoscut picioarele micuţului dumneavoastră paj ?

— Ba da, răspunde împăratul sărutîndu-i mîna. Dar le credeam la Neapole.

— Să văd Neapole şi să mor de plictiseală cu soţul meu ? Mulţumesc. Dumneavoastră, care sînteţi un suveran atotputernic...

El îi pune un deget pe gură :

— Sst ! îi spuse. Nu după picioare m-ai recunoscut...

Ea rîde.

— Nu, după Elisabeth Howard.

Împăratul ridică braţele spre cer.

— Nefericito ! Dansăm ?

În clipa următoare, s-au lansat într-un vals.

— E seara amintirilor, remarcă Jeannette, durabile sau efemere.

— Nu eşti fericită ? întreabă împăratul.

— Am ales un cal prost. Cu atît mai rău pentru mine, răspunde ea. Aţi făcut bine înlăturîndu-l de la minister.

Napoleon al III-lea este vizibil stînjenit.

— Îi sînt foarte recunoscător, murmură el, accelerînd cadenţa.

— Pentru 2 decembrie, sau pentru mai înainte ? întreabă Jeannette amuzată.

Se-nvîrtesc în tăcere, apoi dintr-odată :

— Pentru că nu admiteţi divorţul, declară ea, o previn pe majestatea voastră că va izbucni curînd un scandal tipic parizian. Soţul meu nu va fi niciodată ministru, nici duce şi pair, nici mare cancelar, dar eu, eu nu voi fi niciodată modesta soţie a unui obscur senator.

— Jeannette ! Mă îngrijorezi !

— Am trecut de treizeci de ani, spune ea, şi vreau să trăiesc.

— Vorbeşte mai încet, îi suflă el la ureche.

— Tot Parisul va şti curînd că sînt o neînsemnată baroană pierdută. Nu voi mai fi invitată la Tuilleries, nici chiar în zilele de bal mascat.

Orchestra se opreşte. Jeannette se pleacă într-o reverenţă, uitînd pentru moment de costumul ei de paj, apoi se îndepărtează rîzînd.

Împărăteasa se apropie cu sprîncenele încruntate.

— Cine e ? întreabă ea.

— O nebună, răspunde Napoleon al III-lea.

— Periculoasă ?

— Poate, pentru amanţii ei, sigur pentru ea însăşi, răspunde împăratul, antrenînd-o pe Eugénie într-o polcă.

Apoi, o conduce la bufet şi ridică rîzînd o cupă de şampanie în sănătatea ei.

— Te iubesc, cu fiece zi tot mai mult.

Se apropie ora cînd vor rămîne la supeu cei intimi, două sute de persoane din cei şase sute de invitaţi. Se vor ridica măştile.

Ducele de Bassano scoate un oftat de ușurare. Mocquard, care nu l-a pierdut din ochi pe împărat, surîde pentru prima dată la această serată.

La ușa apartamentelor particulare, ușierii primesc pricomigdalele privilegiaților admiși în sfînta sfintelor.

La Paris, ca și la Londra, contesa Walewska recoltează omagiile masculine. Tot timpul a fost invitată, ânturată, curtată.

Dar iată că un diavol se apropie de ea, un adevărat diavol, complet roșu, puțin pîntecos. O s-o invite la dans ? Nu, îi vorbește în italiană.

— Am nevoie de dumneavoastră, signora. Mă prezint, sînt Mateotti, fost ministru în guvernul provizoriu al Republicii romane.

Anna-Maria roșește. Inima-i bate violent. Face mari eforturi pentru a-și ascunde tulburarea.

— Mă adresez dumneavoastră în ultimă instanță, doamnă. Sînteți soția ministrului afacerilor străine, dar sînteți, în același timp, o Ricci. Știu că ați avut multă prietenie pentru Felice Orsini.

— Ce i s-a întîmplat ? întreabă ea cu o voce pe care nu și-o recunoaște.

— Poate îl veți ajuta. Dar nu aici e locul potrivit pentru a discuta. Am întîmpinat greutăți pînă să capăt o invitație la acest bal și să mă conving că dumneavoastră sînteți contesa Walewska.

— Felice e în pericol ?

— În foarte mare pericol, răspunde el. Numai dumneavoastră mă puteți ajuta să-l salvez, poate. Mîine dimineață, voi fi în fața locuinței dumneavoastră. Vă voi aștepta de la ora zece. Mergeți pe jos. Vă voi întîlni în primul magazin unde veți intra.

Ea închide ochii. Cînd se întoarce, necunoscutul s-a îndepărtat ; îl zărește vorbindu-i împăratului.

— Sire, spune el, sînt Mateotti care v-a cunoscut în tinerețea lui Rimini și Forli ; același Mateotti care v-a vizitat, acum cîțiva ani, la Londra. Campania din Rusia ne îngrijorează. Aveați de făcut lucruri mai bune în Italia.

Înțelegînd tulburarea împăratului, doi zbiri, unul deghizat în Pierrot, altul în hamal din Hale, s-au apropiat încet. Napoleon îi vede.

— Lăsați-ne, strigă el mîniat.

Cei doi polițiști se depărtează.

— Nu-i locul potrivit de discutat asemenea probleme, protestează Napoleon al III-lea.

— Ce altceva să fac ? întreabă Mateotti. Credeți că serviciile dumneavoastră îmi vor acorda o audiență ?

— Așteptați să se termine campania din Rusia, care va avea un final mai bun decît începutul, zice anevoie împăratul. Apoi va avea loc la Paris o conferință de pace. Voi invita acolo și pe reprezentanții Piemontului. Nu pot face mai mult pentru moment.

Își trece mîna peste ochi și se îndreaptă spre salonul unde se va servi supeul.

* * *

La Londra, se jura, de fiecare dată, să nu-l mai revadă pe Felice. Se obișnuia cu absența lui. Apoi, Felice reapărea. Urmau atunci scurte și fierbinți întîlniri în vreo mizerabilă cocioabă care devenea, timp de cîteva ore, un palat de zînă. Între două îmbrățișări, Felice îi povestea extraordinarele lui aventuri. Afacerea din Milano : fusese arestat la Modena și pus în libertate fiindcă nu se știuse că este el. Atunci a venit la Londra unde a rămas mai mult timp. Ziarele vorbiseră de el. Fusese prezentat mai multora. Dar Mazzini nu-și lăsa niciodată militanții în repaos. Felice a plecat din nou. Răspunsese la rugăminții Annei-Maria :

— Trebuie să ne batem, asta-i tot.

Mazzini îl trimisese la Genua, unde fusese arestat și de unde — o dată mai mult — reușise să scape.

În ultimul an, cîteva săptămîni înaintea plecării lor din Londra (Walewski devenea ministru al afacerilor străine), Felice apăruse din nou. Fusese arestat, de astă dată de elvețieni, la Saint-Moritz. Se pregătea să-i pună în mișcare pe carbonari în Lombardia și Valteline. Insurecția trebuia să pornească de la Como. Transferat la Zürich, Orsini evadase, bineînțeles. Dar fusese rănit. Anna-Maria îl găsise și de data asta „mai nebun ca niciodată". Se certase cu Mazzini, căruia îi reproșase că e „mai mult republican decît italian". Ceea ce îl interesa pe el, Felice Orsini, era libertatea patriei, sub orice regim. Republica

va veni mai tîrziu. Cînd Anna-Maria i-a anunţat plecarea spre Paris, Felice i-a spus că se sinucide :

— Dacă mă întorc la Londra şi tu nu eşti aici, nu-mi rămîne decît să mor.

Se scursese aproape un an de la această ultimă întîlnire. Anna-Maria se obişnuia cu plăcerile vieţii pariziene, cu succesele obţinute la curte şi prin saloane. Felice rămînea în umbră. Se întîmpla să treacă zile întregi fără să se gîndească la el. Şi iată că acest bărbat voluminos, transfigurat în diavol, i-a vorbit. Acum iese pe jos din imobilul ministerului. Se simte aproape uşurată constatînd că omul acela voluminos nu e pe trotuar. Clipeşte des ca o pasăre de noapte speriată de soare. Niciodată nu şi-a găsit crinolina mai incomodă. Trecătorii întîlniţi în cale trebuie să coboare de pe trotuar, atunci cînd nu e obligată ea însăşi să facă loc, plecîndu-se înainte şi ridicînd din spate carcasa crinolinei.

Se îndreaptă spre strada *du Bac* şi, deodată, îl vede. E acolo, masiv, cu nasul lui mare şi moale şi cu bărbia dublă, examinînd atent vitrina unei librării. Se opreşte lîngă el : Théophile Gautier, Octave Feuillet ; cîteva noi ediţii ale romanelor lui Balzac (despre care se vorbeşte mult de la moartea lui), ultima carte a doamnei George Sand...

— Felice a fost prins în Lombardia, murmură omul printre dinţi. Se pare că-i deţinut în fortăreaţa din Mantua. A publicat în *Popolo d'Italia* un articol care a produs multă vîlvă. Susţine că numai guvernul Piemontului şi regele său pot conduce lupta pentru liberarea Italiei. Nu ştiu ce gîndeşte Cavour de această ieşire, dar republicanii din Londra sînt indispuşi. Eu, personal, cred că Felice are dreptate. Plec la Torino, dar, vai ! accesul în Lombardia îmi este interzis. Acolo sînt condamnat la moarte. Vă implor, doamnă, să mergeţi la Milano, unde ştiu că aveţi prieteni. Viaţa lui Felice este în joc.

— Spuneţi că-i în închisoare la Mantua ? şopteşte ea.

Revede vechea fortăreaţă San Giorgio, înconjurată de un zid în formă patrată şi de turnuri, ale cărei enorme porţi se deschid spre cele patru puncte cardinale. Cum să evadezi dintre aceste ziduri monstruoase, din aceste turnuri roşcate şi ameninţătoare, înălţîndu-se deasupra mlaştinilor ?

— A fost condamnat ? întreabă ea.

Mateotti dă din cap.

— S-ar putea să nu-l judece, să-l lase să putrezească acolo. Vă implor, contesă ! Nu vă are decît pe dumneavoastră pe lume.

Strecoară un petec de hîrtie în mîna Annei-Maria.

— Îmi puteţi scrie la această adresă la Torino, spune el. La rîndul meu, voi încerca să fac ce se poate. Dar Cavour e prudent. Se teme de austrieci. Îl înţelegem.

Apoi, asemeni unui gură-cască ce şi-a satisfăcut curiozitatea, se depărtează cu paşii mici şi pîntecul înainte.

Ce minciună să născocească ? O scrisoare din partea mamei bolnavă care o cheamă la Florenţa ? Alexandre nu va cere, cu siguranţă, s-o citească. Nu mai are nici un fel de curiozitate în ceea ce-o priveşte pe Anna-Maria. Dar pe cine să vadă la Milano ? Cum să-şi justifice vizita faţă de prietenii de-acolo ?

* * *

Prin uşa întredeschisă, o dîră de lumină îl trezeşte pe Felice. Oftează şi se întoarce. Anna-Maria îi şopteşte la ureche :

— Am văzut-o pe Nicchia, care i-a vorbit lui Cavour. Mîine vei avea paşaportul.

El sare-n sus :

— Pentru Paris ?

— Da, scumpul meu, răspunde Anna-Maria. De cum vei fi în stare să călătoreşti, vei veni să mă vezi.

Pune mîna pe fruntea lui Felice şi adaugă :

— Ai încă febră. Dar nu poţi să întîrzii la Torino. Nigra mi-a explicat. Ţi-am repetat ce mi-a spus : guvernul Piemontului nu trebuie bănuit de austrieci că are contacte cu revoluţionarii italieni.

O urmăreşte cu privirea, în timp ce ea trage perdelele. Întreabă :

— Nigra i-a dat contelui Cavour scrisoarea mea ? Eşti sigură ?

— Da, dragul meu, răspunde ea întorcîndu-se.

— Eu îmi pun în serviciul lui puterea ce mi-a hărăzit-o Dumnezeu şi el nu-mi răspunde ! se indignează Felice. Regele Victor-Emmanuel nu e decît piemontonez ? Soarta Italiei îl lasă indiferent ? Totuşi Italia e gata să se răscoale.

Concetăţenii noştri vor fi cu acela care va asigura unitatea şi independenţa Italiei. Dar fără ajutorul Piemontului, nu putem izgoni de pe pămîntul patriei un ocupant temeinic organizat. E timpul să fie instigate la răscoală ducatele şi Romagna.

Ochii îi ard.

— Calmează-te, dragostea mea, spune încet Anna-Maria. Îţi faci rău. Trebuie să înţelegi că nici regele, nici Cavour nu-ţi pot răspunde „oficial".

Îl ajută să-şi îmbrace halatul de casă. E îngrijorată.

Acum cîteva luni, a făcut o primă călătorie la Milano. Aici s-a întîlnit — datorită verilor ei, Del Dongo, ostili austriecilor — cu ruda unui temnicer al castelului San Giorgio din Mantua. Acesta promisese că Orsini va primi la el în celulă fierăstraie pentru zăbrelele de fier de la fereastră şi ceară neagră pentru a masca tăieturile. Acelaşi temnicer se însărcinase să-i aducă lui Orsini biletele şi să-i expedieze răspunsurile.

Anna-Maria a trebuit să revină urgent la Paris. Scrisese imediat lui Mateotti, la Torino, ca să se pună în legătură cu prietenii săi din Milano. Se scurseseră mai multe luni. Săptămîna trecută fusese acostată pe stradă de un băieţandru bronzat, cu părul buclat, care i-a strecurat un bilet şi-a luat-o la fugă. Mateotti o anunţa că Felice evadase şi că o aşteaptă la Torino.

Războiul Crimeii fiind, în sfîrşit, cîştigat, Parisul urma să-i primească pe reprezentanţii puterilor victorioase şi pe cei ai ţarului înfrînt. Cum şi Piemontul participase la război cu o divizie, Napoleon al III-lea îl invitase pe regele Victor-Emmanuel să ia parte la discuţii.

Walewski, copleşit atît de preparativele Congresului cît şi de intriga amoroasă cu o dansatoare de la Operă, se mărginise să-i spună soţiei, la vestea plecării în Italia :

— Să fii înapoi la timp pentru primirea invitaţilor.

După ce pilise zăbrelele, Felice reuşise să coboare din fortăreaţă cu ajutorul cearşafurilor legate unul de altul. Dar funia improvizată era prea scurtă. Căzuse în şanţul plin cu apă. Nişte trecători îl scăpaseră, apoi un fermier îl luase la el şi-l ajutase să treacă frontiera în Piemont. Făcuse o congestie pulmonară şi, cîteva zile, s-a aflat între viaţă şi moarte. Cînd Anna-Maria sosise la Torino, era în

afară de orice pericol. Dar lunile lungi petrecute în celulă îl şubrezise mult. Cînd vorbea cu înflăcărare, cînd cădea într-un fel de reverie cu ochii deschişi.

La Torino, Anna-Maria găsise o prietenă din copilărie, căsătorită de curînd cu contele Castiglione : Nicchia, verişoara lui Cavour.

Pe cînd Castiglione era ataşat la ambasada Piemontului din Londra, îi făcuse curte Annei-Maria. Rîzînd, ea îl sfătuise s-o cunoască pe marchiza Oldoino, care tăinuia cea mai frumoasă fată din toată Italia, o frumuseţe numită Virginia. Iar Castiglione îi urmase sfatul şi se căsătorise cu Virginia, zisă Nicchia. De doi ani, tînărul menaj se stabilise la curtea din Torino, unde contesa de Castiglione îşi făcuse un debut „mirobolant". Un ziarist scria :

„Toţi se extaziază în faţa taliei zvelte şi înalte, a purităţii şi armoniei liniilor corpului şi chipului, a minunatei transparenţe a tenului luminos, a desenului alungit al ochilor adînci, încărcaţi de scînteieri reţinute, a ondulaţiilor unui splendid păr canstaniu-deschis, a farmecului unui surîs îmbătător descoperind un şirag de perle de email strălucitor".

Graţie Nicchiei, Anna-Maria reuşise să-i înmîneze primului ministru un mesaj din partea lui Felice, apoi încercase să obţină pentru el un paşaport.

Trebuia să plece fără a mai aştepta însănătoşirea lui Felice. Înainte de a părăsi Torino, îi face o ultimă vizită Nicchiei.

Cînd Anna-Maria pătrunde în budoar, Nicchia îi sare în întîmpinare.

— Pleci la Paris ?

— Vai, da ! Chiar acum.

— Te voi întîlni curînd. Vărul Cavour l-a convins pe soţul meu : facem parte din delegaţia Piemontului la Congresul păcii.

Şi cele două femei se aruncă una în braţele celeilalte (în ciuda crinolinelor), bucurîndu-se la gîndul plăcerilor prilejuite de marele sezon al Parisului.

Nicchia nu i-a spus prietenei sale întreg adevărul. Azidimineaţă, Cavour în persoană i-a făcut o vizită „din partea regelui", pentru a o invita să plece la Paris fără întîrziere.

— Ce vom face la Paris ? l-a întrebat ea uimită.

Chel, cu nasul lung şi subţire, cu ochii adînciţi sub arcada sprîncenelor, contele Camillo Cavour seamănă cu o vulpe. I-a răspuns :

— Dar François va fi de acord ? insistase Nicchia. M-ar mira. Are dificultăţi financiare. Un voiaj la Paris va costa foarte scump.

Cavour a ocolit întrebarea printr-un gest.

— Să lăsăm aceste preocupări meschine.

Nicchia nu şi-a ascuns totuşi nedumerirea.

— Va putea să închirieze un apartament, să angajeze personal şi să-mi cumpere rochii ?

— Am în vedere un apartament mobilat pe rue de Castiglione, numărul 10.

— Avem o stradă la Paris ? s-a mirat Nicchia, spre hazul lui Cavour.

— Nu voi ! Uzurpatorul numelui vostru : Augereau. Trebuie să-ţi convingi bărbatul !

Ea a bătut din palme.

— Îl voi convinge ! La nevoie îmi voi ipoteca proprietatea. E dota mea, la urma urmei.

Şi-a mişcat încîntătorul năsuc.

— În definitiv, domnule prim-ministru, de ce ţii atît de mult ca soţul meu să meargă la Paris ?

Cavour şi-a mîngîiat chelia şi s-a aşezat picior peste picior.

— La drept vorbind, dragă fată, nu e atît vorba de soţul tău cît de tine ! Te pricepi la politică ?

— Mă plictiseşte, i-a răspuns cu o uşoară strîmbătură.

— Cînd te laşi prins în jocul ei, e foarte amuzant.

— Şi cum mă voi lăsa prinsă ?

— Prin frumuseţea ta. Ai de împlinit un mare rol.

— Eu ?

— Dragă copilă, a continuat Cavour, Congresul de la Paris e pentru noi un prilej neaşteptat. Toate marile puteri vor fi de faţă, iar noi sîntem invitaţi printr-un miracol. Voi depune un memorandum cu privire la necesitatea revizuirii statutului Italiei.

— Asta înseamnă mare tărăboi ! a remarcat Nicchia, examinîndu-l atent pe ministrul tot mai încurcat. Şi-atunci ?

El a ridicat din umeri.

— Austriecii nu vor fi mulţumiţi. Dar cel care ne interesează pe noi e împăratul francezilor.

L-a ascultat cu atenţie, apoi i-a răspuns :

— Contesa Walewska va fi sigur cîştigată. E florentină, ca şi mama mea. Mi-e prietenă.

— Din nefericire, a răspuns Cavour, contesa Walewska n-are prea mare înrîurire asupra soţului ei, care ne este ostil, ca şi împărăteasa, dealtfel. Trebuie deci convins împăratul direct.

După o ezitare, a continuat :

— Pentru asta ne poţi ajuta.

Nu-i venea să-şi creadă urechilor :

— Eu ?

— Împăratul francezilor e foarte sensibil la frumuseţea feminină şi tu eşti cea mai frumoasă femeie din Europa. De aceea vei fi cea mai bună ambasadoare posibilă a Italiei.

Apoi, sculîndu-se brusc :

— La Paris, nu vom avea contacte personale. Nigra va fi însărcinat să ne ţină reciproc la curent cu evenimentele.

A treia zi, o trupă de artişti francezi vine să joace *Ruy Blas* de Victor Hugo. Contele Cavour invită pe contele şi contesa Castiglione la reprezentaţie, în loja regelui Victor-Emmanuel. Acesta are treizeci şi şase de ani şi e foarte urît, cu barba foarte neagră, mustaţa pomădată, agresivă şi vocea puternică. La sfîrşitul primului act, Victor-Emmanuel se întoarce către Nicchia (regina, mereu suferindă, n-a putut veni) şi-i spune :

— Acest *Ruy Blas* îşi asculta cu convingere stăpînul, nu-i aşa ?

Ea surîde, se apleacă spre Cavour, aşezat la spate, şi-i strecoară la ureche :

— Ce-mi ordonaţi, monseniore, acum ?

Acesta îi răspunde cu glas scăzut :

— Să placi împăratului şi să fii purtătoarea noastră de cuvînt.

Capitolul II

AFACERI DE FAMILIE

Un înotător încearcă să ajungă la mal împotriva curentului. Simte că-l lasă puterile. Pentru el e o problemă de viaţă sau de moarte, în care timpul e esenţial. Aşa se întîmplă cu Agnès.

S-a întrebat mai întîi dacă n-a avut un lung coşmar, în care totul se încurca : idei, imagini, sentimente, percepţii, apoi s-a conturat subit o scurtă frază : „Trebuie salvat Florensac..." Florensac e deci în pericol ? Cu această întrebare, Agnès s-a trezit, a deschis ochii în camera cu jaluzele pe jumătate închise. A chemat-o pe Marie-Amélie şi Marie-Amélie s-a grăbit să vină.

Biata Marie-Amélie face parte din acea categorie de femei pe care bărbaţii le suspectează chiar de la prima experienţă. Pentru că o găsesc prea pasionată pentru a deveni o soţie legitimă. Şi poate că au dreptate, obiceiul fiind ca bărbaţii să-şi plaseze onoarea într-un loc inavuabil !

Cu toţi cei douăzeci şi şapte de ani ai ei, Marie-Amélie are aerul unei fetiţe, cu părul blond şi ochii mari, miraţi. I-ai da sfînta împărtăşanie fără spovedanie, dar Dumnezeu ştie totuşi...

De cîţiva ani, Enguerrand şi Geneviève au surghiunit-o la Florensac, după ce le-au măritat pe surorile mai mari, Isabelle şi Louise, iar pe fratele ei, Atala, l-au renegat.

Din fericire, convertită, Geneviève trăieşte în umbra împărătesei Eugénie. Promovată doamnă de onoare la palat, a găsit prilejul de mult sperat, de a se dezinteresa complet de familie. Cînd ajungi la asemenea onoruri, cum te-ai mai putea ocupa de o fiică mereu îndrăgostită de cîte un băiat oarecare, fără speranţa de a fi luată în căsătorie ? Unul singur dintre cei cinci copii ai ei, întru tîrziu-venitul şi puţin doritul Enguerrand (doisprezece ani, născut în 1843), locuieşte la domiciliul familial, în grija exclusivă a guvernantelor.

— Mamă Agnès ! strigă Marie-Amélie, intrînd în camera întunecată.

Agnès a văzut că fata are lacrimi în ochi. Ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat, lucidă, a glumit :

— Ei, vezi, n-a fost să fie nici de data asta. Apoi a întrebat :

— Cît a ţinut povestea ?

— Şase luni, cu zile bune şi rele.

Agnès mişcă încet capul. Simte dureri în partea dreaptă ca şi cînd ar jena-o un junghi insistent.

Nu mai vede cu ochiul drept. A constatat, studiindu-se în oglindă, că obrazul i se lasă uşor spre dreapta. Braţul drept i se pare aşa de şubred, încît se teme să nu-l sfărîme. Încercînd să se ridice într-un moment de singurătate, era cît pe-aci să cadă. Nu se mai putea ţine pe piciorul drept. Se va servi deci de ceea ce-i rămîne zdravăn.

Îl cheamă la căpătîi pe şeful cramei. Amîndoi constată catastrofa. Recolta nu se poate bea. Trebuie să renunţe la îmbutelierea ei, care ar fi un dezastru pentru prestigiul castelului. Agnès dispune să se distribuie imediat butoaiele cu această poşircă săracilor, spitalelor şi lucrătorilor viei.

Cu ochelarii pe nas, se cufundă în registre şi calculează pagubele. „Castelul" se ruinează din lipsă de crame, de teascuri, de tocitoare, de puieţi, pe scurt, din lipsă de bani...

Înaintea crizei, îi scrisese lui Enguerrand-Louis, lui Alain şi Jeannettei. Fiul vitreg îi răspunsese că „mijloacele sale nu-i permit acum să facă investiţii". Ca şi cînd n-ar fi fost proprietar la Florensac împreună cu Alain şi Jeannette !

Alain n-a răspuns deloc. Şi totuşi, se pare că are mulţi bani. Dar ce-l interesează pe el modestele venituri ale unui domeniu cu vii vlăguite şi ziduri ruinate ?

Şi Jeannette, fiica preferată de Agnès ? Cu cît entuziasm încercase să-l „fabrice" pe Maupas ! Tot ce-a fost i-o datorează ei. Agnès preferă să nu se mai gîndească cu ce preţ. Din nefericire, cînd un jocheu călăreşte un cal de curse, acesta trebuie să răspundă la cea mai uşoară atingere a zăbalei sau şalelor. Maupas n-a reacţionat pentru a cîştiga cursa. Acum e consul la Neapole.

Şi iat-o pe Jeannette aproape săracă, fără îndoială, pentru că, de trei ani, Florensac nu mai produce decît datorii.

Agnès examinează problema. Cu două sute de mii de franci s-ar salva, cu trei sute de mii ar ieşi chiar bine. Dacă Enguerrand-Louis, care se apropie de şaizeci de ani, ar renunţa la viaţa de la Paris şi ar veni să se ocupe, ca şi strămoşii lui, de vie? La drept vorbind, Agnès nu e decît o girantă. Pe jumătate canadiană, pe jumătate vendeană, numai dragostea pentru Atala a făcut din ea o viticultoare.

De la fereastra camerei sale, la primul etaj al castelului din Florensac, Agnès priveşte viile, care coboară dulce pînă departe, spre valea Garonnei.

Altădată, în cele mai grele momente ale vieţii ei agitate, îşi spunea : „Nimic nu-i pierdut, atîta timp cît trăiesc". Acum a făcut o promisiune pe care trebuie s-o ţină : să salveze Florensac-ul.

Medicul i-a spus că, în curînd, se va putea scula şi că, ajutată de Marie-Amélie, va putea face cîţiva paşi prin cameră, apoi să iasă şi pe terasă. Deci mîine, va pune să se înhame caii şi se va duce, împreună cu Marie-Amélie, la Bordeaux. E un prilej de a inaugura calea ferată, care asigură acum, într-o singură etapă, călătoria pînă la Paris, după ce s-a făcut legătura între Angoulême şi Poitiers. Agnès o va lua pe Marie-Amélie. Enguerrand-Louis va fi pus în faţa răspunderilor lui de şef al familiei.

Indiferenţa fiului vitreg şi a Geneviève faţă de copii o surprinde şi mai mult decît o indignează pe Agnès. Nici ea, ce-i drept, nu s-a preocupat, în ultimii ani, de Alain şi de Jeannette. Alain trăieşte în umbra lui Morny, preşedintele Adunării, lansat în speculaţii. Va reuşi Agnès să smulgă de la fiul ei cîteva sute de mii de franci pentru redresarea domeniului ?

Faptul că, aflînd despre boala mamei sale, Jeannette nu s-a grăbit să vină la Florensac, o nelinişteşte mai mult decît o îndurerează pe Agnès. Ce se petrece în viaţa fiicei sale ? În ce-şi cheltuieşte Jeannette energia ei neîmblînzită, acea nesecată nevoie de „a acţiona pentru a acţiona", moştenită de la ea ?

Înainte de boală, prieteni bine intenţionaţi i-au scris despre „îngrijorarea" lor cu privire la viaţa Jeannettei.

Apoi, cînd au crezut-o *in extremis*, nimeni n-a mai îndrăznit să tulbure ultimele clipe ale unei vieţi pline.

După obiceiul ei, Agnès nu va cere găzduire nimănui. Nici nu l-a anunţat pe Enguerrand-Louis de sosire. Va locui la hotel.

În chiar seara venirii, Agnès o duce pe Marie-Amélie la Operă, unde triumfă compozitorul la modă, Meyerbeer. Nu mai e permis să nu fi văzut *Hughenoţii*.

Agnès şi Marie-Amélie ocupă două modeste fotolii în stal. Cînd cortina coboară, la sfîrşitul primului act şi sala se luminează pentru a lăsa să fie admirate crinolinele şi diamantele doamnelor, hainele negre ale domnilor şi uniformele împodobite cu decoraţii ale ofiţerilor, Agnès, întorcîndu-se, o ghiceşte, într-un benoar apropiat, pe Jeannette, acoperită de bijuterii, stînd lîngă o femeie prea machiată. La spatele lor, în penumbră, doi bărbaţi în costum de rigoare, unul voluminos, cu monoclu, celălalt un bătrîn bine, cu părul aproape cărunt, separat printr-o cărare la mijloc.

Agnès se-ntoarce repede, dar Jeannette a văzut-o. Se ridică dintr-un salt, îşi face loc printre cei doi bărbaţi şi iese repede în culoar, unde Agnès, urmată de Marie-Amélie, o întîlneşte.

— Mamă ! strigă Jeannette, aruncîndu-se în braţele ei, care o îndepărtează uşor spre a o privi.

Şi lasă să-i scape un fluierat de admiraţie.

— La naiba ! exclamă. Arăţi aşa de bine !

Spectatorii, venind prin toate ieşirile, se răspîndesc prin culoare, domnii deschid uşile batante spre a lăsa să se strecoare crinolinele.

Jeannette îşi duce mama pe un balcon suspendat deasupra scării, spre strada Le Peletier.

— Ţi-am scris, intervine Marie-Amélie, că mama ta a fost foarte bolnavă.

— N-am primit niciodată această scrisoare ! protestează Jeannette.

— Fără îndoială, intervine Agnès, că te-ai mutat, draga mea.

— Sigur, îngăimează Jeannette. Eşti de mult la Paris ? M-ai căutat la vechea adresă ?

După o ezitare, cu o nuanţă de neliniştc în glas, adaugă :

— Ai văzut familia ?

— Pe nimeni încă ! o asigură Agnès. Marie-Amélie pretinde că am fost „foarte bolnavă", dar vezi că mă simt bine, mai ales pe partea stîngă. În schimb, am mari griji pentru Florensac. Recolta a fost foarte proastă şi nimeni nu mă ajută.

— Nu îndrăznesc să te invit la mine, bîlbîie Jeannette. Mîine voi veni să te văd unde doreşti.

— Timpul splendorilor a trecut, răspunde Agnès surîzînd. Am tras la un hotel pe care l-am cunoscut odinioară cu tatăl tău, pe strada Saint-Roch.

— Voi veni mîine dimineaţă, mamă, spune în grabă Jeannette, văzîndu-i pe cei doi domni şi pe femeia machiată, care ieşeau din benoar. Nu m-aşteptam să te văd astă-seară, înţelegi ?

— Nici eu, răspunde Agnès privind-o cum se depărtează.

— Totuşi, constată Marie-Amélie înţepată, are un fel de a se purta, mătuşa Jeannette !

A doua zi dimineaţa, după îmbrăţişări, Agnès, aşezată într-o berjeră, o ascultă pe Jeannette. Şi una şi cealaltă sînt sigure că, în camera vecină, Marie-Amélie, cu urechea lipită de broasca uşii, nu pierde un cuvînt din „mărturisirile" mătuşii sale. Fericita aventură cu viitorul împărat, cîteva uşoare păcate, indiferenţa lui Ludovic-Napoleon după 2 decembrie, hotărîrea de a se folosi de dragoste fără a-i încerca plăcerile, necazurile financiare datorate eşecului carierei lui Maupas, avariţiei lui, crizei prin care trecea Florensac, întîlnirea cu Grammont-Caderousse.

— La treizeci şi patru de ani, draga mea, e un succes, conchide Agnès. Într-un cuvînt, ai trecut uşor din lumea bună în „lumea demi-mondelor", pentru a întrebuinţa expresia lansată de Dumas-fiul.

Aici, Jeannette izbucneşte în plîns. Agnès se ridică cu greutate, scoate din manşetă o batistă de dantelă şi-i şterge ochii fiicei, spunîndu-i :

— Tu continui ceea ce am început eu. Am trecut prin situaţii grele, fetiţo, înainte de-a face avere. Numai că pe mine, prinţul meu rus m-a luat în căsătorie şi apoi a murit la vreme pentru a-l putea găsi pe tatăl tău.

Suspină :

— Şi dacă uriaşa avere de la Epantchine mi-ar fi fost de folos ! N-am primit nici un ban după retragere.

O ia de mîini pe Jeannette :

— Ţi-am admirat, ieri-seară, bijuteriile magnifice. Grammont-Caderousse ?

Jeannette lasă capul în jos :

— Contele de Donnersmarck, unul din cei mai bogaţi oameni din lume. Posedă mine de zinc.

Agnès suspină :

— Şi tocmai la tine nu m-am gîndit pentru a salva domeniul Florensac !

O ia pe fiică-sa în braţe şi o sărută pe amîndoi obrajii :

— Cum e ?

— L-ai văzut ieri-seară, răspunde Jeannette.

— Monoclul sau cărarea la mijloc ?

— Monoclul !

— E mai puţin bătrîn.

Agnès izbucneşte deodată în rîs :

— Mă întreb cum au primit situaţia Enguerrand-Louis, Geneviève şi chiar Alain. E adevărat că împăratul şi Morny au fost destul de multă vreme întreţinuţi de metresele lor, aşa încît nu pot arunca în tine cu pietre.

— Nu i-am mai văzut, răspunde Jeannette. Atala cinează deseori la mine. L-am întîlnit întîmplător : Grammont-Caderousse frecventa cercurile republicane. Era prieten cu un avocat, Jules Favre, şi cu pictorul Courbet. Aşa l-am regăsit pe Atala.

— Apropo ! Şi soţul tău ? întreabă Agnès care, amuzată, s-a aşezat în berjeră.

— Am prieteni parlamentari, răspunde pe ocolite Jeannette. Sper că legea asupra divorţului să fie votată şi nefericitul Maupas să scape de ruşinea care se răsfrînge asupra lui.

— Voi veni să dejunez la tine mîine, decide Agnès. Pînă atunci, voi încerca să-i văd pe Enguerrand-Louis şi pe Alain.

Îi face cu ochiul cel bun şi adaugă rîzînd :

— Îţi voi povesti.

— Mi-e teamă să nu te oboseşti, spuse Jeannette ridicîndu-se. Parisul e mare şi foarte aglomerat de trăsuri.

Mamă ! Mi-am lăsat cupeul în colţul foburgului Saint-Honoré. Vrei să-l foloseşti cît timp stai la Paris ?

Ezită o clipă, apoi întreabă timidă :

— Combinaţia asta nu te jenează, mamă ?

Şchiopătînd, Agnès se apropie de fiica-sa şi o îmbrăţişează cu căldură, apoi se îndreaptă spre uşă, pe care o deschide.

— Cît îţi trebuie pentru Florensac ? întreabă Jeannette din prag.

— Să scoatem butucii îmbătrîniţi, să replantăm, adică să pierdem, timp de doi ani, jumătate din producţie, să cumpărăm tocitoare noi, teascuri moderne, să refacem cramele. Desigur, am întîrziat prea mult. Speram într-un miracol.

— Cît, mamă ? insistă Jeannette, sprijinindu-şi capul pe umărul mamei, ca pe vremea cînd era fetiţă.

— Cel puţin două sute de mii. Trei sute de mii ar fi o minune.

— Îi vei avea mîine, spune Jeannette. Dar nu-i fac cadou fraţilor mei.

— S-ar putea face o estimaţie, propune Agnès şi să ţi se atribuie ţie partea corespunzătoare aportului. Afară de cazul cînd nu se decid şi ei să facă un efort egal cu al tău: cîte o sută de mii fiecare ?

La care Jeannette protestează :

— Spune-le că-ţi dau eu toţi banii de care ai nevoie. Vor face o mutră, zgîrciobii ăştia !

După plecarea Jeannettei, Agnès o cheamă pe Marie-Amélie. Vor merge la Alain. Are şansa să-l găsească la ora asta. Un „leu" îşi scoate nasul afară spre ora 11, pentru a merge la Bursă. După aceea, se va duce la Enguerrand-Louis unde se va pofti la dejun cu Marie-Amélie. Va fi bucuros să-şi revadă fiica, pe care o credea înmormîntată la Florensac, unde, de doi ani, nu mai vine să-şi petreacă vacanţele.

Agnès admiră micul palat al fiului ei, de-a lungul noului parc Monceau.

Nu l-a văzut pe Alain de doi ani. La patruzeci de ani, a chelit puţin şi s-a mai îngrăşat.

— Cum ai venit, mamă ? întreabă el. Ar fi trebuit să-mi trimiţi un *groom*. Ţi-aş fi pus cupeul meu la dispoziţie.

— Îl am pe-al Jeannettei, răspunde ea.

Faţa lui Alain se întunecă.

— Sora-mea a fost la curent cu sosirea dumitale ?

— Dumnezeu potriveşte bine lucrurile. Ne-am întîlnit întîmplător.

— Ţi-a împrumutat cupeul ei ? se neliniştește Alain. Bănuiesc că ştii că Jeannette...

— N-am venit la Paris să vă dau lecţii de morală nici ei, nici ţie. E prea tîrziu, se mînie Agnès. Mă aflu aici pentru că treburile la Florensac merg prost, pentru că lunile petrecute de mine în pat, fără ca voi să vă fi sinchisit, n-au adus nimic bun. Dacă nu vreţi să pierdeţi domeniul, trebuie bani, mulţi bani. Trei sute de mii de franci !

A spus totul dintr-odată. Chipul lui Alain se crispează. Geme :

— Mamă, ce-ţi închipui ? Tot ce am e investit în terenurile vecine cu avenue de l'Impératrice, care va lega Place de l'Etoile cu Bois de Boulogne. A trebuit să mă împrumut enorm pentru a reuşi să dau această lovitură a vieţii mele. Casa asta e ipotecată pînă peste cap. N-am nici o lăscaie.

— N-am nevoie de nimic, replică Agnès, sec. Jeannette suportă toată cheltuiala.

Alain se sufocă :

— Jeannette ?

Bătrîna loveşte cu bastonul în covorul de lînă d'Aubusson :

— Voi salva Florensac !

Se îndreaptă, şchiopătînd uşor, spre uşă :

— Dacă vrei să participi cu o treime, care corespunde dreptului tău, n-ai decît să-mi trimiţi mîine dimineaţă la hotelul Saint-Roch o sută de mii de franci.

Prin fereastra cu perdeaua ridicată, o vede urcînd în cupeul tras de un cal vînăt-rotat.

S-a angajat, după Morny, în afacerea avenue de l'Impératrice şi în cumpărarea de imobile vechi în foburgul Saint-Germain, care vor fi expropriate pentru a străpunge bulevardul. Dar, au survenit întîrzieri. Haussmann a tergiversat trasarea definitivă a bulevardului. Morny s-a aran-

jat, dar lui, Florensac, Laffitte i-a refuzat girul pentru noi trate. Va trebui să reziste, să aştepte cîteva luni. Terenurile viitoarei avenue de l'Impératrice se vor vinde ca pîinea caldă, de două ori cît au costat.

Alain dă drumul perdelei. Jeannette a promis trei sute de mii de franci ! Se strîmbă. E o meserie rentabilă după toate aparenţele. Donnersmarck, omul de zinc, unul din indivizii cei mai bogaţi din lume, şi-ar putea uşor plăti nişte mutrişoare proaspete. Dar nu ! Jeannette e aceea care, la treizeci şi cinci de ani, ronţăie cu toţi dinţii minele de zinc.

Dacă i-ar cere Jeannettei (în definitiv, e sora lui) o mînă de ajutor ? Ea ar urma să-i vorbească lui Donnersmarck despre speculaţia începută cu 100%, cu 1 000%. Bogăţia e gata să-ţi ardă degetele. „Juma-juma, bătrîno. Eu aduc informaţiile."

Îşi freacă satisfăcut mîinile. Mama a sosit la timp azidimineaţă !

Nimic schimbat în apartamentul bogat, locuit de Enguerrand-Louis, pe rue de Bourgogne, în afară de zgomotul infernal al demolărilor de pe traseul viitorului bulevard Saint-Germain, unde sute de lucrători se foiesc, zi şi noapte, noapte şi zi, să dărîme vechile case, care stau gata să se prăbuşească, să încarce dărîmăturile în căruţe zgomotoase, care transportă molozul spre mahalalele îndepărtate.

Urcînd greu pînă la primul etaj, Agnès, ţinînd-o de mînă pe Marie-Amélie, sună. Un valet scrobit deschide uşa ; nu-şi poate reţine surprinderea.

— Doamna contesă ! strigă el. Domnul conte n-a sosit încă pentru prînz. Nu cred că o aştepta pe doamna contesă!

În timp ce vorbeşte, face loc de trecere pentru Agnès şi Marie-Amélie.

— O voi anunţa pe doamna contesă.

Fotoliile şi scaunele din salon sînt acoperite în huse. Probabil nu sînt scoase decît la ocazii rare. Geneviève îşi face curînd apariţia, îmbrăcată cu o bluză ţărănească, cu părul strîns într-un fileu. Exclamă cu voce uşor acrită :

— Ce surpriză fericită, mamă !

Agnès nu poate să sufere ca Enguerrand-Louis (care era măricel cînd ea s-a căsătorit cu tată-său) să-i spună mamă. Dar Geneviève ? E prea de tot !

— Fiica ta îți ducea dorul, spune ironic. Ți-am adus-o. La Florensac, iernile sînt lungi. Ca și verile, dealtfel, de cînd nici voi, nici copiii mei nu mai călcați pe-acolo.

Geneviève își sărută distrat fata pe frunte :

— Bine ați făcut.

— Are douăzeci și șapte de ani, continuă Agnès. E timpul să-i găsiți o partidă.

Cu un gest scurt, de avar, Geneviève le arată fotoliile:

— Desigur, veți locui la noi ? întreabă ea.

— Nicidecum ! răspunde amabil Agnès. Am tras la hotel. Ieri seară, ne-am dus chiar la Operă amîndouă. Am întîlnit-o pe Jeannette.

Dacă i-ar fi turnat pe cap o găleată cu apă rece, Geneviève n-ar fi fost atît de surprinsă. Buzele i se subțiază, ochii i se descumpănesc, privirea i se umbrește. Tocmai atunci intră și Enguerrand-Louis. Puținul păr ce-l mai are i-a albit. A făcut burtă. Cu un gest mașinal, își fixează ochelarii ca pentru a se asigura că nu-i victima unui miraj.

— Mamă ! strigă el. Ce surpriză plăcută !

Marie-Amélie se aruncă în brațele tatălui.

— Papa ! E atît de mult de cînd...

— Ce surprize ! răspunde el, de astă dată la plural.

La desert, Agnès expune situația. Enguerrand-Louis ridică pe rînd spre cer cînd ochii, cînd brațele.

— Păcat ! suspină ipocrit Agnès. N-am găsit înțelegere decît la Jeannette. Alain s-a lansat în speculații, care-l strîng de gît.

— Dificultățile francezilor, după războiul Crimeii, intervine veninos Geneviève, se pare că n-o afectează prea mult pe fiica dumitale ?

— Aș fi preferat, continuă imperturbabilă Agnès, ca fiecare din voi trei să investească aceeași sumă, pentru echilibrul proprietății. În caz contrar, va trebui să recunoașteți o datorie către Jeannette la partajul viitor. Nu uitați că eu nu sînt decît tutoare și garantă.

Cafeaua e servită în salon. E momentul ales de Agnès pentru a spune :

— Eu îmbătrînesc, Enguerrand-Louis ; curînd voi avea șaptezeci și cinci de ani. Lupt singură să păstrez domeniul strămoșilor voștri și am auzit clopotul de alarmă. Ar tre-

bui să vă instalaţi la Florensac... Eşti cel mai mare, domeniul îţi revine de drept.

— Să părăsim Parisul ? exclamă Geneviève indignată. Să ne închidem în gaura aceea ?

— Geneviève e doamna de onoare a împărătesei, explică Enguerrand-Louis. Obligaţiile serviciului o reţin.

— În acest caz, propune Agnès, cel mai bun lucru ar fi să vindeţi. Poate că Jeannette va putea să răscumpere părţile voastre.

Geneviève e îngrozită.

— Jeannette, să răscumpere *oficial* ?... Mamă, nu te gîndeşti !

Agnès le aruncă privirea ei rece de zile rele.

— În caz contrar, se vor scoate în vînzare, reteză ea scurt. Nu vă îngrijiţi de uzufructul meu, mă voi retrage la Jeannette, unde voi trăi ca-n sînul lui Avram.

E prea de tot pentru Geneviève de Florensac, născută Montebello. Părăseşte încăperea. Enguerrand-Louis o urmăreşte trist cu privirea. Agnès n-a avut niciodată prea multă stimă pentru fiul ei vitreg, atît de incoerent. Dar astăzi o înduioşează. Acesta se apropie de Marie-Amélie, îi pune mîna pe umăr şi o priveşte în ochi :

— Dacă m-aş hotărî să trăiesc la Florensac, ai veni cu mine ?

— Da, tată, răspunde fata, plecîndu-şi capul.

Se cufundă într-un fotoliu.

— Nimic nu m-a amuzat mai mult în viaţă decît matematicile, suspină tatăl. De mulţi ani n-am mai avut prilejul să mă ocup de ele. Viaţa mondenă mă sileşte să mă culc tîrziu. Am o sănătate şubredă. Arăt mai bătrîn decît vîrsta. Toţi cei care au acelaşi număr de ani în urma lor n-au aceeaşi vîrstă, nu, nu ! Mamă, îmi aduci un colac de salvare. Numai că, vezi, mai e şi Geneviève, şi ea nu va accepta niciodată !

* * *

Aşezată în faţa toaletei, contesa de Castiglione îşi perie încet şi prelung, ca în fiecare dimineaţă, părul bogat. Îi face o mare plăcere să simtă înţepăturile periei, să audă fîsîitul firelor de păr electrizate. Se priveşte în oglindă şi se

admiră. De mult timp, se știe foarte frumoasă. Dar oare aceasta contează în orașul La Spezzia și chiar la Torino ? În cîteva zile, Parisul a consacrat-o. Au fost de ajuns două baluri și o serată la Operă... Și nu are decît nouăsprezece ani !

Se apleacă ușor spre oglindă și își surîde. Cît de amuzantă e viața : dacă Anna-Maria nu i-ar fi strecurat la ureche acestui imbecil de Castiglione că Nicchia e cea mai frumoasă fiică a Italiei, ea n-ar fi fost astăzi regina Congresului din Paris ! Își încrețește ușor sprîncenele fine, face grimase, schițează un surîs seducător, cu privirea atentă, apoi îndrăgostită. Bărbații sînt proști. Toți ar vrea s-o aibă pe cea mai frumoasă. Dar nu-s destule pentru toată lumea.

Nicchia nu uită, desigur, importanta misiune pe care a primit-o de la rege și primul ministru. Chiar din seara primului bal, la prințesa Mathilde, a fost prezentată împăratului. E sigură că a fost impresionat de frumusețea ei. Dar de aici pînă la a-l face să declare război Austriei, e mult !

Intră o subretă cu șorț și bonetă. Nicchia se întoarce grațioasă. Își joacă fără eforturi rolul. S-a căsătorit cu un personaj șters și perfect ridicol prin scenele lui de gelozie. Ca și cînd a fi gelos te-ar împiedica să fii înșelat ! Ca și cînd ai putea spera, însurîndu-te cu Nicchia, s-o păstrezi numai pentru tine pe cea mai frumoasă femeie din Italia și chiar din Europa !

— Contesa Walewska dorește să vorbească contesei, spune subreta.

— Condu-o în salonaș, răspunde Nicchia. Vin într-o clipă.

Cîteva minute mai tîrziu, cele două prietene cad una în brațele celeilalte (în măsura în care nu le împiedică prea mult crinolinele).

— Nicchia !

— Anna-Maria !

— Ce frumoasă ai fost, deunăzi, la prințesa Mathilde !

— Voi fi și mai frumoasă mîine, la balul regelui Jérôme. Va veni și împăratul, nu-i așa ?

Anna-Maria rîde :

— Fără îndoială, draga mea.

Se așază pe un taburet, iar Nicchia pe un scaun. Amîndouă rîd.

— Să știi, spune aceasta, că-mi iau foarte în serios misiunea !

Anna-Maria exclamă :

— Dacă m-aș îndoi, n-ai fi prietena mea.

Apoi continuă :

— Nigra a sosit ieri. A venit la cină la Quai d'Orsay [1]. Regele Victor-Emmanuel și contele Cavour vor sosi săptămîna viitoare. Doamne, Congresul se deschide la 25 februarie. Trebuie să reușim repede !

— Cavour mi-a precizat înainte de plecare, observă liniștit Nicchia : „Să reușești, verișoară ! Treaba ta prin ce mijloace, numai să reușești !"

— I-ai și plăcut lui Morny. Toată lumea a remarcat, fii însă atentă. Dacă împăratul observă că Morny se înfierbîntă, poate să se depărteze.

— Îl voi răci, răspunde Nicchia aranjîndu-și o buclă. Se scoală, face o piruetă.

— E amuzant, scumpa mea, nu-ți închipui cît e de amuzant !

— Bravo ! răspunde Anna-Maria ridicîndu-se. Dar e și foarte grav. Nu uita că e vorba de soarta Italiei. E în mîini bune, fie ! Henri de Pène a și scris azi-dimineață că regina sezonului ne vine din Italia.

Nicchia bate din palme :

— A scris așa ?

— Publicitatea ți-a fost bine făcută, spune Anna-Maria ambiguu. Trebuie să te grăbești, înainte de-a depune Cavour memorandum-ul asupra revizuirii statutului Italiei. Împărăteasa, care-i împotriva noastră, e însărcinată și nu mai apare în lume. Ludovic-Napoleon e disponibil. E rîndul tău să intri în joc.

Se ridică și o sărută pe Nicchia ușor pe frunte.

— Să nu te îmbeți de succes, draga mea. Trebuie să-ți păstrezi capul întreg.

Nicchia ripostează :

[1] Ministerul afacerilor străine.

— Toţi bărbaţii aştia mi se par ca nişte ciini în călduri. Îi dispreţuiesc.

— Bine faci, răspunde Anna-Maria convinsă.

* * *

JURNALUL JEANNETTEI

Marţi

„Tîrfă ca mamă-ta." Da, aşa mi-a spus Geneviève. Nenorocita era hidoasă, complet desfigurată de teama scandalului.

— Sîntem separaţi trupeşte, e cazul s-o spun, i-am răspuns eu fără să mă supăr. Nu pot face mai mult pentru onoarea lui, cum se zice. Se pare că n-a reuşit nici la Neapole, de vreme ce vine în ţară. Se prezintă la Senat, în provincia lui, Bar-sur-Aube. Sper că va fi ales, şi cu asta, basta.

În timp ce vorbeam, Geneviève mă privea cu ochi mari, deschişi.

— Fii liniştită, scumpă cumnată, i-am murmurat, sînt cea mai discretă femeie din lume. E o condiţie indispensabilă în situaţia mea. Dealtfel, legătura cu Donnersmarck nu e mai scandaloasă decît aceea a prinţesei Mathilde cu Nieuwerkerke. Chiar dimpotrivă, dacă ţinem seama de anumite uzanţe.

Am crezut că se înăbuşă, că-şi înghite dantura. Să îndrăznesc să pun în balanţă situaţia mea de femeie întreţinută cu concubinajul unei prinţese imperiale ! Parţial, am liniştit-o : dacă răscumpăr totul sau o parte din Florensac, o voi face discret, sub semnătură privată.

În acest timp, scumpa mea cumnată evalua mobilierul budoarului meu. Cum întîrzia înaintea unui tablou, i-am spus :

— E un Watteau autentic. În salon, am un Fragonard. Ador secolul al XVIII-lea. Ce vrei, eşti sau nu eşti o Florensac ! Noi aştia, vechi aristocraţi, avem slăbiciunile noastre !

Nepoata rîndaşului de cai înghiţea hapurile. Cu atît mai rău pentru ea ; nu trebuia să ajungă aici.

La plecare, i-am spus :

— Nu-mi ceri veşti despre fiul tău ?

A pălit :

— De cîțiva ani, nu ne mai dă nici un semn de viață, mărturisi ea.

Se stăpînea, vădit chinuită. Mi-a făcut, pînă la urmă, milă. Avară, inumană, înfumurată, doamnă de onoare, doamnă de opere caritabile, mi s-a părut că nu mai era decît o biată mamă descumpănită.

— E sănătos. Îl văd adesea, i-am spus. Fostul meu amant, Grammont-Caderousse, îi frecventa pe republicani, mai mult din snobism decît din convingere. Acolo l-am întîlnit pe Atala. Ai aflat, desigur, că tablourile trimise de el la Expoziție au repurtat un mare succes ?

Geneviève mi-a mărturisit că se dusese să le vadă. Atunci i-am notat adresa lui Atala din Montmartre pe un petec de hîrtie, pe care i l-am dat.

— Scrie-i să vină, într-o zi, la dejun sau cină. Sînt sigură că Enguerrand-Louis îți va fi recunoscător.

Biet frate vitreg îmbătrînit ! Își poartă crucea burgheză, cu rozeta Legiunii de onoare. E de plîns. Bunicul Louis își punea mari nădejdi în acest nepot atît de dorit. Cînd venea în vacanțe la Florensac, îl priveam cu admirație, eu care eram mai mică decît el cu douăzeci de ani. Ca și Alain, dealtfel, deoarece bunicul Louis spunea : „Va fi un savant de mare valoare". A irosit tot, fără să se știe de ce. Sînt unele mecanisme care se dereglează. Parcă cu n-am vrut să fac din soțul meu un mare om politic ! „Îi vei vedea pe toți la picioarele tale, vor veni să te lingușească", mi-a spus Cabarrus la ultima ședință. Ridicasem din umeri. A avut dreptate.

A doua zi dimineață, Alain s-a prezentat la ora cînd mă găseam încă în pat. Alain și cu mine fuseserăm intimi, dar de cîțiva ani, drumurile noastre se despărțiseră. Nevastă-sa e geloasă pe mine. O înțeleg pe această mică Lubersac, atît de urîtă ! Dar ce vrei, nu întîlnești totdeauna, ca Morny, o doamnă Letton, căsătorită cu altul. Pînă acum un an și jumătate, înainte de „decăderea" mea, Alain mă invita din cînd în cînd la cină. Eram plasată printre tacîmurile de rangul doi, nu cu Morny, nici cu Persigny.

M-am culcat tîrziu ieri. Donnersmarck a plecat să-și viziteze minele de zinc. Profit de prilej ca să ies. Ieri, cu

Atala și unul dintre prietenii lui, un italian, am petrecut noaptea la *Closerie des Lilas*. Trebuie să-l vezi pe acest om voluminos, un oarecare Mateotti, dansînd *rigodon*-ul cu o suplețe uimitoare, imitîndu-l pe Rigolboche ! Îi adusesem cu noi pe Courbet și un tînăr avocat timid, sosit de curînd la Paris, numit Gambetta. N-a scos nici un cuvînt toată seara.

Pentru a reveni la Alain, mă găsea cam obosită și regreta că mă trezise.

— Ce vrei, dragă ? La treizeci și șapte de ani, o femeie trebuie să se îngrijească dacă vrea să dureze.

Avea aerul de-a nu ști cum să înceapă. L-am ajutat. L-am întrebat de ce era preocupat. Mi-a mărturisit că are mari necazuri financiare. Urmîndu-l pe Morny, se angajase în cumpărări de terenuri. Și-a îngropat în ele toți banii și cred că și averea soției. Principalul era să știi pe unde vor trece noile bulevarde prevăzute de Haussmann. Cu Morny și alți cîțiva, era ușor, îți puteai umple buzunarele. Numai că a intervenit și neprevăzutul. Destul de plictisos !

Au fost anii cînd Morny fusese îndepărtat de la putere, și a fost acea catastrofă, războiul Crimeii. Pe scurt, lucrările lui Haussmann s-au întîrziat mai mult sau mai puțin, pe cînd scadențele soseau la datele prevăzute, în așa chip încît Alain se găsea în cea mai mare încurcătură.

Cu atît mai mult cu cît Morny l-a antrenat într-o nouă aventură, de la care nu s-a putut sustrage : pe țărmurile mării Mînecii plaja de la Trouville a devenit populară. Oamenii șic nu se mai simt acolo în largul lor. Grație trenurilor de plăcere, femeile ușoare și ieftine fac furori. Pe malul celălalt al pîrîului, Touque, Morny a luat opțiuni asupra unor imense terenuri, de-a lungul unei plăji cu nisip fin. Intenționează să construiască acolo hoteluri, un cazino, să parceleze, pentru ca fericiții acestei lumi să-și construiască vile cu vederea spre mare. Dar, de teama speculanților abili, trebuia cumpărat tot, pe o mare adîncime, pînă la capătul plăjii. Morny nu va întîrzia să lanseze această stațiune. Terenurile își vor înzeci, ba chiar însuți prețul, dacă vrea Dumnezeu ! Trebuie să știi să aștepți.

Cît despre terenurile care înconjoară Place de l'Etoile și deschiderea viitorului bulevard Saint-Germain, acelea sînt o investiție sigură. Cu cîteva sute de mii de franci, poți strînge milioane.

Îi răspund că i-am promis mamei trei sute de mii de franci pentru salvarea Florensac-ului.

Ridică din umeri. Fratele meu nu are simțul domeniului familial. Îi spun că Donnersmarck se va întoarce în cincisprezece zile. Acest termen i se pare îngrozitor. Atunci îi sugerez să amanetez la un bancher colierul meu de diamante.

Iată-mă proprietăreasă pe Avenue de l'Impératrice și pe noua plajă care se va numi, cred Deauville.

Și asta nu-i tot ! Am mai primit și vizita fratelui meu cel mare, Enguerrand-Louis în persoană !

În budoarul meu rafinat, mobilat de Grammont-Caderousse, a început prin a-mi declara că nu împărtășește prejudecățile „demodate" ale soției, că îmi păstrează întreaga afecțiune, cu toate „zvonurile răutăcioase" care circulă pe seama mea. Fiind separată de soțul meu și Parlamentul îndărătnicindu-se să nu restabilească divorțul (de care s-a servit totuși Napoleon I), e firesc ca o femeie tînără și frumoasă să aibă unele „flirturi", cum se zice la Londra. Dacă flirturile mele se arată generoase cu mine, asta înseamnă că sînt frumoasă și atrăgătoare.

Cum eu nu-i răspundeam, a stăruit mai apăsat. Eram jenată. Pînă la urmă, mi-a mărturisit că o dansatoare de la Operă îl costa și ochii din cap, că nu mai avea mijloace să o întrețină, și nici curajul de a rupe cu singurul lucru care îi mai stimula gustul de a trăi. În sfîrșit, mi-a cerut să-i avansez discret (ceea ce însemna, în secret) cei o sută de mii de franci ceruți de mama, pentru partea lui de investiții în Florensac. Vedeam apropiindu-se momentul cînd avea să mă tapeze de cincizeci de ludovici.

I-am promis că-i voi remite mamei o sută de mii de franci în numele lui. Cît despre dansatoare, l-am sfătuit insistent să rupă, onorariile unui consilier de stat nefiind îndestulătoare spre a satisface exigențele unei stele de balet.

— Dacă cel puțin ai fi ales o fată modestă ! am adăugat.

Donnersmarck se întoarce în două zile. Sper să-l cointeresez în investiţiile din Avenue de l'Impératrice din bulevardul Saint-Germain şi de la Deauville. Fără a mai socoti o altă afacere, într-un cartier popular de astă dată. E vorba de un larg bulevard care ar lega noua gară de Est cu Châtelet şi insula Cité. Haussmann prevede chiar o prelungire a acestui bulevard pe malul stîng, pînă la grădina Luxembourg. Am de gînd să-i propun afacerea lui Donnersmarck, cerîndu-i cinstit să împărţim beneficiile, ceea ce îmi va permite să-mi recapăt colierul de diamante, oferit de el, şi colierul de smaralde, dat de Grammont-Caderousse. Aceste bijuterii mi-ar lipsi la serbările Congresului, unde voi fi invitată.

Sînt dimineţi în care înţeleg furia republicană a micuţului Atala. De cîte ori îl văd, am impresia că va recuceri Bastilia.

Vineri

A trecut multă vreme de cînd n-am mai notat nimic în acest jurnal şi mă simt vinovată.

L-am dus pe Atala — care trage mîţa de coadă — să cinăm la un restaurant familiar lui, în cartierul Şcoalelor. Are oroare de societatea, chiar de vecinătatea „burgheziloi".

L-am întîlnit pe voluminosul Mateotti, despre care Atala mi-a mărturisit că e un agent italian venit să uneltească în Franţa nu ştiu ce obscure acţiuni politice. Că acest *signor* este obez, înţeleg de ce : e de-ajuns să-l vezi cum înfulecă macaroanele.

Erau aşezaţi la o masă vecină cu a noastră şi conversaţia s-a angajat imediat. Am scris *erau,* pentru că Mateotti mai adusese un italian, pe care mi l-a prezentat drept *signor* Bellini. Rareori am văzut un chip atît de frumos. Cînd acest Don Juan intră într-un local public, toate femeile întorc capul după el. Aşa s-a întîmplat şi ieriseară pe strada Ancienne-Comédie unde am supat. Avea ochii negri, rînd pe rînd pătrunzători şi catifelaţi, un ten mat, un nas semeţ, o gură bine desenată, un profil de împărat roman — pentru prima dată în viaţa mea mi-am dat seama că un bărbat poate fi frumos. Nu mă gîndisem niciodată la asta.

Atenţie, Jeannette ! Se pare că pe femeile care-şi fac din dragoste o meserie (cu sau fără voie, e cazul meu), le interesează bucuros — fără îndoială, din spirit de compensaţie — bărbaţii frumoşi săraci. Nu intenţionez să împing atît de departe convertirea noastră la galanterie.

Acest Bellini vorbea rar, cu o frumoasă voce gravă. A spus că Congresul din Paris este, pentru Italia ca şi pentru contele Cavour (aşteptat astăzi), prilejul excepţional de a reaminti lumii despre existenţa unei patrii unice, dezmembrate de secole, care nu cere decît să se reunească, întocmai ca în acel joc, plăcut, pare-se, reginei Victoria şi numit *puzzle*.

Cînd a vrut să spună mai mult, mi s-a părut că Mateotti îi făcea semn cu ochiul. Imediat, Atala s-a înfierbîntat pentru independenţa Italiei, supusă tiraniei papei, austriecilor şi unei puzderii de mici tirani. A vorbit cu înfrigurare de revoluţia din 1830 (în care împăratul nostru a fost amestecat, aşa cum puţini o ştiu), de aceea din 1843, de aceea din 1848 etc. Nu se mai oprea. Mateotti şi Bellini păreau surprinşi de entuziasmul lui pentru republica italiană... „Veţi vedea, a strigat el, că se va face înaintea republicii noastre."

Am aflat că italienii, cei din Piemont, cei din exil şi cei care suferă sub diferite ocupaţii în nefericita lor ţară, nu sînt de acord asupra drumului de urmat. Unii vor *înainte de orice* Republica, alţii doresc *mai întîi* libertatea şi înţeleg să se unească cu regele Piemontului, Victor-Emmanuel, care, bineînţeles, nu e republican !

Bellini a spus, cu frumoasa lui voce gravă :

— Fără ajutorul Piemontului, unificarea Italiei e o nălucă. Italienii sinceri, care doresc libertatea, trebuie să renunţe la iluziile republicane...

— Cel puţin la început, a intervenit Mateotti.

Bellini l-a privit curios.

— Dacă vrei, a încheiat el după o ezitare.

Mi s-a părut că, pentru scumpul meu nepot, independenţa Italiei avea mai puţină importanţă decît revoluţia. Bellini a părut contrariat de această atitudine.

— Cred, a spus el, că Orsini are dreptate contra lui Mazzini.

— Cine este Orsini ? am întrebat eu.

— Unul dintre eroii din 1844 și 1848, a răspuns imediat Mateotti, unul din conducătorii republicii romane, din nefericire, efemeră. Un scriitor și un filozof de valoare, un istoric remarcabil. Anii petrecuți în închisoare l-au făcut să reflecteze pe cînd Mazzini, refugiat la Londra, lansează, una după alta, expediții destinate eșecului, adică impopularității. Rămîne de văzut dacă împăratul francezilor, într-o zi sau alta, își va ține promisiunile de carbonar.

Această frază l-a făcut pe Bellini să tresară și să privească împrejur cu o vădită îngrijorare. Nu s-a liniștit decît cînd și-a dat seama că vecinii nu se interesau deloc de conversația noastră.

— Cum ! strigă Atala indignat. Orsini, unul din șefii republicii romane, ar accepta o Italie condusă de Victor-Emmanuel ?

— Dacă nu începem așa, nu vom avea niciodată o Italie, a răspuns Bellini, cerînd nota de plată.

Sînt de părerea lui, nu numai pentru că are un cap frumos. După plecarea lor, i-am spus-o lui Atala, care s-a înfuriat.

— Vei vedea, mi-a răspuns el cu ochii scînteietori, vei vedea că Victor-Emmanuel și împăratul se vor înțelege și că italienii își vor schimba pur și simplu stăpînul !

Este curios cît sînt de încăpățînați acești tineri care fac politică fără a trăi din ea."

* * *

Raport confidențial al lui Pietro Nigra către Excelența sa contele Cavour, primul ministru al regatului Piemont.

În primul moment, am regretat că Excelența voastră ați părăsit Parisul imediat după depunerea memoriului dumneavoastră la Congres. Dar astăzi cred că Excelența voastră ați procedat bine. Astfel, nu veți putea nici să vă răzgîndiți, nici să spuneți prea mult. În concluzie, cu toate protestele furtunoase ale lui Von Duol, care nu reușesc să facă Austria simpatică nimănui — atît este de aspru, tăios și ursuz —, atmosfera Congresului mi se pare destul de bună.

Lordul Clarendon dă de înțeles că Marea Britanie ne-ar fi mai curînd favorabilă. De asemenea, simpaticul ministru al Turciei, Ali Pașa. Din nefericire, contele Wa-

lewski, care ne este ostil, are o supărătoare influență asupra împăratului. M-am întrebat cum se explică simpatiile lui pentru Austria. Mă tem că explicația ar putea fi destul de lamentabilă : poate relele relații cu soția sa, născută Ricci, care, atît la Londra, pe vremea cînd era acolo ambasadoare, cît și la Paris, s-a dovedit o pasionată propagandistă a cauzei noastre, ca și prințesa Mathilde. Oare entuziasmul contesei pentru eliberarea Italiei să-l îndîrjească pe soț împotriva aspirațiilor noastre ? E un punct care trebuie elucidat. O avem împotriva noastră și pe împărăteasa, care este regalistă, oricît ar părea de nostim. Faptul mi-a fost confirmat și de contesa Belgiojoso, pe care a indignat-o. Mă tem că nici ea, nici contesa Walewska și prințesa Mathilde n-au prea multă trecere. Cît despre rusul Orloff, nu este, evident, favorabil nimănui care vorbește despre independență !

Împăratul este, poate, de partea noastră, dar mă tem că, dacă îi scrieți lui Walewski, în sensul propriei dorințe a lui Napoleon al III-lea privitoare la „ceea ce poate face pentru Piemont" — demersul n-ar avea nici o urmare. Ați avut dreptate, Excelență, cînd ați socotit că trebuie acționat direct asupra împăratului, și repede.

Alegerea Nicchiei ni s-a părut fericită și primirea pe care i-a făcut-o Parisul ne-a confirmat speranțele. A fost regina Congresului, a sezonului, atît prin frumusețea, cît și prin toaletele ei, mai ales în seara cînd a apărut ca vrăjitoare țigancă într-o fustă nemaipomenit de scurtă, arătînd indiscret că picioarele sînt tot atît de perfecte ca și restul.

Dar mă întreb dacă inteligența ei e la înălțimea frumuseții. Începe să devină insuportabilă prin atitudinea ei disprețuitoare, cînd ar trebui să potolească gelozia firească a celorlalte femei. Mă tem că și-a pierdut capul în așa măsură, încît devine odioasă, ceea ce deservește misiunea primită. De aceea i-am făcut o vizită și am dăscălit-o din partea dumneavoastră. Am ținut să știți acest lucru pentru cazul cînd v-ar scrie.

Mie mi-a afirmat că, la fiecare din întîlnirile lor (și numai Dumnezeu știe cîte ocazii au fost de la deschiderea Congresului), a vorbit cu împăratul care pare foarte im-

presionat de frumusețea, dar intimidat de succesul ambasadoarei noastre particulare.

Ieri, a avut loc un dineu și o reprezentație la Tuileries, Villamarina și Poniatowski flecăreau cu Nicchia, cînd s-a apropiat împăratul. Ea a rîs mult, arătîndu-și dinții.

I-am spus Nicchiei să se grăbească și să izbîndească, cu orice preț. Mi-a promis că-și va da toată silința.

* * *

Palatul Ministerului afacerilor străine, pe Quai d'Orsay, strălucește de mii de lumini. Se dă un bal în onoarea Congresului, care se termină.

Mîine, 30 martie, se va face schimbul de semnături. Rusia iese mai puțin umilită decît ne-am fi așteptat. Contele Walewski a putut să declare că această pace va fi „durabilă pentru că e onorabilă".

Niciodată Anna-Maria n-a fost mai blondă, nici n-a avut ochii mai albaștri și profilul mai delicat. Cu cîtă neobosită grație a știut distinsa amfitrioană să primească pe fiecare invitat!

La intrarea saloanelor se înșiruiau delegații marilor puteri, ambasadorii, înaltele personalități ale imperiului. Sosirea prințesei Mathilde nu trece niciodată neobservată. Are fruntea bombată, părul blond-cenușiu, dat pe spate. Deși puțin greoaie, știe să dea mersului o alură maiestuoasă. Înfruntînd eticheta, strigă :

— *Que bella!* în amintirea prieteniei lor florentine.

Nieuwerkerke nu e departe, precedat de barba lui blondă, cu haina încărcată de decorații, sigur de sine.

Un freamăt se produce în asistență cînd majordomul anunță pe contele și contesa de Castiglione.

Anna-Maria o îmbrățișează și o sărută pe amîndoi obrajii.

— Dacă ai ști, dragă, cît sînt de fericită că te văd! Acum avem o împărăteasă a francezilor și o regină a parizienilor : una ne vine din Spania, cealaltă din Italia.

Nicchia surîde. Anna-Maria îi șoptește la ureche :

— Împăratul va veni.

În salonul cel mare, lumea se îmbulzește curînd spre a o vedea de aproape pe contesa de Castiglione, de care vorbesc toate ziarele.

Rădvanul imperial intră în curte, aducîndu-i pe împărat, pe împărăteasă și pe regele Victor-Emmanuel. Toți observă că împărăteasa lansează o modă revoluționară : cu toată sarcina ei înaintată, și-a scurtat crinolina.

Anna-Maria se scufundă într-o reverență.

— Compatrioata dumneavoastră, spune împăratul. Înainte de a deveni franțuzoaică prin căsătorie cu un polonez, era florentină.

— Florentină ! suspină Victor-Emmanuel. Eu nu sînt decît piemontez.

— Dar sînteți italieni și unul și altul, continuă împăratul surîzînd.

— N-ați uitat Italia ? întreabă Anna-Maria.

Napoleon al III-lea tresare, ca înțepat de o viespe. Sprîncenele lui Walewski sînt din ce în ce mai zbîrlite. Își privește soția cu o mînie pe care nu și-o poate masca.

— Minunată seară, scumpul meu Walewski, spune împăratul sărutînd mîna Annei-Maria.

Îl ia familiar de braț pe regele Piemontului și-l duce mai departe.

— Sînt un suveran nefericit, zice surîzînd. Împărăteasa este legitimistă, ministrul afacerilor străine este slav, Morny este orleanist, iar eu sînt socialist. Numai Persigny e bonapartist. Trebuie să fie puțin cam nebun.

Contesa de Castiglione apare în drumul lor.

— Și cea mai frumoasă femeie din lume e italiancă, încheie împăratul.

După ceremonialul primirii, începe balul : Waldteufel, ilustrul compozitor de valsuri la modă, își lansează viorile.

Anna-Maria se duce la Nicchia :

— A sosit clipa adevărului, îi șoptește la ureche.

— Crezi că mi-am uitat misiunea ? întreabă Nicchia susceptibilă.

— Atenție, scumpa mea ! continuă Anna-Maria. Toți bărbații te doresc, unul singur însă trebuie să te intereseze.

Pe Nicchia o supără acest avertisment, așa cum a indispus-o și vizita de ieri a lui Nigra. În definitiv, nu e vina ei că e cea mai frumoasă !

După terminarea valsului, va trebui să se afle în preajma lui Napoleon al III-lea, care a condus-o pe împă-

rătească pînă la un fotoliu special pregătit pe o mică estradă. El face cale întoarsă, se apropie : punerea în scenă a reuşit.

— Pot să vă conduc la bufet, îi propune. Şi, după aceea, îmi veţi acorda un dans ?

Sprijinită de o coloană a salonului, Anna-Maria supraveghează cele puse la cale, în timp ce flecăreşte cu invitaţii.

Imensa siluetă, tot atît de lată pe cît de înaltă, a contelui Donnersmarck, domină asistenţa. Îşi priveşte febril ceasul, se îndreaptă spre bufet şi goleşte, una după alta, cinci cupe de şampanie.

E gelos ca un tigru. Nu voia să vină la acest bal. Are oroare de baluri. Jeannette a insistat, şi el a cedat, cu toată oboseala. Dar abia sosit, a căzut peste Manteuffel, delegatul Prusiei, care n-are nici un motiv să participe la acest Congres. Donnersmarck se întreabă dacă nu va fi nevoit să-l strîngă de gît pe acest omuleţ ca să scape de el.

Jeannette soseşte cu întîrziere, spre a evita primirea oficială, zîmbetele răuvoitoare, chicotelile pe la spate.

În salonul de la intrare, gol, n-o întîlneşte decît pe încîntătoarea Marie de Larminat, de douăzeci de ani, cu ochii enormi, negri, pigmentaţi cu aur, domnişoară de onoare a împărătesei, pe care Majestatea sa o trimisese la Tuileries să caute o gentuţă uitată. Prin mulţimea crinolinelor, a uniformelor, Jeannette se strecoară spre Donnersmarck, pe care l-a identificat de la intrare. L-a recunoscut imediat după enorma lui mustaţă lungă şi subţire, după sprîncenele dese, monoclul şi coama lui căruntă.

În drum, se întîlneşte nas în nas cu stăpîna casei, în conversaţie cu frumosul Bellini, prietenul lui Matcotti. Scuzîndu-se de întîrziere, Jeannette admiră, într-un costum impecabil, pe cel mai frumos om întîlnit vreodată.

— Vă prezint, zice Anna-Maria, pe Pietro Nigra, un prieten din tinereţe. Am dansat împreună la Florenţa.

Jeannette şi Nigra schimbă un surîs complice.

— Îmi veţi acorda un dans, doamnă baroană ? întreabă el.

Dar Donnersmarck dispică mulţimea ca un vas de război pe o mare dezlănţuită. Jeannette se repede în calea lui şi îl ia de mînă.

— Vino, îi spune.

Îl duce spre bufet.

— Să ţi-l prezint pe fratele meu, Alain de Florensac. Apoi, către Alain :

— I-am vorbit de proiectul tău. Deşi nu e prea favorabil investiţiilor în străinătate, a părut totuşi interesat,

Orchestra atacă un cadril. Împăratul e faţă în faţă cu Nicchia. Anna-Maria surîde, dar, deodată, surîsul îi încremeneşte : intrase un bărbat. Are faţa slabă, barbă neagră, părul bogat şi ondulat. Bine strîns în costumul lui, îi priveşte cu un surîs ironic pe dansatori. Anna-Maria a pălit aşa de tare încît pînă şi Walewski, care se află în apropierea ei, observă.

— Ţi-e rău ? întreabă.

— Nu-i nimic, evită ea răspunsul. Căldura !

— Aceste ceremonii sînt obositoare. Un congres n-ar fi nimic fără banchete şi baluri ! Curaj, draga mea ! Trebuie să rezişti.

Împăratul o conduce pe contesa de Castiglione spre bufet, unde-l întîlneşte Morny.

Nemişcat lîngă uşă, ultimul sosit observă atent figurile, una după alta. Anna-Maria, ţintuită locului, nu-i în stare să facă nici o mişcare. În sfîrşit, o vede. Îi surîde ; înaintează încet, evitînd perechile care se împrăştie, braţ la braţ, după cadril. Cînd soseşte lîngă Anna-Maria, aceasta e pe punctul de a leşina :

— Felice ! murmură ea. Tu aici ? Ce nebunie !

— Linişteşte-te, scumpa mea, răspunde el. Mi-am procurat o invitaţie în regulă.

— Felice ! bîiguie ea.

— Am venit să-ţi spun că te aştept mîine după-masă, în strada Senei numărul 26, la etajul al II-lea, uşa din stînga. Te voi aştepta toată după-amiaza, Anna-Maria. Mîine va fi o zi mare. Sînt în măsură să cred că se va ţine seama de aspiraţiile noastre în comunicatul final al Congresului. Cavour a marcat un punct.

Orchestra reîncepe, se formează perechile.

— Te las, spune Orsini, să-ţi faci datoria de stăpînă a casei.

Se înclină, îi ia mîna. Cum tremură !

— Mîine, da ? întreabă el.

Se depărtează pentru a face loc dansatorilor. Dar soseşte Nigra. Anna-Maria ezită. Privirea ei trece de la unul la altul.

— Cu domnul aveam întîlnire, spune Orsini.

În faţa bufetului, sorbind cupă după cupă de şampanie, Jeannette, Alain şi Donnersmarck flecăresc bine dispuşi. Din cînd în cînd, neamţul are cîte o explozie care atrage atenţia invitaţilor. Iată-l că tună :

— *Gott in Himmel !* [1]

Şi loveşte cu o palmă puternică umărul lui Alain.

— *Ach !* Din dragoste pentru dumneavoastră, Jeannette nu şi-a pus astă-seară parura de diamante ! Ceea ce n-o împiedică să fie cea mai frumoasă dintre toate femeile !

— O uiţi pe Castiglione, protestează ea.

El răcneşte :

— Castiglione ? O pocitanie pe lîngă dumneata. Succesul ei e o criză de snobism, cum se zice la Londra.

— Se pare, observă Alain, că împăratul e foarte snob astă seară.

Orsini şi Nigra stau în faţa bufetului.

— Vă mulţumesc pentru ceea ce îmi spuneţi, şopteşte Orsini printre dinţi. Cred că am dreptate : Mazzini a înnebunit. Pentru eliberarea Italiei, e necesar Piemontul.

— Şi Franţa, adaugă Nigra, ridicînd cupa de şampanie.

Priveşte îngrijorat împrejur. O zăreşte ceva mai departe pe Jeannette, rîzînd între fratele şi amantul ei. Privirile li se încrucişează. Jeannette rîde mai tare. Donnersmarck se întoarce brusc, îl măsoară pe Nigra, şi-apoi către Jeannette :

— Îl cunoşti pe tînărul acesta ? E amantul tău ?

— Da de unde ! E un tînăr diplomat care mi-a fost prezentat.

— Dacă-l mai priveşti aşa, îl ucid. E prea frumos. Nu e drept.

— Eh ! exclamă Jeannette, tu eşti prea bogat. E drept ?

Această replică îl calmează pe Donnersmarck. Rîde greoi. Apoi, între două sughiţuri :

[1] Dumnezeule mare ! (germ.)

— Eşti prea isteaţă pentru mine.

Împărăteasa îl roagă pe Victor-Emmanuel s-o ducă lîngă soţul ei, care conversează mai departe cu Morny şi Nicchia. Cu toate eforturile, împărăteasa nu-şi poate ascunde furia. Ochii ei aruncă fulgere. O măsoară sever pe Nicchia.

— Mă simt obosită, spune. Plecăm, sire ?

Urmează cîteva cuvinte în spaniolă...

— ...Sau s-o rog pe Doamna d'Ersling să mă însoţească ?

— Nu te simţi bine ? se neliniştește Napoleon al III-lea. Te însoţesc, scumpa mea. Te însoţesc. Numai să-mi prezint scuzele regelui Piemontului.

— Nu păreai să te plictiseşti, îl ironizează Eugénie, neputîndu-şi lua ochii de la Nicchia.

Aceasta schiţează o reverenţă, care dă crinolinei sale mişcarea largă a unui evantai : perfecţia întruchipată.

Napoleon oferă braţul Eugéniei şi perechea imperială se depărtează. Dansul s-a oprit. Toată lumea se dă de-o parte spre a-i lăsa să treacă.

— O pornire bună, constată Nigra golindu-şi cupa de şampanie, dar va trebui să se ferească de împărăteasă.

Din uşă privirea lui se încrucişează cu a Jeannettei, care-l evită repede.

Orsini îşi ia rămas bun de la Nigra. Cînd Anna-Maria, înconjurată de musafiri, care părăsesc balul, îl caută cu privirea, nu-l mai găseşte.

* * *

Cupeul opreşte la răscrucea Buci, în colţul străzii Ancienne Comédie. Reuşind să-şi scoată crinolina din trăsură, se îndreaptă, cu voaleta lăsată, spre numărul 26. O casă veche, cu cabina portarului în fundul culoarului. Anna-Maria îl evită, urcă iute scara, pe cît de strîmtă şi abruptă, pe atît de întunecoasă. Pe palierul etajului al II-lea, dau trei uşi, dintre care una stă întredeschisă.

E un apartament burghez, mobilat sub Ludovic-Philippe. Un foc de cărbuni arde în şemineu. Felice se repede spre Anna-Maria, care îl evită, închide uşa şi se sprijină cu spatele de ea.

— Am venit să-ți spun adio, Felice, îi șoptește ea fără a-l privi.

El se retrage un pas spre spătarul unui scaun.

Anna-Maria continuă foarte repede, cu ochii plecați :

— Nu ți-am putut-o spune ieri-seară, Felice, dar, de la plecarea din Torino, m-am hotărît. Am fost prea nefericită din cauza ta. (Nu zic : din vina ta.) Am suferit din cauza lipsei tale și, de asemenea, uneori din cauza prezenței tale. Am tremurat în fiecare clipă pentru viața ta. Cînd veneai la Londra, știam că nu va fi decît pentru cîteva zile și că, după plecarea ta, voi fi mai nefericită decît înainte de sosire. Timp de șapte ani, am avut parte numai de cîteva îmbrățișări fără urmare, cîteva întîlniri umilitoare. Două nopți, numai două nopți, am putut dormi lîngă tine. Numai în două dimineți m-am trezit, simțindu-ți trupul alături : una la Florența, cealaltă la Torino, anul trecut. Iată că-mi oferi din nou o scurtă plăcere pe un pat închiriat. Pentru a ne răscoli amintirile ? Ei bine ! nu, Felice. Nu ! Prea sufăr de fiecare dată cînd te pierd. Sufăr prea mult, poate, de cîte ori te regăsesc, pentru că știu că e numai pentru o zi și că mîine vei pleca.

Anna-Maria vorbește cu o voce monotonă, în italiană. Felice e tulburat. Știe că nu se poate lipsi de Anna-Maria. Ea îi luminează viața, zilele bune ca și pe cele rele. Cum să-i explice că nicăieri, de șapte ani, n-a trăit fără ea ?

— Nu te-am părăsit niciodată, Anna-Maria, spune el în sfîrșit. Fiecare zi a vieții mele am petrecut-o lîngă tine. Ție ți-am împărtășit toate planurile mele, toate speranțele, decepțiile, mîniile. Îți citeam cu glas tare ceea ce scriam. Dacă pentru tine n-a fost așa, Anna-Maria, înseamnă că nu m-ai iubit de ajuns.

O privește neliniștit. Constată că ochii îi sînt încercănați, că e trasă la față. Probabil că n-a dormit toată noaptea.

— Nu înțelegi ce-ți spun ? răspunde ea cu o voce abătută. Sînt prea nefericită cînd te aștept. Cînd știu că nu poți veni, sînt mai puțin. Și apoi, cînd te-am regăsit și trebuie să pleci, sînt atît de nefericită, încît simt că nu

mai pot suporta. Iată. Mi-ai mistuit viaţa la Florenţa, la Londra şi, în sfîrşit, la Torino. Acum, s-a terminat, Felice.

El se simte ca pe marginea unei prăpăstii. Ameţeşte. Anna-Maria continuă :

— Nu sînt făcută pentru adulter, Felice. Tu m-ai sfătuit să mă mărit cu altul. De ce te-ai întors ?

— Ca un peregrin în deşert, care caută disperat o oază, mărturiseşte el. Aveam nevoie de buzele, de braţele, de trupul tău. Numai speranţa de a le regăsi mă făcea să trăiesc.

Anna-Maria îşi ridică voaleta. I se văd lacrimile mari care n-au pornit în jos pe obraji. Felice face o mişcare. Ea scoate un ţipăt.

— Nu te mişca ! Nu ne vom mai vedea niciodată. Mai avem dreptul la cîteva minute.

Acum lacrimile îi lunecă pe obraji.

— Nu te pot pierde, şopteşte Felice. Vrei să mergi cu mine ?

Ea dă din cap.

— Trebuie să ne despărţim înainte ca iubirea noastră să devină propria ei caricatură. Am douăzeci şi şapte de ani, iar tu treizeci şi şase. Îţi închipui tu ce-ar fi întîlnirile noastre peste cîţiva ani ? Am putea, de fiecare dată, să ne comparăm ridurile şi părul încărunţit. E timpul cel mai potrivit să ne despărţim definitiv.

Dacă Anna-Maria s-ar fi clătinat, s-ar repezi s-o susţină şi, poate, ar fi prilejul... Dar nu, ea se sprijină dreaptă, cu putere, de uşă.

El se prăbuşeşte pe un scaun, cu privirea rătăcită. Se simte slab, nevolnic. Ar trebui să se ridice, s-o cuprindă, s-o sărute, s-o ducă spre divan. Toată rezistenţa ei s-ar prăbuşi, fără îndoială. Şi-ar regăsi îmbrăţişările înfocate şi dureroase, care, credea el, îi leagă definitiv. Dar e vlăguit.

— De ce ne facem atîta rău ? şopteşte el.

— Pentru că tu ai vrut-o. Pentru că n-ai crezut că aş putea merge lîngă tine pînă la capătul drumului. Nu ţi-am iertat niciodată că te-ai îndoit de mine.

El se ridică, dar, înainte de-a face un pas, Anna-Maria a deschis uşa şi a plecat. Se repede după ea pe palier. Dar ea aleargă pe scări înnebunită. O strigă :

— Anna-Maria !

Ştie că e prea tîrziu, că a pierdut-o.

Cînd Anna-Maria, părăsind cupeul în faţa Palatului Bourbon, intră în palatul ministerului afacerilor străine, valetul de serviciu o anunţă că excelenţa sa a întrebat dacă doamna contesă s-a întors.

Servitorii fac ordine în saloanele de la parter. Anna-Maria urcă scara de marmură care duce la apartamente. E îngheţată, ca şi cînd sîngele i-ar curge rece prin vine. Se prăbuşeşte pe un scaun în faţa toaletei, nefiind în stare să-şi scoată pălăria. Rămîne cu ochii rătăciţi. Cum a putut urca strada Ancienne Comédie pînă în strada Buci, pentru a găsi o trăsură pripăşită ? Cum a putut să-l plătească pe vizitiu, să ajungă pînă aici fără să se prăbuşească de douăzeci de ori pe drum ?

Poarta se deschide şi Walewski apare, impecabil cum trebuie să fie un ministru al afacerilor străine.

— Scumpă prietenă, zise, aşteptam să te întorci.

— Era — întreabă ea cu o voce pe care nu şi-o recunoaşte — atît de important şi de urgent ?

El o priveşte cu atenţie.

— Ţi-e rău ? se interesează îngrijorat. Mi s-a părut, încă de ieri seară, că nu eşti în apele tale. Ar trebui să consulţi un medic.

— Ce voiai să-mi spui ?

— Nimic prea grav, o calmează el. A ajuns la urechile împărătesei că un grup de doamne de la Curte fac o intensă propagandă italofilă.

— Şi cine sînt acele doamne ? întreabă ea cu vocea absentă.

— Prinţesa Mathilde, prinţesa Belgiojoso şi chiar dumneata, scumpa mea, ceea ce mi se pare deosebit de inoportun din partea soţiei ministrului afacerilor străine, ale cărui legături de sînge cu împăratul sînt cunoscute.

— Poliţia asistă în păr la recepţiile voastre ? Raportează totul împărătesei sau ministrului de interne ? murmură ea.

— Te rog, nu fi ironică, scumpa mea, te rog, insistă Walewski privind-o îngrijorat de glasul ei stins. Adineaori a avut loc la Tuileries un dejun, la care împăratul i-a invitat pe şefii delegaţiilor înainte de proclamarea tratatului de pace. După dejun, împărăteasa a venit să-i salute pe delegaţi. M-a luat deoparte şi mi-a exprimat adînca ei nemulţumire. Amintirile din tinereţe ale împăratului îl aventurează să susţină cauza italiană, pe cînd alianţa austriacă ar fi pentru noi o garanţie de pace îndelungată.

Şi, ridicînd mîna :

— Ştiu, scumpa mea, ştiu că eşti născută Ricci şi că inima ta bate la Florenţa.

Anna-Maria nu s-a mişcat ; a rămas cu privirile rătăcite, umerii gîrboviţi, pălăria strîmbă.

— N-am iubit decît un om în viaţa mea, spune încet. A fost singurul meu amant. Din cea mai fragedă tinereţe, se luptă pentru independenţa patriei sale, care este şi a mea. Tocmai am rupt-o cu el. Sînt foarte nefericită şi nu vii în momentul cel mai potrivit.

Walewski îngălbeneşte.

— Cred că nu te simţi bine, bîiguie el. Trimit după un medic de încredere.

Se întoarce brusc ; Anna-Maria îl opreşte printr-un strigăt :

— Alexandre ! Ascultă-mă ! I-am spus că nu-l voi mai revedea niciodată. Nu ştiu dacă-ţi dai seama de ceea ce înseamnă a iubi, tu care preferi aventurile venale. Am fost victima unei mari pasiuni. M-a înălţat şi m-a zdrobit. Lasă-mă să plîng singură, te rog. Dar, înainte de a părăsi încăperea aceasta, trebuie să-ţi spun că pînă la ultima suflare şi cu toate mijloacele voi lupta pentru eliberarea patriei mele.

Walewski îşi recapătă treptat sîngele rece.

— Cel mai bine, spune, ar fi să te duci în camera dumitale şi să te odihneşti. Dacă, mîine dimineaţă, nu te simţi mai bine, vom trimite după un medic.

Pleacă. Anna-Maria îl urmăreşte cu privirile pierdute. Se simte uşurată.

Capitolul III

DE LA CAUZE LA EFECTE

Jeannettei îi place să hoinărească pe străzile Parisului, să întîrzie în faţa vitrinelor. Sacagiii, vlăstare robuste din Auvergne, cu găleţile lor agăţate pe cobiliţe de lemn, cărbunarii, împingîndu-şi cărucioarele, vînzătorii ambulanţi de turtă dulce şi acadele, hornarii negri, cu scara pe umăr, negustorii de haine vechi cu strigătul lor monoton, cîrpacii de faianţă şi porţelan, vînzătorii de peşte de mare şi de legume proaspete, geamgiii cu samarul lor, totul şi toţi o amuză. Ia parte la viaţa zilnică a poporului de rînd din Paris, oprindu-se chiar în colţul străzilor să asculte refrenele romantice ale flaşnetarilor. Uneori se aşază pe cîte o bancă pentru a privi şirul de cupee, caleşti, landouri şi omnibuze pe care sergenţii de stradă cu bicorn, uniformă albastră şi sabie le îndrumă sau le opresc spre a permite pietonilor să treacă strada.

Fiindcă are întîlnire cu Atala la Dinochau, pentru dejun, Jeannette a plecat mai devreme şi merge pe jos spre piaţa Breda. Se poate mînca acolo cu treizeci şi cinci de gologani o supă şi un rasol. O scăriţă în spirală urcă spre sala cu lambriuri de stejar lăcuit şi cu tapet de hîrtie roşie, în mijlocul căreia se află o masă vastă în formă de potcoavă. Poeţii stau alături de femeile uşoare. Banville vine şi el adeseori ; îl invită la dejun pe famelicul Albert Glatigny.

Courbet desenează pe faţa de masă portretele clienţilor, în timp ce mănîncă. Întîlneşte aici republicani militanţi care citesc în şoaptă, de teama urechilor poliţiste omniprezente, ultima scrisoare a lui Hugo către Vacquerie.

Cînd ai bani să-i arunci pe fereastră, cînd trăieşti printre milionarii risipitori şi blazaţi, cînd mănînci de nevoie la Brebant, Lucas, Magny sau Foyot, să mergi pe jos pînă în piaţa Breda, la Dinochau, e o adevărată evadare !

În această dimineaţă, au loc, la biserica Saint-Roche, funeraliile lui Alfred de Musset. Atala a venit cu Villiers

de l'Isle-Adam. Poetul a murit, bineînțeles, de o boală de inimă.

Puțină lume în biserică, în afară de cîțiva scriitori : Lamartine, Gautier, Vigny, Augier, Sainte-Beuve.

Atala stă în picioare, lîngă ușă. Printre rarele femei care ocupă partea stîngă a naosului, o descoperă, surprins, pe sora sa, Marie-Amélie. Ea este ! N-a mai văzut-o de cîțiva ani. Știa că venise la Paris cu Agnès, dar o credea întoarsă de multă vreme la Florensac.

Se scoate catafalcul, pe care nu se află decît bicornul, sabia de academician și crucea Legiunii de onoare. Atala n-a scăpat-o din vedere pe Marie-Amélie. Așteaptă trecerea cortegiului, care se îndreaptă spre Père-Lachaise, urmat de vreo patruzeci de prieteni credincioși. Se apropie de ea din spate și îi prinde ușor mîna.

— Surioară ! Bună ziua ! spune el.

Ea scoate un strigăt.

— Îl cunoșteai ? întreabă el.

— Nu ! Dar tu ?

— Nici eu.

O duce spre o cafenea din Palais-Royal.

Luna mai e călduță și plăcută. Iau loc pe terasă.

Marie-Amélie își pune la curent fratele cu viața de familie a tatălui ei ; Geneviève devine din ce în ce mai străină... Enguerrand-Louis a fost bolnav. Părea trist și abătut, fără vlagă. De cîteva zile merge mai bine. Nu mai vorbește să se retragă la Florensac, cum îl îndemnase Agnès. Păcat. Geneviève e atît de odioasă ! Rămîne, desigur, lîngă împărăteasă.

Cît despre Marie-Amélie, de bine de rău „se ține".

Ar fi vrut să-și găsească ceva de lucru, dar mama ei s-a opus cu atîta violență, încît n-a mai insistat. Și-apoi, ce muncă ? Ea, Maria-Amélie, nu știe să facă nimic. Are douăzeci și șapte de ani ; și-a ratat viața.

Atala e înduioșat, deși se amuză. Sora lui vine dintr-un univers pe care el îl uitase.

— Ce știi de mătușa Jeannette ? întreabă el.

Marie-Amélie îi povestește despre întîlnirea lor de la Operă. Înainte de a se întoarce la Florensac, Agnès îi măr-

turisise că numai grație Jeannettei domeniul poate fi salvat.

Atala se luminează.

— Bănuiam ! Dar nu mi-a spus-o niciodată ! strigă el. Iat-o așadar, stăpînă pe Florensac ! Nici nu-ți închipui ce bine îmi pare !

— Tu ai văzut-o ? întreabă Marie-Amélie.

— Dejunez chiar acum cu ea, răspunde Atala. Dealtfel, am să te duc într-o cîrciumă amenințată cu dărîmarea de baronul Haussmann, care distruge Parisul pentru a deschide drum vehicolelor. Ce dracu ! La douăzeci și șapte de ani, nu mai ești o păsărică pe marginea cuibului. Dacă nu vrei să-ți iroseşti rostul vieții, sări, fetițo ! Părinții nici n-or să observe că ai plecat. N-au atîta sensibilitate. Acum cîțiva ani cînd îmi riscam eu însumi pielea, numai Jeannette și Alain s-au ocupat de mine. Părinții mei erau nerăbdători să mă vadă căzînd fără zgomot, de teama scandalului.

Ea încearcă să protesteze. Atala o oprește.

— Trebuie să-i înțelegi ! Noi ar fi trebuit să căutăm : tu, un soț, nu dragoste ; eu, o situație și o soție cu dota „corespunzătoare". I-am decepționat pe acești oameni cumsecade. Doamnă de onoare a împărătesei ! Consilier de stat, director al Școalei Centrale, ofițer al Legiunii de onoare ! Au avut nenorocirea să aducă pe lume o fiică prea pasionată, care s-a lăsat sărutată de toți filfizonii de pe malurile Garonnei și a cărei reputație nu se mai poate reface între Barsac și Langon...

Roșie foc, Marie-Amélie se ridică brusc.

— Nimeni nu te schimbă ! Te detest.

O prinde de încheietura mîinii și o silește să se așeze.

— Numai adevărul supără. Nu știu dacă la Paris mai umbli după motani, deși aici se vede mai puțin și nici nu ieși cu guvernantă.

Ea își deschide gentuța, își șterge ochii și își suflă nasul.

— Prostituția nu era o carieră pentru tine, continuă prietenește Atala. Prea iubești dragostea. Te-ar fi epuizat repede.

Văzînd-o că încearcă din nou să se ridice, cheamă chelnerul, plătește consumația, o ia de braț și pleacă.

— Şi ce să mai spunem de fiul, care a vrut să facă pictura şi care de trei ori a fost pe punctul de a face scandal : de două ori pe baricade şi o dată la Expoziţie ? Fără a pune la socoteală şi posibilele scandaluri viitoare.

— S-a vorbit mult de tablourile tale...

— Am împărţit epitetele cu maestrul meu Courbet : „beţiile morbide ale cărnii în combustie", „un fond fezandat pe care colcăie fecalităţile feminine". Fără îndoială că pictura noastră este republicană.

Marie-Amélie nu-l mai recunoaşte. Pe vremuri era un băieţel interiorizat, taciturn. În timpul vacanţelor, la Florensac, îşi petrecea zile întregi desenînd arbori, mai tîrziu pictînd apusuri de soare pe Garonna. Deşi nu era decît cu patru ani mai mare ca el, îl cunoştea prea puţin. La masă, nu spunea nimic. Era totdeauna pedepsit pentru notele proaste. Apoi, într-o zi, părinţii au hotărît s-o lase pe adolescenta Marie-Amélie la Florensac, în speranţa că va găsi acolo o partidă, ca şi surorile ei. Cînd veneau vara la Florensac, în vacanţă, nu vorbeau niciodată de Atala. Totuşi îl revăzuse în 1852. Agnès îl adăpostise la castel, pentru că fusese „bolnav". În vacanţa următoare, Enguerrand-Louis şi Geneviève îşi trataseră fiul ca pe un ciumat. În aşa chip, încît, după cîteva săptămîni, acesta trebui să plece.

Şi iată-l acum batjocoritor, exuberant de viaţă.

— Sînt un om liber, izbucni el. Asta înseamnă că nu mănînc în fiecare zi, dar că pot să spun *merde* oricînd vreau. Îţi voi arăta atelierul meu, în sus pe Montmartre. Pictez pe viu colţuri de străzi, case vechi, pieţe modeste, pe unde nu se îmbulzeşte lumea, pe unde viaţa se scurge încet. Lui Millet, Corot, Rousseau şi maestrului meu, Courbet, le trebuie natura, arborii, spaţiile, cîmpiile, vacile. Eu, deocamdată, pictez străzile.

La Dinochau, Jeannette îi face o primire entuziastă nepoatei, pe care o aşază lîngă ea.

— Să nu spui părinţilor că ai dejunat cu mine ! Ar fi în stare să-ţi vîre degetele pe gît, ca să vomiţi ce-ai mîncat.

Atala devorează a doua porţie de rasol. Între două înghiţituri, vorbeşte de viitorul Mariei-Amélie, care se ofileşte în rue de Bourgogne.

— Vino într-o dimineață la mine, spune Jeannette, mă voi ocupa de tine.

În timp ce Atala mănîncă lacom prăjitura de orez (Dinochau nu oferă clienților decît preparate substanțiale), își fac apariția doi bărbați.

Amîndoi se reped spre Jeannette spre a-i săruta mîinile.

— Salutare, conspiratorilor ! izbucnește Atala. Așadar, eliberarea Italiei se va produce curînd ?

Îi prezintă pe noii veniți Mariei-Amélie.

— Signor Mateotti, prietenul meu, cu care mă voi duce să mă bat în Italia cînd mi-o va cere. Maestrul Jules Favre, avocat la Curte.

E un bărbat de statură înaltă, spătos, cu figura îngustă și prelungă, cu bărbia ieșită în afară, încadrată de o barbă brună, fără mustață, în felul quakerilor. S-a impus în baroul Parisului și speră să fie ales deputat. Are o voce caldă, iar cînd vorbește își scutură părul bogat. Marie-Amélie îl găsește urît.

— Ce credeți, o întreabă el pe Jeannette, așezîndu-se lîngă ea, de procesul *Doamnei Bovary* ? Avocatul imperial Pinard intră în istorie cu o bună reputație de grotesc.

— Ați asistat la audiere ? întreabă Atala. Ce palmă pentru regim, pentru societate, un asemenea proces !

— Bătrînul Sénard, fostul președinte al Adunării, mai curînd a pledat contra lui Pinard decît pentru Flaubert, continuă Favre.

— Pronunțarea ? întreabă Jeannette.

— Peste opt zile, răspunde Favre. Aș dori ca nefericitul Flaubert să fie condamnat, spre rușinea regimului.

Pe sub masă, Jeannette îi strecoară lui Atala un ludovic, ca să facă plata. Mateotti se ridică și vine să-i șoptească la ureche :

— Îmi pot permite să primesc la dumneavoastră un prieten, pe care împrejurările îl împiedică să mă întîlnească în public ? Am comis unele imprudențe, pe care n-aș vrea să le repet. Îl cunoașteți, dealtfel : este vorba de signor Bellini.

Jeannette surîde : Bellini e Nigra, omul de încredere al lui Cavour.

— Mîine dimineaţă, vă convine ? Fiţi liniştit, nu voi asculta la uşă.

* * *

Scrisoarea contesei de Castiglione către primul ministru al Piemontului, contele Cavour. (Prin bunăvoinţa domnului Nigra.)

„Scumpe văr,

Misiunea ce mi-ai încredinţat-o este dificilă. Nu-i vorba de seducerea împăratului. Femei mai puţin frumoase decît mine au reuşit pînă acum, provizoriu.

Oricine ştie că atunci cînd o femeie se decide să se culce cu un bărbat, îşi atinge scopul, doar dacă nu-i o pocitanie. Eu cred că-l pot uşor face să vorbească. Dar să-i înrîuresc hotărîrile e altceva.

Poate că am împins prea departe înscenarea. „Iată o bucăţică pentru împărat" se spunea din toate părţile. Ceea ce era de-ajuns să-l facă neîncrezător. Pentru a-mi duce la bun sfîrşit misiunea, ar trebui să-l prind fără ca împărăteasa să observe.

Şederea mea în castelul din Compiègne, înălţat, pare-se, încă de pe vremea lui Clovis şi refăcut de Gabriel, a durat o săptămînă.

Erau acolo prinţesa de Metternich, contesa de Persigny, baroana de Rothschild şi toate doamnele de onoare. Marchizul de Massa mi-a făcut o curte atît de insistentă, încît împăratul s-a încruntat. Romancierul Octave Feuillet şi arhitectul Viollet-le-Duc au organizat şarade. Prosper Mérimée pare să se bucure de audienţa împărătesei. Dacă am putea să ajungem la el ? Ar fi, poate, folositor, cu condiţia de a-l convinge, fiindcă nu cred că-i venal.

Evenimentul s-a petrecut a doua zi după sosirea mea, cum era de aşteptat.

Din nefericire, într-o seară cînd Comedia Franceză a venit să dea un spectacol, împăratul a voit să-l întîlnesc în primul antract şi nu am reapărut nici unul, nici altul, decît la sfîrşitul celui de-al doilea. Mă tem că această absenţă a noastră a putut fi remarcată de împărăteasă. Marea ei prietenă, prinţesa de Metternich, s-a arătat rece, ceea

ce m-a neliniștit și n-am mai fost invitată pentru a doua săptămînă.

În sfîrșit, l-am decis pe soțul meu să plece în Italia spre a se ocupa de afacerile personale. Bietul om a cheltuit mult cu șederea noastră la Paris și subvenția pe care ai binevoit să mi-o acorzi nu poate nici pe departe face față cheltuielilor noastre. În lipsa lui François, mi-e mai ușor să-mi primesc augustul musafir în cochetul palat pe care l-ați închiriat în bulevardul Montaigne, prin grija devotatului Nigra. Acum situația e următoarea : împăratul rămîne prieten al Italiei și al italienilor, dar anturajul lui (cu excepția prințesei Mathilde și a Annei-Maria Walewska, a căror influență este inexistentă) înclină spre cauza austriacă. E mai ales cazul împărătesei și al lui Walewski, care, după cum știi, poate, se află în foarte proaste relații cu soția sa.

Am primit azi-dimineață, prin Nigra, o copie după dosarul pe care l-ai trimis contelui Walewski și pe care acesta nu l-a remis împăratului, după cum bănuiai. Astă seară are loc un bal mascat la prințesa Mathilde. Voi fi costumată în damă de cupă. Fusta, prinsă pe juponul de dedesubt, va fi, ca și corsajul, susținută prin lanțuri în formă de inimi mari. Voi fi foarte dezbrăcată, ceea ce-l va face pe împărat gelos.

Spune-i, te rog, majestății sale că voi face imposibilul pentru a-l convinge pe împărat că nu mă interesează bijuteriile și dantelele, ci numai viitorul patriei mele.

Cu devotament, scumpe vere,

Nicchia."

* * *

— Aveți o voce încîntătoare, spune Matcotti. Noi, italienii, ne pricepem în materie.

Jeannette o acompaniază la pian pe Marie-Amélie care cîntă.

Marie-Amélie surîde, fără să creadă ce-i spune vizitatorul. De mulți ani, la Florensac, făcea canto, acompaniată de Agnès. I se întîmpla chiar, cînd Agnès primea prieteni, să cînte o arie din *Bărbierul din Sevilla.*

— Aveţi registrul pe care-l are Alboni, insistă Mateotti. Nu-i posibil ca o astfel de comoară să rămînă ascunsă.

Marie-Amélie se fîstîceşte. Cît despre Jeannette, izbucneşte într-un rîs zgomotos.

— Vreţi să faceţi din Marie-Amélie o cîntăreaţă ? Nu credeţi că avem destule necazuri în familie ? Fratele meu — financiar veros, nepotul meu — revoluţionar anarhist, în sfîrşit eu...

— O privighetoare, o privighetoare ! exclamă Mateotti. Sînt bun prieten cu Rossini. Îmi permiteţi să-i fac cunoscută această voce impecabilă ? Rossini conduce Conservatorul. Oh, desigur, trebuie să mai învăţaţi, dar, dacă îi veţi cînta *Bărbierul din Sevilla,* îi veţi face o imensă plăcere, sînt convins !

Nimeni nu-i spusese că are o voce „excepţională", pentru că nimeni nu se gîndise vreodată că ea ar putea deveni o „cîntăreaţă de operă". Dar, în această dimineaţă, în somptuosul salon al mătuşii sale, ascultîndu-l pe acest voluminos italian entuziast, Marie-Amélie începe să creadă în viaţă.

— Rossini ? îngăimă ea.

Audiţia e întreruptă prin sosirea lui Nigra, mai frumos ca niciodată. Îi sărută mîna Jeannettei.

— Ştiu, baroană, că pecetluiţi secretele, de vreme ce prietenul meu mi-a dat întîlnire aici şi că îmi cunoaşteţi adevăratul nume ! Mă aflu la Paris într-o misiune delicată, însărcinat să urmăresc (de aproape şi discret) evenimentele, după Congresul de la Paris.

— Am bănuit de la ultima noastră întîlnire, răspunde Jeannette. Vă lăsăm să vorbiţi de afacerile dumneavoastră.

— Voi aranja un rendez-vous cu Rossini pentru această domnişoară, insistă Mateotti. Sînt sigur că le voi face o mare plăcere la amîndoi. Plec imediat la Londra, unde voi rămîne doar cîteva zile. De cum mă întorc, treaba va fi făcută.

Marie-Amélie încearcă uşor să protesteze, dar Jeannette o scoate din salon, unde cei doi italieni rămîn singuri.

— Mă tem, spune Nigra, că Nicchia de Castiglione ne-a costat prea mult pentru prea puțin !

— Mi s-a spus, glumește Mateotti, că împăratul o copleșește cu bijuterii și că o place foarte mult. E ceva, dar mi-e teamă că planul vostru nu-i cel mai bun ! Pentru a-l angaja pe acest om în războiul italian, nu să-l seducem e nevoie, ci să-l speriem.

— Da de unde ! protestează Nigra. La Londra, Mazzini și tovarășii lui complotează fără încetare cu Louis Blanc. Împăratul se indignează, dar nu se neliniștește ! Nu ! nu acesta este mijlocul de a-l cîștiga pentru cauza noastră.

— Contesa de Castiglione era mai agreabilă, desigur, recunoaște Mateotti.

— Orsini, continuă Nigra, a publicat cîteva reflecții potrivite asupra problemei. Spune-i că ne silim să-l convingem pe împărat. A negocia cu republicanii din exil ar fi absurd. În plus, ar însemna să-l speriem pe regele Piemontului, suveranul meu : a ajuta Emilia, Lombardia, Romagna, Toscana să se răscoale înseamnă, pentru el, o sinucidere, dacă prima grijă a acestor state va fi să proclame Republica. Trebuie convins Mazzini ca nici o inițiativă să nu pornească de la Londra, mă înțelegi ? Nimic, împotriva imperiului francez.

Mateotti ridică brațele spre cer.

— Mă tem că și-au cam pierdut capul cei de la Londra.

Mateotti pleacă, lăsîndu-l pe Nigra în salon.

După o clipă, Jeannette revine. Marie-Amélie a ieșit, cu capul zumzăind de speranță. Chiar de mîine, Jeannette i-a promis că-i va organiza niște lecții de canto, cu condiția, bineînțeles, de a nu sufla nici un cuvînt părinților.

— Nu puteam pleca fără să-mi iau rămas bun de la stăpîna casei, spune Nigra.

— Așa de repede ? răspunde Jeannette. Doriți o ceașcă de ceai ?

Trage cordonul soneriei, comandă subretei ceaiul și-i face semn lui Nigra să se așeze lîngă ea, pe un divan.

Femeia de serviciu aduce ceaiul.

— Intendentul meu, zice Jeannette, care-i un tip comod, se plimbă după-amiază. Trebuie să știi pasul cu vremea.

De cînd a devenit bărbat, drumul lui Nigra e plin de femei care i se oferă. Cea de acum îl amuză. Nu mai e prea tînără, dar foarte atrăgătoare. Caută cuvîntul francez : rafinată.

— Aţi fost, întreabă el, după cîte mi s-a spus, destul de strîns legată de împărat ?

— Adică, răspunde Jeannette nu fără a provoca o oarecare surpriză... l-am cunoscut bine pe cînd era preşedintele Republicii, înainte de a se fi căsătorit.

— V-a vorbit de Italia ?

Această întrebare o distrează pe Jeannette.

— Trebuie să mărturisesc că nu ! Niciodată ! răspunde ea. Dar am aflat, mai ales de la prinţesa Mathilde, că a rămas credincios în adîncul inimii lui prietenilor din tinereţe.

— Nu o arată deloc, suspină Nigra ; în schimb, prietenii Austriei sînt numeroşi în jurul lui.

— Cauza italiană nu-i rău apărată, după cîte mi s-a spus, răspunde ea surîzînd.

— Şi dumneavoastră, Doamnă ? întreabă Nigra privind-o în ochi. Faptul că Mateotti mi-a dat întîlnire la dumneavoastră este un semn că aveţi oarecare simpatie pentru cauza noastră, nu ?

Cu un chip încîntător, un trup bine împlinit, ochi admirabili, o gură cărnoasă, oricît ar fi asaltat de femei, sînt ocazii pe care nu trebuie să le pierzi.

„Se va decide ? se întreabă Jeannette, şi dacă da, cum va proceda ? Va fi tot atît de stîngaci, de prost, ca şi ceilalţi ? Va începe prin madrigal sau printr-un atac brutal ?“

Recapitulează că n-a avut decît patru bărbaţi în viaţa ei, ceea ce e puţin faţă de multe femei socotite „cinstite“ : Maupas (pentru a nu deveni fată bătrînă şi pentru a ieşi din provincie) ; Grammont-Caderousse (pentru a nu renunţa); Donnersmarck, în sfîrşit, (pentru că altfel ar fi fost o prostie), şi, în trecere, împăratul. Acest Nigra este obişnuit să-i pice totul de-a gata, pentru că-i prea frumos. Pînă unde să meargă cu avansurile, ca să se decidă ? Poate că nu-i destul de frumoasă şi nici prea tînără pentru el ? Nimic nu dovedeşte, pe de altă parte, că e un amant mai abil decît ceilalţi. Să-l lase mai bine să plece ?

— Încă un ceai ?

— Nu, mulţumesc.

Dacă ar subjuga-o şi ar deveni tot atît de proastă ca multe femei pe care le ştie, ar fi grav ! Nu, nu ! Drum bun, signor Nigra !

— Sînteţi o femeie foarte misterioasă, baroană. S-ar putea şti ce se petrece îndărătul acestor ochi frumoşi ? Sînteţi cea mai adorabilă dintre franţuzoaicele pe care le cunosc ! Totul e perfect la dumneavoastră : chipul, trupul, atitudinile, cuvintele. Ah, contele Donnersmarck e un muritor fericit.

Alunecă încet spre ea. Jeannette se retrage, cu un surîs uşor pe buzele întredeschise, decisă să reziste, în orice caz, destul de mult ca să merite osteneala, cînd uşa se deschide şi Donnersmarck apare în prag.

— *Donnerwetter !* [1] urlă el.

Nigra tresare şi se ridică. Jeannette rămîne pe divan, moleşită, dar atentă.

— Mă întorc din călătorie, continuă Donnersmarck, şi ce găsesc !

— Linişteşte-te, prietene, ţi-l prezint pe domnul...

— Bellini, o întrerupe repede Nigra.

Chipul lui Donnersmarck e roşu-cărămiziu, iar vinele de pe frunte umflate.

— Te felicit, strigă el, ai gust. E un pui de potîrniche pe cinste.

Se înăbuşă.

— Fii atent, prietene, o să ai un atac, observă calmă Jeannette.

Donnersmarck face cîţiva paşi şi loveşte cu pumnul un porţelan de Sèvres, care sare în ţăndări.

Jeannette se ridică.

— De data asta, ajunge, spune ea. Nu voi permite...

Donnersmarck se întoarce, îşi bagă mîinile în buzunare.

— Plătesc scump, *Teufel* [2], destul de scump pentru a avea dreptul la exclusivitate. N-am împărţit niciodată nimic cu cineva. Acest domn e amantul tău, bănuiesc ?

[1] La dracu !
[2] Dracc !

— Doamne păzește ! se indignează Jeannette.

— Încă nu ? Dă tîrcoale ? Vînează pe domeniile mele ? O să-i dau o lecție.

Cu pumnul ridicat, se repede la Nigra, care, însă, imobilizează brațul neamțului deasupra capului său, apoi îl împinge înapoi, ceea ce îi smulge atacatorului un țipăt de durere și mînie amestecate. Atunci Nigra îl îmbrîncește atît de puternic, încît se clatină, gata să se prăbușească peste o consolă. Scoate un răcnet.

— Voi suna oamenii de serviciu, strigă Jeannette.

Nigra o oprește.

— Așteptați, doamnă baroană. Acest gentilom și-a ieșit din minți. Nu ne vom bate ca niște negustori de haine vechi, cu atît mai mult cu cît eu nu reprezint nimic pentru dumneavoastră, pe cînd el, pînă la noi ordine, reprezintă totul. Asta nu-l împiedică să rămînă un bădăran.

Scoate un portvizit din redingotă, ia o carte de vizită și o întinde lui Donnersmarck.

— Sper, domnule conte, spune el cu o voce aspră, că veți păstra secretul adevăratei mele identități ? Mă găsesc în Franța în misiune confidențială. N-aș dori ca, dacă v-aș ucide în duel, acest fapt să provoace complicații diplomatice. Vă rog să acceptați ca martorii mei, care se vor prezenta imediat, să o facă în numele domnului Bellini.

Dezmeticit brusc, Donnersmarck își trece mîna peste față.

* * *

JURNALUL JEANNETTEI

Vineri (5 aprilie 1857)

Ce zi ! La ora 11 dimineața, amantul meu, întorcîndu-se dintr-un voiaj în Germania, mă găsește în budoar cu un frumos italian. Duelul s-a fixat pentru mîine. Trebuie să-l caut pe Donnersmarck ca să-l conving de fidelitatea mea. E un neîntrecut mînuitor al pistolului și ar fi păcat să-și doboare adversarul.

Mă pregăteam tocmai să plec spre hotelul Crillon, unde trage obișnuit, cînd am primit vizita neașteptată a unui înalt personaj, cu care am rămas în relații, noul prefect de poliție, prietenul meu, Piétri. Pe cînd soțul meu era ministru, i-am făcut acestui funcționar un serviciu de ne-

uitat. Adineauri, mi-a spus că ar avea loc un atentat „trucat" împotriva împăratului. Ar fi vorba să se împuște doi iepuri dintr-o lovitură. Regimul nu-i în pericol. Deocamdată, cel puțin. „Francezii țin mai puțin la libertate decît la egalitate" a spus Napoleon I. Lipsa libertății publice este acceptată aproape de toți. Dacă, sub pretextul „descentralizării", puterile prefecților sînt sensibil sporite, dacă se înmulțesc urmăririle pentru injurii contra șefului statului (care are un cabinet secret mai perfecționat decît acela al primului împărat, pentru a citi corespondența suspecților și chiar a anturajului său), dacă presa este continuu condamnată la amenzi grele, astfel încît libertatea de exprimare, devenind ruinătoare, este redusă la tăcere, dacă, în fine, liceele, colegiile, universitățile, cursurile sînt spionate, aceste abuzuri par să lase poporul indiferent.

Totuși, alegerile recente au surprins. Trei milioane de abțineri din șase milioane și jumătate de votanți, ceea ce înseamnă aproape o treime din corpul electoral care nu mai susține imperiul, și care ar putea fi gata să-l acuze. Cincisprezece deputați republicani sînt în Adunare. Desigur, nu vor putea face nimic, dar înseamnă ceva !

Scumpul Piétri mi-a explicat că atentatul este unul din cele mai bune mijloace de trezire a opiniei publice. De data aceasta, ar fi vorba de o operație așa-zis organizată la Londra și în care complicitatea lui Ledru-Rollin și a republicanilor ar fi „stabilită".

În sfîrșit, atentatul în chestiune ar avea loc în fața hotelului particular al contesei de Castiglione, pe bulevardul Montaigne, unde împăratul vine adesea să-și petreacă o parte din noapte. Se spune chiar că împărăteasa ar fi la curent cu întreaga afacere și că s-ar bucura să-i joace o farsă rivalei detestate. Scăpînd de asasini, Napoleon și-ar pierde entuziasmul și nu s-ar mai întoarce la Nicchia.

Voiam să-l întreb ce legătură putea avea toată această operație cu mine, cînd Piétri mi-a anunțat că printre conjurați figurează și nepotul meu, Atala, care s-a lăsat antrenat ca un copil.

Bineînțeles, toți acești „conspiratori" vor fi arestați înainte ca împăratul să urce în cupeu, după o jumătate de noapte de dragoste, de obicei, o părăsește pe Nicchia spre ora patru dimineața). E necesar ca cel puțin *un* republican

să fie prins *asupra faptului.* Organizatorii farsei l-au ales pe idiotul meu de nepot. Iată-mă obligată să-l previn în grabă, spre a evita o şi mai mare nenorocire.

Piétri m-a sfătuit chiar să-i ofer lui Atala un voiaj în străinătate spre a se face uitat. Vorbeşte prea tare şi prea mult, în locuri unde fanaticii de speţa lui sînt mai puţin numeroşi decît agenţii de poliţie.

10 aprilie 1857.

Nefericitul Nigra a fost rănit de teribilul meu amant destul de serios, dacă e să-l cred pe Matcotti, încît va trebui să stea la pat cîteva săptămîni.

Donnersmarck m-a vizitat azi-dimineaţă. Arăta prost, iar ochii îi erau injectaţi.

— Am băut îngrozitor de mult în ultimele trei zile, mi-a mărturisit. Pentru mine, e un excelent remediu contra dragostei.

Venea să-şi ia rămas bun.

— Trebuie să mă întorc în Silezia, spre a-mi vedea de afaceri. Cred că şederea mea acolo se va prelungi. Nu bănuiesc că ai fi fost dispusă să mă însoţeşti, mai ales că soţia mea se află acolo. Pe de altă parte, a suferi, în timpul unei lungi absenţe, torturile geloziei, care mă sfîşie ca un vultur cu ghearele, e peste puterile mele.

Am înţeles imediat că era vorba de o ruptură. Părea nenorocit.

— Sînt cumplit de îndrăgostit de tine, Jeannette, a continuat. Şi chinuitor de gelos ! Iată de ce trebuie să te părăsesc fără speranţa unei întoarceri.

I-am înţeles perfect punctul de vedere.

— Din momentul în care nu-mi vei mai aparţine, a precizat el, nu voi mai putea logic suferi la ideea că un altul te posedă. Voi suferi năprasnic că nu vei mai fi a mea. Dar, cîntărind bine lucrurile, această durere mi se pare mai suportabilă decît cealaltă !

Uriaşul acesta plin de viaţă era aproape înduioşător. Pentru prima oară am simţit nevoia să-l îmbrăţişez.

— Nu i-aş dori nici celui mai aprig duşman, a continuat el, această formă de tortură, care este iubirea prin gelozie ! E infernală. Şi nici nu am curajul, într-adevăr, să-i dobor, ca într-un tir de porumbei, pe toţi băieţii care

ar zburătăci în jurul tău. După cum nici pe tine nu pot să te închid într-un turn pînă mă întorc.

— Nu te-am înşelat niciodată, am protestat. Găsesc adulterul, chiar nelegitim, demn de dispreţ.

M-a privit lung, apoi a surîs cu tristeţe.

— Cred ceea ce-mi spui, dar reflexele geloziei n-au nici un raport cu raţiunea, E un rău misterios, care te roade ca un cancer. După trei zile de beţie, m-am decis, de cum mi-am recăpătat luciditatea, să te părăsesc definitiv.

Pusese alături, pe canapea, o servietă, pe care o deschise.

— Iată, spuse, titlul de proprietate a acestui imobil şi o sută de mii de franci pentru primele cheltuieli. Te ştiu prea mîndră ca să încerc să te întreţin de acum înainte. Pe de altă parte, ar însemna o legătură care, deşi neînsemnată, ar risca să-mi prelungească suferinţa, lăsîndu-mă să cred într-o împăcare posibilă.

Apoi, scoţînd din servietă un teanc de hîrtii, adăugă :

— Iată toate titlurile pe care scumpul tău frate mi le-a dat drept dovadă a sumelor ce i-am avansat, pentru diverse cumpărări de terenuri. Ţin să-ţi precizez că, dacă fratele tău nu-mi rambursează cele două milioane avansate, voi deveni proprietar definitiv, peste cincisprezece zile, al unora dintre aceste terenuri. Actualmente nu e în stare să-mi restituie nici o para. În două săptămîni, vei fi în posesia acestor terenuri. Te implor, scumpă baroană, nu te lăsa jefuită de canalia ta de frate. Sînt foarte nefericit, dar perfect lucid.

A reflectat un moment, şi-a şters ochii înlăcrimaţi cu o batistă şi a continuat :

— Afacerea era excelentă ; îi trebuia capital şi eu îl aveam. E probabil ca aceste terenuri să valoreze, dacă sînt bine situate, cum cred, de douăzeci de ori preţul cumpărării. Vei putea scoate uşor treizeci de milioane, cu ajutorul unui priceput om de afaceri.

A scos un sfîşietor oftat şi a continuat :

— Cu toată dragostea ce-ţi purtam (vezi, am şi început să-ţi vorbesc la trecut), n-aş fi făcut niciodată o afacere cu fratele tău, dacă n-ar fi fost rentabilă. Noi, financiarii, avem legile noastre.

Cu un gest neglijent, a aruncat pe masă hîrtii și documente, unele peste altele. Apoi a spus :

— Nu te apropia, Jeannette, te implor ! Parfumul tău ar fi de ajuns să-mi dovedească slăbiciunea. Plec.

Eram mișcată de suferința lui și uimită de acest somptuos cadou de despărțire. Mă gîndeam la prezicerile magului Cabarrus, care se realizau cu o precizie halucinantă. N-aveam puterea să-i răspund lui Donnersmarck. Părea satisfăcut de buimăceala mea.

— Banii, spuse, n-au nici o importanță pentru cei care posedă prea mulți, ca mine. Dacă ar avea importanță, ar însemna că nu-i merită.

A mai scos un suspin, și-a lovit călcîiele unul de altul, s-a înclinat perpendicular în stil german, a făcut stînga-mprejur și a plecat fără ca eu să schițez un gest pentru a-l reține.

20 iunie

Atentatul a eușat, cum se prevăzuse. Era ora trei dimineața cînd împăratul, părăsind numărul 28 din bulevardul Montaigne, a urcat în micul său cupeu. Trei oameni țîșniți din umbră s-au repezit spre el, dar vizitiul biciuia caii, care au sărit răsturnînd pe unul dintre atacatori, pe cînd, din toate casele vecine, se iveau polițiști.

Operația pare să fi fost bine urzită, fiindcă Ledru-Rollin a fost condamnat în contumacie la muncă silnică pe viață, iar ruptura împăratului cu Nicchia este, dacă nu consumată, cel puțin inevitabilă.

A doua zi după atentat, Nicchia a fost rugată politicos să părăsească (provizoriu) Parisul. E probabil ca acest „provizorat" să dureze destul de mult. Politica intervine : împărăteasa și partida austriecilor au învins.

Mi-a ajuns la ureche că împăratul ar fi recunoscut că metresa lui vorbea prea mult, în stînga și-n dreapta, mai cu seamă despre măgulitoarea ei legătură. Pe de altă parte, era tot atît de proastă pe cît de frumoasă, ceea ce l-a putut plictisi. Or, știu, dintr-o oarecare experiență, că nu detesta nimic mai tare decît plictisul. Împăratul a trăit prea mult în închisoare pentru a-l putea suporta.

2 iulie

Desigur, nu i-am spus lui Alain că sînt fabuloasa moştenitoare a speculaţiilor lui.

I-am notificat prin avocatul meu cesiunea unui număr din titlurile lui de proprietate, date chezăşie contelui Donnersmarck.

Alain l-a căutat zadarnic pe creditor spre a-i cere noi termene. A venit la mine. I-am răspuns că trebuia să renunţe la ideea de a-l vedea curînd pe amantul meu, care e reţinut de afaceri cîteva luni în Silezia. Bineînţeles, avocatul meu şi notarul au transferat unele titluri pe numele meu, aşa cum dispunea o scrisoare a lui Donnersmarck anexată la dosar.

Iată-mă proprietara unei importante părţi din terenurile care se vor învecina cu viitoarea avenue de l'Impératrice, viitorul bulevard Saint-Germain, cu bulevardul care va coborî de la Gara de Est spre vechiul Châtelet — şi cu aproape un sfert din viitoarea plajă de la Deauville. Dacă am înţeles ce mi-a spus Alain, acestea reprezintă mai puţin de jumătate din terenurile cumpărate de el. Nu e deci nici el de compătimit. E tot atît de bogat ca şi mine. În concluzie, m-am decis să mă ocup de aici înainte personal de afacerile mele. Cariera mea galantă, deşi efemeră, găsesc că a durat prea mult. Am închiriat un local în bulevardul Italienilor. Îmi voi instala acolo birourile. Vom cumpăra şi vinde terenuri, vom construi, de asemenea, imobile spre a revinde.

Alegerea personalului meu va fi delicată. Îmi trebuie oameni destul de oneşti spre a nu fi trasă pe sfoară şi destul de şarlatani spre a îmbrobodi clientela.

* * *

Scrisoarea lui Atala de Florensac către mătuşa sa, Jeannette

„Mătuşă,

Victor Hugo m-a primit azi-dimineaţă, la Hauteville-House, pe mine, un pictoraş neînsemnat, anonim. M-a întrebat despre bunicul — tatăl dumitale — despre retragerea din Rusia şi despre Louis de Florensac, a cărui poveste pare s-o cunoască.

Hauteville-House e o casă cu trei etaje, situată pe o plajă, într-o mică stradă întortocheată. Interiorul a fost transformat de el. De pildă, pe dulapuri, a desenat flori. A fabricat mobile, a sculptat panourile și ușile. Am prînzit într-o sufragerie surprinzătoare, ai cărei pereți sînt acoperiți cu faianță albă, picturi flamande și cu farfurii pictate. Maestrul m-a condus în foișorul lui, un fel de colivie de sticlă de unde se poate privi, în toate părțile, marea.

La dejun, au luat parte doamna Victor Hugo și doamna Juliette Drouet, care a fost, se spune, foarte frumoasă. Cele două femei par să se înțeleagă foarte bine. Victor Hugo mi-a vorbit îndelung de Paris. A desfundat una din cele mai bune sticle de Bordeaux. Mi-a vorbit, de asemenea, de Shakespeare, de Molière, scriitorii pe care-i admiră cel mai mult, alături de Homer și Dante.

Voiam să fac această călătorie, dar iată-mă complet lefter. Hugo m-a invitat să rămîn cîtva timp la el, în «camera scriitorului», actualmente neocupată, unde își primește prietenii în timpul necesar scrierii unei cărți. N-am îndrăznit să primesc. Doamna Drouet a insistat totuși.

— Îi place să aibă un auditoriu, mi-a șoptit la ureche.

Și a adăugat :

— *Contemplațiile* i-au sporit și mai mult faima.

Mi-a propus apoi să ocup camera lui Garibaldi, la etajul al doilea. E o cameră mică, pe care Hugo i-a oferit-o eroului independenței italiene, dar pe care acesta n-a putut s-o ocupe niciodată, căci s-a refugiat în America de Sud.

În această vastă locuință, există un număr surprinzător de animale, pisici, cîini, prepelicari, copoi, cîini de pază. Cînd pisica lui albă și neagră ocupă fotoliul maestrului, acesta n-o deranjează, se așază pe un scaun.

Iată-mă revenit la Londra, nedecis și melancolic. Nu crezi, dragă mătușă, că aș putea să mă întorc în Franța, de vreme ce, datorită tot dumitale, am fost scos din cauză în afacerea cu atentatul contra împăratului ? M-aș putea oare stabili discret la Barbizon ?

Am vîndut ieri un tablou. Reprezenta malurile Tamisei cu un efect de soare prin ceață. Am întîlnit francezi în exil : Ledru-Rollin e foarte mîndru de condamnarea lui în contumacie. Turbează că împăratul i-a suflat sufragiul universal, a cărui inițiativă o luase el în 1848, fără a reuși

să-l impună. E furios, de asemenea, că împăratul e «social». Acest dictator intenționează să acorde muncitorilor dreptul (teoretic) de întrunire și de asociere, cu condiția de a nu face politică.

Ledru-Rollin a oftat adînc, după care a spus consternat :

— La drept vorbind, noi ar trebui să fim aproape bonapartiști.

— Nu ! i-am răspuns indignat. Imperiul s-a angajat în speculații, combinații suspecte, în care se bălăcesc oamenii cei mai importanți ai regimului. Corupția bîntuie pînă în anticamera împăratului. În sfîrșit, nimic nu are preț în ochii mei decît libertatea, acest lux suprem.

Dragă mătușă Jeannette, am o mare poftă să mă întorc în Franța. Numai dumneata ești în măsură să-mi spui dacă e posibil.

Le-am spus lui Ledru-Rollin și Louis Blanc ceea ce Victor Hugo mi-a spus despre împărat.

— Ar fi putut juca un rol magnific și unic : dacă ar fi renunțat la vanitate, la lux, la inutilul titlu de prinț, dacă ar fi redat libertatea, dacă ar fi pus Franța în valoare, făcîndu-se mic, dacă ar fi trăit demn și, la expirarea celor patru ani, s-ar fi retras și ar fi spus : «Reziliez puterea dată de popor și o las aceluia pe care poporul îl va socoti mai vrednic decît mine». Atunci, toți ar fi spus : «Rămîneți, vă păstrăm contra voinței voastre !»

Nu vom ierta niciodată lovitura din 2 decembrie și sîngele vărsat pe străzile Parisului. Lupta pentru Republică va reîncepe și aș vrea să fiu la Paris lîngă tine, lîngă prietenii mei. Afecțiunea ta m-a pus din vreme la adăpost de un pericol care nu era, poate, atît de mare".

* * *

JURNALUL JEANNETTEI

Iulie 1857

După ce mi-a trimis prin comisionar un buchet de trandafiri, Nigra a venit să mă vadă. Are încă brațul bandajat. Mi-a jurat că nu-mi poartă nici o pică pentru glonțele cu care s-a ales datorită mie. Mi-a părut preocupat.

— Contesa Castiglione a eşuat, a recunoscut el. Austriecii, ajutaţi de împărăteasă şi Walewski, au biruit. Or, fără Franţa, nu putem nimic.

N-a fost niciodată mai frumos ca acum. Paloarea de convalescent îl făcea şi mai interesant.

I-am spus că Donnersmarck a dispărut din viaţa mea şi din Franţa. Am vorbit despre nepotul meu Atala, de la care tocmai am primit o scrisoare. Mă simt răspunzătoare de soarta acestui copil. Deşi are peste douăzeci şi şase de ani, e gata să facă toate prostiile. I-am trimis bani să nu se întoarcă, dar ştiu bine că va reveni tocmai graţie acestor bani.

Nigra mi-a mărturisit că şi el e republican, ca Mateotti, dar că, pentru moment, viitorul Italiei cere fidelitate faţă de Victor-Emmanuel şi de Cavour, ba chiar faţă de Napoleon al III-lea, dacă se decide să ne ajute. Republica va veni mai tîrziu.

— Ce forţă, a adăugat el, ar avea aceste două republici, cea franceză şi cea italiană, dacă s-ar sprijini una pe alta !

Faţa i se lumină. Cred că sînt îndrăgostită puţin de el. Dar, dacă mi-ar deveni amant, m-ar dezamăgi, ca şi ceilalţi. Sînt irecuperabilă. Să păstrăm distanţele.

Capitolul IV

ORA PRIMEI TRAGEDII

Anna-Maria este surprinsă cînd şeful personalului îi prezintă cartea de vizită a lui Nigra. Îl credea plecat din Paris după Congres.

Intră palid, cu braţul bandajat.

— Un accident stupid, spune el.

Apoi reia :

— Contesa de Castiglione a eşuat. Regele mă trimite să vă întreb ce e de făcut.

— Să fie scos soţul meu din minister ; dar e bine înşurubat acolo.

— Unii prieteni au remarcat că, de cîtva timp, mai ales de la plecarea contesei de Castiglione, majestatea sa pare că vă ascultă mai bucuros, decît pe soţul dumneavoastră.

— Dacă aş fi ministrul afacerilor străine, lucrurile ar merge altfel, recunoaşte Anna-Maria.

— Dacă aţi fi fost în locul contesei de Castiglione, de asemenea.

Ea întrerupe scurt :

— Aţi vrea, fără îndoială, să mă culc cu Napoleon al III-lea ? Cel puţin dumneavoastră sînteţi sincer ! Pentru a-mi face această ofertă mi-aţi cerut întîlnirea ?

— Desigur că nu ! protestează Nigra. Dar, în măsura în care împăratul vă face curte şi vă ascultă, dorim ca Italia să fie mereu prezentă în spiritul dumneavoastră, ca nici un prilej să nu fie pierdut. Aţi putea să-i daţi de înţeles că, odată reunite Lombardia şi statele pontificale cu Piemontul, regele Victor-Emmanuel nu ar fi ingrat faţă de Franţa ? Există două state contestate şi francofone : Savoia, pe care au guvernat-o multă vreme prinţi francezi, şi ducatul Nisei, care se află la frontiera naturală a Alpilor.

— Vreţi să spuneţi, întreabă Anna-Maria, că regele Piemontului ar fi gata să cedeze Franţei Nisa şi Savoia, ca plată a intervenţiei sale ?

— În limbaj diplomatic, nu se întrebuinţează expresii atît de crude, răspunde Nigra.

— Cred că împăratul nu se interesează de opiniile politice ale femeilor, adaugă ea.

— Să nu credeţi aşa ceva, protestează Nigra ridicîndu-se. Împărăteasa are chiar prea multă influenţă asupra lui.

Îl conduce pînă la uşa budoarului şi întreabă :

— La un bal, aici, pe vremea Congresului, aţi întîlnit un prieten din Italia. Vă aduceţi aminte ?

— Felice Orsini ?

— Ştiţi ceva despre el ? întreabă cu o voce surdă.

— Nu ! răspunde Nigra. Dar pot să-l întreb pe prietenul nostru comun, Mateotti. Cînd va trece prin Paris, va veni, sigur, să mă vadă, dacă nu cumva zace în vreo celulă austriacă, italiană sau elveţiană.

Nigra pleacă. Vizita frumosului italian i-a trezit o durere adormită. Geme uşor.

Apoi ridică din umeri : să-l convingă pe împărat ?

Ce idee ! Dealtfel, e evident că nu va interveni niciodată în Italia.

* * *

Alain n-a întîrziat să afle că adevărata beneficiară a operaţiei Donnersmarck e sora lui. A venit să-i ceară titlurile de proprietate în schimbul recunoaşterii datoriilor. Jeannette s-a arătat neînduplecată !

— Donnersmarck mi-a acordat încredere, minţi ea. Trebuie să-i apăr interesele în timpul absenţei.

Alain a plecat furios.

Jeannette, femeie de afaceri, soseşte la birou la ora 8 dimineaţa şi nu pleacă decît la căderea nopţii ; terenurile noului bulevard Saint-Germain sînt primele cotate pe piaţă.

Enguerrand i-a cerut cu împrumut două sute de ludovici, pe care nu i-a mai restituit. Se hotărăşte să-l viziteze la Consiliul de stat.

Intrarea acestei femei împodobite şi agresive în austera clădire produce o adevărată revoluţie. Un uşier se decide totuşi să-l caute pe „Domnul consilier" şi o introduce pe Jeannette într-un salon de aşteptare.

Vederea surorii vitrege, confortabil instalată într-un fotoliu de cel mai pur stil „premier empire", îl ţintuieşte pe Enguerrand-Louis pe prag.

— E posibil ? bîiguie el.

La care Jeannette replică :

— Nu ştiam unde să te întîlnesc, frăţioare. Nu mă văd dînd ochi cu Geneviève în rue de Bourgogne. Aşa că de ce să nu vin la Tuileries ? Trebuie totuşi să-ţi vorbesc ! Fii liniştit, cei două sute de ludovici ce-mi datorezi, i-am trecut la „profit şi pierderi". Alain neţinîndu-se de cuvînt (ca şi tine) în ceea ce priveşte Florensac-ul, i-am remis mamei toţi banii de care avea nevoie spre a reda acestui castel strălucirea demnă de strămoşii noştri. Aşa se face că sînt aproape proprietară exclusivă acolo. Îţi stau deci la dispoziţie pentru a-ţi răscumpăra modesta parte, în ziua cînd vei avea nevoie de bani pentru ştrengăriile tale.

— E oare locul potrivit să discutăm asta ? bîiguie Enguerrand-Louis. Nu crezi că am putea să ne întîlnim în altă parte ?

— N-am timp ! îl întrerupe Jeannette. Nici soţia ta, de serviciu la Tuileries, nici tu, care nu părăseşti Consiliul de stat decît ca să alergi după prostituate...

— Exagerezi ! protestează Enguerrand-Louis. Am trecut de şaizeci de ani.

— Cazul tău e cu atît mai grav, ripostează Jeannette, cu o voce de trîmbiţă.

— Vorbeşte mai încet ! Casa asta nu-i obişnuită cu strigăte.

— Deci, continuă Jeannette cu voce scăzută, tu nu ţi-ai dat seama (şi cu atît mai puţin soţia ta) că Marie-Amélie nu mai e fata prostuţă şi frivolă care o dispera pe Agnès ? Să ştii că mi-a încredinţat educaţia ei.

— Ce spui ? se sufocă Enguerrand-Louis ieşindu-şi din fire.

— Fiica ta e o privighetoare, dragul meu, continuă Jeannette. Are o avere în gît. Rossini e convins. Din nenorocire a trecut de vîrsta cînd putea să intre la Conservator. Cît timp pierdut prin lăstărişurile girondine ca să privească frunzele de jos în sus !...

— Nu-ţi permit, se indignează Enguerrand-Louis complet dezorientat. Marie-Amélie...

— ...spre deznădejdea mamei şi bucuria golanilor. Din fericire, Agnès a adus-o la Paris. Din fericire, eu mi-am luat răspunderea ei ! I-am angajat profesori de canto şi de teatru. S-a pus la punct. Am posibilităţi mai bune decît oricine ca să-i asigur lansarea. Henri de Pène, Nestor Roqueplan sînt de acord cu mine : debutul Mariei-Amélie va fi strălucit.

Nenorocitul Consilier de stat îşi trece o mînă tremurîndă peste frunte.

— Ai făcut tu una ca asta ? bîiguie el.

— Era şi timpul, nu ? spune triumfătoare Jeannette. Această fată iubeşte prea mult bărbaţii pentru a putea reuşi, ca mine, în intrigi amoroase. E miraculos că e înzestrată pentru scenă ! Va face o mare carieră. Fără a fi prea frumoasă, e plină de sensibilitate. Ceea ce prietenii noştri englezi numesc *sex-appeal*. Va fi celebră şi va cîştiga

mulți bani. Trebuie să facem însă în așa fel ca să nu-și cheltuiască totul cu „peștii", cum se zice.

Enguerrand-Louis înaintează clătinîndu-se. Jeannette se teme că lovitura a fost prea puternică. Îl ajută să se așeze pe un fotoliu, își apropie un altul de el și se așază, atentă, maternă.

Enguerrand-Louis își scoate batista din buzunar și-și șterge fruntea.

— Fii liniștit, dragă frate, conchide ea. O voi împiedica să facă prostii.

O privește rătăcit.

— Cred, mormăie el, că nu mai rămîne decît ca Geneviève să plece de la Curte, iar eu să-mi cer pensionarea. Despre Atala...

— Apropo ! să vorbim de el, îl întrerupe Jeannette. Fără Alain și fără mine, ar fi fost la Cayenne. Dar te pot liniști. Dosarul lui e curat, în afară de cîteva bîrfeli din perioada lui 2 decembrie. Totul a fost distrus. Nu sînt locuri.

Enguerrand-Louis bîlbîie :

— Pentru că ești în relații bune cu poliția ?

— Am fost prefect și ministru mai mult decît Emile, crede-mă. Mi-am păstrat prieteni siguri acolo. Ne facem servicii reciproce. Or, Atala se plictisește la Londra.

— E la Londra ?

— Dacă nu i-aș fi trimis din cînd în cînd cîte un ajutor, fiul tău ar fi dormit sub podurile Tamisei. Deci, se va întoarce. Îl aștept dintr-o zi într-alta. I-am închiriat un atelier la Barbizon, unde va fi departe de politică.

Suspină afectat.

— Dragă frățioare, geme ea, nici Geneviève, nici tu nu meritați niște copii ca aceștia !

— Unde va debuta Marie-Amélie ? întreabă timid Enguerrand-Louis.

— La *Bouffes Parisiens !* L-a cucerit pe Offenbach într-o clipită.

— Offenbach ? exclamă Enguerrand-Louis.

— Să nu te miri, fiica ta va cînta într-o seară la Tuileries, dacă nu chiar la Compiègne.

Se ridică zdrobit.

— Nu pot face nimic s-o împiedic. Va trebui să-mi dau demisia. Şi, imediat, o voi anunţa pe Geneviève pentru ca şi ea...

Jeannette îl apucă de braţ, îl întoarce spre ea, îl apostrofează :

— Imbecilule ! Îţi închipui că, voind să-i fac o carieră fiicei tale, m-am gîndit să ţi-o distrug pe a ta ? I-am inventat o încîntătoare identitate, întinerind-o, în acelaşi timp, cu şase ani. Nimeni n-o cunoştea la Paris înainte de a o fi prezentat lui Rossini. Voi o surghiuniserăţi la Florensac şi aţi făcut bine, fără să vă daţi seama. În cîteva zile, va debuta o anume Lise Taupin în rolul Euridicei din noua operă bufă a lui Offenbach, *Orfeu în Infern.*

Jeannette îi cuprinde umerii, îl sărută pe frunte şi adaugă :

— Poţi fi mîndru de cei doi copii ai tăi. Vor ajunge departe.

* * *

Pub-ul nu deschide decît la ora 5 seara şi amatorii de bere aşteaptă resemnaţi în faţa uşii. E o stradă întortocheată din cartierul Soho, unde prostituatele îşi pîndesc obişnuiţii clienţi prin gangurile hotelurilor ; altele prin jur, apostrofîndu-i în stil londonez pe *policemen*-ii cu cască şi bastoane albe.

Canalul de scurgere trece prin mijlocul străzii. Copiii se joacă lansînd pe apa lui murdară bucăţi de lemn în chip de bărcuţe.

La colţul străzii, o flaşnetă execută interminabil aceleaşi vechi refrenuri. Încet, *fog*[1]-ul se abate asupra Londrei, înecînd treptat călători, cabriolete, omnibuze, care se transformă curînd în fantome.

Mateoţii poartă un macferlan, în care se ghemuie, şi un melon. Bate pasul pe loc pe trotuar.

Cînd se deschide uşa, e primul care se năpusteşte înăuntru. Se instalează într-un colţ şi comandă un pahar de bere blondă englezească. Aşteaptă, cu melonul dat pe ceafă, cu pîntecele agresiv sprijinit de masă.

[1] Ceaţa caracteristic londoneză.

De cîte ori se deschide ușa, pătrunde cîte un val de ceață și o adiere rece, pe care o combate — nu departe de Mateotti — o sobă sforăitoare cu lemne.

Iată-l, în sfîrșit, pe Felice. Mateotti îl găsește schimbat. Obrajii îi sînt adînciți, cîteva fire de păr argintiu, pe la tîmple. Se așază în fața prietenului, îi întinde mîna.

— Ai călătorit bine ? întrebă în italiană.

— Marea a fost rea, răspunde Mateotti. Vin din Torino și am trecut prin Paris.

Un chelner cu șorț lung de piele se apropie. Felice comandă bere brună englezească. Așezați față în față, cei doi bărbați se cercetează.

— I-am văzut, spune Mateotti printre dinți, pe Cavour la Torino și pe Nigra la Paris. Acesta s-a întîlnit cu Anna-Maria.

Felice simte ca o bilă de plumb lunecîndu-i pe gît, apăsîndu-i stomacul.

— O duce bine ? întreabă cu o voce stinsă.

— Nu știu nimic, răspunde Mateotti. Nu cred că Nigra și ca au discutat despre sănătate, ci de situația din Franța. Afacerea Castiglione s-a soldat printr-un eșec !

Orsini își trece mîna pe frunte.

— Cavour nu mi-a răspuns la scrisoare, afară de cîteva cuvinte transmise de Nigra la un bal. Trăsnăi !

— Cavour și Nigra speră încă, spune Mateotti. Dar se înșală. Împărăteasa, Walewski și o mare parte din anturaj sînt de partea austriecilor. Badinguet, cum i se spune, nu poate nimic.

Orsini își golește paharul și se strîmbă.

— Nu-mi place berea englezească. Așa cum nu-mi place nici Anglia, nici *fog*-ul, nici englezii, nici lipsa soarelui, nici munca obscură pe care-o fac într-o tipografie : corecturi de autori latini pentru a duce o viață disperată. Ce mă sfătuiești ? Stricnină ? Tamisa ? Ori gazul de luminat ?

Mateotti e dezolat. Figura lui rotundă de bonom reflectă confuzia. Lovește cu pumnul greu în masa de lemn și comandă chelnerului care vine în goană, două *gin*-uri.

— Ne îmbătăm, decide el. După aia, vom vedea.

Comenzile curg una după alta. *Pub*-ul nu mai e afumat de sobă, ci de pipele și țigările clienților.

Regulamentele poliţieneşti ale reginei Victoria sînt categorice : închiderea *pub*-urilor la ora zece seara.

Felice şi Mateotti ies clătinîndu-se şi bîjbîie prin ceaţa groasă.

— De mult timp, spune greoi Mateotti, mă gîndesc că ar trebui să-l înspăimîntăm pe acest Napoleon. Mazzini îi trimite ucigaşi pe care poliţia îi reperează de cum sosesc în Franţa şi face în aşa fel încît atentatul să eşueze *in extremis*, spre a impresiona opinia publică : „Sărmanul împărat, aşa de bun, atît de generos !“ Nu asta trebuie să facem.

Amîndoi pornesc în căutarea hotelului la care a tras Mateotti. Ceaţa le pătrunde în haine, se strecoară pe gît. Doi *policemen*-i aflaţi în patrulare le apar sub nas ; întrebaţi, le indică vag drumul de urmat.

— Mai întîi ar trebui, continuă Mateotti, să i se trimită o scrisoare, în care să i se amintească anii tinereţii, cu fapte şi date : în ziua jurămîntului pe pumnale, eram la Rimini, lîngă el.

— Şi eu, spune Orsini, eram la Rimini.

— O a doua scrisoare, apoi a treia. Apoi, după cîteva luni, dacă nu se întîmplă nimic, să organizăm un atentat ca acela care era să-l omoare pe Napoleon întîiul, în strada Saint-Nicaise, sau ca acela contra lui Ludovic-Philippe, în bulevardul Temple. Ceva care să facă multă vîlvă, cu răniţi, poate chiar cu morţi. Dar împăratul trebuie cruţat. Să nu fie nici chiar rănit ! Trebuie numai făcut să înţeleagă că nu mai există altă soluţie decît să se bată alături de noi.

— Mă vezi spunînd prietenilor că ne vom expune viaţa pentru *a nu-l ucide* pe împărat ? Nu aş găsi pe nimeni să fie de acord, protestează Orsini.

— Recrutează doi sau trei oameni fanatici sau interesaţi, nu importă. Nu trebuie să li se spună adevărul, bineînţeles ! Iată hotelul. Vino să dormi cu mine. Vom continua discuţia mîine dimineaţă.

— Cînd nu vom mai fi beţi, răspunde Orsini vom vedea că, în toate astea, nu-i decît vînt.

— Prepararea unui atentat, spune calm Mateotti, trăgînd soneria de noapte, ţi-ar reda pofta de a acţiona.

Ușa se deschide. Un om, cu o tichie de bumbac, halat gros de cameră și un sfeșnic în mînă, apare.

— La ora asta se vine ? mormăie. Dacă știam așa, nu-ți mai închiriam !

* * *

Locomotiva și tenderul sînt atașate furgonului, unde se îngrămădesc valizele invitaților Majestății sale, pentru noua „serie" a Compiègne-ului. Împrejurimile gării de Nord sînt supuse unei stricte supravegheri polițienești. Peronul, în fața căruia sînt alineate vagoanele trenului imperial, este sever păzit de un cordon de gărzi. Un șef de cabinet în redingotă așteaptă invitații. Le știe pe dinafară numele și figurile. La un semn de-al lui, ofițerul comandant al gărzii depărtează soldații spre a lăsa să treacă, unul cîte unul, fericiții acestei lumi care, așteptînd pe Majestățile lor, conversează în grupuri mici, sau se plimbă de la un cap la altul al peronului.

În sunetul tobelor, garda se alinează și împăratul apare cu împărăteasa și doica, purtînd în brațe pe prințul imperial călduros înfofolit.

Împărăteasa urcă într-un compartiment, urmată de Walewski. Se întoarce spre Napoleon al III-lea, rămas pe peron. Prințesa Mathilde se suie la rîndul său și se așază lîngă Eugénie, care schițează o grimasă. O detestă pe verișoara soțului ei, care-i plătește cu aceeași insultă.

Cum Anna-Maria se pregătea să le urmeze, împăratul o oprește și-i arată compartimentul vecin.

— Să-i lăsăm pe soția mea și pe Walewski să încerce s-o convingă pe biata Mathilde de măreția Austriei, de binefacerile alianței care ne-ar uni contra ambițiilor prusace ! Mathilde, care sufletește e mai italiancă decît dumneavoastră, va face o călătorie îngrozitoare ! Acceptați să călătorim împreună pînă la Compiègne ?

O ajută să se urce, să se așeze. După închiderea portierelor, trenul pornește imediat.

— Aproape o oră în *tête à tête !* exclamă el bucuros. Nu-i mai puțin adevărat că soția mea și soțul dumneavoastră nu sînt departe.

Își răsucește mustățile și se preface că oftează.

— Walewski e un bărbat copleşit de fericire. Totuşi, degetul cel mic îmi spune că e un ingrat.

Suspină şi ea uşor.

— Care bărbaţi nu sînt ingraţi de la natură ? întreabă Anna-Maria rîzînd.

El o imită.

— Sînteţi cea mai frumoasă femeie de la Curtea mea. Dar atît de simplă, încît nu-ţi dai seama din primul moment. Sînt oameni destul de proşti încît se extaziază în faţa contesei de Bédoyère sau a contesei de Castiglione, care au mai multă strălucire decît frumuseţea reală.

— Nu trebuie bîrfit trecutul, răspunde maliţios Anna-Maria.

Se apleacă spre ea, ca şi cînd ar voi să privească prin portieră.

— E în tradiţie, continuă el, ca un împărat Bonaparte să se îndrăgostească de o contesă Walewska.

Anna-Maria încearcă să se eschiveze.

— Credeţi, sire ? protestează ea pe jumătate.

Îşi pleacă pleoapele, apoi le ridică brusc şi-l priveşte drept în ochi.

— Sire, întreabă ea, vă lăsaţi convins de împărăteasă şi de soţul meu despre binefacerile alianţei cu Austria ?

Aiurit, împăratul se trage înapoi pe banchetă.

— Uitam, mormăie el, că sînteţi florentină. Îmi veţi împuia şi dumneavoastră urechile cu independenţa italiană ?

— Pentru ce *şi eu* ? întreabă Anna-Maria aparent naivă.

— Pentru nimic ! pentru nimic ! şopteşte el.

Apoi ia mîna tinerei femei şi-i acoperă încheietura cu sărutări dese.

— Dacă aţi vrea, Anna-Maria, o imploră el, aş face din dumneavoastră...

— Desigur, nu o împărăteasă, răspunde ea ; aveţi una. Dealtfel, şi eu sînt căsătorită.

El încruntă sprîncenele, îşi netezeşte barbişonul, în timp ce trenul îşi micşorează mersul şi fluieră trecînd printr-o staţie.

— Sînteţi hotărîtă să mă ţineţi mult timp la distanţă ? se miră el.

— Mă tem, sire, că aţi luat relele obiceiuri ale lui Ludovic al XV-lea.

La o cotitură, se deschide uşa dintre cele două compartimente. Anna-Maria profită. Se ridică, apare în uşă :

— Majestatea sa doreşte să stea de vorbă cu ministrul afacerilor străine.

Walewski se grăbeşte. Anna-Maria îi ia locul în faţa împărătesei.

* * *

Pe pereţii biroului Jeannettei, atîrnă planuri enorme. Corect îmbrăcată, stă în spatele unui birou *empire*, dictînd o scrisoare unei secretare şi răspunzînd, în acelaşi timp, întrebărilor unui arhitect.

Intenţionează să-şi construiască, în avenue de l'Impératrice, pe un teren îngust, un mic palat personal.

— Să ne grăbim, Meunier. Schiţele îmi trebuie mîine, iar planul, în opt zile. Dacă nu, mă descurajez.

Arhitectul se ridică.

— Şi nu uita să fie modern, dragul meu, modern ! Ingenios. Nu ceva în genul lui Viollet-le-Duc !

Arhitectul dispare.

— Să continuăm, spune ea către secretară, dictîndu-i :

„Întîmplător, terenul pe care doriţi să construiţi cazinoul a fost, la origine, împărţit între dumneavoastră şi fratele meu Alain. Fratele meu mi-a vîndut unele din parcelele lui, între care şi pe aceasta. Sînt gata să v-o cedez, dacă doriţi ; vechea noastră prietenie şi bunavecinătate primează asupra oricărei consideraţii.

Totuşi, ar mai fi posibilă o soluţie : de ce nu am construi împreună, dumneavoastră şi cu mine, cazinoul în chestiune ?

În ceea ce priveşte hipodromul, cred că e o eroare. Nu m-am interesat niciodată de ameliorarea rasei cavaline. Toate terenurile din interior au rămas proprietatea fratelui meu Alain".

Un uşier în costum, cu lanţ la gît, apare în prag, se apropie de birou şi înmînează Jeannettei o carte de vizită. Aceasta citeşte :

— Kalihl bei. Nu cred că am avut stabilită vreo întîlnire.

Își lovește cu cartea de vizită unghiile mîinii stîngi și spune :

— E totuși unul dintre cei mai bogați oameni din lume. Să intre.

Kalihl bei e un bărbat corpolent, cu tenul oacheș, barba neagră și stufoasă, sprîncenele dese. Poartă pe cap un turban alb, pe care e înfipt un diamant mare. Un altul se răsfață pe cravata lată.

— Cum ! Dumneavoastră sînteți patroana biroului de vînzare de terenuri ?

Pare uimit.

— Luați loc, excelență, spune Jeannette.

Kalihl bei privește planurile uriașe de pe pereți.

— Cînd am avut onoarea de a vă fi prezentat, deunăzi, la *Café Anglais,* cinați cu doctorul Cabarrus, fiul doamnei Tallien, despre care se spune că-i magician, cu contele de Narbonne, nepotul natural al regelui Ludovic al XV-lea, și cu o tînără actriță încîntătoare, al cărei nume nu l-am reținut...

— Lise Taupin joacă pe Euridice în *Orfeu în Infern.* N-ați văzut încă opera-bufă a lui Offenbach ?

— Sînt la Paris numai de cîteva zile, se scuză beiul. Era cu mine și vărul meu, Ismail Pașa, care-i făcea o curte insistentă tinerei actrițe.

— Fiți liniștit, monseniore, e în stare să se apere și e complet dezinteresată.

— Ca să vă spun sincer, nu mi-ați părut o femeie de afaceri.

— Greșiți, replică ea surîzînd ; în seara aceea, i-am vîndut un teren lui Narbonne.

— Nu doresc decît o locuință provizorie într-unul din imobilele ce se vor construi curînd pe avenue de l'Impératrice, se scuză el. Din nefericire, nu pot întîrzia prea mult la Paris și nu-mi place viața de hotel.

Jeannette se îndreaptă spre unul din panouri. Kalihl bei o urmează de aproape. Cînd îi arată cu degetul un detaliu, el pune mîna pe umărul Jeannettei, care se întoarce furioasă.

— Vă înșelați, cred !

— Pot, pentru a vă cere scuze, bîiguie el, să vă implor să prînziți cu mine ?

— De ce nu ? răspunde ea reluîndu-şi locul pe fotoliu. Nu eu construiesc acest imobil, dar vă pot pune bucuroasă în legătură cu cine trebuie.

— La prînz, la *Maison d'Or* ? Reţin un salon ?

— Nu, excelenţă, pentru un dejun de afaceri, nu un salon.

La plecarea beiului, Jeannette îşi freacă mîinile satisfăcută şi lasă să-i scape printre dinţi : „Păcat că am vîndut prea devreme. Din fericire, nu tot !"

Două ore mai tîrziu, prînzesc unul lîngă altul pe o banchetă la *Maison d'Or*. Kalihl bei n-a întîlnit niciodată o femeie de acest gen : frumoasă, inteligentă... şi inaccesibilă. Nu-i spusese ea : „Mi-am făcut viaţa printr-o lovitură de bursă, iar acum cîştig destul pentru a nu mai avea nevoie de un bărbat în viaţa mea"?

Gurile rele spun că această persoană excepţională se apropie de patruzeci de ani. Kalihl nu poate crede. S-a şi îndrăgostit de ea.

La desert, muindu-şi degetele într-un bol, lasă să-i cadă un inel cu diamant roz de pe degetul cel mic.

Jeannette ia inelul şi i-l întinde. El însă se grăbi să-i spună :

— Se află în mîini prea frumoase spre a mai fi reluat.

Şi îl aşază pe inelarul Jeannettei.

— Frumos comision, zice ea, pentru distinsul apartament pe care vă voi ajuta să-l închiriaţi cu preţ convenabil.

JURNALUL JEANNETTEI

1 iulie 1857

Kalihl bei a ţinut să mă acompanieze la balul Operei. Voia să vadă *le grand écart* [1] şi cadrilul Clodoche [2].

Mulţimea se înghesuia pe trotuarele străzii Le Peletier pentru a vedea măştile şi toată variaţia de costume : domino, pierot, docheri, scoţieni, turci, tricornuri, pălării şi căciuli.

[1] O dificilă mişcare de dans.
[2] Pseudonimul lui Dutilleul, dansator celebru sub al II-lea imperiu. Corifeu al unui cadril grotesc.

Aceste baluri dezmățate simbolizează epoca lui Badinguet. Totul e permis oricui cu condiția de a nu se amesteca în politică.

Aveam întîlnire, în „salonul divanului", cu Marie Amélie, care nu era mai deghizată ca mine.

Ismail bei e la picioarele ei. Acest văr al lui Kalihl bei aparține familiei sultanului. Se pare că, în curînd, va avea de jucat un rol politic important. A venit la Paris încă de anul trecut pentru Conferință și a revenit puțin după aceea. Marie-Amélie e incapabilă să se culce cu un bărbat pentru bani. Iubește prea mult dragostea în sine. Dar Ismail e un bărbat frumos și o avere urîtă nu împiedică sentimentele. Iat-o pe micuța mea nepoată lansată.

3 iulie

Ieri am prînzit la Lucas, noul restaurant la modă din piața Madeleine. Nu-i departe de biroul meu. Mă duc acolo pe jos. E foarte plăcut !

La desert i-am spus :

— Ești încîntător, dar am reflectat : nu voi fi niciodată metresa dumitale.

Dacă am fi fost la Constantinopol, m-ar fi supus la torturi. Am adăugat :

— Sînt destule femei frumoase la Paris. Eu cîștig bani mulți, mult peste ceea ce îmi trebuie.

Era mișcător. Simțeam nevoia să-i strîng mîna.

A bînguit :

— Ați fi putut să mă iubiți ?

Mi-am reținut rîsul.

— Am prea mult de lucru, i-am răspuns.

A părut uluit că nu mă interesează ceea ce, se pare, învîrte lumea întreagă. Azi-dimineață, mi-a trimis o inimă de rubine, străpunsă de o săgeată de diamante. Dacă aș fi interesată, mi-ar mări averea, dar un amant e prea plicticos. L-am consultat totuși pe Cabarrus. Mi-a părut echivoc.

— Dacă vă decideți, mai cu seamă să nu primiți bani, puteți scoate mult mai mult altfel.

Banii nu mă interesează, după cum nici puterea, nici nimic din ceea ce se poate „poseda". Ceea ce mă interesează e cucerirea. Ar fi trebuit să fiu colonizator.

7 iulie

M-a căutat Alain. Afacerile noastre sînt prea mult legate pentru a continua să fie îmbufnat. Am luat trenul pînă la Lisieux, de unde am mers la Deauville cu birja. Am rămas în Deauville două zile ; peste noapte am dormit la Trouville. Viitoarea noastră plajă e un şantier impresionant. I-am întîlnit pe colegii mei, care se ocupă cu parcelările lui Alain şi Morny. Sîntem încîntaţi de mersul afacerilor. Franţa e prosperă. Costul vieţii a scăzut, producţia şi consumul cresc. Haussmann va face din Paris capitala lumii, unde îşi vor da întîlnire şi-şi vor risipi averile fericiţii tuturor ţărilor.

Alain mi-a părut satisfăcut. A fost la un pas de crah şi, cinstit vorbind, eu l-am salvat răscumpărîndu-i jumătate din terenuri. Pentru care, nu cred să aibă nici cea mai mică recunoştinţă.

La Trouvillle, am întîlnit-o pe prinţesa Mathilde cu nelipsitul ei Niewerkerke. S-a prefăcut că nu cunoaşte „evoluţia" mea şi m-a invitat la Saint-Gratien, împreună cu Alain. Ne-a spus că Anna-Maria Walewska a devenit metresa împăratului.

14 septembrie 1857

L-am întîlnit la prinţesa Mathilde pe Viel-Castel, această limbă de viperă. E la curent cu tot ce se întîmplă la Curte, ca şi în oraş. Nu-i bine văzut la Tuileries, dar e invitat de teamă. Această bună, voluminoasă Mathilde e providenţa artiştilor. Mi-am luat şi sarcina carierei micuţului Atala. Şi salonul prinţesei e indispensabil pentru reuşita unui artist.

S-a vorbit mult de Italia. Mathilde e foarte italofilă şi regretă eşecul misiunii „diplomatice" al Nicchiei Castiglione.

Nigra a confirmat că Walewska e urmaşa „favorită" a împăratului.

— Va reuşi ea ceea ce n-a putut face contesa de Castiglione ? a întrebat Viel-Castel.

A adăugat că Walewski e la curent cu intriga.

— L-am văzut în parcul Villeneuve, făcînd cale întoarsă cînd i-a zărit pe o alee pe împărat şi pe Anna-Maria.

Cineva a reamintit că ea este florentină și italofilă, cel puțin tot atît cît prințesa Mathilde, în timp ce soțul, ca și împărăteasa, joacă pe cartea austriacă. Bietul Napoleon e prins între două focuri.

— Vă jur, a izbucnit Mathilde cu entuziasm, că a făcut mult pentru cauza noastră. Mi s-a spus că a organizat venirea la Paris a contesei Castiglione. Zău așa ! Dacă aceasta n-a reușit cu vărul meu, de ce n-ar încerca ea marea lovitură ?

Toată lumea a rîs. Ea a roșit și a adăugat :

— Înțelegeți perfect ce vreau să spun !

* * *

Curtea s-a instalat la Fontainebleau. Atmosfera e încordată, împărăteasa mohorîtă. Walewski neliniștit de indiscreția împăratului.

Serata a lîncezit. Împărăteasa nu se hotăra să dea semnalul stingerii. Plăcerile vacanței la Fontainebleau s-au epuizat : plimbări pe lacul crapilor, excursii călare prin pădure, vînătoare cu gonaci, serbări cîmpenești. Astăzi, împărăteasa a organizat o expediție pînă la Barbizon. Curtea a prînzit la moș Ganne, care nu se mai dezmeticea de onoarea făcută. Frumoasele doamne au descoperit o lume nouă. Totul, la Ganne, e verdeață : ierburile înalte, iasomia, caprifoiul. Capetele coșurilor de la sobe fumegă printre tufele de trandafiri. Roata puțului se pierde în rămurișul unui cais. Găinile urcă o scară pentru a se duce să ouă în hambar. Pisoii se zbenguie. Niciodată o doamnă din buna societate n-a mîncat cu atîta poftă.

Suveranii au vizitat apoi atelierul lui Théodore Rousseau. Pictorul, prevenit de Nieuwerkerke, îi aștepta bătăios. Imediat s-a apucat să protesteze împotriva tăierii arborilor, care-i sîngerează inima, cum a sîngerat odinioară inima lui Ronsard.

Ceilalți pictori ai coloniei dispăruseră în pădure ori se ascundeau în ateliere.

Acest prînz pictural a făcut obiectul conversației, în timpul cinei, și după aceea, în salonul Ludovic al XIII-lea, unde musafirii s-au antrenat în jocurile obișnuite : șarade și loto.

S-a dansat după muzica pianului mecanic, pînă ce împărăteasa s-a decis să meargă la culcare.

De la întoarcerea din Barbizon, împăratul pare preocupat. În timpul întregii serate, s-a plimbat în lung şi-n lat, aşezîndu-se cînd ici, cînd dincolo, schimbînd cîte un cuvînt cu unul sau altul, apoi încetînd să mai asculte ce i se spunea, ca şi cînd ar fi fost pierdut într-un vis.

Despărţire : reverenţe, sărutări de mîini. Împăratul şi împărăteasa merg în apartamentele lor, el în camera unde a locuit papa Pius al VII-lea prizonier, ea în vechile apartamente ale Mariei-Antoinette, mobilate în stil Ludovic al XV-lea.

După ce uşile apartamentelor s-au închis, Napoleon al III-lea, cu un sfeşnic în mînă, se duce la Anna-Maria.

De ce i-a devenit amantă ? Pentru a pune capăt marii ei iubiri, fără speranţă de întoarcere. Nu va mai îndrăzni să-l revadă pe Felice. Această legătură scandaloasă o apără contra ei însăşi şi contra lui. E amestecată aici şi puţină vanitate. Satisfacţia de a fi cea mai frumoasă şi de a plăcea, bucuria amară, în sfîrşit, de a-şi umili soţul, ministrul complezent, care nu-ndrăzneşte să spună nimic : fiul marelui Napoleon !

Pe prag, împăratul nu face mişcarea de a o cuprinde în braţe, ca în celelalte seri. De vreo lună, o întîlneşte în fiecare noapte, îndrăgostit ca un colegian, decepţionat de a o găsi tot atît de rece ca şi pe împărăteasă : fermecătoare, indiferentă. El se îndîrjeşte. E posibil ca această femeie făcută parcă anume pentru dragoste ?... Furios, o părăseşte la miezul nopţii, jurîndu-şi că s-a terminat. A doua zi seara se întoarce iar.

Anna-Maria e credincioasă lui Felice.

Împăratul scoate o hîrtie din buzunar, o despăturceşte şi o întinde Annei-Maria.

— Iată scrisoarea primită astă-seară, îi spune. Dacă prietenii dumitale italieni îşi închipuie că mă conving prin aceste procedee, se înşală.

Anna-Maria ia hîrtia, o parcurge fugitiv şi-şi înăbuşă o tresărire.

— Ţi-e frig ? întreabă împăratul.

— Nu ! dar îmi vorbiţi ca şi cînd aş fi amestecată în nu ştiu ce complot ! Mă priviţi cu ochi răutăcioşi.

Vorbind iute și apăsat, încearcă să-și ascundă tulburarea. Scrisoarea e de la Felice.

„Sire, a sosit momentul să ne fixăm poziția. Cînd v-am întîlnit prima dată, eram un copil, iar dumneavoastră un tînăr. Aceasta se petrecea la Rimini. Tatăl meu murise ; unchiul meu avea să moară în acest război disperat pe care-l ducem de aproape douăzeci și opt de ani pentru renașterea patriei noastre. Această patrie, sire, a fost, la un moment dat, și a voastră. Cînd v-ați urcat pe tronul Franței, am sperat că nu v-ați uitat jurămîntul. Înainte de a fi proclamat împărat, ați declarat, dealtfel, la Marmora : «Sînt hotărît să fac ceva pentru Italia, pe care o iubesc ca pe a doua patrie». De asemenea, i-ați răspuns prințesei Belgiojoso : «Lăsați-mă să aranjez întîi lucrurile în Franța».

Cred că ați «aranjat» lucrurile în Franța, sire. Ba chiar, v-ați depășit frontierele cu campania în Crimeea.

Cînd v-ați trimis trupele să se bată contra noastră (eram ministru în guvernul republicii romane), italienii v-au declarat o ură de moarte. Îl readuceți în scaun pe Pius al IX-lea ! Dumneavoastră ! Generalul Oudinot cîștiga *războiul dumneavoastră*. Noi fugeam în exil, ori zăceam în închisorile pontificale.

Dorim să credem că nu ați urmat elanurile inimii dumneavoastră, ci obligațiile politice. Astăzi, cînd sînteți stăpînul Franței, trebuie să acționați. E ceea ce am sperat la Conferința de la Paris. Dar, de atunci, prietenii mei se întreabă dacă Italia n-a ieșit din inima dumneavoastră.

Dacă este așa, vă condamnați singur la moarte.

Felice Orsini."

Anna-Maria lasă să-i scape foaia de hîrtie, care plutește puțin prin cameră și se așază pe covorul de lînă.

Ludovic-Napoleon al III-lea o urmărește cu privirea.

— E adevărat, recunoaște el, că am cunoscut un Orsini la Rimini, pe la vîrsta de douăzeci de ani. Dumneata abia vedeai lumina zilei în dulcea Florență. Ne hrăneam cu idei nebunești. Închisoarea m-a făcut realist. M-am informat despre Orsini. Și el a stat mult timp arestat.

Se gîndește puțin, apoi adaugă :

— Pentru a ne angaja în Italia, ar trebui să ne asigurăm neutralitatea țarului, să amenințăm flancurile

Austrici prin manevre politice în Balcani, în sfîrşit, să obţinem pentru Franţa compensaţii substanţiale.

— Îi veţi răspunde ?

Ideea îl amuză pe împărat. O cuprinde în fine pe Anna-Maria în braţe.

— Eşti o liană, suplă şi caldă.

Ea se desprinde.

— Pentru ce mi-aţi arătat această scrisoare? îl întreabă.

— Pentru că eşti italiancă. Pentru aţi vedea reacţiile ! Pentru că îmi vorbeşti tot timpul de Italia. E preferabil să ţi-o arăt dumitale, nu soţului, nu-i aşa ?

Anna-Maria se aşază.

— Ce ai ? o întreabă împăratul.

— Puţin obosită. Ziua a fost lungă.

— Nu scrisoarea e cauza ? Spune-mi.

Aşezat pe un taburet în faţa ei, îi ia mîinile.

— Se spune, continuă el, că amabilităţile contesei de Castiglione urmăreau să mă decidă la război. Are mari calităţi, dar nu intelectuale. Şi dumneata, Anna-Maria, mi te-ai dat. Nu-i aşa că nu din ordinul regelui Victor-Emmanuel ?

Ea se ridică brusc. Rămas pe taburet, împăratul pare un băieţel nefericit.

— De ce eşti metresa mea, Anna-Maria ? Eu nu-ţi fac nici o plăcere.

Astă-seară, Felice e aici, între ea şi el. Ochii lui negri sînt plini de reproşuri : „M-ai izgonit, Anna-Maria. Ideea adulterului te făcea să suferi. Erai nobilă şi demnă. Iată că acum te tăvăleşti în patul acestui bătrîn libidinos, care nu poate să vadă o crinolină fără a simţi nevoia s-o ridice. De ce, Anna-Maria ? Îţi închipui că, oferindu-i plăceri, va veni în ajutorul Italiei ? Te prostituezi pentru nimic !"

— Sire, spune ea, sînt foarte obosită astă-seară. Vă pot cere permisiunea de a fi lăsată să dorm ?

„Nu trebuie să mă atingă, să-şi plimbe pe trupul meu mîinile, buzele. Dacă ar face-o, aş urla, căci mă priveşte Felice."

Îşi fixează privirea pe hîrtia căzută jos. Napoleon al III-lea se apropie de ea, încearcă să-i prindă talia, îi

caută buzele. Anna-Maria se retrage, trece în spatele unui fotoliu.

— Nu astă-seară, bîiguie ea.

„Poftim că face pe fandosita ! O proastă afacere de pat şi pe deasupra se şi mai refuză ! Ei bine, frumoaso, iată un bun prilej de a sfîrşi."

Face stînga-mprejur şi pleacă. În urma lui, Anna-Maria trage zăvorul şi se aruncă pe pat zguduită de suspine. Plînge mult, cufundată în durere. Cînd îşi revine, vede pe covor scrisoarea lui Felice.

JURNALUL JEANNETTEI

August 1857

Frumosul Nigra a venit să mă ia pentru a ne petrece ziua la Barbizon. Am luat trenul din gară Lyon. Am coborît la Melun, de unde o caleaşcă ne-a condus pînă în patria pictorilor. Era o vreme splendidă. Pădurea apărea magnifică ; cei mai frumoşi arbori din lume, extraordinare blocuri de stînci printre care poteca dibuie căutîndu-şi, parcă, drumul.

De două ori, Nigra m-a luat de mînă. M-am desprins însă numaidecît. Pentru el, gestul e firesc cînd se află cu o femeie. Atala ne aştepta. Pictura lui a părut seducătoare tînărului italian prin verva, culoarea, forţa sa. Am prînzit la Ganne, unde l-am întîlnit pe Millet. După prînz am vizitat atelierul acestui mare pictor, atît de trist şi de sărac. Era încălţat cu nişte saboţi mari. O jiletcă de tricou prost prinsă de pantalon lăsa să i se vadă cămaşa. Barba şi părul cărunt erau neglijate. Ne-a spus că-şi cultivă singur cartofii şi legumele pentru a-şi hrăni familia. Dimineaţa sădeşte, seamănă, recoltează ; după-amiază pictează pînă noaptea, pe un şevalet din lemn alb ros de carii.

— Nu-i aşa, ne-a spus, conducîndu-ne în cocioaba care-i serveşte ca atelier în fundul grădinii, că pădurea noastră e frumoasă, doamnă ? E de un calm şi de o măreţie „înspăimîntătoare".

Ne-am întors apoi în coliba unde trăieşte Atala. Conversaţia s-a învîrtit în jurul Italiei şi Annei-Maria Walewska.

— Am auzit una bună, a declarat Nigra rîzînd. Un proiect de fals atentat contra lui „Badinguet" — cum îi spuneţi voi, republicanii — pentru a-l înfricoşa ! Pentru a-l decide să facă război în Italia. Sînt curios să ştiu cum va reacţiona.

— De ce să nu-l ucidă de-a binelea ? a sugerat nepotul meu.

Cînd am plecat, prima stea puncta cerul întunecat. Vizitiul ne-a dat o cuvertură, sub care Nigra întreprinse manevre de apropiere. M-am apărat cît am putut pînă la Melun. Nu, mulţumesc ! Nici Nigra pentru plăcere. Ce fel de plăcere ? Nici Kalihl bei pentru bani ! Ce fel de bani ?

* * *

Văzîndu-l pe Orsini la intrarea în *pub,* Mateotti fu surprins : faţa brăzdată, păr cărunt, mers obosit. În mai puţin de un an, Felice a îmbătrînit cu zece. Se trînteşte pe bancheta de lemn.

— De unde vii, vagabondule ? îl întrebă în italieneşte pe Mateotti, în timp ce-i strînge mîna.

— Din Torino, via Paris. Prietenii mei din Torino mă preferă la Paris. Se tem de agenţii austrieci care mişună în Piemont.

— Nu lipsesc nici la Paris, crede-mă, observă Orsini, punîndu-şi melonul pe banchetă.

Comandă chelnerului un pahar de bere neagră.

„Arată din ce în ce mai mult, gîndeşte Mateotti, ca un englez, cu gulerul lui tare şi cotleţi."

— Cum te descurci ? întreabă el.

— Cu banii, nu prea rău ! Cele două cărţi despre închisorile austriece şi aventurile mele politice s-au vîndut bine. Apoi, am mulţi elevi, cărora le predau limba italiană.

Îşi scotoceşte haina în căutarea unei ţigări.

— Pari obosit ? întreabă Mateotti.

— Crăp de plictiseală, asta-i tot.

Goleşte dintr-odată paharul.

— Nu-mi mai rămîne decît să mor !

Mateotti încearcă să rîdă, dar nu reuşeşte.

— Cîțiva prieteni și cu mine am imaginat ideea de care ți-am vorbit, spune el, spre a forța mîna împăratului. Trebuie să-l facem să înțeleagă că a trecut vremea mărunților anarhiști delegați de Mazzini, că-l putem ucide în orice zi vrem dacă va continua să se sustragă jurămîntului.

— I-am scris în acest sens o scrisoare, care, precis, nu i-a fost dată.

— Ai semnat-o ? întreabă îngrijorat Mateotti.

— Desigur ! Dar cine se va găsi să execute acest proiect ? Cine-și va risca viața spre „a-l speria" pe Napoleon al III-lea ? Un terorist nu-i ucide pe nevinovați pentru a-l înspăimînta pe vinovat.

— E simplu, explică Mateotti. Șeful expediției s-ar înarma cu două explozive, care ar urma să fie aruncate cînd cortegiul s-ar opri. Două explozive ucigătoare. Îi va fi apoi de-ajuns să nu le arunce. Intrînd în Tuileries, împăratul ar găsi o scrisoare, care l-ar avertiza că această somație e ultima.

Orsini își scoate ceasul din buzunarul vestei și-l consultă.

— Am o lecție în jumătate de oră. Trebuie să te părăsesc. Crezi că mai rămîi la Londra un timp ?

— Pînă ce-mi voi pune la punct proiectul. Cel mai greu va fi, evident, de a-l găsi pe acela..., care ar fi putut să fii tu.

— Nu, mulțumesc ! răspunde Orsini.

Se ridică, își pune pe cap melonul și se îndreaptă spre ușă.

— Am încercat s-o antrenăm pe ultima favorită a Majestății sale, spune Mateotti, luîndu-și la rîndul lui pălăria. Nigra s-a dus s-o vadă, dar n-a putut-o convinge.

Să-i spună oare că noua metresă imperială e Anna-Maria ? Felice îi mărturisise, la ultima lor întîlnire, că totul s-a sfîrșit între ei. Totuși șovăie.

— Ai vești, întreabă el, despre contesa Walewska ?

— Cum să am ? răspunde Felice, ieșind.

E ora la care toată Londra pare să se reverse pe stradă. Din fiecare ușă apare cîte un om care, cu joben sau me-

lon pe cap, se îndreaptă demn spre stația de cabriolete sau omnibuze.

Piccadilly Circus este îmbulzit de vehicule și pietoni, care se încurcă unii pe alții. Un frumos sfîrșit de zi de vară. Soarele apune de cealaltă parte a Tamisei, spre care se îndreaptă cei doi oameni pierduți în mulțime.

— M-am temut multă vreme că o regreți, urmează Mateotti. N-ai fi făcut bine. Nu te merita.

Felice se oprește, îl privește.

— Ce vrei să spui ?

— Noua favorită, de care îți vorbeam, este ea.

Felice amețește. Mateotti se repede să-l sprijine.

— O iubești încă ? bîlbîie el. Te rog să mă ierți !

Felice e livid. Două cearcăne adînci îi înconjoară ochii, obrajii par mai scofîlciți ca înainte. Spune cu vocea strangulată :

— Mai bine c-am aflat-o de la tine decît de la altul. În definitiv, ar trebui să mă simt măgulit.

Începe din nou să meargă.

— Vii pînă la mine ? Locuiesc în Grafton Street. Elevul meu așteaptă acasă.

Grăbește pasul. Voluminosul Mateotti se ține de el gîfîind. Ajunși în Grafton Street, în pragul unei case modeste, cei doi se opresc. În colțul străzii, purtînd o prăjină cu un cîrlig la capăt, un om aprinde *gaz light*-ul. Mateotti îl ia de mînă pe Felice.

— Îți sînt ca și un părinte. Te rog să mă ierți pentru ce ți-am spus adineauri.

Felice închide ușa, apoi se întoarce deodată :

— Pentru planul tău ciudat voi avea, poate, omul care-ți trebuie. E un francez, fost doctor, fost ziarist, republican, emigrat singuratic, foarte tare în balistică.

Fără a-l lăsa pe Mateotti să-i răspundă, pătrunde în casă, închide ușa. A întîrziat ; elevul a plecat, fără îndoială. Cu atît mai bine.

Intră în apartament : o cameră, un birou mic, o bucătărie care-i servește și ca baie. Pretutindeni, cărți în teancuri, în coloane, pe parchetul prăfuit. Felice aprinde o lampă, coboară jaluzelele și se așază pe unicul fotoliu desfundat. E o încercare : să nu-l lase pe Mateotti să bănuiască ura care-l năpădește ca o maree. „Anna-Maria

făcînd dragoste cu Napoleon al III-lea." E o imagine atroce care trebuie risipită. Prilejul oferit de Mateotti e prea bun spre a-l lăsa să treacă. Trebuie să-şi joace strîns rolul. Pentru ca Anna-Maria să redevină pură, nu există alt mijloc decît a-l ucide pe Badinguet.

* * *

Café Suisse în Teachbourne Street are o clientelă aparte. Se găsesc acolo emigraţi de toate provenienţele, care exercită vagi meserii de ocazie. Adevărata lor ocupaţie fiind aceea de a complota contra tuturor suveranilor din Europa, cu excepţia reginei Victoria.

În jurul unei mese, în fundul sălii, sînt instalaţi trei bărbaţi : Bernard, un francez micuţ, corect îmbrăcat, al cărui păr negru însă îi cade pe umeri.

— Vă mulţumesc, îi spune Orsini, că mi-aţi acordat o parte din preţiosul dumneavoastră timp.

— Sînt destul de ocupat, într-adevăr, cu diverse treburi, răspunde Bernard. Predau franceza, ca şi dumneavoastră italiana, scriu cronici la mai multe ziare engleze, îngrijesc gîngavii dintr-un institut, fac cercetări importante asupra colodiului.

Vorbeşte mult, cu accent catalan, rostogolind r-urile aşa cum smulg pietrele torentele Pirineilor. Lîngă el, Orsini, mai palid ca niciodată, îşi mîngîie nervos cînd barba neagră, cînd fruntea înaltă.

În faţa lor, un omuleţ taciturn vorbeşte rar, însoţindu-şi cuvintele de gesturi precise. Se exprimă în franceză cu accent italian. Faţa lui răvăşită poartă urmele unei existenţe chinuite. Se numeşte Pierri. Refugiat în Franţa după evenimentele din 1830, s-a căsătorit la Lyon. Stabilit la Paris, şi-a părăsit soţia pentru a se angaja în Legiunea străină, din care a dezertat pentru a se alătura mişcării revoluţionare italiene din 1848. Maior în armata de eliberare, l-a cunoscut pe Orsini în timpul efemerei republici romane.

După înfrîngere, a reuşit să scape şi s-a refugiat la Birmingham unde dă lecţii de limba italiană.

— Avem omul care ne trebuie pentru fabricarea bombelor, spune el cu voce scăzută. Un inginer din Birmingham.

— Ar fi bine, explică Bernard, să i se dea un model de lemn şi să i se scrie detaliile de fabricaţie.

Goleşte halba de bere şi continuă :

— În ceea ce priveşte conţinutul, asta-i treaba mea. Sînt pentru fulminatul de mercur, un compus din alcool, acid nitric şi mercur. Este excelent ! Nu cred că voi avea greutăţi în obţinerea elementelor de bază. Rămîne să se facă amestecurile. Cunosc un bătrîn nebun care are o cabană la periferia Londrei. Poate mi-o va închiria. Dacă, din nenorocire, totul ar sări în aer, n-ar fi mare pagubă.

— Totu-i perfect, încheie Orsini, aruncînd cîţiva *shillings* pe masă. Doctore, veniţi la mine pentru a construi modelul de lemn ? Cunosc un tîmplar. Nu-i nevoie să-i spunem la ce serveşte obiectul.

— După cît timp socotiţi că vom acţiona ? întreabă Pierri.

— La sfîrşitul anului, răspunde Orsini.

— Asta înseamnă că vom avea timp să ne alegem partenerii, observă Pierri.

— Să fiţi foarte prudenţi, se aprinde Bernard. Totdeauna ultimii veniţi într-o conjuraţie sînt imbecili sau informatori.

— În privinţa asta, urmă Pierri, am întîlnit la Birmingham un napolitan, pe care l-am cunoscut în Legiunea străină.

— Aţi putea să mi-l prezentaţi într-o zi, bineînţeles, fără a-i spune despre ce e vorba ? sugerează Orsini.

Pierri se ridică.

— E ora trenului, constată el ciocnindu-şi călcîiele.

— Vă aştept prietenul, insistă Orsini.

— Oh, prietenul meu, protestează Pierri, e prea mult spus ; nu am prea multă încredere în el, dar ne poate servi : crapă de foame.

Pierri pleacă.

— Ceea ce vă poate servi mai mult, îi spune Bernard lui Orsini, e un paşaport englez. Vorbiţi destul de bine limba, pentru a nu atrage atenţia unui francez. Cît despre Pierri, cred că-l vom boteza german. Veţi reuşi ! Cu condiţia de a nu neglija nici un amănunt. Pentru a trece „obiectele" în Franţa, cred că e bine să le tranzitaţi prin

Belgia. De la Londra la Bruxelles, apoi de la Bruxelles la Paris, vă veţi mărgini să supravegheaţi de la distanţă pe purtătorul preţioaselor colete, declarate la vamă ca aparate pentru utilizarea gazului de iluminat. Instrumentul nostru va fi alcătuit din două părţi egale, care se vor înşuruba după ce încărcătura va fi plasată în interior. Mă voi ocupa de paşapoartele dumneavoastră. Va fi nevoie de timp pentru a le procura. Mîine vă vizitez spre a construi macheta. Apoi mă voi ocupa de produs. Vom putea face o primă experienţă peste opt sau zece zile.

Bernard pleacă. Rămas singur, Felice scoate din buzunar ultimul număr din *Times* şi începe să citească. Dar nu-şi poate fixa atenţia. Cuvintele îi dansează în faţa ochilor.

„Voi merge s-o văd pe Anna-Maria pentru ultima dată. Îi voi spune adevărul : a murit pentru că-i amantul tău, şi toţi amanţii tăi vor muri. Nu se va întîmpla altfel atîta timp cît eu voi trăi. Atentatul trebuie să reuşească şi cu să supravieţuiesc pentru ca Anna-Maria să ştie că nu l-am ucis pe împăratul francezilor, ci pe omul care mi-a urmat în patul ei."

* * *

— Fiul lui Lazare Carnot a fost exclus din Adunare pentru că a refuzat să presteze jurămînt regimului, spune Atala. Parlamentul nu e decît o adunătură de figuranţi. E de necrezut că unii candidaţi ai opoziţiei s-au putut strecura prin surprindere. Aleşii oficiali vor beneficia de atîtea beneficii guvernamentale ; cale ferată, drumuri, şcoli ! El nu reprezintă decît nişte maşini de votat actele puterii executive. Nu mai asistă la şedinţe. Simţul politic dispare în ţară. Oamenii de valoare nu se mai prezintă la alegeri. Se merge pînă acolo, încît se recomandă ziarelor redactori oficiali, plătiţi de ministerul internelor. Împăratul supraveghează de aproape această bucătărie. Se spune chiar că redactează personal anumite articole.

Jeannette, ghemuită în lizeuză, ascultă cuvintele înflăcărate ale nepotului.

— Şi pe acest om, pe acest regim, continuă el, îl chemaţi în ajutor pentru salvarea Italiei ! Nu ! Republica franceză vă va reda patria.

Nigra şi Mateotti stau unul lîngă altul pe divan. Nigra îşi mişcă febril picioarele unul peste altul, Mateotti se scarpină în barbă.

O subretă anunţă sosirea lui Kalihl bei.

— Nici un cuvînt în faţa lui, recomandă grăbit Jeannette. Are uşile deschise la Quai d'Qrsay şi adoră să se facă util.

Kalihl bei apare. Jeannette îi iese în întîmpinare.

— Nu sînt inoportun ? întreabă el.

Sărută mîna Jeannettei.

— N-am secrete pentru prieteni, spune ea întinzîndu-i buzele. Ai călătorit bine ? Nu te aşteptam decît mîine.

Cu o mişcare a braţului, îi prezintă pe cei trei bărbaţi care s-au sculat în picioare.

— Nepotul meu, Atala de Florensac, domnul Mateotti, domnul...

— Bellini, spune repede Nigra.

Kalihl bei se înclină.

— Prietenii dumitale sînt şi prietenii mei, dragă. Iar nepotul dumitale are mult talent. Am dus două pînze de-ale lui în Turcia. Figurează la loc de cinste în palatul meu. Sper că într-o zi vei veni să le vezi şi să-mi spui dacă lumina le convine.

Scoate din buzunar o cutioară, o deschide şi strecoară în palma Jeannettei un solitar, pe care i-l trece pe deget.

— Pentru a face şederea mea la Paris mai suportabilă, spune el.

Turcul acesta e delicateţea în persoană. I-a cumpărat Jeannettei un teren pe avenue de l'Impératrice unde a construit un palat pe care i l-a dăruit. Jeannette s-a instalat de curînd în acest imobil. Casa e proaspăt zugrăvită şi vopsită.

Cei trei vizitatori se scoală spre a-şi lua rămas bun.

— Prezenţa mea vă goneşte ? întreabă Kalihl bei. Baroana îmi va purta pică.

— Ne-ar purta nouă pică dacă am rămîne, răspunde Nigra.

Jeannette va trebui să se resemneze : iată-l parizian timp de două luni. Din fericire, dacă e pretenţios în

timpul zilei, nu e într-alta și noaptea. Îi place să se arate cu o metresă încărcată de bijuterii, să se mîndrească cu o baroană autentică în dizgrația Curții, dar, în rest, nu are decît pretenții rare, iute satisfăcute. Jeannette nu regretă că i-a cedat, cu condiția de a nu se duce să le întîlnească în haremul din Bosfor pe celelalte femei.

Mîine seară vor merge să o aplaude pe Marie-Amélie la Operă. Succesul din *Orfeu in Infern* nu a împiedicat-o să lucreze în continuare, așa încît Crosnier (succesorul lui Roqueplan la direcția Operei) a angajat-o. A debutat într-un rol mic în *Robert le Diable* de Meyerbeer. Kalihl bei este mulțumit. Va fi un prilej pentru Jeannette de a-și pune fie colierul de diamante, fie pe cel de smaragde, de vreme ce la Paris nu se pot purta amîndouă deodată. Va purta, de asemenea, solitarul și cerceii cu rubine (unici în lume).

* * *

Noul locatar al unui apartament mobilat la parterul din strada Mont-Thabor, numărul 10, Thomas Allsop, cu barba și părul negru, nu are deloc aerul unui englez. Totuși, e negustor de bere, cum s-a recomandat portarului. A sosit în ultimele zile ale anului cu servitorul lui, un anume Swincy.

Thomas Allsop posedă un frumos murg brun, cu care, în fiecare dimineață, face o plimbare în Bois de Boulogne. Primește puține vizite: un oarecare Andréas, un german micuț de vreo cincizeci de ani, și un tînăr de douăzeci și cinci de ani, comis-voiajor în serviciul unei mari berării. În realitate, Allsop este Felice Orsini, Swiney — Gomez, recrutat la Birmingham de Bernard — Andréas este Pierri. În sfîrșit, Da Silva este ultima achiziție : tînăr aristocrat venețian, a cărui familie a fost ruinată de intrigile politice și care, în realitate se numește Rudio. Pierri și Rudio locuiesc la Hôtel de France et de Champagne, pe strada Montmartre, iar Gomez la Hôtel Saxe-Cabourg, pe strada Saint-Honoré.

Totul a mers foarte bine. Bernard a adus cele cinci bombe. L-a convins pe fratele patronului de la localul Café Suisse, care se ducea la Bruxelles să lucreze într-o cafenea din Place de la Monnail, să transporte cele cinci

bombe, repartizate fiecare în cîte două tronsoane. La vama din Ostende, chelnerul de la cafenea n-a avut nici o greutate să prezinte aceste obiecte bizare ca pe niște aparate de gaz.

În timpul ședерii la Bruxelles, Orsini a cumpărat un cal de la un ofițer. Un alt chelner de cafenea, recrutat de Bernard, a transportat bombele și calul de la Bruxelles la Paris.

Prevăzut cu un pașaport pe numele de Allsop, Orsini a călătorit în același tren cu chelnerul de cafenea. Alături, pe banchetă, pusese un sac de noapte cu dungi, cu un aspect comun, conținînd două livre de pulbere de fulminat, care putea arunca în aer trenul întreg.

Din spirit de prevedere, Orsini umezea din timp în timp fulminatul, cu o sticlă cu apă, explicînd celorlalți călători că stropește o plantă fragilă.

În fiecare dimineață, negustorul de bere își ia calul dintr-un grajd vecin și se duce în Bois de Boulogne.

În fiecare dimineață și împăratul merge pe Champs-Elysées, coboară pe aleea de călărie de pe avenue de l'Impératrice și se duce la *Bois*, încadrat de aghiotant și maestrul de echitație. În cursul unei plimbări, Felice s-a încrucișat cu ei. I-ar fi fost ușor să-l ucidă pe împărat cu un foc de revolver, sacrificîndu-și propria viață. Cum cunoștea orarul, destul de regulat, și itinerarul, totdeauna același, al celor trei, lui Felice îi făcea o plăcere amară să-i întîlnească pe avenue de l'Impératrice ori pe una din aleile din Bois.

Îi vede : sînt patru, opriți în mijlocul aleii Salcîmilor, blocînd trecerea altor călăreți, care se întorc de cum îl recunosc pe Napoleon al III-lea. Sînt trei bărbați, generalul Ney, Valabrègue și împăratul, care vorbește cu o femeie blondă, călărind ca amazoanele.

Dimineața e rece.

Nările cailor fumegă. Fulgi rari de zăpadă plutesc ici și colo.

Femeia călărește pe un roib, pe care-l strunește cît poate spre a răspunde întrebărilor lui Napoleon al III-lea.

Felice se oprește, ca și ceilalți călăreți, și se pregătește să se întoarcă ; în aceeași clipă calul tinerei femei se răsucește : e Anna-Maria.

Privește în direcția lui. L-a văzut. Dar l-a recunoscut oare ? Orsini trage zăbalele, apoi cravașează calul și dispare. E cuprins de o imensă mînie. Dacă ar avea un pistol, s-ar întoarce și i-ar ucide așa cum merită. Dar iată c-a ajuns la Porte Maillot, pe bulevardul Marii Armate. Da, dacă i-ar fi ucis pe amîndoi, ea n-ar fi știut ! Or, Anna-Maria trebuie să știe, pentru a ispăși. N-a bătut încă ceasul.

Zărind de departe un bărbat cu barbă negară, Anna-Maria a tresărit. Își reține un țipăt. Să fie el ? Dar a și dispărut.

— Ce aveți ? întreabă împăratul.

— Nimic, sire ! Calul meu e capricios. Trebuie să-l strunesc cu zăbala în fiecare clipă, răspunde ea.

Îl urmărește cu privirea, cîteva momente încă, pe călărețul care dispare la capătul aleii. El este ! Nu se poate înșela. Mai degrabă decît a văzut, a simțit asupră-i privirea lui Felice. Își înăbușă un fior.

— Vă e frig ? întreabă Napoleon al III-lea, atent.

— Nu, sire, răspunde ea stăpînindu-se. Mulțumesc.

— Deci, pe mîine, contesă, la Operă ? Împărăteasa a promis să asiste la această reprezentație în beneficiul lui Massol. Vom merge deci. Ristori va cînta în *Muette de Portici,* al doilea act pe care-l ador, și un fragment din *Wilhelm Tell.* Va mai fi și un balet din *Gustave al III-lea* și un act din *Maria Stuart.*

— Patru episoade revoluționare ? se miră Ney.

— Da, însă în muzică, glumește împăratul.

Anna-Maria și-a revenit. A fost victima unei iluzii. Călărești cu barbă neagră sînt cu miile. Nu-i posibil ca Felice să-i fi apărut astfel dinainte, ca remușcarea. Totul e atît de simplu la Curte : regimul lui Napoleon al III-lea e domnia iubirilor ușoare, a risipei de surîsuri, a crinolinelor brodate cu dantele, a balurilor de lux, a prosperității. Nimic care să semene cu tragica siluetă a sărmanului Felice, marea ei dragoste pe care s-a decis s-o uite fără să reușească.

* * *

Orsini ar vrea să-i împiedice. Îi caută zadarnic prin mulțime să le demonstreze că momentul e rău ales și că

trebuie să amîne. Adineauri şi-a dat seama că sacrifică viitorul Italiei din cauza geloziei lui furioase. De luni întregi, rumegă acelaşi gînd : n-a rupt-o cu el decît spre a se arunca în braţele împăratului. Trebuia suprimat Badinguet pentru a o salva pe Anna-Maria. După luni de ură sălbatecă, îşi recăpătase judecata limpede. Nu trebuie să-l ucidă pe Napoleon al III-lea. E prea tîrziu ?

Pierri şi Rudio au sosit primii în strada Le Peletier, în faţa Operei, fiecare purtînd cîte o bombă învelită într-o batistă de mătase. Un paznic, care mătură zăpada, îi apostrofează în faţa peristilului unde se vor opri trăsurile oficiale şi îi alungă. Ei se pierd în mulţimea de gură-cască, destul de numeroasă, cu tot frigul.

Curînd, primele echipaje sosesc : doamnele foarte decoltate, îmbrăcate în rochii deschise, contrastînd cu uniformele împodobite cu fireturi şi cu costumele negre, ies grăbite din trăsuri şi intră în teatru. Iată-l pe prinţul Murat, ambasadorii, miniştrii, prefecţii, prinţesa Mathilde singură într-un cupeu, toată Curtea. Orsini îmbrînceşte mulţimea căutîndu-şi zadarnic complicii.

În faţa teatrului, Gomez pîndeşte sub arcada unei case. Aude pe pavaj lovitura copitelor cailor din Gardă, apoi zăreşte trăsura ofiţerilor Curţii şi, în sfîrşit, aceea care-i aduce pe împărat, pe împărăteasă şi pe generalul Roguet. Trăsura se opreşte în faţa peristilului.

Gomez îşi aruncă bomba la nivelul solului în direcţia trăsurii şi Rudio pe a lui, puţin mai departe. Pierri a dispărut.

Orsini face un pas spre trăsura imperială, cînd se trezeşte cu schije în faţă. Vede deschizîndu-se portiera şi pe împărat coborînd calm. E aici, la distanţă de o mînă. N-are decît să arunce bomba. Vor sări în aer împreună, cei doi amanţi ai Annei-Maria. Ar fi un spectacol frumos, un foc de artificii.

Nu, nu-l va ucide. Îi va scrie imediat : „Sînteţi amantul singurei femei pe care am iubit-o. Puteam să vă ucid. Eram în faţa Voastră cînd aţi descins din caleaşcă. Am renunţat. Mi-am ţinut promisiunea. Ţineţi-o pe a Voastră. Trebuie să ne ajutaţi să eliberăm Italia, altfel veţi muri ca un cîine".

Pretutindeni în jurul lui, răniții gem sau urlă. Oamenii aleargă în toate părțile cu torțe, căci felinarele cu gaz s-au spart. Caii se cabrează, alții se prăbușesc nechezînd, unii sar, zvîrlindu-și călăreții, călcînd în picioare răniții, năpustindu-se, într-o panică oarbă, peste mulțime.

Trăsura imperială e pe jumătate răsturnată ; dintre cei doi cai, unul a fost decapitat, celălalt s-a prăbușit în fața peristilului.

Napoleon al III-lea privește împrejur și-i întinde mîna Eugéniei spre a o ajuta să coboare. O ultimă trăsură sosește, aceea a lui Walewski ; Anna-Maria e lividă. Fața lui Walewski e răvășită de ticuri.

Prefectul de poliție, Piétri, înaintează spre împărat.

— Sire, spune el, dacă publicul n-o vede pe Majestatea voastră intrînd în Operă, va presupune că Majestatea voastră a fost rănită. Ar fi o greșeală cu consecințe grave.

Intrarea teatrului, cu geamurile sparte și pereții stropiți de sînge, pare un cîmp de luptă. O tînără, care vindea buchete de flori, se zvîrcolește la pămînt, urlînd.

Sosind sub peristil, unde se restabilește lumina, împărăteasa constată că rochia ei albă e stropită de sînge. Împăratul îi oferă brațul pentru a urca scara. Aclamații îi întîmpină în sală, unde va începe spectacolul. Anna-Maria se așază în spatele Eugéniei cînd dirijorul ridică bagheta. O cuprinde o ameteală, se agață de fotoliu ca să nu se prăbușească. Felice ! El era, ieri, în Bois de Boulogne ? Dacă da, de ce n-ar crede că a participat la acest oribil masacru, a cărui grea răspundere o poartă ea ?

Orsini a lăsat bomba pe fereastra unui parter. Sîngele care-i îi curge pe frunte, îl orbește. Se împleticește. Cîțiva trecători îl înconjoară și-l conduc în Chaussée d'Antin la un farmacist pe care-l trezesc.

— Sînt englez, spune Orsini, priveam sosirea împăratului...

Cere să i se aducă o trăsură și se întoarce în strada Mont-Thabor.

Într-o cafenea din strada Rossini, un tînăr intră rătăcit, aproape halucinat. Izbucnește în hohote de plîns. E întrebat. Răspunde că se numește Swiney, că e în serviciul unui englez. Un client bănuitor cheamă poliția. „Swiney"

spune agenților că locuiește la hotelul Saxa-Cabourg, pe strada Saint-Honoré. Acolo se află prin portar că e servitorul unui chiriaș din strada Mont-Thabor numărul 10.

Cît despre Pierri, a fost arestat înaintea atentatului de un inspector de poliție care-l recunoscuse. S-a găsit asupra lui o bombă, un revolver încărcat, un pumnal și un bilet de douăzeci de livre. A spus că locuiește la Hôtel de France et de Champagne, în strada Montmartre, unde l-au arestat pe Rudio care se și culcase.

În sfîrșit, la numărul 10 în strada Mont-Thabor, poliția îl descoperă pe falsul Allsop, întins pe pat și rănit la cap.

Din gură în gură, pe șoptite, în timp ce spectacolul se desfășoară, vestea atentatului se răspîndește în sala Operei. În antract, personalitățile oficiale fac coadă pentru a pătrunde în salonul de lîngă loja imperială.

Ceilalți spectatori se îmbulzesc pe pragul teatrului. Caleașca imperială se află încă acolo, cu cei doi cai morți în hamuri. Pămîntul e acoperit cu tot soiul de resturi, geamuri, hamuri, becuri de gaz. Se presară nisip pe pavaj ca să se acopere sîngele. Prin culoarele Operei, circulă zvonuri neliniștitoare : se vorbește mai ales de o debarcare republicană pe coastă. În loja imperială, Anna-Maria, prăvălită pe divan, respiră greu. Totul îi spune că Felice era călărețul de ieri. Ar fi putut oare evita răul dacă l-ar fi oprit pe aleea Călăreților ? Împărăteasa i se adresează aspru :

— Păstrați-vă ținuta cel puțin, strigă ea. Vedeți doar că noi n-avem nimic !

Insistă asupra cuvîntului *noi*, aruncînd o privire către împărat, care discută cu Piétri, prefectul poliției, și cu Billault, Ministrul de interne.

— Soția dumneavoastră, i se adresează împărăteasa ironic lui Walewski, e deosebit de emotivă. Are pentru noi un real atașament.

— Primul arestat e un italian, raportează Piétri, cînd un agent de poliție îi aduce un bilet.

— Noroc că — ironizează împărăteasa — nu toți italienii și toate italiencele au intenții atît de tenebroase în privința soțului meu.

Anna-Maria se ridică şi iese pe culoar. Intrările spre loja imperială sînt păzite de două rînduri de gărzi în alb, sub comanda unui ofiţer asistat de un tînăr secretar. Pentru a trece peste aceste bariere umane, trebuie să te legitimezi prin insigne speciale. Iată că sosesc Morny, mareşalul Canrobert, baronul Haussmann, procurorul general Chaix d'Est Ange. Toţi se înclină cînd trec prin faţa contesei Walewska, atît de palidă, sprijinită de perete. Fiecare, în sinea lui, crede că exagerează puţin.

Jeannette se află într-una dintre primele loji, cu Kalihl bei. Observînd agitaţia neobişnuită a spectatorilor de la orchestră, acesta se duce să afle veşti. Se întoarce foarte impresionat.

— Împăratul şi împărăteasa au scăpat teferi dintr-un atentat la intrarea în teatru. Sînt morţi şi răniţi. Se pare că rochia împărătesei e plină de sînge. Împăratul are cîteva zgîrieturi de la geamurile sparte. Vizitiul trăsurii imperiale şi cei doi cai au fost ucişi. Se vorbeşte de complotul unor italieni şi anarhişti francezi. La noi în Turcia, poliţia e mai bine organizată. Se arestează asasinii înainte de atentat, nu după.

Spectacolul va continua. Prin diverse intrări, mulţimea de costume negre, de crinoline, de uniforme se grăbeşte spre fotolii. Împăratul şi împărăteasa iau loc în primul rînd al lojii lor. Sala, în picioare, îi aclamă. Orchestra cîntă *Partant pour la Syrie,* melodie scrisă cîndva de regina Hortense. Peste cîteva secunde, Marie-Amélie va apărea pe scenă, în rolul de confidentă a tragedianei Ristori în *Maria Stuart.* Se micşorează luminile cu gaz, se aud cele trei lovituri de gong. Jeannette se ridică.

— Sînt foarte obosită, spune. Vă cer permisiunea de a mă întoarce acasă.

— Cum aşa ? Fără a-ţi auzi nepoata ? se miră Kalihl bei, în timp ce dirijorul dezlănţuie valurile muzicii.

Părăsesc teatrul pe jos. Inutil să-şi regăsească propriul cupeu. Poliţia a evacuat străzile vecine care sînt cercetate metodic. Găsesc o trăsură. Jeannette îşi ascunde cu greu neliniştea. Nu-şi descleştează dinţii decît pentru a spune :

— Fii liniştit, nu va fi nimic, o indispoziţie trecătoare.

Kalihl bei încearcă s-o însoţească în imobilul din avenue de l'Impératrice, dar Jeannette îl concediază.

— Se va ocupa Mireille de mine.

Bătrîna slujnică provensală se arată mirată de întoarcerea grăbită a Jeannettei. Stăpîna o pune la curent cu atentatul, în timp ce e ajutată să-şi scoată crinolina.

— Du-te şi caută-mi o trăsură pentru o cursă lungă.

— O trăsură ? În cartierul ăsta ? La ora asta ? exclamă Mireille. Cum puteţi gîndi aşa ceva, doamnă baroană ?

— Ei bine, du-te pînă-n Champs-Elyssées ! Aleargă, draga mea, te voi aştepta cît va fi nevoie.

Mireille dă din cap şi se supune.

Jeannette abia se stăpîneşte. Un complot al italienilor şi-al anarhiştilor ! Atala şi Mateotti sînt sigur amestecaţi în el. Şi chiar dacă n-ar fi amestecaţi, Atala va avea neplăceri. Poliţia se va dezlănţui. Vor fi pretutindeni percheziţii şi suspecţii de republicanism vor fi arestaţi. Cum va putea să scape Atala, dacă ea nu intervine ? În timp ce se îmbracă, Jeannette constată că-şi iubeşte nepotul ca o mamă ce nu e şi pe care el n-a avut-o.

În sfîrşit, Mireille soseşte cu o trăsură. Cînd Atala doarme la Paris, trage la unul dintre prietenii lui, sus în satul Montmartre, unde a locuit pe vremuri.

— Să urc pînă acolo ? întreabă indignat vizitiul. O adevărată sinucidere ! Locul de refugiu al tuturor suspecţilor ! Mai rău decît Belleville [1].

Un ludovic îl face să clatine din cap, doi ludovici îi dau curaj.

— Să mergem, coniţă, suspină vizitiul. Doamne ! cît sînteţi de îndrăgostită !

Pictorul, prieten al lui Atala, deschide anevoie uşa camerei, de boem. E în cămaşă de noapte şi ţine în mînă o luminare, la lumina căreia Jeanette zăreşte o blondă durdulie aşezată pe patul răvăşit.

— Nu ne-aţi trezit, mărturiseşte el. Eram numai ocupaţi.

Constatînd lipsa lui Atala, Jeannette porunceşte vizitiului să se îndrepte spre gara Lyon. Bufetul e închis, sala

[1] Faubourg al Parisului : comuna suburbană, unită cu capitala în 1860.

de așteptare rece ca gheața. În tot timpul nopții, patrulele circulă în sus și-n jos. Comandanții îi cer hîrtiile, pe care a avut fericita idee să și le ia de acasă. Atala nu e în siguranță la Barbizon. Îl va duce la Meuny-sur-Loire, unde Kalihl bei tocmai i-a cumpărat un castel Renaissance. Va ști să-și apere „micuțul".

* * *

Anna-Maria se răsucește în pat căutînd zadarnic somnul. A trebuit să-i însoțească pe împărat și împărăteasă pînă la Tuileries în urma escadroanelor de cuirasieri conduși de însuși comandantul pieții Parisului. Plimbare triumfală. La ferestre, lampioane. Mulțimea adunată pe trotuare îi aclamă pe suverani. În curte, doamnele de onoare se îmbulzeau spre portiera împărătesei. În salonul de la primul etaj, se bea șampanie. Erau compătimiți morții nevinovați. Curînd, împăratul s-a apropiat de Anna-Maria :

— Sînt foarte mișcat, spune el, de ceea ce s-a-ntîmplat adineauri. Erai atît de palidă ! M-am temut să nu leșini. Chiar împărăteasa a observat. Voi fi victima unei scene de gelozie.

Ciocnește cupa de șampanie cu aceea a Annei-Maria.

— În sănătatea noastră, încheie împăratul.

Sosește prefectul de poliție.

— Ei ? întreabă scurt Napoleon al III-lea. I-ați arestat pe caraghioși ?

— Am arestat cîțiva italieni, răspunse Piétri. Toți veniți din Anglia.

— Lordul Clarendon se va mira oare, intervine Walewski, că, în umbra spectacolului asasinilor care pleacă și vin după plac, al conspirațiilor care se urzesc nepedepsite, se găsesc legile și politica engleză atît de puțin amicale Franței ?

Adunîndu-și toate puterile, Anna-Maria îl întreabă pe Piétri.

— Italieni ?

— Primii sînt italieni ; au pașapoarte false.

— Mă întreb, intervine Morny, ce-ar spune regina Victoria dacă niște conspiratori englezi și-ar pregăti lovitura la Paris, înainte de a încerca s-o ucidă la Londra ?

Piétri scoate din buzunar o foaie de hîrtie.

— Numele lor nu vă vor spune nimic. Swiney, în realitate Gomez, fost soldat al Legiunii ; Pierrey sau Pierri, numit Andréas, fost ofiţer al armatei republicane romane, şi el din Legiune ; un tînăr aristocrat veneţian, numit Rudio. Toţi trei îl aveau ca şef pe un oarecare Allsop.

— Un englez ? se miră împăratul.

— Nu, nu ! Italian ca şi ceilalţi, precizează prefectul de poliţie. E vorba de o înaltă personalitate a republicii romane, autor de cărţi de istorie, înrudit cu cele mai bune familii, fiu de carbonar.

— Numele lui ? întrebă repede împăratul.

— Felice Orsini !

Anna-Maria leşină. Morny o prinde, împiedicînd-o să se izbească cu capul de pămînt. O doamnă de onoare aleargă după o compresă. I se descheie crinolina. Împărăteasa era roşie de mînie.

— Prea multe emoţii pentru ea, Alexandre, spune împăratul. Duceţi-o repede în pat.

Nu-şi recăpătă cunoştinţa nici după ce e culcată pe covorul de Aubusson.

— Orsini ? întreabă împăratul. Aţi spus Orsini ? Mi-a trimis o scrisoare de ameninţare, care mi-a parvenit în chip miraculos, fără să se ştie cum.

Anna-Maria întredeschide ochii.

— Un romagnol, murmură împăratul.

Fusese dusă la minister. Un medic chemat în grabă i-a dat să înghită o caşetă. Nu putu totuşi să adoarmă. „Felice, Felice, de ce-ai făcut asta ?“ Geme, căci cunoaşte răspunsul.

Capitolul V

SCADENŢA

— L-am cunoscut pe Orsini în tinereţe, în Italia, spune Anna-Maria.

Prefectul de poliţie îşi mîngîie mustaţa şi aşteaptă urmarea. Îşi îndreaptă privirea spre fereastră. Cabinetul

unui prefect de poliție e un confesional. De cînd i-a succedat lui Maupas și de cînd ministerul a redevenit prefectură, a auzit aici vrute și nevrute.

— Nu vă ascund, doamnă contesă, simpatia mea pentru cauza italiană, mărturisește el. Dar acest atentat nu-i de natură să trezească aprobarea opiniei publice. Cîțiva morți, numeroși răniți, împăratul și împărăteasa scăpați ca prin minune !

E un om mic, cu părul și fața foarte brune, ochii negri pătrunzători, bărbia energică. Corsican, prin urmare bonapartist, fiu al unui locuitor din Nisa, deci republican.

Jenat să vadă mîinile Annei-Maria tremurînd, privește stăruitor spre fereastră.

— Sînt uluit, continuă el, de absurditatea acestei acțiuni ! Împăratul e prieten al Italiei. Dacă ar fi fost ucis, republicanii n-ar fi cîștigat nimic. Franța ar fi lunecat spre reacțiunea oarbă și brutală. Italia ar fi pierdut concursul singurei națiuni care-o poate efectiv ajuta.

— Aș vrea, murmură aproape imperceptibil Anna-Maria, să fie bine apărat. Sînt gata să plătesc oricît ar fi nevoie. Mi-este văr prin mamă. Desigur, n-o pot face oficial, dar trebuie să-l ajut !

— Nici dumneavoastră nu înțelegeți, desigur, pentru ce acest om atît de inteligent și de cultivat a făcut așa ceva ? întreabă Piétri.

— Nu, bîiguie ea înnebunită.

Bănuie oare ceva ? Anna-Maria își acoperă ochii. Lumina e insuportabilă.

— Să-i salvăm capul ? se întreabă prefectul. Are puține șanse. Dar nu trebuie să pierdem niciodată speranța, nu-i așa ? Să-i găsim un avocat bun ? Dacă e bun, nu va costa nimic.

Un ușier intră și depune în fața prefectului o carte de vizită. Piétri ridică sprîncenele.

— Să aștepte un moment ! ordonă el omului, care iese.

Cu capul răsturnat pe spătarul fotoliului, Anna-Maria închide strîns ochii.

— Cred, observă Piétri, că nu doriți să întîlniți această persoană, soția predecesorului meu, baroana de Maupas. Bănuiesc rostul vizitei sale. Nepotul ei, tînărul Florensac,

frecventează cercurile republicane. Se teme ca nu cumva raziile ordonate de Ministerul de interne să-l prindă în reţeauua lor pe acest simpatic tînăr.

— E o femeie inteligentă, spune stins Anna-Maria.

— O mare prietenă a prietenilor dumneavoastră italieni. În altă ordine de idei, remarcabilă femeie de afaceri. Şi-a dobîndit o avere uriaşă. Nu numai alegîndu-şi amanţi foarte bogaţi, dar participînd abil la operaţii asupra terenurilor expropriate sau parcelate, în vederea deschiderii de noi bulevarde. Tot atît de inatacabilă ca şi Morny sau Laffitte.

Anna-Maria pare că nu-l mai ascultă. Evident, e descumpănită. Un prefect de poliţie trebuie să se întrebe de ce soţia ministrului de externe e atît de tulburată.

— Baroana de Maupas ne va găsi un excelent avocat, ales dintre cei mai buni prieteni republicani ai Italiei, spune Piétri surîzînd. Îngăduiţi-mi, doamnă contesă, să vă conduc printr-o uşă secretă pentru a evita o întîlnire care ar putea să vă fie dezagreabilă.

O conduce discret, o urmăreşte o clipă cu privirea. Odată închisă uşa, se duce s-o întîmpine pe Jeannette.

— Ce văd, exclamă ea impetuoasă, aţi schimbat fotoliile şi tapetul din biroul soţului meu ! Din ex-biroul exsoţului meu, ca să mă exprim corect. Aţi procedat rezonabil, erau oribile, şi fotoliile la fel. Oribile !

Îi sărută mîna. Jeannette deschide poşeta şi scoase o hîrtie pe care i-o întinde.

— Iată, spune ea, terenul pe care vi l-am rezervat de-a lungul bulevardului, care va coborî de la Gara de Est spre Cité. Foarte bine situat, către Hale.

El ia planul, surprins :

— Dar...

— Păstraţi-vă titlul de proprietate, îl sfătui ea. La momentul potrivit, vom construi pe el un imobil frumos.

Trece spre fereastră, priveşte afară şi lasă să-i scape un uşor strigăt :

— Nu-i contesa Walewska aceea care traversează strada ?

— Fără îndoială, a avut probabil treabă la Prefectură, încearcă el să ocolească răspunsul.

Jeannette adulmecă aerul din cameră.

— Are tot același parfum care mie nu-mi place. Mosc, apoponax și portocală. Un parfum italian. Oribil !

Piétri izbucnește în rîs ; la fel și Jeannette.

— Am venit să vă spun că nepotul meu Atala n-are nici un amestec în atentat. Billault cred că face pe el, nu-i așa ? Îți vine să crezi că regimul nu-i chiar atît de solid cît s-ar părea, nu ? Bineînțeles, se vor aresta cu duiumul republicani. Dar dumneavoastră știți că acești nefericiți nu sînt în stare să pregătească nimic în genul ăsta la Paris !

— Și nici în provincie, recunoaște Piétri. Totuși, sînt necesare unele sacrificii pentru satisfacerea opiniei publice. Nu trebuie pierdut prilejul. Va avea loc și un vals al prefecților. Eu voi fi primul, să nu vă îndoiți.

— Am să vă găsesc de lucru, îl liniști Jeannette rîzînd din nou.

— Accept oferta, răspunde Piétri imitînd-o. Pot să vă asigur chiar de pe acum că nici un francez n-a participat la acest atentat. Ceea ce nu înseamnă că nu se vor face arestări. Astea fiind zise, nu înțeleg ce urmărea acest Orsini prin uciderea singurului om capabil, într-o zi sau alta, să ajute Italia.

— Deci, nici un pericol pentru nepotul meu ?

— Cît timp voi fi eu aici, nu ! Dar dacă Billault cade, cum e probabil, nici eu nu-i supraviețuiesc mult. Și-atunci...

Jeannette pleacă ; prefectul o conduce.

— Apropo scumpă baroană, dumneavoastră care aveți relații remarcabile în cercul republicanilor, cunoașteți un avocat bun, dispus să-l apere pe Orsini ? Îl voi vizita după-amiază la Mazas. Aș dori să-i dau un nume.

— Jules Favre, răspunde Jeannette. Mă ocup eu de afacerea asta.

Ochiul ei maliţios lunecă spre fereastră, apoi se întoarce spre fotoliu. Își încrețește năsucul și adulmecă din nou aerul, cu voluptate, închizînd ochii pe jumătate.

— Sînt sigură că vă întrebați de ce *atîta* interes pentru Orsini ? Într-o zi se va scrie, poate, un roman, glumește ea întinzîndu-i mîna ca să i-o sărute.

Deschide ușa.

— Îl voi convinge pe Jules Favre.

* * *

Stă pe patul de puşcăriaş. Avocatul Jules Favre l-a văzut ieri pentru prima dată. Nu i-a dat nici o speranţă : regicizii nu sînt graţiaţi.

„Ce mai contează, dealtfel ! Nu-i voi scrie Annei-Maria. Nu va şti niciodată adevărul. Cînd ajungi acolo unde mă găsesc eu, nu mai poţi avea nici o ranchiună zadarnică. Piétri m-a dojenit îndelung. Mi-a părut sincer. M-a sfătuit să-i scriu împăratului, nu pentru a-i cere îndurare, ci pentru a nu se socoti de acum înainte liberat de jurămîntul faţă de Italia. Piétri nu mi-a ascuns că reacţiile oficiale sînt violente. Morny a pronunţat un discurs furtunos, atacînd Marea Britanie, care acordă ospitalitate unor «fiare» feroce, unor «laboratoare de asasinat», adică mie. La rîndul lui, Jules Favre nu mi-a ascuns că republicanii francezi vor plăti poliţa.

Ceea ce mă chinuie mai mult e că Walewski profită de situaţie pentru a învenina relaţiile cu Piemontul. La Tour d'Auvergne, ambasadorul la Torino, nu ne este prieten. Favre şi Piétri sînt amîndoi pesimişti.

Nu mi-o pot ierta : mi-am trădat misiunea şi mi-am deservit patria."

Pe o masă şubredă, slab luminată printr-o fereastră zăbrelită, Felice Orsini scrie încet pe o hîrtie lineată, strecurată de temnicer :

„Totul pentru că Anna-Maria a scuipat pe icoana pe-o păstram despre ea, în adîncul inimii mele.

Merită, oare, asta tot sîngele pe care l-am văzut curgînd noaptea trecută, sîngele unor bieţi oameni, biete animale nevinovate pe care-i ucideam ?"

Scîrţîitul unei chei în broască îl face să tresară. Înalţă capul. Temnicerul se dă la o parte pentru a lăsa să se strecoare, în clar-obscurul celulei, o siluetă feminină. Sufocat, Felice nu-şi crede ochilor. Şi, într-o răsuflare, izbucneşte :

— Anna-Maria !

În zadar a încercat Piétri, cu prilejul celei de-a doua vizite a ei, s-o convingă să nu vină la Mazas. I-a vorbit de

poliţii paralele : împăratul va fi curînd pus la curent. Dar tocmai acest lucru a decis-o, ca împăratul şi soţul ei să ştie că a fost să-l vadă pe Orsini.

Temnicerul închide uşa.

— Nu te aşteptai ? întreabă ea.

— Nu te apropia, strigă Felice. Sînt murdar, miros urît. Nu vreau să mă atingi.

— A venit avocatul ? îl întreabă.

— Da, ieri.

— Îl voi vedea mîine cu doi dintre prietenii tăi.

— Mateotti ? bîiguie Felice. Era partizanul ideii de a-l înfricoşa pe împărat... Întreabă-l...

— Şi pentru a-l înfricoşa ai organizat acest masacru ?

— Nu mă crezi ?

— Nu !

Se ghemuieşte în umbră. N-ar voi ca ea să-l vadă murdar, nepieptănat, prăpădit.

— Nu trebuia să vii, mormăie el.

— Am venit să-ţi cer iertare, şopteşte Anna-Maria sprijinită de uşă.

— Iertare ?

— Da, trebuia să rămîn credincioasă dragostei noastre, şi am călcat-o în picioare. Mă dispreţuieşti şi ai dreptate. Ai fi putut să mă ucizi. Aveai dreptul s-o faci. Pe mine însă, nu pe el ; căci nu m-a luat cu forţa.

Felice nu răspunde.

Ea şovăie, apoi continuă :

— Te întrebi de ce m-am lăsat cucerită de un altul ? Ca să nu mă mai gîndesc la tine, pentru a te îndepărta definitiv de mine, pentru a pune între noi ireparabilul, pentru a nu mai fi demnă de tine, pentru a fi sigură că niciodată...

— Niciodată, Anna-Maria, spuse el ca un ecou. Am reflectat mult la ceea ce mi-ai spus în ultima zi. Fiecare cuvînt, fiecare gest mi-au rămas întipărite în minte ! Mi le repet, le revăd : nu ţi-am adus decît nenorociri. Blestemată să fie ziua în care ţi-am ieşit în cale şi noaptea în care mi-ai deschis fereastra ; blestemat, primul nostru sărut ; blestemată, prima noastră îmbrăţişare ; blestemate plăcerile, bucuriile, necazurile şi regretele noastre !

— Taci ! strigă Anna-Maria. Blestemi !

— În sfîrșit ! exclamă el triumfător. Îți dai seama că, în pofida greșelii tale și a crimei mele, am rămas mereu, tu, Anna-Maria, și eu, Felice.

Ea face un pas înainte. O oprește cu un strigăt :

— Nu ! Nu te apropia. Îmi e de-ajuns să-ți ghicesc ochii în umbră. Îți e de-ajuns să-mi auzi vocea. E de-ajuns, pentru unul și celălalt, să știm că totul a redevenit ca mai înainte. Te voi aștepta în lumea de dincolo, voi avea multă răbdare, Anna-Maria. Tu vei jura pe Sfînta Cruce de la gîtul tău că nici un bărbat nu te va mai atinge pe acest pămînt. Astfel, ne vom ierta unul pe altul. Astfel, sîntem ca în prima zi, uniți în fața lui Dumnezeu, care ne judecă și care știe că regret sîngele ce-am vărsat. Sînt vinovat. De la prima noastră întîlnire, ai fost soția mea, Anna-Maria, am știut-o și ar fi trebuit să te iau cu mine, orice s-ar fi întîmplat. În acea zi, eu am trădat iubirea noastră. De-atunci, și eu și tu am fost crud pedepsiți. Te rog să mă ierți, Anna-Maria !

Ea face încă o mișcare înainte, cu brațele întinse :

— Felice !

— În numele Domnului care ne vede, pleacă, te implor, Anna-Maria ! Du-te ! Dacă Dumnezeu îmi iartă crimele și greșelile, poate că într-o zi vom fi uniți.

Anna-Maria se retrage, bate în ușă. Temnicerul apare.

* * *

— Ce trebuie să înțeleg din toate astea ? întreabă rece împăratul închizînd dosarul. Că mi-ai cedat ca și Castiglione, ca să fac război Austriei ? O nouă Iudit ? Dacă e să cred rapoartele poliției, Nicchia nu s-a iubit decît pe ea, dar dumneata, Anna-Maria, dumneata ?

Nici un mușchi de pe față nu i se clintește. Anna-Maria stă în fața lui, dreaptă, pe marginea fotoliului.

— Și una și alta ascundeați otravă sub crinolină. Dar se produce un eveniment care mă nedumirește. Nu dumneata mă otrăvești, ci amantul vrea să mă masacreze cu o bombă.

Anna-Maria se simte uimitor de stăpînă pe sine, în fața acestui om neliniștit, nenorocit, ai cărui ochi scînteie în lacrimi. Îi e milă de el. Cît de slab e tiranul Franței !

— Mă întrebați, în concluzie, de ce v-am cedat ? întreabă ea după o lungă tăcere în care el fumează nervos. Ei bine ! n-a fost pentru Italia. A fost pentru a nu mai fi demnă de omul pe care-l iubesc încă.

— Îți mulțumesc pentru sinceritate, spune împăratul cu răceală.

— Dacă diferitele dumneavoastră polițiii au funcționat bine, știți, de asemenea, că nu l-am mai văzut de un an. Ultima noastră întîlnire a avut loc în timpul Congresului de la Paris.

— Pe atunci evadase dintr-o închisoare austriacă, continuă împăratul frunzărind dosarul, evadare de care nu sînteți străină. Eu sînt, într-adevăr, imprudent, pentru că, înainte de-a face curte unei femei...

— Chiar dacă este ruda dumneavoastră și soția ministrului de externe..., întrerupe ea.

Napoleon șovăie o clipă, apoi ia o foaie de hîrtie de pe birou :

— Cînd ți-ai vizitat amantul la Mazas, întreabă el, ți-a vorbit de scrisoarea primită de mine azi-dimineața ?

Dă din cap.

— E foarte frumoasă scrisoarea asta, continuă el, foarte mișcătoare. De fapt, era preferabil să mi se trimită un asasin decît pe contesa Castiglione.

Cum ea nu spune nimic, împăratul suspină, apoi adaugă :

— Anna-Maria, e foarte greu să guvernezi Franța... din cauza francezilor. În șase ani de putere, n-am avut timp să mă mai gîndesc la altceva, recunosc.

Și citește :

„O implor pe Majestatea voastră să redea Italiei independența, pe care fiii ei au pierdut-o în 1849 din vina francezilor. Să-și amintească Majestatea voastră că italienii, printre care și tatăl meu, și-au vărsat bucuros sîngele pentru Napoleon cel Mare, oriunde au fost conduși de el. Să-și amintească, de asemenea, că i-au rămas cvedincioși pînă după cădere, că pacea Europei va fi o himeră atîta timp cît Italia nu va fi independentă".

— Ce zici ? voia într-adevăr, să mă ucidă ? Sau numai să-mi amintească jurămîntul, cum i-a spus lui Piétri ?

Reflectează puțin, apoi precizează :

— Aș vrea ca sîngele lui să nu fie vărsat zadarnic.

Ea strigă :

— Căci va muri, nu-i așa ?

— Va fi greu să-l grațiez, răspunde împăratul.

Se apleacă spre ea pe deasupra biroului :

— Dragă Anna-Maria, ascultă-mă cu atenție. Ești franțuzoaică, dar în același timp și italiancă. Tot ceea ce am aflat despre dumneata, prea de curînd, o dovedește. Mai știu că, în ultimele zile, ai avut o întrevedere la Jeannette Maupas — care numai de-astea face — cu doi italieni, dintre care unul nu mai este clandestin, pentru că-l acompaniază oficial pe generalul Della Rocca, pe care regele Victor-Emmanuel mi-l trimite pentru a încerca să-mi potolească mînia, cum se spunea pe vremea zeilor romani. Te autoriz să-l vezi și să-i comunici că, după o furie necesară, sînt gata să le dovedesc că am rămas credincios iubirilor din tinerețe, ca și dumneata, Anna-Maria. Am discutat mult asupra acestor lucruri cu prietenul meu, doctorul Conneau, cel mai sigur dintre prieteni și cel mai vechi, pentru că l-am cunoscut în 1830, în timpul primei insurecții din Romagna, unde a fost rănit cînd mi-am pierdut fratele. Încă ceva. Jeannette de Maupas l-a convins pe maestrul Favre să-l apere pe Orsini. Comunică-i acestui avocat să nu se vorbească, *în nici un caz,* în timpul procesului, de tinerețea mea din Italia. Înțelegi că acest lucru este imposibil ? Sînt împăratul francezilor.

Șovăie o clipă, apoi dintr-odată continuă :

— Ar fi ca și cum s-ar da în vileag că Felice și cu mine am fost amanții dumitale, ca și cum am admite că nu e vorba de o crimă politică, ci de o răzbunare personală. Nici o amenințare împotriva presei n-ar spulbera o asemenea calomnie.

Se ridică, înconjoară biroul, se apropie de Anna-Maria, care se scoală după etichetă.

— Mulțumesc pentru vizită, contesă.

— Îl voi vedea chiar eu pe maestrul Jules Favre, ține ea să-l asigure.

— Spune-i acestui avocat, continuă împăratul Napoleon al III-lea, că îl autoriz să facă uz de această scrisoare, dacă socoate necesar, în timpul pledoariei sale.

O reverență. Îi ia mîna.

— Voi fi nefericit, trăind atît de aproape de dumneata, după ceea ce ai fost pentru mine, suspină el.

— Vom regreta și unul și altul, spune ea cu amabilitate.

O conduce pînă la ușa, pe care i-o deschide. Anna-Maria se oprește în prag.

— Voi reveni să vă cer grațierea, sire, încheie adînc mișcată.

— Nimic nu-i mai impresionant decît lacrimile în ochii dumitale albaștri, Anna-Maria. Vai ! îmi va fi foarte greu să fac politica noastră, împotriva soțului dumitale și a soției mele.

* * *

Femeile îl admiră pe frumosul conspirator cu părul ușor încărunțit, cu barba de abanos, cu haina neagră mulată pe un corp rasat. E un contrast vizibil între el și ceilalți acuzați, micul Pierri, puțin ridicol ; Rudio, îngrozit, mereu gata să leșine ; Gomez, aspru, vulgar. Orsini e un domn.

— Francezii, spune el cu încîntătoarea-i voce, au masacrat tineretul italian în 1849. Convins, după zece ani de așteptare, că Napoleon al III-lea nu va ajuta Italia să se elibereze, m-am decis să-l suprim, spre a provoca în Franța o revoluție, care s-ar fi propagat și de cealaltă parte a Alpilor, și astfel ar fi reușit.

Sala murmură. Președintele lovește cu ciocanul în masă.

— Îmi iau singur răspunderea. Sînt gata să mor, încheie Orsini.

Vorbește fără grabă, ca un om care a trecut pragul din urmă.

Procurorul general Chaix d'Est Ange își pronunță fără dificultăți un rechizitoriu convențional.

După care urmează Jules Favre :

— Lupta dumneavoastră îndîrjită contra dușmanilor patriei, spune el, sacrificiul repetat al vieții dumneavoastră îmi merg la inimă. Dacă aș fi fost italian, aș fi voit să sufăr la fel pentru țara mea, dar fără această crimă, reprobată de conștiința mea. Vă oferiți capul acestei legi pe care ați violat-o ; sînteți gata să muriți. Vă voi asista în ora supremă.

După această scurtă introducere, citește scrisoarea lui Orsini către împărat.

Jurații și publicul ascultă acest apel cu o emoție vădită. Dar după două ore și treizeci și cinci de minute de deliberare, juriul își dă verdictul. Orsini, Pierri și Rudio sînt condamnați la pedeapsa capitală ; Gomez, la muncă silnică pe viață.

* * *

— Lucram pentru dumneavoastră, spune Orsini cînd îl vede pe Piétri intrînd în celulă.

A fost transferat la Roquette, în sectorul condamnaților la moarte. Pe o măsuță, sînt întinse niște hîrtii.

— Am redactat un memoriu asupra situației politice din Italia. Am rezumat aici principalele noastre probleme. Faptul esențial este nevoia noastră disperată de independență. Dar partidul republican n-o poate realiza. Atunci ? Piemontul și Franța...

Se ridică, face un pas spre Piétri, îi întinde mîna :

— Vă mulțumesc că ați venit pentru ultima dată.

— Pentru ultima dată ? protestează Piétri.

— Nu s-a respins recursul în Casație ?

— Dar împăratul are dreptul de grațiere, răspunde Piétri. A convocat Consiliul privat. Sînt invitat și eu. Vom avea de furcă cu Walewski. Vrea capul dumneavoastră cu orice preț.

Cînd Piétri pronunță numele lui Walewski, fața lui Felice e străbătută de o tresărire, ușoară, abia perceptibilă... Și o fugară scînteiere malițioasă în privire.

— I-am scris împăratului o scrisoarea postumă, reia el, pe care vă rog să i-o înmînați.

— Ce-i spuneți ?

— Îi mulțumesc că a permis publicarea primei mele scrisori. Îi repet că sînt contra asasinatelor politice, deși, printr-o fatală rătăcire, am organizat atentatul din 14 ianuarie. În privința victimelor, îi rog pe italieni, deveniți independenți, să-i despăgubească pe toți cei care au suferit din cauza mea. În sfîrșit, îi cer Majestății sale să nu ia viața celor condamnați la moarte din vina mea.

Îi întinde lui Piétri scrisoarea și dosarul.

— Voi fi, spune acesta, avocatul dumneavoastră în Consiliu. Italia va avea nevoie de oameni ca dumneavoastră.

Orsini clatină capul :

— Ar stărui totdeauna asupra mea această pată de sînge nevinovat.

Prefectul de poliţie bagă în buzunar hîrtiile şi se ridică.

— Ce să-i spun, în caz de insucces, doamnei blonde pe care o voi vizita ?

— Că, după ce voi ispăşi, o voi aştepta cu răbdare.

După plecarea lui Piétri, Orsini se întoarce la masă şi se aşază. Cu ochii rătăciţi, visează. Umbra Annei-Maria a intrat în celulă.

„— M-ai iertat, Anna-Maria ? întreabă el încet. Am făcut tot ce mi-a fost posibil pentru a-l convinge pe împărat să nu uite Italia. Şi tu, Anna-Maria ?

— M-ai iertat, Felice ? Îmi voi respecta jurămîntul de castitate. Voi încerca să servesc cauza pentru care mori. Căci pentru *cauză* mori, Felice ! Pentru nimic altceva."

* * *

Jeannette a primit ca o lovitură de pumnal în inimă vestea morţii mamei sale. Agnès a fost secerată în timp ce dirija instalarea unui nou teasc în crama cea mare.

Aşezată pe o banchetă în sala de aşteptare a gării d'Orsay, cu o valiză alături, Jeannette trăieşte intens amănuntele fiecărei zile din viaţa lor comună, mai importante astăzi decît marile evenimente istorice.

Cînd trenul intră în gară, Jeannette porneşte de-a lungul peronului în căutarea unui compartiment. În drum, o întîlneşte Alain, urmat de un vizitiu cu cocardă, purtînd două valize.

— De mult timp, surioară, spune el, n-am mai petrecut o noapte întreagă sub acelaşi acoperiş, fie el chiar al unui vagon.

Peronul e aproape pustiu.

— Am venit mai devreme, explică Alain, pentru a-mi găsi un colţişor.

Pe cînd vizitiul descoperă două locuri şi aşază valizele în plase, pe peron, fratele şi sora se privesc.

— Primind azi dimineaţă telegrama, spune el, m-am simţit ruşinat. Merita nişte copii mai buni !

— Nu sînt de părerea ta, protestează Jeannette, ne iubea sincer. O amuzam. Eram nişte Florensac în felul

nostru. În ultima scrisoare, spunea că a primit un mic tablou de la Atala și că a fost foarte mișcată. Nici cariera Mariei-Amélie n-o interesa mai puțin. Se gîndea să meargă s-o aplaude. Era în stare să jure că Enguerrand-Louis s-a dus, într-o seară, incognito la Variétés spre a-și vedea fiica jucînd în *Femmes de marbre* de Lambert-Thiboust, înaintea debutului ei la Operă.

— Tare te mai pricepi să tragi sfori, constată Alain ; tu ai învîrtit totul. Doi copii pierduți din cei cinci ! Trist bilanț pentru Enguerrand-Louis !

— Eu n-am nici o răspundere pentru vocația lui Atala, protestează Jeannette. Și regret, pentru că e un mare pictor.

— Îți pierzi mult timp împiedicîndu-l să picteze peisajele din Cayenne, remarcă Alain în timp ce deschidea portiera. Și, fiindcă veni vorba, unde l-ascunzi ?

— În castelul meu din Meung-sur-Loire, scump mormînt al secretelor.

— Prin urmare ai un castel pe malul Loarei ?

— O afacere de prim ordin, dragul meu, minte ea. L-am convins pe Kalihl bei să-l cumpere ; îmi făcea o curte stăruitoare. Mă întreb, dealtfel, de ce ?

— Pentru că ești frumoasă.

— Nu ; fără îndoială, pentru că nu semăn cu nici una dintre femeile cunoscute de el. Alăturîndu-se guvernării unchiului său, mi-a cedat castelul pe un preț mic.

— În concluzie, ești o specialistă în despărțiri fructuoase.

— Apropo, frățioare, cum stăm cu Deauville ?

— În vara viitoare, va fi terminată lucrarea principală.

Călătorii încep să sosească însoțiți de hamali sau valeți.

Un slujbaș al căilor ferate, tîrînd din ușă în ușă un cărucior, depune termofoare sub culoarele centrale ale compartimentelor.

Jeannette se înfioară. Vîntul se năpustește în rafale prin gara subterană.

— Să urcăm, propune Alain. Vom asista la sosirea familiei.

— L-am anunțat telegrafic pe Atala. Mi-e teamă însă că se ferește să iasă în public.

— Aş ! Nu mai are de ce se teme, protestează Alain. Împăratul şi împărăteasa îşi adoră asasinii. Orsini achitat, îl vor invita la o „serie“ la Compiègne, înainte de-a pleca să lupte împreună în război pentru Italia.

O priveşte, aşteptînd un răspuns, ceea ce o surprinde pe Jeannette. Oare să aibă fratele ei relaţii cu una dintre poliţiile paralele ?

Instalîndu-se în compartiment, constată cu amărăciune că, de cîteva minute, nu s-a mai gîndit la mama ei.

— Am o afacere pentru tine, spune Alain. În Nicaragua. Concesiuni formidabile ! Mai sînt şi împrumuturi de negociat cu Mexicul. Statele-Unite au probleme interne grave, între Nord şi Sud. Războiul civil e gata să izbucnească. Financiarii internaţionali veroşi profită de situaţie pentru a le impune acestor nenorociţi de mexicani dobînzi cămătăreşti.

— Şi tu eşti indignat ? îl ironizează ea.

— Morny a trimis în Mexic pe un oarecare Savigny, în calitate de ministru plenipotenţiar. De cum vom primi raportul lui, mă voi repezi pînă la Veracruz. Dacă afacerea te interesează, voi fi fericit să-ţi ofer participarea.

— Nu mă îndoiesc.

Alain scoate un strigăt şi se depărtează de portieră.

— Alarmă ! Iată-i !

Enguerrand-Louis, adus de spate, cu mersul moale, o precede pe Geneviève, imperială, dominatoare şi disprețuitoare. Sînt urmaţi de ultimul vlăstar, Enguerrand, un băiat de optsprezece ani, plin de coşuri pe faţă şi deşălat, crescut din belşug.

— E micul Enguerrand ? se minunează Jeannette. Dar este uriaş.

— Speranţa familiei, adăugă Alain, serios, meticulos, terorizat ca şi tată-său de Geneviève. Se pregăteşte pentru drept, economie politică. Va intra în Consiliul de stat sau îmi va urma la Cameră cînd voi intra în Senat, peste vreo zece ani.

— Eşti bine ! Zece ani ? Îţi închipui că imperiul va dura pînă în 1868 ?

— Cred ! ripostează Alain. Ca şi tine, dealtfel. Va fi epoca în care vei scoate mari beneficii de pe terenurile de care m-ai jefuit şi pe care le vei păstra.

— Uf ! oftează Jeannette. Au trecut fără să ne vadă.

În urma lor, un lacheu împinge un cărucior pe care sînt îngrămădite valize, perne, un coş cu provizii.

— Probabil că s-a rezervat, spune Alain lipindu-şi nasul de geam, un compartiment pentru doamna de onoare a Majestăţii sale.

Fluierături anunţă plecarea apropiată. Întîrziaţii, cuprinşi de panică, aleargă de-a lungul şinelor. Jeannette se repede să deschidă portiera. Strigă :

— Marie-Amélie !

E într-adevăr ea, urmată de un tînăr, încărcat cu doua valize. Trenul porneşte încet ; cele două valize sînt urcate. Marie-Amélie e trasă înăuntru. Tînărul, rămas pe peron, flutură batista.

— Eşti drăguţ, se înduioşează ea.

Se pleacă peste portieră, ţinîndu-şi pălăria pe cap.

— Unchiule, tanti, salutare ! spune ea întorcîndu-se spre interior cînd peronul gării a dispărut.

Îl sărută pe Alain, apoi pe Jeannette ; cade pe banchetă, priveşte spre domnul şi doamna înţepată care s-au instalat în celălalt colţ şi care ascultă cu toate urechile, prefăcîndu-se totuşi indiferenţi.

— Se poate vorbi în prezenţa acestor indivizi, şopteşte Alain Jeannettei, sau poliţiştii lui Badinguet sînt mai tari decît am crezut ?

— Bedinguet ? se miră printre dinţi Jeannette. Tu ?

— Majestatea sa nu-mi mai place, recunoaşte Alain. Nu sînt încă decît nuanţe. Dar există multe puncte asupra cărora sînt de acord cu domnul Thiers : cheltuieli enorme pentru prestigiu, urmate de dezechilibrul finanţelor, regim autoritar dispreţuindu-i pe aleşii poporului. Acestea mergeau cînd imperiul era nesigur ! Dar după şase ani de putere absolută...

Jeannette ar fi vrut să-i dea pace pentru a putea gîndi la Agnès, care îi aşteaptă acolo, acasă. Din fericire a murit brusc, aşa că nu şi-a putut da seama că nici un copil nu e lîngă ea să-i închidă ochii.

Trenul goneşte şi fluieră în noapte. La pîlpîirea fitilului atîrnat de plafon, Jeannette o priveşte pe Marie-Amélie, adormită cu capul pe umărul ei. În faţă, Alain sforăie, cu gura căscată. Jeannette veghează pentru Agnès, mama

ei. Cît de aproape se simte de ea, pe cînd trenul străpunge noaptea deasă, oprindu-se din cînd în cînd într-o gară obscură, pe care cîte un impiegat o anunţă cu voce monotonă, în timp ce se schimbă locomotiva !

Se face ziuă spre Angoulême ; la o cotitură a trenului, soarele intră în compartiment. Lîngă cealaltă fereastră, perechea trezită cu ochii încercănaţi, feţele mototolite, rumegă conştiincios tartine cu unt, privind peisajul. Alain se scutură şi cască. Iată cîmpia girondină, iată Pomerolul, iată podul peste Garonna, iată Bordeaux a cărui gară miroase a vin şi-a usturoi.

Jeannette a telegrafiat şefului cramelor să-i întîmpine. Totuşi, cînd ies din gara Saint-Jean, trăsura nu-i aşteaptă. Nu-i nimeni. Ba da, e Atala, care iese dintr-un vagon de clasa III-a, cu ochii umflaţi de somn şi tristeţe. A urcat în tren la Blois. Plînge în braţele Jeannettei, în hohote, ca un copil.

Alain găseşte că sînt ridicoli, mai ales că trecătorii îi salută : alegătorii. Unul dintre ei îi spune că fusese, pînă adineauri, o trăsură de la Florensac în faţa gării, dar că plecase cu Enguerrand-Louis, soţia şi fiul lui. Trebuie luat trenul local de Langon.

Noii sosiţi îi găsesc pe Enguerrand-Louis şi Geneviève, cu buzele subţiate şi surprinsă, pe ultima treaptă a scării de piatră din marea sală a armurilor. Geneviève îşi priveşte dispreţuitoare fiica, fiul şi cumnata : ruşinea familiei.

Enguerrand-Louis, care coboară în urma soţiei, îi îmbrăţişează pe rînd pe Marie-Amélie, Atala şi Jeannette. Fără a spune nici un cuvînt, Geneviève trece spre sufragerie, în timp ce Jeannette, urmată de Marie-Amélie, urcă spre camera unde odihneşte Agnès. Alain le urmează.

Jeannette n-a văzut-o niciodată atît de frumoasă pe mama ei. Fără îndoială, aşa trebuie să fi fost în ziua sosirii ei la Paris, cînd bătrînul Louis, apoi Atala, au întîlnit-o prima dată. Sub Directorat ! Au trecut de atunci şaizeci de ani.

A doua zi, bisericuţa din Barsac e plină. A venit lume din toate colţurile ţinutului viticol pentru a o saluta pe legendara castelană de la Florensac.

Se şuşoteşte de la unul la altul. E arătată, cu o mişcare a bărbiei : „Doamna de onoare a împărătesei, cîntăreaţa de varieteuri, baroana care a apucat-o pe un drum greşit, dar e plină de milioane, pictorul care s-a bătut pe baricade în 1848. Cei doi gineri, negustorul din Chartrons şi preşedintele de tribunal, nu meritau aşa ceva. Dealtfel, între noi fie zis, şi contesa... Se pare că în tinereţe i-a dat exemplu fiicei sale. Deputatul nostru, un băiat frumos. Se zice că ar face afaceri necurate la Paris. Ai văzut că nevastă-sa n-a venit cu el, ci cu taică-său de la Bordeaux ? Dealtfel, stă mai mult la Bordeaux decît la Parils. O ţine ascunsă. Ce vrei, dragă, e atît de urîtă !"

Apoi pleacă mai departe indiferenţi, după ce au stropit sicriul cu apă sfinţită. Cortegiul urcă greu spre cimitirul din Florensac, printre viile desfrunzite, sub un cer sound. Prin arbori, nici o pasăre în afară de corbi care croncăne la trecerea oamenilor.

E frig. Geneviève dă semnalul de plecare, urmată de soţul ei, totdeauna şovăielnic, de fiul său Enguerrand, de cele două fiice, Louise şi Isabelle, de cei doi gineri. Pentru a evita promiscuităţile, a comandat un dejun la Olivier în Langon. Nu i-a plăcut niciodată Florensac, dar acum banii Jeannettei au contaminat domeniul. Se vor vedea socotelile într-o zi !

Marie-Amélie şi Atala, care tremură într-un palton subţire, se ţin de mînă puţin mai de-o parte. Alain se retrage în lături spre a o lăsa pe Jeannette să cadă în genunchi pe pămîntul moale, în faţa mormîntului deschis.

* * *

În uniformă, avînd pe piept marele cordon al Legiunii de onoare, împăratul stă jos, cu privirea pierdută. Cardinalul Morlot stă la dreapta, Morny la stînga. Apoi vin mareşalul Pélissier ; Troplong, preşedintele senatului ; Royer, ministrul justiţiei — de o parte a mesei ; Laroche, Fould şi Piétri — de cealaltă.

Împăratul citeşte ultima scrisoare a lui Orsini. Apoi cere avizul fiecăruia din membrii Consiliului privat.

— Clemenţa împăratului ar putea salva pe unul din complicii lui Orsini, sugerează cardinalul, care vorbeşte primul, dar acesta trebuie să sufere pedeapsa binemeritată.

Această opinie nu-l surprinde pe împărat. E punctul de vedere al Vaticanului : la Roma nu s-a uitat nici republica, nici fuga papei.

— Zece morți, o sută cincizeci de răniți ! supralicitează mareșalul Pélissier. Opinia publică n-ar înțelege indulgența voastră pentru un om care a premeditat, organizat și executat cu grijă și sînge rece un atentat atît de abominabil !

— Împăratul, intervine Troplong, a făcut destul pentru regenerarea Italiei. Dacă gîndește să facă mai mult, nu se va sprijini pe asasinii care-i cer astăzi grațierea !

— Singur împotriva tuturor, declară la sfîrșit Piétri, socot indulgența recomandabilă pentru politica franceză în Italia și pentru siguranța viitoare a împăratului în Franța. Orsini are în spatele lui o mulțime considerabilă de oameni tineri și hotărîți. Moartea lui l-ar transforma într-un martir și ar provoca noi atentate contra Majestății sale. Clasa muncitoare franceză nu este, nici ea, pentru aplicarea pedepsei. Persoane de rang superior și devotate împăratului sînt, de asemenea, pentru clemență.

— Justiția trebuie să-și urmeze cursul liber și pînă la capăt, replică apăsat mareșalul Pélissier. Nu slăbiciunea va consolida dinastia !

Morny adaugă :

— Împăratul are dreptul legal de grațiere, dar și obligația de a face uz de el cu multă băgare de seamă. Dacă opinia publică ar pune acest act sub semnul slăbiciunii, autoritatea puterii ar fi surpată.

— Nu mă gîndesc la securitatea mea personală, protestează Napoleon al III-lea, privindu-și sever fratele, ci mă tem de martiri. Gestul lui August, are măreție. Iar pe plan internațional, multă eficiență !

Privirea vagă a lui Napoleon al III-lea trece de la unii la alții. Apoi închide ochii. O vede pe Anna-Maria împreunîndu-și mîinile. Ce-i va spune cînd va veni să-l vadă ? Te crezi stăpîn absolut și n-ai nici dreptul de grațiere !

Se simte cuprins de afecțiune pentru Orsini.

Romagna — Rimini — are douăzeci de ani.

Într-o casă din Rimini, depune jurămînt pe pumnale. Va elibera Italia. „Orsini, prietene, îţi jur, pe sîngele tău, care se va vărsa mîine fără voia mea."

Tăcerea apasă grea. Rămîne cu ochii închişi. Îi deschide, în sfîrşit, şi spune :

— Ei bine, domnilor, mă unesc părerii dumneavoastră. Sentinţa se va executa.

În timpul nopţii, ghilotina a fost instalată în faţa închisorii La Roquette. La ora cinci dimineaţa, husarii, jandarmii călare şi infanteriştii degajează străzile înzăpezite. La ora şase, abatele Hugon celebrează slujba în capela închisorii pentru Orsini şi Pierri. În capela Saint-Louis din domul Invalizilor, la aceeaşi oră, Anna-Maria asistă şi ea la liturghie. La ora şapte, cei doi condamnaţi ies în piaţa închisorii la Roquette, înveşmîntaţi în lungi cămăşi albe, cu capetele acoperite de văluri negre. Pierri intonează puternic cîntecul Girondinilor :

Pentru patrie să mori
E cel mai minunat destin
Şi cea mai demnă din splendori.

Ajunşi la picioarele eşafodului, cei doi călăi le ridică vălurile. Orsini şi Pierri sărută fiecare un crucifix întins de preoţi. Primul urcă pe eşafod Pierri ; cuţitul îi curmă cîntecul. Orsini îi urmează. Priveşte publicul, ţinut la distanţă de soldaţi. Chipul îi străluceşte de o stranie frumuseţe. În penumbra zorilor, Felice caută zadarnic o siluetă de femeie. Cînd călăul îi atinge umărul, se încordează, murmură :

— Adio, dragostea mea !

Apoi, întorcîndu-se spre mulţime, strigă :

— Trăiască Franţa ! Trăiască Italia ! Adio, prieteni !

E ora şapte şi cinci.

* * *

Cina va fi servită în salonul Louis XIV : şaisprezece tacîmuri. Se va lua loc la masă la ora opt. Invitaţii sînt toţi prezenţi. Domnul de Persigny, ambasador la Londra, venit să raporteze despre incidentele care au precedat şi urmat procesul Orsini, e foarte anturat.

Gifuind, de teamă să nu calce eticheta, prefectul de poliție intră ultimul. O zărește pe Anna-Maria și se strecoară spre ea.

— N-am putut să vă revăd, doamnă, de la eveniment. Am făcut totul pentru a-l decide pe împărat să grațieze, dar n-am izbutit. Presiunea a fost prea mare.

Cele două canaturi ale ușii se deschid... Intră lacheii cu sfeșnice, deschizînd drum împăratului și împărătesei. Napoleon al III-lea lasă brațul soției pentru a strînge mîna invitaților, protocolar, unul după altul. Cînd sosește în fața Annei-Maria, murmură printre dinți :

— Mă vei ierta ? Aș fi vrut tare mult să-l salvez, pentru dumneata... și pentru mine !

După masă, se servește cafeaua în salonul Apolo. Împăratul se apropie de Anna-Maria.

— Aș dori, îi spune, să continuăm s-o facem geloasă pe împărăteasă. Sper, totuși, că-mi vei rămîne prietenă ?

O privește cu ochii lui mari, melancolici. Ea nu se poate reține și surîde. O ia de braț și o conduce spre sofa. Împărăteasa îi urmărește din ochi. Împăratul se așază ; Anna-Maria se depărtează ușor.

— Fii liniștită, Anna-Maria, nu voi mai încerca să te seduc.

— Am făcut, răspunde ea, jurămînt unui mort.

Un lacheu prezintă tava cu cafele. Napoleon al III-lea își depune ceașca goală și ia o alta plină. Lacheul se depărtează.

— În dimineața în care Orsini era condus la eșafod, reia el, am jurat să-mi țin cuvîntul dat acum treizeci de ani. Pentru asta, Anna-Maria, am nevoie de dumneata. Toți cei din jurul meu sînt ostili. Nu pot avea încredere în nimeni decît în Conneau. Dar dacă l-aș trimite în Italia, s-ar afla repede. De aceea m-am gîndit la dumneata. Ai prieteni apropiați de Cavour. Poți să-i întîlnești ?

— Eu ?... îngăimează ea.

— Ar fi însă periculos, continuă Napoleon, să pleci în Italia așa cum o făceai altădată.

— Dacă găsesc un mesager, ce-ar trebui să facă ?

— Să-i prevină pe cei din Torino. În vara asta, mă voi duce la Plombières pentru o cură. Cine l-ar împiedica pe Cavour să vină și el, acolo, sub alt nume ? În stațiunile

termale, te întîlnești ușor la izvoare, în grădini, la cazino. Am putea discuta mai multe probleme, care ne stau la inimă amîndurora, fără ca miniștrii noștri să fie la curent.

Un lacheu se apropie, împăratul îi întinde ceașca de cafea, ia o țigară, o aprinde, apoi se ridică.

— Să fim atenți, spune el. Flirtul nostru nu trebuie să se transforme în complot. Ultima persoană căreia ai putea să-i vorbești despre aceasta e, bineînțeles, soțul dumitale.

— Majestatea voastră știe bine, ripostează Anna-Maria, că soțul meu e ultima persoană căreia aș putea să-i vorbesc despre indiferent ce.

Se îndreaptă spre invitați care conversează în grupuri, femeile stînd jos, bărbații în picioare.

Napoleon o mai reține pe Anna-Maria încă o clipă.

— Dacă soțul dumitale n-ar mai fi Ministrul afacerilor externe, întreabă el, te-ai supăra tare ?

— Încercați să găsiți unul care să vi se supună ! răspunde ea, schițînd o ușoară reverență.

Pe drumul scurt dintre Tuileries și Quai d'Orsay, așezată lîngă Walewski, Anna-Maria se gîndește la conversația cu împăratul și deodată un nume îi vine în minte : „Baroana de Maupas". Nigra i-a vorbit de ea ca de o prietenă a italienilor. Piétri, de asemenea.

* * *

Jeannette își potrivește, cu un gest mașinal, ochelarii pe vîrful nasului puțin cam scurt. Nu-i place să fie tulburată cînd își dictează corespondența.

— Să intre ! hotărăște ea, făcînd semn funcționarei să se retragă.

Apoi iese în întîmpinarea Annei-Maria.

— E o mare onoare pentru mine, contesă. Dacă intenționați să cumpărați un teren în noile cartiere sau la Deauville, m-aș deplasa personal.

— Vin de la dumneavoastră, spune Anna-Maria, așezîndu-se în fața biroului. V-am admirat casa.

— Totul va fi curînd vîndut, vai, continuă Jeannette scoțînd un dosar din birou. Totuși voi mai putea...

Anna-Maria o întrerupe :

— Nu despre asta e vorba. Sînteți sigură că nu ne-aude nimeni ?

— Nu cred, răspunde Jeannette surprinsă, că personalul meu ar putea fi curios. Totuși, să vedem.

Deschide o ușă, o închide la loc și revine la fotoliu.

— Aș fi putut să vă dau întîlnire într-un loc mai discret, recunoaște Anna-Maria, dar eram grăbită să vă văd. Sper că ați păstrat legăturile cu prietenii dumneavoastră din Italia. Vă pot vorbi cu toată încrederea ?

— Vă mai îndoiți ?

Anna-Maria îi povestește întrevederea cu împăratul.

— I-ați vorbit cumva de mine ca o verigă posibilă în lanțul dumneavoastră ? întreabă Jeannette amuzată.

Semn negativ din cap.

— Bine ați făcut ! Împăratul n-are încredere în mine din cauza legăturilor mele cu republicanii. În fond, ați dori să plec la Torino în căutarea frumosului Nigra ? De ce nu ?

* * *

Plombières e un orășel de ape termale, ale cărui case se îngrămădesc în fundul văii.

Prezența anuală a împăratului și a împărătesei a redat voga stațiunii, celebră sub regență, dar decăzută după aceea în favoarea stațiunii germane Baden.

Însoțit de ofițerul de ordonanță, Napoleon al III-lea, după ce, fidel curei, și-a băut paharul cu apă, face o plimbare pe jos prin parc, pe care-l părăsește curînd spre a o lua pe o străduță. Ofițerul sună la ușa unei case discrete, unde îi așteaptă Cavour.

— Sînt foarte măgulit, domnule Benso, că ați venit să inaugurați instalațiile de băi care-mi poartă numele, spune împăratul. Sper că veți profita de pe urma curei. Suferiți de intestine sau de reumatism ? Beți sau faceți băi ?

— Piscinele dumneavoastră sînt foarte atrăgătoare, recunoaște Cavour. O simplă barieră separă baia bărbaților de a frumoaselor femei, care nu prea par reumatice, cel puțin la prima vedere !

— V-ar plăcea să faceți, după-amiază, în compania mea, o plimbare cu trăsura ?

— Sire, își pierde răbdarea Cavour, evenimentele se precipită și noi nu mai putem face nimic. Or, dacă izbucnește o insurecție în Lombardia, Austria va profita pentru a ne anexa sub pretextul represaliilor.

— Nu voi îngădui, spune Napoleon al III-lea netezindu-şi barbişonul. Credeţi, domnule Benso, că Franţa poate rămîne indiferentă la evoluţia evenimentelor din Europa ? Datoria mea este să intervin ori de cîte ori e posibil să se facă simţită forţa Franţei, care trebuie să fie prezentă pretutindeni în lume. E garanţia prestigiului ei ; expediţia de la Sevastopol o dovedeşte. Iată pentru ce socotesc că a sosit ora ca Italia să fie dezrobită.

Cavour îl priveşte curios. Nu se aştepta să predice unui convertit. Se întreabă care e partea contesei de Castiglione, a lui Orsini sau a Annei-Maria în această decizie fără ştirea miniştrilor săi şi anunţată atît de calm, în această căsuţă anonimă, în acest salonaş aproape nemobilat, de acest om ciudat de nepăsător.

— Dar fiţi atent, revine împăratul, să nu acţionaţi decît la momentul potrivit.

— Desigur ! răspunde Cavour. Dar imprudenţele sînt provocate cînd evenimentele nu se decid să vină singure.

— Am făcut, spune Napoleon al III-lea, după o clipă de tăcere, socoteala prietenilor dumneavoastră la Curtea mea. Sînt foarte puţini. Cel mai influent este prinţul Napoleon. Îl aveţi sigur. Şi-l veţi avea mai sigur dacă regele dumneavoastră s-ar asocia dorinţei mele de a da în căsătorie vărului meu pe fiica sa, prinţesa Clotilda. Napoleon e puţin posac, morocănos, desigur. De aceea are nevoie de o tovarăşă încîntătoare ca această tînără prinţesă.

Cavour deschide gura, dar împăratul nu-l lasă să vorbească.

— Nu fac din asta o condiţie, se explică el. Dar, pentru cea mai apropiată rudă a mea, mîna fiicei regelui m-ar ajuta considerabil. În fapt, această căsătorie ar transforma dintr-odată simpatiile noastre în prietenie, prietenia în alianţă. O prinţesă italiană în familia mea ! În această situaţie, cum să nu se asocieze Franţa la eliberarea Italiei ?

* * *

Locomotiva împodobită cu drapele se opreşte în gara Trouville-Deauville. Înconjurat de parlamentarii din Calvados, de subprefecţi, de generalul comandant al regiunii, prefectul face semn şefului de orchestră să atace *Partant pour la Syrie.*

Morny se desprinde și se apropie de un vagon. Împăratul apare, coboară repede treptele și rămîne pe loc : muzica execută *Marsilieza*. De cum încetează muzicanții, aclamații izbucnesc în mulțimea îngrămădită în dosul barierelor.

— Trăiască împăratul ! Trăiască împăratul !

Napoleon al III-lea strînge călduros mîna fratelui său natural, apoi a prefectului, a generalului, ale autorităților.

— Împărăteasa, puțin suferindă, n-ar fi putut suporta voiajul, spune el în timp ce urcă în prima dintre trăsurile înșirate în fața gării. Odată trecut podul peste Touque, împăratul se minunează :

— Un oraș întreg ieșit din pămînt ca prin miracol, dragul meu Morny !

— Da, sire, răspunde acesta, am și terminat cîteva vile. Bazinul cu valuri a fost săpat, biserica și un mare hotel sînt construite. Încă două hoteluri sînt în proiect. Cazinoul va fi gata anul viitor.

Trăsurile se opresc, una după alta, aproape de viitorul cazino. O terasă largă se întinde cît vezi cu ochii, la marginea plăjii, de-a lungul căreia sînt alineate mai multe vile elegante, pierdute în verdeață.

— Vila mea, *Louisiana*, e la cîțiva pași de-aici. Mi-am permis să aranjez dejunul acolo, spune Morny sărind din trăsură și ajutîndu-l pe împărat să se îndrepte spre un grup care așteaptă cu spatele la mare.

— Îngăduiți-mi, sire, să vă prezint cîteva dintre personalitățile care m-au ajutat să duc la bun sfîrșit această operă : prietenul meu, doctorul Oliffe...

— Pe care-l cunosc bine, subliniază Napoleon al III-lea, strîngînd mîna unui omuleț cu nasul încălecat de ochelari mari.

— Domnul Donnon, președintele societății de exploatare din Deauville, care a realizat nivelarea dunelor, punerea în valoare a terenurilor, aducerea apei. Vicontele Alain de Florensac, deputat de Gironda.

— Un credincios, observă împăratul.

— Baroana de Maupas.

— O credincioasă, spune Jeannette, înclinîndu-se într-o reverență de mare stil.

Napoleon îi ia mîna.

— Vom mai vorbi despre aceasta într-una din zile, pe îndelete, spune împăratul cu un surîs ironic. Să nu credeți că sînteți pierdută din vedere. De pildă, am aflat că anul trecut ați făcut o vizită în Piemont. Interesant, nu ?

— Pasionant, sire ! Pasionant !

Renunțînd la etichetă, o ia de braț pe Jeannette și pornește pe țărmul mării, urmat de oficiali, care, după o clipă de șovăială, se grăbesc, claie peste grămadă, pe urmele distinsei perechi.

— Îți mulțumesc, cam tîrziu, pentru serviciul făcut, îi șoptește la ureche Jeannettei. Fără îndoială, va avea urmări uriașe. Vei fi jucat un rol istoric.

— Pentru a doua oară, observă ea aruncînd o privire spre oficialii care abia mai răsuflă.

— N-am uitat nimic, spune Napoleon al III-lea. Doamne ! Curînd se vor împlini șapte ani.

— Parc-a fost ieri, sire !

— Ești, într-adevăr, atît de republicană pe cît o pretinde poliția mea secretă ?

Ea schițează o mică strîmbătură.

— Încă destul, sire, încă destul !

— În cîteva zile, vei avea dovada că sînt și eu ! Prietenii dumitale din Italia și Anna-Maria vor fi mulțumiți de noi doi.

Jeannette nu-și pierde sîngele rece.

— Observ, sire, că nu vă scapă nimic.

— Puține lucruri ! Cum poți guverna altfel ?

Se întoarce, lasă brațul Jeannettei :

— Cred că vom provoca un scandal !

Jeannette se oprește. Prefectul și Morny se apropie de împărat, care-și continuă drumul.

— Această șosea se întinde pe o jumătate de leghe, sire, explică Morny. Anul viitor cazinoul, în doi ani hipodromul. Vom organiza curse de vară și vom bate Badenul. Trouville-ul ne va furniza publicul peluzei, Deauville-ul va fi incinta jocheilor.

— Ești un adevărat magician, Morny, constată împăratul.

Apoi îi șoptește la ureche :

— După cîte văd micuța Maupas face parte din reprezentație ?

— E cel mai important acționar al domnului Dannon, răspunde Morny.

— Mi s-a spus c-ar fi o formidabilă femeie de afaceri, întreabă Napoleon. Cine-ar fi crezut acum zece ani, cînd am văzut-o pentru prima oară ?

— Și-a construit aici o încîntătoare vilă pe care a mobilat-o cu un gust ales. Invită duminica bărbații cei mai bogați ai timpului nostru, în general, cu cîte o prietenă atrăgătoare. Și, în general, le vinde cîte un teren înainte de plecarea trenului. Dacă nu reușește, are încă șapte ore de călătorie pînă la gara Saint-Lazare pentru a-i convinge...

— Strașnică femeiușcă ! Trebuie să aibă cam patruzeci de ani și pare încă o fetiță. Ar fi trebuit s-o fac ministru.

Suspină :

— Ar fi un prilej de bîrfă. Moravurile nu evoluează atît de repede.

— Mi-am permis s-o invit la dejun. Majestatea voastră nu vede nici un inconvenient în aceasta ?

— Ce idee ! Sigur că nu ! N-o așeza departe de mine. O cred prietena mea și se spune că-i republicană ! E o oarecare incompatibilitate pe care aș dori s-o limpezesc. Republicană ! Cea mai frumoasă leoaică din grădina mea zoologică, cum se zice la Londra ! Republicană, ea ? La 2 decembrie, l-a dirijat pe Maupas, care-și pierduse cumpătul. Să fie îndrăgostită ? O credeam ferită de asemenea incidente ! Ah, dragul meu Morny, oare toate femeile, chiar și cele care par mai inocente, ascund otravă sub crinolinele lor ?

O aripă de vînt mătură plaja. Morny se înfioară.

— Mereu friguros ? întreabă împăratul.

Iată vila somptuoasă, în inima plajei. Un soare cald, prematur în această lună martie, face să scînteie marea.

— Încîntător, exclamă împăratul cînd Morny împinge poarta cu gratii și-i face loc să intre în grădiniță.

Blonda contesă Morny îi primește, vaporoasă în crinolina ei împodobită cu panglici : Sofia Troubétskoï, fiica naturală, se spune, a împăratului Alexandru. Întinde mîna spre a fi sărutată de această mulțime de sclavi, care n-au sînge de țar în vine.

Un lacheu se apropie de Morny şi-i întinde un plic pe care acesta îl deschide grăbit. Tresare, face un pas spre Napoleon al III-lea.

— Sire, sînt dezolat... dar, o veste proastă.

— N-am părăsit Parisul decît azi-dimineaţă la ora cinci ! Ce s-a putut întîmpla de atunci ?

— Guvernul austriac a adresat Piemontului un ultimatum să depună armele în trei zile.

— Împăratul Franz-Iosif e nebun ! strigă Napoleon. Un ultimatum ! Ne forţează mîna !

— Sire, îl imploră Morny, nu vă veţi lăsa tîrît într-un război...

— Într-adevăr, ar fi o ocazie de-a închide gura republicanilor ! Şi poporul care se întreabă dacă merit numele de Napoleon !

— Sire, protestează Morny, ţara e prosperă. Şi doreşte pacea.

Faţa tulburată a lui Morny a atras cîţiva invitaţi.

— Idioţii ăştia de austriaci au căzut în cursă, mormăie el.

Împăratul îşi înalţă umerii şi-l priveşte de sus.

— În cursă ? şuieră el. Şi cine, după părerea dumitale, le-a întins-o ?

Un *maître d'hôtel* deschide amîndouă uşile şi anunţă :

— Majestatea sa e servită.

— Era s-o spun, murmură în sinea ei Jeannette, care n-a pierdut nici un cuvînt din conversaţia împăratului cu preşedintele Camerei.

Se aude glasul lui Napoleon al III-lea :

— Regret, scumpe Morny, dar va trebui să scurtez vizita mea la Deauville. Să trecem la masă. Dar, mai înainte, comandă trenul special pentru ora două. Trebuie să fiu la Paris în seara asta.

* * *

— Eu, republican, avocat al lui Orsini, spune Jules Favre, nu pot decît să-l aprob pe împărat !

— Nu vă înfierbîntaţi, intervine Atala. Nu şi-a spus ultimul cuvînt. Nu uitaţi ce anturaj are.

Toţi se întorc spre Mateotti şi spre Nigra.

— Sînt în misiune oficială, declară acesta. Astăzi, mîine, vor fi zile decisive. Talerul balanței trebuie să se încline în favoarea noastră.

— Trebuie, în amintirea lui Felice, intervine Mateotti.

— Pentru asta, nu-i nevoie de prea mult, continuă Nigra. E de-ajuns ca republicanii să aprobe intervenția ; ca mai mulți generali bine plasați, să-l asigure pe împărat că armata-i pregătită. Dacă Franța nu intervine, vom fi zdrobiți, Piemontul va dispărea de pe harta Europei și, odată cu el, toate speranțele Italiei. Iată pentru ce, aseară, coborînd din tren, l-am rugat pe prietenul nostru Atala să adune cît mai mulți republicani cu putință. Împăratul a sosit de la Deauville abia astă-noapte. Mi-a acordat audiență diseară. Voi recurge la toate argumentele.

Sînt vreo douăzeci în sala de jos a cafenelei *Procope* din cartierul Școalelor.

— Republicanii, spune Gambetta, un tînăr cu barbă neagră, trebuie să suspende luptele politice. Sînt alături de Jules Favre cu toate forțele mele.

— Și eu, completează Jeannette, care tocmai intră.

Toți se întorc spre ea. N-a fost niciodată mai strălucitoare. Nigra, radios, se repede în întîmpinarea ei.

— Cea mai frumoasă dintre ambasadoare ! strigă el. Cînd mă gîndesc că n-ați venit, astă vară, la Plombières ! V-am căutat pretutindeni.

Toți se strîng în jurul Jeannettei.

— Acest biet împărat minte cu neruşinare în fiecare zi de la Dumnezeu de un an încoace, spune ea. Întregul lui anturaj îi e ostil : consiliul privat, miniștrii. Nu contează decît pe doi-trei generali... și republicanii ! Trebuie văzuți chiar astăzi Thiers, Emile Ollivier, Victor Duruy, Henry de Rochefort, Emile de Girardin : să-și spună toți părerea.

— La drum ! strigă Atala.

— Ia cupeul meu, propune Jeannette, și mergi din ușă-n ușă.

— Să ne împărțim clienții, intervine Jules Favre.

— Eu, spune Jeannette, îl voi vedea curînd pe mareșalul Canrobert, care-i puțin îndrăgostit de mine și pe Espinasse, care are multă influență asupra împăratului.

Trebuie să asist la ceremonia inaugurării noului bulevard Sebastopol. Pînă diseară, voi şti despre ce e vorba.

— Sînt invitat şi eu, spune Nigra. Mă voi duce deci.

Această inaugurare se face cu multă pompă. Garda naţională, garda imperială şi trupa sînt înşirate de la intersecţia străzii Rivoli şi a noului bulevard pînă la Gara de Est.

Împăratul soseşte călare, înconjurat de mareşali şi de ofiţerii casei imperiale. Împărăteasa soseşte şi ea într-o caleaşcă *à la Daumont.*

Precedat de detaşamente de lăncieri şi de o sută de guarzi, cortegiul oficial va parcurge cele două bulevarde pînă la Gara de Est. Mulţi parizieni văd pentru prima dată această largă arteră deschisă prin labirintul străzilor întortocheate.

La ora două şi jumătate, cînd cortegiul se apropie de bulevardul Saint-Denis, un imens cort întins între două coloane maure, pe piedestalele cărora sînt reprezentate figuri alegorice şi care maschează ieşirea bulevardului Sebastopol — este tras ca o cortină.

Cortegiul traversează marile bulevarde, în zgomotul aclamaţiilor şi al tobelor care bat „pentru onor".

După cîteva minute, împăratul îi primeşte pe miniştri şi consiliul municipal în marele hol al Gării de Est. În jurul baronului Haussmann, se regăsesc aceleaşi persoane care, cu două zile în urmă, inauguraseră Deauville-ul : Morny, desigur, Alain, Rothschild, Laffite... şi Jeannette.

Discursuri : al baronului Haussmann, al preşedintelui Consiliului municipal. Scurt răspuns al împăratului.

Vorbind, n-o pierde din ochi pe Jeannette, în mijlocul bărbaţilor în redingote, cu jobenul în mînă.

Înainte de a se urca în rădvan, după felicitările de rigoare, se apropie de ea şi-i spune :

— Ei bine, baroană, lucrurile merg repede. Împăratul Austriei masează trupe la frontiera Piemontului. Se spune că invazia are loc mîine. Iată-ne autorizaţi să sărim în ajutorul victimelor ! Îi vom înfrînge deşi Canrobert e îngrijorat de numărul mic al soldaţilor Piemontului.

Se apleacă şi şopteşte la urechea Jeannettei :

— Mă gîndesc adesea la micuţul mezanin din strada Anjou. Ea roşeşte. El schimbă vorba :

— Ce intenţii ai în timpul acestui război ? Să înfigi drapele mici pe o hartă ? Sau să te angajezi cantinieră ?

— Infirmieră, sire, fără nici o îndoială, răspunde ea. În mai puţin de zece zile voi avea zece ambulanţe, care vor lua drumul Italiei.

Ochii împăratului se plimbă peste mulţimea oficialilor, apoi se opresc fix :

— Frumosul Nigra nu lipseşte de la nici o serbare. A sedus-o pe soţia mea, care e aproape convertită la cauza italiană. Un adevărat Casanova, prietenul dumitale. A îmbrobodit-o pe verişoara mea Mathilde, în aşa hal încît Nieuwerkerke îl priveşte pieziş ! Şi pe mine cred că m-a vrăjit, pentru că-l aştept imediat la Tuileries.

Se întoarce spre Haussmann :

— Foarte reuşit, scumpe baron, noul dumneavoastră Paris. Poate că nepoţii noştri îşi vor aminti că i-am dat Franţei o adevărată capitală.

Împăratul pleacă. Jeannette se grăbeşte să-l întîlnească pe Nigra.

— Pot să vă însoţesc spre casă ? îi propune el.

Ea acceptă. Noul bulevard e negru de lume. În arbori, ghirlande şi lampioane aşteaptă noaptea. Ici, colo se înalţă case. S-au deschis chiar prăvălii care-şi aşteaptă primii clienţi.

În învălmăşeala de trăsuri oficiale, cupee şi pietoni, cupeul lui Nigra înaintează anevoie spre marile bulevarde.

— Mi-e teamă de război, spune deodată Jeannette. Dacă austriecii sînt mai tari ?

— Nici o teamă ! se-avîntă Nigra. Austria odată învinsă, federaţia italiană va fi realizată în cîteva luni.

Şi luîndu-i mîinile :

— Vă datorăm mult, baroană !

Strecurîndu-şi mîna pe la spatele Jeannettei, se apleacă, spre ea :

— De-atîta timp vă doresc !

Ea se desprinde imediat :

— Hai, hai, spune, ia-ţi gîndul de la asta. După aceea am regreta-o amîndoi.

Epilog

JURNALUL JEANNETTEI

Mai 1858

În cea mai mare grabă, am reuşit să echipez douăsprezece ambulanţe. Am pornit la drum cu vreo douăzeci de infirmiere recrutate pe fugă şi cu o furgonetă plină, de bine de rău, cu medicamente şi pansamente.

În ultima clipă, am obţinut un detaşament de opt cavalerişti pentru escortă şi un medic minuscul, timid, roşind ca o domnişoară în dosul ochelarilor. Mă tem să nu leşine la vederea sîngelui pe cîmpul de luptă.

E cazul să mai notez că aceste cheltuieli vor constitui modesta mea contribuţie la eliberarea Italiei ? Am vrut să-l iau cu mine pe Atala, dar a refuzat. S-a înrolat (el, refractarul, pacifistul, care a refuzat să se prezinte la recrutare) într-un regiment de infanterie.

2 iunie

În noaptea asta, furtună înspăimîntătoare, în timp ce trupele de geniu încercau să întindă poduri de vase în amont de Palestro. Campamentele s-au transformat repede în bălţi de noroi. Munca pontonierilor a devenit imposibilă, curenţii smulgeau bărcile de cum erau prinse una de alta.

În zori, zuavii au traversat rîul prin vad, ţinînd puştile şi cartuşierele deasupra capului. Pe celălalt mal, au fost

întîmpinați cu gloanțele. Totuși, un pod de vase, montat într-un moment de acalmie, ne-a îngăduit să dăm, pe celălalt mal, primele ajutoare. Ce măcel ! I-am transportat pe supraviețuitori în fermele învecinate, claie peste grămadă, francezi și austrieci. Pe mesele din bucătărie, chirurgii, cu șorțuri pline de sînge, au început să taie și să-i panseze pe rănițiii care urlau de durere. Într-un colț se formase o grămadă de mîini și de picioare tăiate. Mi-am dat astfel seama, din prima zi, de incredibila noastră lipsă în materie de mijloace de prim ajutor.

În schimb, doctorașul meu s-a dovedit un chirurg cu mînă sigură, energic, neobosit. L-am privit lucrînd cu o admirație încremenită.

— Strînge din dinți, băiete, le spunea el liniștit nenorociților, înainte de a le ajunge cu fierăstrăul la os.

5 iunie

Mareșalul Canrobert mi-a spus adineauri că socoate bătălia pierdută. Nu mi-a ascuns că organizarea e lamentabilă. Am declarat război, fără a-l fi pregătit cum trebuie. Echipamentul trupelor e mediocru, aprovizionarea insuficientă, serviciile de ambulanță absente. Nu șefii fac războiul, soldații se bat. La începutul după-amiezii, generalul austriac Giulai a trimis chiar împăratului Franz-Iosif o telegramă victorioasă : „Nu mai există nici un francez pe pămîntul Lombardiei".

Între timp, a sosit Mac-Mahon, astfel că situația a fost răsturnată. Sărmanul Lespinasse a intrat în Magenta pentru a-și găsi acolo moartea printr-un glonț tras dintr-o casă.

Nu-i timp de îngropat morții. Prin mărăcinișuri sînt cu sutele, unii îmbrăcați în pantaloni albaștri și tunici albe, alții aproape goi. Au fost jefuiți. Unii, cu gura căscată, par să rîdă. În jur, roiesc mii de muște, bîzîind.

Nimic nu-i organizat pentru transportul rănițiilor în spatele frontului, sau pentru primele ajutoare. Ce pot face cu cele douăsprezece mici echipe ale mele ?

Am făcut cunoștință cu un om ciudat. Un elvețian care se găsea întîmplător în regiune cînd a izbucnit războiul. A constatat și el insuficiența serviciilor sanitare și a pornit să organizeze imediat recrutarea de voluntari. A improvizat ambulanțe, a transportat pansamente, instrumente de

chirurgie, a rechiziţionat la Milano şi Torino chirurgi şi medici. Se numeşte Henri Dunant [1].

Morţii sînt ridicaţi în cuverturi, ţinute de cele patru capete, şi aruncaţi în gropi mari, săpate dinainte. Pe măsură ce sînt umplute, se înfig cruci de lemn : un preot piemontez, recrutat în grabă, le dă o binecuvîntare comună... şi apoi alţii.

8 iunie

Am putut aduce pînă la Milano răniţi transportabili din bătălia de la Magenta. Împăratul şi regele Victor-Emmanuel şi-au făcut intrarea în capitala lombardă, aclamaţi de populaţie, care le-a aruncat flori. Un *Te Deum* a avut loc la catedrală. Împăratul s-a instalat în apartamentele ocupate odinioară de unchiul său, la Primărie. Milanezii îi primiseră cu acelaşi entuziasm pe Carol al VII-lea şi pe Francisc I, mult după Saint Bernard [2], cred, şi recent, pe Napoleon cel Mare.

Au fost organizate, bineînţeles, serate şi baluri pentru cei care aveau timp liber. Plăcute distracţii de popasuri. Şi trupa a găsit culcuşuri primitoare. Eu, însă, zadarnic am încercat să mă smulg oribilelor imagini din ultimele zile. Totuşi, aseară, înfrîngîndu-mi oboseala, m-am dus la Scala, unde se dădea un spectacol liric pentru gloria regelui şi a împăratului, a împăratului şi regelui. Speram să-l întîlnesc acolo pe Canrobert şi să-l rog să ia iniţiativa unei adevărate organizaţii de servicii sanitare (dealtfel, se pare că nici în timpul războaielor lui Napoleon I ajutorarea răniţilor n-a funcţionat mai bine, dar asta se întîmpla acum cincizeci de ani). Canrobert mi-a destăinuit că austriecii s-au regrupat în regiunea Marignan, scumpă lui Francisc I, pe drumul spre Lodi, scump lui Napoleon I.

În antract, sfîrşită, descurajată, mă pregăteam să plec, cînd am văzut-o ieşind dintr-o lojă pe Anna-Maria, strălucitoare, iar în urma ei, frumos ca un zeu, pe scumpul Nigra.

[1] Filantrop elveţian, născut la Geneva (1828—1910) ; principal fondator al Crucii roşii (Premiul Nobel în 1901).
[2] Călugăr din Citeaux (1090—1153), a organizat ordinul benedictinilor : şi a predicat cea de-o doua cruciadă.

Walewska mi-a spus că a sosit de la Paris chiar în dimineaţa aceea. Vestea victoriei de la Magenta a provocat acolo un entuziasm delirant. I-am evocat în cîteva cuvinte infernul trăit de-o săptămînă, spectacolul îngrozitor al suferinţelor şi-al morţii şi dezolanta noastră neputinţă.

Anna-Maria era foarte palidă. L-a privit pe Nigra, apoi a spus :

— N-am venit în Italia pentru a asista la serbări şi baluri. Vă voi întîlni mîine dimineaţă.

La numai o oră de la sosirea ei, plecăm să întîlnim ambulanţele care ne-au precedat în direcţia Brescia.

16 iunie

Am făcut un popas la Bergamo, unul dintre cele mai frumoase oraşe ale Italiei, unde labirintul străzilor se deschide, din loc în loc, spre terasele acoperite cu iarbă, de pe care se poate contempla, de o parte cîmpia lombardă, de alta, o vale imensă între colinele ce pătrund în munte, spre Veneţia.

Sîntem, mi se spune, în ajunul unei bătălii decisive.

În timpul călătoriei, am iniţiat-o pe Anna-Maria, cît am putut mai bine, în măruntele îndatoriri care ne aşteaptă. La drept vorbind, nici eu nu sînt mai pricepută. Ne supunem surorii Justine, pe care am smuls-o, la Paris, domnului Vincent şi, bineînţeles, uimitorului doctoraş Hervé, care ne ţine în fiecare zi cîte o prelegere asupra măsurilor de primă urgenţă : ligamente, garouri, transportul răniţilor gravi etc.

22 iunie

Austriecii erau masaţi pe înălţimile de la Solferino şi în cîmpia Medole. Lupta a început la ora cinci dimineaţa. Generalul Baraguey d'Hilliers atacă pieptiş, fără a-şi cruţa oamenii, pentru a ocupa poziţia-cheie, o adevărată fortăreaţă. Solferino este iscoada Italiei. De aici se domină, pare-se, ca dintr-un punct central, cele mai multe oraşe lombarde şi veneţiene.

Pînă la douăsprezece jumătate, lupta corp la corp, la baionetă, a fost o învălmăşeală sîngeroasă şi nehotărîtoare. Apoi, austriecii au cedat. Odată cucerit Solferino, pînă la turnul care domină valea şi cîmpia, trupele noastre au

trebuit să se năpustească spre cartierul general austriac, cu sprijinul corpului de armată al lui Mac-Mahon. Tiraliorii algerieni se încăierau cu austriecii prinţului de Hessa. Un negru uriaş mergea în frunte, fluturînd un drapel galben. Instrumentele lor muzicale stridente scoteau sunete înspăimîntătoare. Nimic nu le putea rezista. I-am văzut înmuindu-şi mîinile în sîngele colonelului lor, căzut sub ochii soldaţilor. Pentru a se oţeli ? Ce oroare !

Intrarea lui Canrobert în luptă a fost decisivă. Dar cu ce preţ ! Noi îl urmam.

Spre sfîrşitul după-amiezii, cerul s-a deschis larg. Vîrtejuri de praf urcau din cîmpie. O furtună de o nebănuită violenţă s-a dezlănţuit. Enorme boabe de grindină au acoperit pămîntul. Rafalele au smuls crăcile copacilor. Abia mă puteam ţine pe picioare. Se părea că natura vrea să-i pedepsească pe oameni. Trebuie să fii în război pentru a-l înţelege. Bietul meu Atala, a scăpat oare din măcel ?

Soarele apare deodată pe vîrful colinei, unde împăratul vorbeşte cu Mac-Mahon. Bătălia s-a terminat ; acum vine rîndul nostru.

Doamnei baroane de Maupas, pe front

„Mătuşă dragă,

Vei primi, oare, această scrisoare ? Nu rezist dorinţei de a-ţi scrie. Cînd s-a aflat la Paris de victoria de la Magenta, entuziasmul mulţimii a fost delirant. Toată noaptea, parizienii au cîntat, au urlat pe la răscruci. La teatru, Gueymard în antract, a cîntat *Marsilieza* şi *Partant pour la Syrie.*

Mi s-au făcut propuneri interesante asupra cărora aş fi vrut să am părerea ta, înainte de a le da un răspuns. A trebuit să mă hotărăsc singură. Am părăsit Opera pentru Teatrul Liric, frumoasa sală din piaţa Châtelet, a cărei activitate e superioară celei de la Opera-Comică, şi unde am încheiat un contract. Voi debuta în Chérubin din *Nunta lui Figaro.* Sper să nu trec neobservată. Trebuie să adaug că am fost foarte încurajată de tenorul Michot, una dintre vedetele casei. E un băiat încîntător. Mi-a plăcut imediat. Sînt sigură că-ţi va plăcea, ca şi lui Atala, ale

cărui idei le împărtășește. Trăim o lună de miere cu totul lirică. Sper că nu se va termina pînă la sosirea ta.

L-am văzut pe prietenul dumitale Nigra, cu cîteva zile înainte de plecare. A venit la teatru. M-a invitat să supăm, după reprezentație. Mi-a făcut o curte atît de insistentă încît, după ce mi-a jurat că nu i-ai fost niciodată metresă, m-am lăsat dusă. E atît de frumos !

Sper, dragă mătușă, că ești în afară de orice pericol și că armata franceză trece din victorie în victorie. Mi-ar face multă plăcere să am veşti despre frăţiorul meu. Sînt foarte îngrijorată de el.

Dacă scrisoarea aceasta îți parvine, vei afla că mă gîndesc la dumneata din toată inima. Nepota dumitale

Marie-Amélie."

* * *

Încadrat de mareşalii Canrobert şi Mac-Mahon, împăratul străbate cîmpul de luptă. Faţa îi este răvăşită. Grămada de cadavre exală un miros infect, horcăielile de agonie se unesc cu gemetele răniţilor, care sînt amputaţi pe loc, la lumina torţelor.

Ambulanţele Jeannettei fac naveta între cîmpul de luptă şi gara din Brescia, în speranţa că răniţii vor putea fi evacuaţi.

Doctorul Hervé, Jeannette şi infirmierele n-au închis ochii de patru nopţi. Lipseşte rufăria. Bluzele şi şorţurile sînt pătate de sînge. Răniţii foarte gravi, netransportabili, agonizează prin ferme, în hambare şi chiar în biserică. Cei mai norocoşi, odată pansaţi, sînt încărcaţi în ambulanţe şi şarete, care fac naveta cu încărcătura lor de supraviețuitori ; aceştia gem, hurducăiţi chinuitor prin hopuri.

Doctorul Hervé nu mai poate rezista.

— Curînd, spune el, n-am să mai pot face deosebire, am să tai piciorul cel bun.

— Trebuie neapărat să ne odihnim puţin, hotărăşte Jeannette. Două-trei ore de somn sînt necesare. Adineauri, un conducător de ambulanţă a adormit şi calul era să răstoarne toată încărcătura în şanţ.

Inima Jeannettei se strînge de două zile, priveşte fiecare mort, fiecare rănit cu spaima de a descoperi chipul lui Atala.

Se crapă de ziuă. Păsările încep să cînte prin arbori. Soarele nu va întîrzia să răsară din spatele colinei, colo, la capătul cîmpului de luptă...

Jeannette scoate un țipăt, întinde mîna înainte și strigă :

— Nu-i cu putință !

Un om, cu capul bandajat, iese dintr-o casă de la marginea satului. Se duce să se așeze pe un trunchi de copac. Ține în mînă un carnet, pe care începe să deseneze.

— E Atala ! urlă Jeannette, Atala !

Vrea să alerge spre el, dar se clatină și cade în genunchi. Doctorul o ridică. Izbucnește în rîs. Nu e un miraj ; e Atala, viu.

În același timp o ambulanță oprește în gara Brescia. Anna-Maria, care stă lîngă vizitiu, sare jos, ridică prelata, ajută răniții să coboare.

Pe peron, sînt alineate mese încărcate cu pîine și căldări cu supă. Cei ce servesc se grăbesc să umple castroanele noilor sosiți. Răniții sînt așezați cu picioarele atîrnînd peste șine, alții sînt întinși pe pămînt, cu mîinile sub cap. Trebuie să aștepte convoiul următor, repetîndu-și, pentru a se liniști, că sînt încă în viață.

Anna-Maria tremură, deși căldura este înăbușitoare. Un ofițer sosește călare. Se oprește lîngă ea și strigă răniților :

— Victorie ! Victorie deplină ! Prieteni ! Austriecii au evacuat Lombardia ! Următorul popas va fi Veneția !

Cei culcați se ridică, cei care stau jos încearcă să se ridice. Toți îl aclamă.

— Trăiască Italia liberă ! încheie ofițerul.

Anna-Maria închide ochii, se apropie de ambulanță, face semnul crucii și murmură :

— Ești mulțumit, Felice ?

Cuprins

Prolog

S-A ARUNCAT SĂMÎNȚA (1830—1831) . . 5

Partea întîi

PIESELE MOZAICULUI (1847—1851) . 21

Capitolul I

Să-ți alegi ceasul 21

Capitolul II

Pionii pe tabla de șah 61

Capitolul III

Jocurile sînt făcute 71

Partea a doua

CASTANELE DIN FOC (1855—1858) 102

Capitolul I

Afaceri de stat 102

Capitolul II

Afaceri de familie 116

Capitolul III

De la cauze la efecte 147

Capitolul IV
Ora primei tragedii 166

Capitolul V
Scadența 202

Epilog
JURNALUL JEANNETTEI 232

Lector : ANGELA CIȘMAȘ
Tehnoredactor : NICOLAE ȘERBĂNESCU

Tiraj: 40 115 ex. broșate. Bun de tipar: 07.05.1979. Coli tipar 15.

Comanda nr. 80 653
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
București — Piața Scînteii nr. 1
Republica Socialistă România

COLECȚIA ROMANULUI ISTORIC

UNIVERS

Urmare a romanului *În rană bastonul de mareșal, Crinoline și otravă* urmărește destinele personajelor cunoscute cititorului pe un fundal politic și istoric nou: epoca celui de-al doilea imperiu, instaurat prin lovitura din 2 decembrie 1851 de către Ludovic-Napoleon, nepotul lui Napoleon Bonaparte. Personalitatea împăratului ca și evenimentele domniei sale: prigoana împotriva opoziției republicane, triumful burgheziei înavuțite etc. sînt prezentate veridic, neidealizat, urmînd întru totul adevărul istoric.

Lei 9